

แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย: การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ภายใต้เพศสถานะ
และเพศวิถีในสังคมไทย

โดย

นฤณัน อินทยศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(สตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา)
วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2565

MOTHERS OF TRANSGENDER: NEGOTIATING MOTHERHOOD
IDENTITY UNDER GENDER AND SEXUALITY IN THAI SOCIETY

BY

NARURANUN INTAYOT

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF ARTS (WOMEN, GENDER AND SEXUALITY STUDIES)
COLLEGE OF INTERDISCIPLINARY STUDIES
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2022

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยสหวิทยาการ

วิทยานิพนธ์

ของ

นฤณัน อินทยศ

เรื่อง

แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย: การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา)

เมื่อ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2566

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิธิ บราวน์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกฤตยา จักรปิง)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริจิต สุนันตะ)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.สายฝน สุเอียนทรเมธิ)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย: การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย
ชื่อผู้เขียน	นฤณณ อินทยศ
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกฤตยา จักรปิง
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การต่อรองอัตลักษณ์และบทบาทความเป็นแม่ของ “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” เมื่อแม่รับรู้าลูกเป็นกะเทยหลังจากการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูก 2) กระบวนการจัดการในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูก หลังจากรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก และการดำรงตนในนิยามอัตลักษณ์ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยเพื่อต่อรองหรือต่อสู้ภายใต้บรรทัดฐานของสังคม 3) ให้ทราบถึงผลลัพธ์ของการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย โดยเลือกศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 คนโดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงที่รับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกแล้ว ใช้วิธีการศึกษาวิจัยจากเอกสารงานวิจัยและวรรณกรรมและการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการศึกษาพบว่าแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยทั้ง 5 คน มีการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ตั้งแต่ให้กำเนิดลูกจนถึงการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก จึงต้องต่อรองกับอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติ โดยการพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นแม่จากประสบการณ์ของตนเองภายใต้บริบทเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมสังคมไทยภาคเหนือ อีกทั้งการรับรู้าลูกเป็นกะเทยแม่จะต้องต่อรองโดยต่อรองกับอุดมการณ์ความเป็นแม่ คือให้การยอมรับและเลี้ยงดูลูกที่เป็นกะเทยหรือตามเพศสถานะและเพศวิถีของลูก จากกรณีศึกษาแม่ทั้ง 5 คน ไม่ได้ห้ามหรือพยายามเปลี่ยนแปลงลูกหรือมีความรู้สึกในเชิงลบต่อลูก พร้อมทั้งจะทำความเข้าใจและยอมรับในเพศสถานะของลูกแม่ว่าบางคนคอยสนับสนุนลูกในทุก ๆ ด้าน เช่น การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบผู้หญิงหรือความรัก เป็นต้น เพียงแต่แม้อย่างงังมีความกังวลใจในเรื่องการใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นในสังคม และเรื่องคู่ชีวิตของลูก

แม่ทั้ง 5 คนมีกระบวนการในการยอมรับอัตลักษณ์ทางเพศของลูกเกิดจากสิ่งสมประสพการณ์การรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกด้วยตนเองจากประสบการณ์การเลี้ยงดูลูกตั้งแต่เด็กและสังเกตพฤติกรรมของลูกด้วยตนเอง จากครูที่โรงเรียน เพื่อนและคนรอบข้างของลูก หรือลูกเป็นคนบอกด้วยตนเอง ทำให้แม่ไม่สามารถปฏิเสธความจริง นำไปสู่ “การทำใจ” ยอมรับอัตลักษณ์ทางเพศของลูกที่เป็นกะเทยแบบมีเงื่อนไขภายใต้การยอมรับที่ความประพจน์ที่ดีของลูก และลูกสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ดังนั้นแม่สามารถก้าวข้ามความคาดหวังของสังคมเกี่ยวกับเพศของลูกภายใต้ความคาดหวังของสังคมของการเป็น “แม่ที่ดี” ที่ต้องเลี้ยงลูกให้เป็นคนดีของสังคมเกิดจากการปรับกฎเกณฑ์ความคาดหวังของสังคมเกี่ยวกับลูกที่เป็นกะเทย ยิ่งไปกว่านั้นผลของการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ทำให้แม่มีความเข้าใจในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกและสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวอีกด้วย

คำสำคัญ: แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย, ความเป็นแม่, การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่

Thesis Title	MOTHERS OF TRANSGENDER: NEGOTIATING MOTHERHOOD IDENTITY UNDER GENDER AND SEXUALITY IN THAI SOCIETY
Author	Naruranun Intayot
Degree	Master of Arts
Major Field/Faculty/University	Women, Gender and Sexuality Studies College of Interdisciplinary Studies Thammasat University
Thesis Advisor	Asst. Prof. Sukrittaya Jukping, Ph.D.
Academic Year	2022

ABSTRACT

The objectives of this thesis are to study 1) negotiating maternal identity and roles of "a mother of transgender (Katoey)" when mothers know that their child is coming out as a transgender. 2) The process of managing the relationship between mother and transgender child after recognizing the child's sexuality and persistence in the definition of the identity of a mother's transgender in order to negotiate or fight under social norms. 3) To know the outcome of negotiating the identity of a mother of transgender under gender and sexuality in Thai society. A study of 5 mothers of transgenders in Chiang Mai was selected from a specific sample group who already knew their children gender identity. Use research methods from research papers and literature and conduct in-depth interviews.

The study found that the five mothers of transgenders negotiated their motherhood identity from the moment the child was born to the perception of their child's gender and sexuality by having to negotiate with the identity of the ideal mother and developing a motherhood identity based on one's own experiences from economic, social and cultural contexts of Northern Thai society. Moreover, The mothers realized that the child was transgender and had to negotiate by violating the ideology of motherhood to accept and raise transgender children in accordance

with their gender and sexual orientation. In the case study, the five mothers did not prohibit or attempt to change their child or had negative feelings about the child. The mothers are ready to understand and accept their children's gender. Some mothers support their children in all areas, such as giving advice on how to live as a woman or about love, etc. The mothers still have concerns about living with others in society and the life of the child

All 5 mothers had a process of accepting their children's gender identity by accumulating their own experience of recognizing their children's gender and sexuality from their experiences of raising children from childhood and observing their children's behavior by themselves from a teacher at school, children's friends or the children who tell by themselves. These reasons make mothers unable to deny the truth, leading to conditional acceptance of their transgender children conditionally by the acceptance of their child's good behavior so children can be successful in life. Therefore, mothers can surpass society's expectations about their child's gender under society's expectations of being a "good mother" is that the mother must raise the child to be a good person, which is caused by adjusting the rules of expectations society about transgender children. Moreover, as a result of negotiating motherhood identity, mothers can understand their children's gender and sexuality and can build good family relationships.

Keywords: Mothers of Transgender, Motherhood, negotiating motherhood identity

กิตติกรรมประกาศ

ดิฉันคิดว่าการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้การเขียนกิตติกรรมประกาศคือสิ่งที่เขียนสนุกที่สุด เนื่องจากการเขียนเพื่อขอบคุณผู้ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยชิ้นนี้ แต่เมื่อถึงเวลาได้เขียนจริงกลับไม่รู้ว่า จะเขียนออกมาอย่างไรดี เนื่องจากผู้ที่ทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จมีเยอะมากและอยากบอกถ้อยคำขอบคุณเต็มไปหมด

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยใช้เวลาร้อยเรียงออกมาผ่านการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต้องอยู่ในห้องสมุดเพื่อหาหนังสือหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือแม้กระทั่งการลงพื้นที่สัมภาษณ์ ก่อนอื่นก็ต้องขอบคุณตัวเอง ที่ทำงานวิจัยชิ้นนี้ออกมาจนเสร็จ ถึงแม้จะผ่านความท้อแท้ในการทำงานวิจัยเนื่องจากภาระงานที่เข้ามาในระหว่างที่ทำงานวิจัยชิ้นนี้ อีกทั้งระยะทางที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาค้นคว้าทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยใช้เวลาอยู่กับมันระยะเวลาร่วมกว่า 5 ปี เมื่อกล่าวขอบคุณตัวเองแล้วก็ต้องขอขอบคุณผู้ที่เป็นส่วนสำคัญในการที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก่อตัวขึ้นมาอันได้แก่แม่ของผู้วิจัย แม่จำปาทอง อินทยศ ที่เป็นแรงบันดาลใจในการคิดหัวข้อวิทยานิพนธ์นี้ขึ้นมาเมื่อผู้วิจัยได้เข้ามาศึกษาในสาขาสตรี เพศสถานะและเพศวิถีศึกษา ผู้วิจัยก็มีความรู้สึกว่าจะต้องศึกษาเรื่องแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยว่ามีความรู้สึกอย่างไรจึงได้กำหนดหัวข้อนี้ขึ้นมาศึกษา และขอบคุณยายของผู้วิจัย แม่ศรีพรรณ สุวรรณ ที่เป็นผู้สนับสนุนหลักในการเข้ามาเรียนและทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ด้วยถึงแม้ว่าทั้งสองท่านจะไม่ได้ผู้อ่านวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้วก็ตาม

อย่างไรก็ดีก็ต้องขอขอบคุณบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อร่างวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ต้อง ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกฤษฎา จักรปิง (อาจารย์บอล) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ที่ได้อดทนให้คำปรึกษาแนวคิดตั้งแต่การวางกรอบแนวคิดและทฤษฎี วิธีการเขียนงานวิจัยและให้อิสระทางความคิดของผู้วิจัย ถึงแม้ผู้วิจัยจะห่างหายจากการทำวิทยานิพนธ์ไปเป็นเวลานานแต่อาจารย์ก็ยังให้คำปรึกษาและคอยถามไถ่ความคืบหน้าอยู่เสมอ

ขอขอบพระคุณคุณแม่ทั้ง 5 ท่าน ที่เป็นกรณีศึกษาให้ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ที่เสียสละเวลาอันมีค่าของแม่และยินดีต้อนรับผู้วิจัยในการให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไม่ว่าผู้วิจัยจะนัดหมายเมื่อไรแม่ก็พร้อมที่จะให้ข้อมูลผู้วิจัยได้เสมอ และยังคงคอยถามไถ่เกี่ยวกับงานชิ้นนี้ว่าจะเสร็จเมื่อไร

ขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำหลักสูตรสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษาที่เป็นผู้เปิดโลกทัศน์ของผู้วิจัยในการศึกษาด้านสตรีนิยม ซึ่งขณะนั้นผู้วิจัยก็ยังไม่รู้ว่าจะเรียนไหวหรือเปล่าเนื่องจากห่างหายจากการเรียนมานาน แต่อาจารย์ทุกท่านก็ให้โอกาสรับเข้ามาเป็นนักศึกษาและให้

ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยด้านสตรี เพศสถานะ และเพศวิถี ทำให้เกิดองค์ความรู้และความคิดที่จะทำงานวิจัยชิ้นนี้เช่นกัน

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิธิ บราวน์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริจิต สุนันตะ ที่เสียสละเวลาอันมีค่าตอบรับมาเป็นประธานและคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้ อีกทั้งได้ให้คำแนะนำกับงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้อย่างละเอียด และทำให้งานวิจัยในครั้งนี้มีความชัดเจนตรงประเด็นที่จะศึกษามากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณเพื่อนทุกคนที่คอยสนับสนุนผู้วิจัยในการทำวิจัยในครั้งนี้ ตั้งแต่เพื่อนที่แนะนำแม่ให้รู้จักหรือแม้กระทั่งเพื่อนที่พาไปหาข้อมูลในห้องสมุดต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งเพื่อนที่พาไปสัมภาษณ์แม่ อีกทั้งเพื่อนในหลักสูตรจำนวน 9 คน ที่เรียนด้วยกันมาที่คอยให้คำแนะนำขั้นตอนการทำงานวิจัย และคอยตามกันให้มาส่งงานวิจัย ขอขอบคุณที่ไม่ทิ้งกันค่ะ

สุดท้ายนี้ก็ขอขอบคุณทุก ๆ คนที่มีส่วนช่วยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สำเร็จ และเป็นกำลังใจที่สำคัญต่อการทำวิจัยชิ้นนี้ขอขอบคุณทุกท่าน อีกทั้งหากงานวิจัยชิ้นนี้มีความบกพร่องประการใดก็ขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วยค่ะ

นฤณณ อินทยศ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 คำถามวิจัย	6
1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	6
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.5 นิยามศัพท์	7
1.6 ระเบียบวิธีวิจัย	8
1.6.1 ระเบียบวิธีวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography)	8
1.7 วิธีวิจัย	11
1.7.1 การศึกษาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และวรรณกรรม	11
1.7.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม	12
1.7.3 ขอบเขตในการวิจัย	13
1.8 การวิเคราะห์ข้อมูล	15
1.9 การสะท้อนตัวตน	15
1.9.1 ตัวตนของผู้วิจัย	16
1.9.2 ข้อจำกัดในการวิจัย	17
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	18

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นแม่	18
2.1.1 งานศึกษาแนวคิดอัตลักษณ์ความเป็นแม่	20
2.1.2 อัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่มีลูกไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม	26
2.2 แนวคิดความเป็นแม่	30
2.2.1 ทำไมผู้หญิงถึงต้องเป็นแม่ (Why Women Mother)	31
2.2.2 สถาบันความเป็นแม่	34
2.2.3 วาทกรรมเกี่ยวกับการเป็นแม่	36
2.2.4 ความเป็นแม่กับลูกชาย	37
2.2.5 การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่	40
2.2.6 ความเป็นแม่กับลูกที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ	42
2.2.7 ความเป็นแม่กับการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูก	44
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเพศสถานะและเพศวิถีของแม่	47
2.3.1 อิทธิพลของครอบครัวต่อความรู้เรื่องเพศและบทบาททางเพศ	50
2.3.2 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกที่เป็นกะเทยในสังคมไทย	53
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับมายาคติ	54
2.5 ทบทวนวรรณกรรม	56
 บทที่ 3 ผู้หญิงและความเป็นแม่ในสังคมไทย	 61
3.1 ฐานะของผู้หญิงและความเป็นแม่ในอุดมคติ	61
3.2 มโนทัศน์และบทบาทของผู้หญิงในสังคมไทย	65
3.2.1 ความเป็นแม่ในสังคมไทยในยุคสร้างชาติ	66
3.2.2 บทบาทของความเป็นแม่ผู้หญิงไทยในสมัยสร้างชาติ	68
3.3 ความเป็นแม่ในสังคมไทยภาคเหนือ	71
3.3.1 บทบาทสตรีล้านนา	71
3.3.2 วัฒนธรรมสายแม่	72
3.3.3 ความคาดหวังของสังคมกับความเป็นแม่ในภาคเหนือ	73
3.4 ความเป็นแม่ในพระพุทธศาสนา	76
3.4.1 เลี้ยงลูกดีเท่ากับการทำหน้าที่ต่อสังคมทั้งหมด	77
3.4.2 ธาตุแท้ความเป็นแม่	78

บทที่ 4 แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย : ประวัติ ประสบการณ์ และความรู้สึก	81
4.1 ก่อนเริ่มลงสนาม	82
4.2 แนะนำแม่ทั้ง 5 คน	83
4.3 ชีวิตประวัติและภูมิหลังทางด้านครอบครัว	86
4.4 ชีวิตแต่งงานและเริ่มเป็นแม่	99
4.5 การรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก	108
4.6 ความกังวลใจของแม่	118
4.7 ทศนคติของแม่ต่อบุคคลที่เป็นกะเทย	124
4.8 ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกที่เป็นกะเทย	130
4.9 ความรู้สึกของแม่กับปฏิกิริยาของคนในสังคม	143
บทที่ 5 การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย	157
5.1 ความเป็นแม่กับการต่อรองภายใต้บริบทอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม	158
5.1.1 แม่กับการย้ายถิ่นฐานทางครอบครัว	158
5.1.2 มายาคติเกี่ยวกับสัญชาติญาณความเป็นแม่ของผู้หญิง	161
5.1.3 แม่กับการทำงานนอกบ้าน	162
5.1.4 มายาคติเกี่ยวกับแม่ที่ทำงานนอกบ้าน	165
5.1.5 ทางออกของแม่คือบุคคลในครอบครัว	166
5.1.6 การเป็นแม่ที่เลี้ยงลูกคนเดียว	168
5.2 การสั่งสมการรับรู้เรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูก	169
5.2.1 “เด็กผู้ชายเรียบร้อย” สัญญาณที่ทำให้แม่รับรู้	170
5.2.2 ความสงสัยเรื่องเพศสถานะของลูก	172
5.2.3 ความเป็นแม่กับการเติบโตที่เปลี่ยนไปของลูกที่เป็นกะเทย	174
5.3 กระบวนการยอมรับและการจัดการกับความรู้สึกของแม่หลังจากรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก	176
5.3.1 การไม่สามารถปฏิเสธความจริงและยอมรับตัวตนทางเพศของลูก	177
5.3.2 การจัดการกับความรู้สึกภายหลังจากการรับรู้ว่าลูกเป็นกะเทย	178

5.3.3	มายาคติของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยต่อการเลี้ยงดูลูก	181
5.3.4	แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยกับวัฒนธรรมจารีตภายใต้อิทธิพลของศาสนาพุทธ	182
5.4	การก้าวข้ามอคติ มายาคติและปฏิกิริยาของคนในสังคมของการเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย	185
5.4.1	แม่คือผู้ประสานความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว	186
5.4.2	ความสำเร็จของลูกนำไปสู่การก้าวข้าม	187
บทที่ 6	สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	191
6.1	สรุปผลการศึกษา	191
6.2	ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัย	197
6.3	ข้อเสนอแนะ	198
	รายการอ้างอิง	200
	ประวัติผู้เขียน	209

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 ตารางแสดงขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย	14
1.2 ตารางแสดงขอบเขตด้านเวลา	14
4.1 ตารางแสดงภูมิหลังด้านอาชีพและครอบครัว	86
4.2 ตารางแสดงการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก	108
4.3 ตารางแสดงความกังวลใจของแม่ภายหลังรับรู้เพศสถานะและเพศวิถี ของลูก	119
4.4 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกที่เป็นกะเทย	130
4.5 ตารางแสดงความรู้สึกของแม่กับปฏิกิริยาทางสังคม	143

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

“แม่” คำ ๆ นี้มีความหมายที่ยิ่งใหญ่ ไม่เพียงแต่คำที่สื่อถึง “ผู้ให้กำเนิด” เท่านั้น ยังมีความหมายที่ลึกซึ้ง เพราะแม้จะเป็นคำสั้น ๆ แต่ก็สามารถทำให้รู้สึกได้ทุกครั้งว่าแม่เป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งต่อตัวลูกและคนในครอบครัว ถือเป็นผู้มีพระคุณสูงสุดของลูกในฐานะผู้ให้กำเนิด เป็นผู้เลี้ยงดูลูกน้อยตั้งแต่เกิดจนเติบโตใหญ่ แม่ไม่ได้เพียงแค่ทำหน้าที่ในการดูแลลูกเท่านั้น ยังเป็นผู้ขับเคลื่อนสังคมที่จะต้องดูแลทุกอย่างในครอบครัว แม่จึงเป็นหัวใจสำคัญในการดูแลครอบครัว อันประกอบไปด้วยพ่อ แม่ และลูกเป็นสำคัญ ซึ่งสังคมได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวที่ “พ่อ” ถูกกำหนดให้เป็นผู้นำหรือหัวหน้าครอบครัวส่วน “ลูก” ถูกมองให้เป็นอนาคตของสังคม ที่จะต้องเติบโตไปอย่างมีคุณภาพ จึงจะต้องได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี หน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ในการเลี้ยงดูลูกเพื่อให้เติบโต และเป็นคนดีของสังคม อีกทั้งดูแลความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวให้ดำเนินไปอย่างมีความสุขจึงถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ของ “แม่”

“แม่” คือผู้ที่มีหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเติบโตใหญ่ซึ่งหน้าที่ของแม่ถูกกำหนดโดยสังคมทุกระดับตั้งแต่ระดับเล็ก ๆ อย่างครอบครัวไปจนถึงสังคมใหญ่ จนปฏิเสธไม่ได้เลยว่าการเป็นแม่จึงเป็นหน้าที่อันสำคัญของคนที่เกิดผู้หญิงเลยทีเดียว โดยการอ้างชุดความคิดหนึ่งเกี่ยวกับความเป็นแม่โดยธรรมชาติ ที่ผู้หญิงเกิดมามีมดลูก สามารถตั้งครรภ์ได้ซึ่งเป็นสถานะโดยธรรมชาติ ซึ่งตามมาด้วยความเชื่อเรื่องการมีสัญชาตญาณความเป็นแม่ สังคมจึงสร้างความคาดหวังในการเลี้ยงลูกเป็นหน้าที่ของแม่ ภาระหน้าที่ที่ผู้หญิงต้องรับจึงถูกทำให้เป็นหน้าที่โดยธรรมชาติที่ผู้หญิงต้องทำอย่างปฏิเสธไม่ได้ ซึ่งรวมไปถึงงานบ้านด้วย ตามที่ปริญญ์ อยู่เป็นแก้ว (2552) กล่าวถึงความคาดหวังของสังคมของผู้หญิงกับการมีครอบครัว ivaว่า ครอบครัวในฐานะที่เป็นสถาบันที่มีความหมาย และผูกพันกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตายโดยผู้หญิงในฐานะที่เป็นฝ่ายผลิตสมาชิกของสังคม เนื่องจากลักษณะทางชีวภาพของผู้หญิงที่ต้องเป็นผู้ให้กำเนิดบุตรเพื่อเป็นสมาชิกในสังคม ดังนั้น ผู้หญิงทุกคนย่อมถูกคาดหวังให้เข้าสู่สถาบันครอบครัวตามบรรทัดฐานของสังคม ชีวิตของผู้หญิง จึงถูกผูกโยงกับความเป็นแม่ การแต่งงาน การมีครอบครัว เพื่อผลิตสมาชิกใหม่ให้กับสังคม ภาระของคนเป็นแม่และเมียของลูกผู้หญิงตามที่ ไชยยนต์ ชัยพร (2546) กล่าวว่า เป็นการทำให้ความเป็นแม่กลายเป็นสัญญาณแห่งความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ผู้หญิง ที่จะต้องเสียสละและปกป้องเลือดเนื้อของตัวเองอีกด้วย ผู้หญิงจึงเป็นฝ่ายที่ต้องเสียสละตนเองเพื่อครอบครัว

ผู้หญิงเมื่อแต่งงานมีลูก บางคนต้องตัดสินใจออกจากระบบการทำงานนอกบ้าน เพราะได้รับการสนับสนุนจากสามีหรือคนในครอบครัวให้ออกจากการทำงานเพื่อทำหน้าที่ของแม่และเมียที่สำคัญที่สุดนั่นคือการเลี้ยงดูลูก ให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ความคาดหวังของสังคมอย่างแรกที่สังคมให้ความคาดหวังอย่างที่สุดคือการเลี้ยงดูลูกให้เติบโตไปตามบรรทัดฐานของสังคม โดยเฉพาะเรื่องเพศ โดยเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงจะต้องเติบโตขึ้นโดยมีคุณลักษณะคือ เด็กผู้ชายต้องเติบโตเป็นชาย เด็กผู้หญิงต้องเติบโตเป็นหญิงตามบรรทัดฐานของสังคม แม่ซึ่งทำหน้าที่หน้าที่เลี้ยงดูลูกจะต้องเสียสละเวลาในชีวิต ทั้งร่างกายแรงใจในการเลี้ยงดูลูก สิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการเลี้ยงดูคือการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของลูกเมื่อลูกเริ่มเติบโตขึ้นภาวะความกดดันมากยิ่งขึ้นเมื่อใดที่ลูกเติบโตเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงานผู้เป็นแม่จะได้รับคำชมเชยและถือว่าประสบความสำเร็จในการเป็นแม่ แต่ในทางกลับกันเมื่อลูกเริ่มมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเช่น ลูกชายเกิดมีพฤติกรรมดุด้าง หรือมีนิสัยผิดแปลกจากสังคมทั่วไป หรือที่สังคมมองว่า “ผิดเพศ” “เบี่ยงเบน” สังคมจะลงโทษแม่ทันทีไม่ทางตรงก็ทางอ้อมเนื่องจากแม่คือผู้เลี้ยงดูลูกและใกล้ชิดกับลูกมากที่สุด จนบางครั้งแม่เกิดความรู้สึกผิดหรือโทษตัวเอง ตามที่ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ผ่านมาในงานวิจัยเรื่อง บทบาทของสถาบันครอบครัวในการแก้ไขพฤติกรรมเบี่ยงเบนของ สวัสดิ์ สมวัชรจิต (2541, น. 3) ที่ได้กล่าวถึง พฤติกรรมรักเพศเดียวกันว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนโดยเกิดจากอิทธิพล การเลี้ยงดูของครอบครัวเพราะเป็นสถาบันแห่งแรกที่อบรมเด็กโดยเฉพาะเด็กวัยรุ่น แต่ในปัจจุบัน พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศในประเทศไทยกรมสุขภาพจิต ประกาศตั้งแต่ปี 2545 ว่าคนรักเพศเดียวกันไม่ได้เป็นผู้ป่วยด้านสุขภาพจิต ชี้ให้เห็นว่าเพศสภาพที่แตกต่างจากเพศกำเนิดไม่ได้เป็นสิ่งที่ผิดปกติแต่อย่างใด (ไทยรัฐออนไลน์, 2561) แต่ยังคงมีอคติและมายาคติในสังคมไทยที่ยังคงตีตราบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

พฤติกรรมดุด้างของลูกจึงกลายเป็นความกังวลหนึ่งของคนเป็นแม่ โดยเฉพาะการมีลูกชายซึ่งความคาดหวังของการมีลูกชายที่เป็นความคาดหวังของคนในครอบครัว เนื่องด้วยสังคมไทยให้ความสำคัญกับเด็กผู้ชายว่าจะต้องเติบโตไปเป็นชายที่มีหน้าที่ในการสืบสกุล เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้นำ มีหน้าที่การงานที่ดีในสังคมต่อไปในอนาคต การเลี้ยงดูบุตรชายให้เติบโตไปมีเพศสถานะตรงตามเพศกำเนิดจึงกลายเป็นหน้าที่สำคัญมากของแม่ ภาระหน้าที่ที่แม่ต้องแบกรับเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แม่เกิดความกังวลใจต่อตัวตนทางเพศของลูก จากบริบทรายล้อม ทั้งคนในครอบครัว สังคม และวัฒนธรรมที่สะท้อนค่านิยมเกี่ยวกับเพศในสังคมไทย ดังที่เห็นได้ชัดก็มีภาพตัวแทน การผลิตซ้ำเกี่ยวกับแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย หรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย ภาพตัวแทนแห่งการไม่ยอมรับลูกที่มีความหลากหลายทางเพศ จะเห็นได้จากภาพยนตร์หรือละครในหลายเรื่องใน

ประเทศไทยที่ยังคงผลิตข่าวทกรมเกี่ยวกับ แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย เกย์หรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนจากละครเรื่อง “รูปทอง”

ละครเรื่อง “รูปทอง” ที่ดำเนินเรื่องเกี่ยวกับ ความเป็นชายของลูกทั้งสองคนที่มีผลกระทบจากการเลี้ยงดูของครอบครัว ซึ่งเนื้อเรื่องได้บรรยายถึง รูปลักษณ์ภาพตัวแทนของลูกชายสองคนที่คนหนึ่งมีความเข้มแข็ง แข็งกร้าวจนกลายเป็นหยาบกระด้างเกิน “ผู้ชายแท้ ๆ” ของ “หมู” พี่ชายผู้เข้มแข็งจนกลายเป็นไม่แคร์ใคร เติบโตมาจากการเลี้ยงดูของพ่อ กับความรูปหล่อดงาม ละเอียดย่อน อ่อนไหวเกินชายของอีกคนนั่นคือ “เสือ” เด็กหนุ่มรูปหล่อที่เติบโตมาจากการเลี้ยงดูของ “อำพัน” ซึ่งเป็นแม่กับญาติพี่น้องข้างแม่ที่ล้วนแต่เป็นผู้หญิง ลักษณะของทั้งสองคนอันเป็นผลจากความบกพร่องของสถาบันครอบครัว การขาดความพอดีในการอบรมเลี้ยงดู จนกลายเป็นปัญหาที่ต้องการกำลังใจในการแก้ไข ทั้งสองเลี้ยงลูกด้วยวิธีการที่แตกต่างกันอย่างสุดขั้ว หล่อหลอมให้ทั้งสองคนมีความแตกต่างกันคนละทางอย่างชัดเจน เมื่อทั้งสองมาอยู่ด้วยกันด้านหมูพี่ชายเองก็รู้สึกถึงความแปลกประหลาดในพฤติกรรมของน้องชาย จนวันหนึ่งความจริงปรากฏถึงความสัมพันธ์ระหว่างเสือ น้องชาย ที่มีพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน ความผิดหวังของอำพันที่มีต่อลูกชายสุดที่รัก ทั้งแม่และพี่ชายจึงต้องหาวิธีทางแก้ไขให้น้องกลับมาเป็นผู้ชายแท้ให้ได้ (จีเอ็มเอ็ม 25, 2561)

จากเนื้อเรื่องย่อของละครเรื่องรูปทองนั้นแสดงให้เห็นถึงภาพแทนของสื่อไทยที่สื่อให้เห็นถึงอิทธิพลของการเลี้ยงดูของครอบครัวที่เลี้ยงดูลูกชายโดยพ่อและแม่เมื่อลูกชายอยู่กับแม่หรือคนในครอบครัวที่เป็นผู้หญิงจะทำให้มีความเสี่ยงที่ลูกชายจะมีพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน โดยสังคมจะมุ่งเป้าไปที่คนเป็นแม่มากกว่าว่าเมื่อแม่เลี้ยงดูลูกชายแล้วจะทำให้ลูกชายมีพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน

ในทางเดียวกันกระทู้ออนไลน์ในเว็บไซต์พันทิปซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่คนสามารถเข้ามาตั้งกระทู้เพื่อตอบปัญหาซึ่งกันและกันมากที่สุดเว็บไซต์หนึ่งในโลกออนไลน์ จะเห็นได้ว่า กระทู้ที่เกี่ยวกับการมีลูกเป็นเกย์หรือกะเทย จะเห็นได้ว่าพ่อแม่หลาย ๆ ครอบครัวยังไม่เข้าใจหรือยังไม่ให้การยอมรับลูกที่เป็นเกย์ กะเทยมากนักเนื่องจากยังติดอยู่กับค่านิยมแบบเดิม ๆ ดังเช่น กระทู้ที่ว่า “พ่อแม่คนไหนจะรับได้ว่าลูกเป็นเกย์” (กระทู้พันทิป, 2557) หรือ “เมื่อผมเป็นลูกชายคนเดียวและเป็นเกย์” (กระทู้พันทิป, 2557) อย่างตัวอย่างเช่น กระทู้ชื่อว่า “กลัวลูกชายเป็นเกย์” ที่ตั้งขึ้นโดยแม่คนหนึ่งมีเนื้อความว่า “ตอนนี้ลูกชายอายุ 14 ค่ะ กำลังสงสัยว่าเค้าจะเป็นอีแอบหรือป่าว ปกติเค้าจะเป็นเด็กที่ติดเกมส์มาก ๆ เป็นเด็กวัยรุ่นชายที่มีพฤติกรรมต่างจากคนอื่น เช่น ไม่อยากมีชนรักแล้ว อยากกำจัดออกไป อยากผิวขาว หน้าใส แต่ไม่ชอบใช้เครื่องสำอางนะค่ะ” (กระทู้พันทิป, 2559)

จากกระทู้ดังกล่าวจะเห็นว่าแม่มีความกังวลใจตั้งแต่ลูกยังเป็นเด็กซึ่งพ่อแม่จะสังเกตพฤติกรรมของลูกว่าลูกมีพฤติกรรมแบบไหนโดยจะมีชุดความคิดหนึ่งของเด็กผู้ชายว่าต้องเข้มแข็ง ถ้าหากลูกมีพฤติกรรมอ่อนแอ สำนาง แม่จะมีความกังวลถึงเพศสถานะของลูกทันที

ในปัจจุบันยังมีอยู่น้อยมากที่พ่อแม่ออกมายอมรับหรือเปิดใจเกี่ยวกับการมีลูกเป็นกะเทยมากนัก เนื่องจากยังติดอยู่กับค่านิยมเดิม ๆ ที่ยังยึดถือว่าความหลากหลายทางเพศเป็นเรื่องผิดปกติ ไม่เป็นธรรมชาติ จนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในหลายครอบครัว เช่น ลูกหนีออกจากบ้าน พ่อแม่เฆี่ยนตีลูก ซึ่งเราจะเห็นข่าวในแนวทางนี้อยู่บ่อยครั้ง ดังตัวอย่างข่าวจากต่างประเทศ พาดหัวข่าวว่า รู้ตัวช้า “พ่อแม่สูญเสียลูกชายไม่มีวันกลับ หลังบังคับให้ลูกหายเป็นเกย์” รายงานไว้เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2557 เว็บไซต์เดลีเมลของอังกฤษ รายงานเรื่องราวสุดสลดของหนุ่มชาวอเมริกันรายหนึ่ง ที่หันหน้าพึ่งยาเสพติดจนเสพยาเกินขนาดจนตาย หลังหนีความจริงอันโหดร้ายที่แม่ไม่อาจยอมรับการเป็นเกย์ของเขาได้ แถมส่งเขาไปเข้ารับการบำบัดให้หายจากการเป็นเกย์ด้วย (กระทุ้งทิป, 2557) จากข่าวดังกล่าวทำให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดจากการไม่ยอมรับลูกที่มีพฤติกรรมรักเพศเดียวกันอาจทำให้เกิดการสูญเสียได้ และเมื่อเกิดปัญหาเหล่านี้ขึ้นคนในครอบครัว หรือคนในสังคมก็จะเข้าไปมาที่แม่อีกครั้งและย้อนกลับมาในเหตุผลเดิม คือการที่แม่เลี้ยงลูกไม่ดี เลี้ยงลูกยังงใจให้เป็นกะเทย ย้อนกลับไปถึงหน้าที่ของคนในครอบครัวที่ว่าแม่เป็นผู้ได้รับหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกในความเป็นจริงแล้วแม่จึงไม่เพียงแต่รับบทบาทในการเลี้ยงดูลูกเท่านั้น แม่ยังต้องรับภาระในการถูกประณามต่อว่าเมื่อลูกเติบโตขึ้นเป็นกะเทย หลังจากนั้นผู้หญิงที่เป็นแม่จะอย่างไร จะดำรงตนในแบบบรรทัดฐานทางสังคมหรือไม่ หรือจะใช้สัญชาตญาณความเป็นแม่ปรับตัวตนให้อยู่กับปัจจุบันอย่างไร ในสภาวะการณ์ที่แม่ต้องรับภาระทั้งหมดในการอุ้มชูลูกของตน และทำความเข้าใจกับเพศสถานะและเพศวิถีของลูกที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างไร สิ่งเหล่านี้จึงเข้ามารื้อถอนค่านิยมที่ตกผลึกในความคิดของแม่อย่างไร

เมื่อความหลากหลายทางเพศเป็นประเด็นในสังคมมากขึ้น ทั้งด้านการเรียกร้องสิทธิของบุคคลหลากหลายทางเพศทำให้ความหลากหลายทางเพศ การผลักดันพระราชบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ทำให้สังคมมีการรับรู้และมีความเข้าใจประเด็นเรื่องความหลากหลายทางเพศมากขึ้น รวมไปถึงปัจจุบันไม่เพียงแต่สังคมรอบข้างเท่านั้นที่ออกมาขับเคลื่อน ยังมีพ่อแม่ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่ออกมาเปิดเผยให้สังคมรับรู้ถึงการยอมรับเพศสถานะและเพศวิถีของลูก โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะแพทยศาสตร์ (2562) ได้จัดเวทีการอบรมสุขภาพวัยรุ่น และเด็กข้ามเพศ ณ สภากาชาดไทย ซึ่งได้เชิญครอบครัวที่มีลูกเป็นเด็กและวัยรุ่นข้ามเพศมาพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการยอมรับ กระบวนการยอมรับลูกและเลี้ยงดูลูกที่เปิดเผยตัวตนเพศสถานะและเพศวิถีเป็นคนข้ามเพศซึ่ง ได้เชิญแม่ของ “น้องเนสตี้ สไปร์ทซี่” เน็ตไอดอลชื่อดังมาสัมภาษณ์เกี่ยวกับการยอมรับตัวตนทางเพศของลูก การปรับตัวกับลูกและบริบทสังคมรอบข้าง

เวทีการให้สัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการที่สังคมเล็งเห็นถึงความสำคัญของคนเป็นแม่ในการนำมาอธิบายตัวตนทางเพศสถานะและเพศวิถีของลูกข้ามเพศซึ่งจะต้องมีแม่เป็นผู้ที่มี

อิทธิพลในพฤติกรรมของลูกและเป็นผู้เลี้ยงดูลูก และในทางเดียวกันคือแม่ของลูกข้ามเพศนั้นได้ให้การยอมรับและออกมาเปิดใจยอมรับลูกท่ามกลางสายตาของคนในสังคมได้ จึงกลายเป็นมิติใหม่ของสังคมที่แม่นอกจากจะยอมรับในตัวลูกข้ามเพศแล้วยังคงสามารถภูมิใจในตัวลูกและเพศสถานะและเพศวิถีของลูกอีกด้วย

การให้ “แม่” เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อศึกษาการทำความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศของลูกในความรู้สึกของแม่ เนื่องด้วยแม่เป็นหน่วยเล็ก ๆ ในสถาบันครอบครัวและสังคม สังคมไทยเชื่อว่าแม่คือการเสียสละ ถึงแม้ว่าบางครั้งแม่จะรู้สึกเหนื่อยล้า กับการเลี้ยงลูกแต่ก็จะรู้สึกหายเหนื่อยหากได้ยินลูกเรียกตนเองว่า “แม่” จึงเป็นเหตุผลที่ว่าแม่ได้กลายเป็นบุคคลแรกที่ลูกกล้าจะเปิดเผยตัวตนทางเพศมากกว่าเปิดเผยกับพ่อ การได้รับการยอมรับจากคนแม่จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด แม่ผู้ที่เป็นผู้เลี้ยงดูลูกและเป็นผู้ที่ถือว่ามิใช่สัมพันธ์กับลูก ซึ่งทำให้แม่เป็นผู้ที่ลูกมองว่าเข้าใจลูกมากที่สุด แม่จึงต้องเข้าสู่กระบวนการเปิดใจยอมรับลูก และต่อรองตัวตนความเป็นแม่จากแม่ที่มีลูกเป็นผู้ชายสู่การเป็น “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” ดังนั้น เสียงของผู้หญิงที่เข้าสู่เป็น “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” ตั้งแต่วันที่รับรู้เรื่องเพศวิถีของลูกที่เปลี่ยนไป และปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับค่านิยมที่เกี่ยวกับเพศสถานะและเพศวิถีของลูก สามารถดำรงความสัมพันธ์อันดีระหว่างแม่กับลูก และมองข้ามแรงปะทะจากคนรอบข้าง ทั้งคนในครอบครัวโดยเฉพาะสามี อีกทั้งสายตาของเพื่อนบ้าน และคนในสังคม ซึ่งเราจะได้ยินแม่คนนั้นกล่าวเป็นคำตอบในแนวทางเดียวกันว่า “ลูกจะเป็นอะไรก็ตามใจ แต่ขอให้เป็นคนดีก็พอ” ซึ่งเป็นการให้คำตอบของแม่กับสังคมมาโดยตลอด จึงนำไปสู่การตั้งคำถามเพื่อศึกษาเกี่ยวกับแม่กะเทยในหลายแง่มุมเพื่อทำความเข้าใจถึงความรู้สึกในการก้าวข้ามที่แท้จริง หรืออาจเป็นเพียงการปลอบใจตนเองจากความผิดหวังหรือไม่ เป็นประโยชน์ต่อมิติเรื่องเพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย

การศึกษาเสียงของ “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” จึงเป็นการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจในอัตลักษณ์ของแม่ผ่านการสัมภาษณ์ “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” ที่เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ในการเลี้ยงดูลูกตั้งแต่เด็ก นับตั้งแต่เกิด จนเติบโต อีกทั้งเริ่มสังเกตพฤติกรรมทางเพศสถานะและเพศวิถีของลูกชายที่เปลี่ยนไป รวมทั้งมั่นใจว่าลูกเป็นกะเทยจากการรับรู้จากความรู้สึกของแม่เอง จนกระทั่งลูกเปิดเผยตัวตนทางเพศ หรือ แม่หลายคนอาจจะได้ยินการยอมรับจากปากของลูกเอง ในกรณีต่าง ๆ ที่สามารถเกิดขึ้นภายในความรู้สึกของแม่นั้น แม่มีกระบวนการยอมรับและก้าวข้ามผ่านค่านิยมและคติทางเพศในสังคมไทยอย่างไร การนิยามตัวตนขึ้นใหม่ของแม่กะเทยเมื่อรับรู้เพศสถานะของลูก โดยการต่อรองอัตลักษณ์แห่งบทบาทหน้าที่ความเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยภายใต้บรรทัดฐานของสังคม อีกทั้งการอดทนกับแรงปะทะจากคนในสังคมทั้งคำพูด สายตา การนิทาและปฏิกิริยาต่าง ๆ ในสังคมไทยเกี่ยวกับการมีลูกเป็นกะเทยหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเพื่อเป็นประโยชน์ต่อ

พ่อแม่อีกหลาย ๆ ครอบครัวที่ประสบกับปรากฏการณ์ดังกล่าวในครอบครัวของตนเอง เพื่อได้ศึกษาการนิยามตัวตนแห่งความเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยและเข้าใจลูกผ่านประสบการณ์ของ “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” ในงานศึกษาครั้งนี้

1.2 คำถามวิจัย

1. แม่มีความรู้สึกอย่างไรต่อการมีลูกเป็นกะเทย รวมถึงการต่อรองอัตลักษณ์และบทบาทของการเป็นแม่อย่างไรเมื่อรับรู้ว่ามีลูกเป็นกะเทย
2. แม่มีกระบวนการจัดการกับความรู้สึกอย่างไรเมื่อรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก และแม่มีวิธีต่อรองอคติมาายาคติ และบรรทัดฐานของสังคมไทยอย่างไรจากการที่แม่รับรู้ถึงการเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศของลูก (Coming Out) อีกทั้งมีกระบวนการจัดการหรือมีปฏิสัมพันธ์กับลูกอย่างไรหลังจากการรับรู้ถึงเพศสถานะและเพศวิถีของลูก
3. ผลลัพธ์ของการต่อรองอัตลักษณ์ ส่งผลอย่างไรต่ออคติมาายาคติ ส่งผลอย่างไรต่อความสัมพันธ์ของแม่กับลูกและสังคมในวงกว้าง

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการต่อรองอัตลักษณ์และบทบาทความเป็นแม่ของ “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” เมื่อแม่รับรู้ว่ามีลูกเป็นกะเทยหลังจากการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูก
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกหลังจากรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก และการดำรงตนในนิยามอัตลักษณ์ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยเพื่อต่อรองภายใต้บรรทัดฐานของสังคมไทย
3. เพื่อให้ทราบถึงผลลัพธ์ของการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงการต่อรองอัตลักษณ์และบทบาทของความเป็นแม่ของ “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” เมื่อแม่รับรู้ว่ามีลูกเป็นกะเทยหลังจากการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูก

2. ได้ทราบถึงกระบวนการจัดการในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกหลังจากรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก และการดำรงตนในนิยามอัตลักษณ์ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย เพื่อต่อรองหรือต่อสู้ภายใต้บรรทัดฐานของสังคม

3. ได้ทราบถึงผลลัพธ์ของการต่อรองอัตลักษณ์ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย นำไปสู่ส่งผลต่ออคติมายาคติหรือบรรทัดฐานในสังคมเกี่ยวกับเพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย

4. ทำให้การศึกษานี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นแม่รวมถึงเพศสถานะและเพศวิถี เชื่อมโยงความหลากหลายทางเพศของลูกผ่าน “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย”

1.5 นิยามศัพท์

แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย หมายถึง ผู้หญิงที่เป็นแม่ (Biological Mother) ที่เป็นผู้ให้กำเนิดลูกแล้วลูกนั้นแสดงตนเป็นกะเทย สาวประเภทสอง หรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่เปิดเผยตัวตนอย่างชัดเจนในสังคม

อัตลักษณ์ความเป็นแม่ หมายถึง ตัวตนทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของบุคคลที่เป็นแม่ อีกทั้งเป็นตัวตนของความเป็นแม่โดยอาจปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจได้

ความเป็นแม่ หมายถึง บทบาทของผู้หญิงที่ให้กำเนิดบุตร หรือสังคมมักจะเห็นว่าการเป็นผู้หญิง ก็คือการเป็นแม่ ผู้ที่เป็นแม่จะต้องมีหน้าที่ในการให้กำเนิด เลี้ยงดู ให้นมบุตรและรับผิดชอบทุกสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับบุตรทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม

อุดมการณ์การเป็นแม่ หมายถึง ความคิดหรือความเชื่อที่สำคัญในสังคมที่เป็นตัวกำหนดบทบาทของผู้หญิงและกำหนดให้เป็นอัตลักษณ์โดยธรรมชาติของ ซึ่งเรามักจะนึกถึง ผู้หญิงที่มีความใจดี มีความเอื้ออาทรและมีความรักให้กับบุตรอย่างไม่มีเงื่อนไข

เพศสถานะ (Gender) หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกความแตกต่างของเพศที่ถูกกำหนดจากสังคมและวัฒนธรรมประกอบสร้าง

กะเทย (Transgender) หมายถึง ผู้ที่มีเพศกำเนิดเป็นชายแต่แสดงอัตลักษณ์เป็นหญิงและเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศกับพ่อแม่แล้ว

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย : การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย” ได้ใช้วิธีการวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) ผ่านวิธีการสังเกต สัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ บริบทแวดล้อมด้าน สังคม และวัฒนธรรม ความเชื่อต่าง ๆ ที่โดดเด่นและร่ายล้อมของผู้ที่เป็นกรณีศึกษาทำให้สามารถเข้าใจทั้งตัวตน สถานภาพ สังคม วิถีชีวิต และใจความสำคัญเกี่ยวกับความเป็นแม่กะเทย ที่จะถูกร้อยเรียงผ่านภาษาต่าง ๆ จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

1.6.1 ระเบียบวิธีวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography)

วิธีการวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) (สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2549) หมายถึงงานเขียนเชิงพรรณนา (descriptive) ที่บรรยายให้เห็นถึงวิถีการใช้ชีวิตของ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในสังคมต่างวัฒนธรรม ซึ่งมักเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับระบบความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่เชื่อมโยงอยู่กับเรื่องของ ศาสนา ความเชื่อ พิธี-กรรม และประเพณี ที่กำหนดทัศนคติในการมองโลก การอธิบายสังคมของคนในวัฒนธรรมหนึ่งๆ งานลักษณะนี้อาจเลือกศึกษาเพียงบางแง่มุมของการดำรงชีวิตและระบบความสัมพันธ์ของผู้คน เช่น ระบบเครือญาติ ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ เพศสถานะ เป็นต้น

ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นวิธีการศึกษาวิจัยชาติพันธุ์วรรณา ซึ่งหมายถึง การใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในการเก็บข้อมูล (participant observation) โดยการสัมภาษณ์พูดคุยแบบไม่เป็นทางการกับผู้ที่ถูกศึกษา และมีการจดบันทึกข้อมูลที่ได้้อย่างละเอียด อาจมีความจำเป็นต้องใช้วิธีการสืบค้นข้อมูล หรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทั้งที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและที่เป็นเรื่องเล่าปากเปล่าร่วมด้วย จะเห็นว่าชาติพันธุ์วรรณาในฐานะที่เป็นวิธีการวิจัย มักใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลากหลายวิธีร่วมกัน และสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูลได้ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับความเหมาะสม โดยจะต้องเก็บให้ครอบคลุมทั้ง ปรัชญาการณที่เกิดขึ้นจริงตามความคิด โลกทัศน์ ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อผลิตงานเขียนแบบชาติพันธุ์วรรณา ก็กระทำโดยใช้ข้อมูลที่จดบันทึกไว้มาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยอาจจะใช้วิธีการวิเคราะห์ประเด็น วิเคราะห์เนื้อหา และการตีความข้อมูล โดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่อาจจะมียู่แล้วเป็นแนวทางในการอธิบายและตีความข้อมูล อีกทั้งยังต้องการบรรยายให้เห็นถึงลักษณะสังคม ตลอดจนพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มคนที่ศึกษา แต่ก็มีงานเขียนเชิงชาติพันธุ์ วรรณาหลายชิ้นที่ให้

ความสำคัญกับ การวิเคราะห์ตีความและทำความเข้าใจอย่างเชื่อมโยงถึงพฤติกรรมทางสังคมของคนมากกว่าการบรรยายให้เห็นแค่สภาพสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม (สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2549)

งานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณาในกระบวนทัศน์หลังสมัยใหม่ (Post Modern) เป็นการนำเสนอวิธีการเขียนงานชาติพันธุ์วรรณาในลักษณะคล้ายคลึงกับการเขียนวรรณกรรมหรือการเขียนนวนิยายแล้ว งานลักษณะนี้มักมีการบอกกล่าวผู้อ่านว่า ผู้ที่ถูกรวบรวม/ ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้ประพันธ์ร่วมของงานด้วย (co-author) นักมานุษยวิทยาที่ผลิตงานลักษณะนี้ออกมาไม่เชื่อว่าวัฒนธรรม คือ สิ่งที่ดำรงอยู่จริงในสังคมหนึ่งๆ (culture is out there) และไม่เชื่อว่านักมานุษยวิทยากำลังทำบทบาทของผู้ค้นหาหรือผู้นำเสนอวัฒนธรรม แต่นัก มานุษยวิทยาเหล่านี้มีความเชื่อว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างจากการทำงาน ร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้ที่ถูกวิจัย กล่าวคือนักมานุษยวิทยาไม่ใช่เป็นแค่ผู้ บรรยายหรือผู้นำเสนอวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่ตนศึกษา แต่เป็นผู้หนึ่งที่อยู่ ในกระบวนการสร้างวัฒนธรรม เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลการบอกดังกล่าวเป็นการ ยอมรับอย่างตรงไปตรงมาว่ามีการใช้อัตวิสัย (subjective) และจุดยืนเชิง อุดมการณ์ (standpoint) บางอย่างของผู้ประพันธ์งาน เพราะพวกเขาเชื่อว่าความ เป็นอัตวิสัยไม่ได้ทำให้คุณค่าของงานวิจัยลดลงเหมือนที่เชื่อกันมาในอดีตในทางตรงกันข้ามงานลักษณะนี้กลับมีประโยชน์ต่อกลุ่มคนที่ศึกษาด้วยซ้ำ โดยเฉพาะถ้า งานนั้นเป็นงานที่มีเจตจำนงในการที่จะไปเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจใน สังคม และทำให้คนด้อยโอกาสได้มีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งงานเขียนในลักษณะนี้มักมีการเขียนบทที่ว่าด้วยการสะท้อนคิดประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจาก การเก็บข้อมูล (reflexivity) ของนักวิจัยด้วย ทำให้ผู้อ่านได้เห็นธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างนักวิจัยและผู้ถูกวิจัย ซึ่งนักมานุษยวิทยาสตรีนิยม ได้รับอิทธิพลในการเขียนและสร้างงานในลักษณะนี้ และได้ให้ความสำคัญกับการปรับแก้ประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ เช่น การปรับแก้ทัศนเกี่ยวกับความรู้และความจริง การนำทฤษฎีจุดยืนสตรีนิยมมาใช้ในการวิเคราะห์ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่าง วาทกรรม (discourse) เสียงของผู้หญิง (voice) ประสบการณ์ของผู้หญิง (experience) และตัวตนแท้จริง/ ความเป็นตัวเองของผู้หญิง (agency) นอกจากนี้ยังมีการทบทวนว่าด้วยเรื่องการสร้างภาพแทน/ นำเสนอภาพแทน (representation) เกี่ยวกับผู้หญิงและของผู้หญิง (สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2549)

กระบวนทัศน์หลังสมัยใหม่นิยามอธิบายธรรมชาติของความรู้และความจริงตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิงจากกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยม กล่าวคือ มองว่าความจริง/ ความรู้ เป็นสิ่งประกอบสร้าง (knowledge is a construct) ความจริง/ ความรู้ ไม่ได้มีอยู่เพียงชุดเดียว มองว่าสิ่งที่เราคิดว่าเรารู้ไม่ใช่ทั้งหมดของความรู้ที่มีอยู่ กลุ่มนี้ยังเชื่ออีกด้วยว่า อัตวิสัยและการตัดสินคุณค่าในกระบวนการวิจัย สิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้และสิ่งสำคัญที่สุดกระบวนทัศน์นี้ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้รู้/ นักวิจัย (the knower) และความรู้ (the know) ไว้อย่างน่าสนใจว่า โดยทั่วไปแล้วตัวผู้รู้

ซึ่งในที่นี้คือนักวิจัย ล้วนมีบริบทเฉพาะติดตัว หรือมีตำแหน่ง แห่งที่ของตน (situated knower) ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งประกอบด้วยโลกทัศน์ ประสบการณ์ชีวิต พื้นความรู้เดิม ความเชื่อ ทักษะคติ สถานภาพทางสังคม เพศสถานะ เพศวิถี ค่านิยม อารมณ์ ความรู้สึก และการระลึกรู้ เป็นต้น ในขณะเดียวกัน ผู้รู้/ นักวิจัยล้วนต้องสัมพันธ์กับผู้รู้คนอื่น ๆ ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้สามารถทำให้ผู้รู้/ นักวิจัย แต่ละคน อธิบายและเข้าใจโลกวัตถุอันเดียวกันแตกต่างกันออกไป ซึ่งบริบทเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อความรู้ ที่นักวิจัยสร้างขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แนบแน่นอยู่กับบริบท (situated knowledge) ที่บ่มเพาะและหล่อหลอมมันขึ้นมา (สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2549)

วิธีคิดวิทยาแนวหลังสมัยใหม่นิยมที่เชื่อว่าความรู้ทุกประเภทล้วนผูกโยงอยู่กับภูมิหลัง ตำแหน่งแห่งที่ และสถานะของผู้ผลิตความรู้ ส่งผลให้เกิดพัฒนาการ ของวิธีวิทยาแนวสตรีนิยม กระแสหลังทฤษฎีโครงสร้างนิยมหรือกระแสหลังยุค สมัยใหม่นิยม และทำให้การศึกษาเรื่องราวของผู้หญิงและการสร้างความรู้และ ความจริงเกี่ยวกับผู้หญิงเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก หัวใจสำคัญของวิธี วิทยาของ นักสตรีนิยมกระแสนี้คือ การเชื่อที่ว่าเพศสถานะ (gender) ของผู้ที่มีโอกาสเข้าไปอยู่ใน กระบวนการสร้างความรู้ เป็นผู้มามีอิทธิพลต่อความรู้ที่ถูกสร้างขึ้น 1. เพศสถานะของผู้ผลิตความรู้มีผลต่อ ตัวความรู้ันโดยตรง 2. เพศสถานะของผู้ผลิตความรู้มีผลต่อวิธีการสร้างหรือวิธีการ แสวงหาความรู้ และ 3. เพศสถานะของผู้ผลิตความรู้มีผลต่อการตัดสินคุณค่าความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นมา นักสตรีนิยมสายนี้ จึงวิพากษ์ “ความรู้” ในปัจจุบัน ว่า “ความรู้” ที่มีอยู่และวิธีการสร้างความรู้ถูกกำหนดและสร้างขึ้น ภายใต้ระบอบปิตาธิปไตย เพราะผู้หญิงถูกกีดกันออกไปจากกระบวนการสร้าง ความรู้ด้วยสาเหตุเชิง โครงสร้างสังคมที่ลึกกว่าการให้เหตุผลที่ว่าผู้หญิง มีสติปัญญาด้อยกว่าผู้ชาย นอกจากนี้นักสตรีนิยม แนวนี้ยังให้ความเห็นว่า เนื่องจาก ผู้ชายหรือผู้หญิงที่มีโอกาสในการได้ผลิต “ความรู้” ให้กับสังคม ส่วน ใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากระบบโครงสร้างสังคมแบบปิตาธิปไตย (สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2549)

นักมานุษยวิทยาแนวสตรีนิยมที่รับอิทธิพลจากกระบวนการทัศน์หลังยุคสมัยใหม่ นิยม และสำนักหลังทฤษฎีโครงสร้างนิยม ได้พยายามคิดค้นวิธีวิจัย ตลอดจนวิธีการเก็บข้อมูลแนว สตรีนิยมแบบต่าง ๆ เพื่อผลิตความรู้มาอธิบาย และทำความเข้าใจกับโลกของผู้หญิง โดยพยายามทำ ให้ผู้หญิงเป็นศูนย์กลางในกระบวนการสร้างองค์ความรู้ของผู้หญิง และไม่ถูกกีดกันออกไปอยู่ชายขอบ เหมือนในอดีตที่ผ่านมา งานวิจัยที่ทำการศึกษารวบรวมของผู้หญิงเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะ ตัดสินได้ว่างานวิจัยนั้นเป็นงานวิจัย แนวสตรีนิยม แต่งานวิจัยแนวสตรีนิยมต้องเป็นงานวิจัยที่ให้ ความสำคัญกับการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์หลังลึกในเรื่องเพศสถานะ (gender) ที่เกี่ยวข้องกับการ กระบวนการประกอบสร้างความเป็นหญิงความเป็นชาย และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิง ชาย (power relations) ในสังคม นอกจากนี้ยังต้องเป็นงานวิจัยที่มาสืบสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับผู้หญิง ที่มาจากผู้รู้ที่เป็นผู้หญิง และที่สำคัญที่สุดคืองานวิจัย นั้นต้องมีจุดมุ่งหมายในการปลดปล่อยผู้หญิง

ให้หลุดพ้นจากการกดขี่ของระบอบปิตาธิปไตย ตลอดจนความไม่เป็นธรรมอื่น ๆ ที่มีรากเหง้ามาจากระบบปิตาธิปไตย เช่น ระบบทุนนิยม และลัทธิอาณานิคม เป็นต้น (สุชาดา ทวีสิทธิ์, 2549)

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณาสตรีนิยม การวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการศึกษาเสียงของผู้หญิงที่เป็นแม่จากการลงสนามวิจัยโดยใช้วิธีการสังเกต (Observation) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยจะนำข้อมูลที่ได้จากการลงสนามมาวิเคราะห์โดยการตีความในกรอบแนวคิดเพศสถานะ โดยการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์หลังลึกในเรื่องเพศสถานะ (gender) การกระบวนกรประกอบสร้างความเป็นแม่ และการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นแม่จากประสบการณ์ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้เสียงของผู้หญิงจากประสบการณ์การเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยเป็นองค์ความรู้หลักที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

1.7 วิธีวิจัย (Method)

งานศึกษาชิ้นนี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” (Mother of Transgender) ที่มีการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่หลังจากที่ลูกเปิดเผยตัวตนทางเพศหรือเมื่อรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกว่า มีกระบวนการยอมรับต่อเพศสถานะและเพศวิถีของลูก และการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่อย่างไร เมื่อเกิดคำถามนี้จึงนำไปสู่การศึกษาวิจัยโดยการหา กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลนั้นคือ “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” ซึ่งแม่ที่ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษามีความแตกต่างกันด้านบริบทเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งได้มุ่งเน้นศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เพราะสามารถเข้าหากลุ่มเป้าหมายได้ง่ายโดยการติดต่อผ่านบุคคลที่รู้จัก กลุ่มเป้าหมาย บุคคลที่สามารถนำไปหากลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ นำไปสู่การศึกษาแม่กะเทยจากกลุ่มเป้าหมายที่ได้ผ่านวิธีวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ และวรรณกรรม กับการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

1.7.1 การศึกษาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และวรรณกรรม

ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Source) และการทบทวนวรรณกรรม (Review Literature) เป็นการศึกษาหาข้อเท็จจริงที่เป็นเรื่องราวในอดีตที่มีการบันทึกไว้ วรรณกรรม งานวิจัยต่าง ๆ ที่มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ เพื่อนำความรู้มาอธิบาย และวิเคราะห์เหตุการณ์ในปัจจุบัน และอนาคต มีความรอบรู้ในเรื่องนั้นมากขึ้นจะสามารถทำการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวได้อย่างมีคุณภาพ และเพื่อให้เป็นแนวทางแบบแผนในการศึกษาวิจัย อีกทั้งเข้าใจกระบวนการและขั้นตอนในการวิจัย ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และวรรณกรรม มาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ประเพณีเอกสารต่าง

ๆ สิ่งพิมพ์ หนังสือตำราทางวิชาการทั่วไป วารสารวิจัยและวารสารวิชาการ รายงานผลการวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ อีกทั้ง เอกสารออนไลน์โดยการสืบค้นต้องผ่าน Internet ในเว็บไซต์ต่าง ๆ

1.7.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

เป็นการลงพื้นที่วิจัยผ่านการสังเกต การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม อีกทั้งการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรมร่วมกับคนในครอบครัว ของผู้ให้ข้อมูลอีกด้วย ยกตัวอย่างจากการสัมภาษณ์และลงพื้นที่เบื้องต้น โดยการเข้าไปในบ้านของผู้ให้ข้อมูลเพื่อสังเกตการณ์การดำรงชีวิตการถามไถ่ความเป็นอยู่ สังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลต่อการสัมภาษณ์ สังเกตการปฏิสัมพันธ์กับลูกที่เป็นกะเทย หรือสามี หรือการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่นทำกับข้าว หรือรับประทานอาหารร่วมกัน หรือมีโอกาสนั่งรถไปเที่ยวนอกบ้านกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นการประสานความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล อีกทั้งยังได้ข้อมูลที่เป็นธรรมชาติหรือข้อมูลจากการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการอีกด้วย

(1)การสังเกต (observation)

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปใช้ชีวิตหรือทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มคนที่กำลังศึกษา โดยไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกกรบกรวน เพราะอาจทำให้พฤติกรรมผิดไปจากปกติได้ซึ่งอาจใช้ในระยะเวลาแรกของการวิจัยแล้วใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participation observation) คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ศึกษา มีการทำกิจกรรมด้วยกันจนกระทั่งเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและความหมายที่คนเหล่านั้นให้ต่อปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ ซึ่งเมื่อสังเกตแล้วจะต้องมีการซักถามและการจดบันทึกข้อมูล (note-taking) ด้วย ซึ่งอาจจดบันทึกในระหว่างการสังเกตหรือในภายหลังก็ได้ ในการทำวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพราะบางครั้งการสัมภาษณ์อาจมีการสังเกตอย่างอื่นร่วมด้วย เช่น การได้เข้าไปใช้ชีวิตร่วมโต๊ะรับประทานอาหาร เวลากลุ่มเป้าหมายพูดคุยกับสามีหรือลูกบางครั้งเราอาจสังเกต ภาษาหรือน้ำเสียงที่ใช้พูดคุยกัน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วผู้วิจัยจะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเสียมากกว่า เนื่องจากการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งจะต้องมีการนัดหมายกลุ่มเป้าหมายเพื่อที่จะเข้าไปสัมภาษณ์

(2)การสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์ (interview) เป็นการเจาะลึกประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากที่เราตั้งคำถามไว้เพื่อตอบคำถามนั้นให้ได้ ซึ่งจะประกอบไปด้วยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview)

การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการในงานวิจัยขั้นนี้ผู้วิจัยจะตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูล ตามคำถามที่ได้ตั้งไว้ในการทำงานวิจัย โดยการเตรียมคำถามไว้แน่นอนตายตัว เพื่อให้ได้ข้อมูล

ในเชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกไว้โดยจะถามกลุ่มเป้าหมายในคำถามเดียวกันแต่ต่างกรรมต่างวาระเนื่องจากผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายแยกรายบุคคลซึ่งไม่ได้สัมภาษณ์ในวันเดียวกันการถามคำถามจึงแตกต่างกันไป โดยเฉพาะข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนการสัมภาษณ์ในบางครั้งเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนบางครั้งอาจต้องใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการร่วมด้วย

การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ มีความสำคัญในงานวิจัยขั้นนี้เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งต้องใช้ร่วมกับการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ด้วย เพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดในการทำวิจัย หรือเป็นวิธีการตะล่อมกล่อมเกล่าในการถามคำถามเพื่อเข้าสู่คำถามที่ใช้ในการวิจัย โดยอาจถามคำถามนอกเรื่อง เกี่ยวกับ สารทุกข์สุกดิบ ความเป็นอยู่ หรืออาจเลี้ยวไปถามคำถามอื่นก่อน เป็นต้น การสัมภาษณ์จึงต้องใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สุดภายใต้จริยธรรมการวิจัยในคน อีกทั้ง บางครั้งยังมีความสับสนไหลในการให้ข้อมูล ตัวอย่าง การให้สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการคือการนั่งคุยให้ข้อมูลซึ่งผู้วิจัยถามคำถามที่ตั้งไว้โดยให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ให้คำตอบ เป็นต้น

(3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทำวิจัยในแต่ละครั้งเครื่องมือที่สำคัญที่สุดคือ ตัวผู้วิจัยเอง แต่สิ่งที่จะต้องเตรียมในการทำวิจัยในครั้งนี้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยเพื่อความรอบคอบโดยประกอบไปด้วยแบบสัมภาษณ์หรือแนวคำถามในการสัมภาษณ์ เทปบันทึกเสียง เครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึกปากกา กล้องถ่ายรูป ในการบันทึกเสียงต้องขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วยทุกครั้งเพื่อให้ตรงตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน

1.7.3 ขอบเขตในการวิจัย

(1) ขอบเขตของกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยเกี่ยวกับ “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” จะใช้กลุ่มเป้าหมายจำนวน 5 คน ซึ่งที่ใช้ขอบเขตในการเลือกกลุ่มเป้าหมายจำนวนนี้เพราะสามารถให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและ แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยทั้ง 5 คนนี้มีความน่าสนใจและมีลักษณะที่ตรงตามกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยคัดเลือกมีลูกเป็นกะเทยที่ได้เปิดเผยและเปลี่ยนอัตลักษณ์จากชายเป็นหญิงแล้ว ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกหมวดหมู่ตามตาราง ได้แก่ ชื่อผู้ให้ข้อมูล อายุ อาชีพ ภูมิลำเนา ซึ่งขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายเป็นแม่ของลูกที่เป็นกะเทยจากจังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมดโดยได้คัดเลือกจากการกำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจงแม่ที่สามารถให้ข้อมูลได้ตลอดและอาศัยอยู่ในภูมิลำเนาของตน กลุ่มเป้าหมายได้จากการติดต่อผ่านเพื่อนและรุ่นน้องของผู้วิจัยที่เป็นลูกของกลุ่มเป้าหมายเองผู้วิจัยรวมไปถึงเป็นป้าของผู้วิจัยเองด้วยดังที่ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มเป้าหมายไว้ในตารางที่ 1.1 ดังนี้

ตารางที่ 1.1

ตารางแสดงขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

ชื่อผู้ให้ข้อมูล	อายุ (ปี)	อาชีพ	ภูมิลำเนา
แม่ดาว(นามสมมติ)	54	แม่บ้าน	อ.เมือง จ.เชียงใหม่
แม่หล้า(นามสมมติ)	58	แม่บ้าน	อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
แม่พลอย(นามสมมติ)	57	ค้าขาย	อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
แม่พิศ(นามสมมติ)	63	ข้าราชการเกษียณ	อ.เมือง จ.เชียงใหม่
แม่ตี๋(นามสมมติ)	53	แม่บ้าน	อ.สารภี จ.เชียงใหม่

(2) ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะคือระยะในการรวบรวมข้อมูลด้านการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการทบทวนวรรณกรรม ในระยะที่ 2 คือการเก็บข้อมูลและลงพื้นที่วิจัยภาคสนามซึ่งจะเป็นการทำความเข้าใจไปกับการวิจัยด้านเอกสาร และสุดท้ายคือการรวบรวมข้อมูลดังที่แสดงในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2

ตารางแสดงขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลา	การดำเนินการ
สิงหาคม 2561 - ตุลาคม 2562	ทบทวนวรรณกรรม
สิงหาคม 2561 – ตุลาคม 2564	เก็บข้อมูล ลงพื้นที่ภาคสนาม
ตุลาคม 2565	รวบรวมข้อมูล

(3) ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่หลักในการศึกษาวิจัย เนื่องจากเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ทั้งเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ และความหลากหลายทางเพศ ซึ่งเชียงใหม่ถือเป็นเมืองหนึ่งในสวรรค์ของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ อันเป็นผลผลิตจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลไทยอย่างจริงจังตั้งแต่ปี 2512 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524) ทำให้กลายเป็นศูนย์กลางของภาคเหนือ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมาก มีร้านรวง บาร์ เชนา สำหรับชายรักเพศเดียวกันไปจนถึงองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อความหลากหลายทางเพศ (ชานันท์ ยอดหงษ์, 2561) ทำให้จังหวัดเชียงใหม่

เป็นจังหวัดหนึ่งในประเทศไทยที่เป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยว และศูนย์รวมของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศทั้งการรวมกลุ่ม สมาคมต่าง ๆ ในด้านสิทธิมนุษยชนและด้านสุขภาวะทางเพศ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เชียงใหม่ก็เป็นเมืองที่มีกลุ่มกะเทยเป็นจำนวนมาก และมีการปฏิสัมพันธ์กันบ่อยครั้ง เช่น การจัดงาน Chiang Mai Pride การประกวดนางงามสาวประเภทสอง และมีโรงละครคาบaret ผับ บาร์ ชวน่า เป็นต้น ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมและความหลากหลายทางเพศนี้เป็นมนต์เสน่ห์อย่างหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ในความหลากหลายเหล่านี้จึงทำให้ “แม่” ผู้เป็นผู้ให้ข้อมูลซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ในการทำงานวิจัยในครั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก อีกทั้งมีการยอมรับลูกที่เป็นกะเทยมากจากการสังเกตจากกลุ่มเพื่อนที่แม่ให้การยอมรับในตัวตนของลูกแสดงผ่านทางสื่อออนไลน์มากขึ้น เช่น Facebook อีกทั้งแม่ยังมีความภูมิใจในตัวลูกและมองข้ามเรื่องเพศ จากเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ จึงใช้จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่แห่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

1.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ถึงแนวคิดความเป็นแม่ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย และความเป็นแม่ในอุดมคติของสังคมไทย ในบริบททางต้นสังคม ศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณีและความเชื่อ ต่อความเป็นแม่ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยโดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ตั้งแต่ประวัติส่วนตัว การเป็นแม่ การรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก เพื่อนำมาวิเคราะห์กับแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นแม่ ในการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ตั้งแต่เริ่มเป็นแม่จนถึงการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก ภายใต้ความเป็นแม่ในอุดมคติ อคติ และมายาคติในสังคมไทย โดยการวิเคราะห์ตีความบรรยายเชิงตีความพรรณนา โดยการดึงประเด็นที่จากการศึกษา เพื่อเชื่อมโยงและอธิบายประเด็นต่าง ๆ เพื่อความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษา และสรุปและอภิปรายผลการศึกษา แลวนำเสนอในรูปของการอธิบายเชิงพรรณนา

1.9 การสะท้อนตัวตน (Reflexivity)

เหตุแห่งการศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” ในครั้งนี้ ต้องย้อนกลับไปในเรื่องแรงบันดาลใจในการเข้ามาเรียนสาขาสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษาในครั้งนี้คือการมุ่งศึกษาเรื่องของ ความหลากหลายทางเพศในสังคมไทยเพื่อตีแผ่ข้อมูล ความรู้สึกเบื้องต้น เบื้องหลังของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย สิ่งที่จะลืมไม่ได้เลยในการเกิดแรงบันดาลใจในครั้งนี้คือตัวตนของผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยเป็นผู้ที่เติบโตมากับการมีเพศสถานะและเพศวิถีที่ไม่ตรงกับเพศกำเนิดของ

ตนเองซึ่งก็นิยามตนเองกว่าเป็นกะเทย หรือกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศมาตั้งแต่เด็กตั้งแต่จำความได้ เป็นคนไม่มียากพูดคำว่า “ครับ” ไม่อยากตัดผมสั้น หรือไม่อยากแต่งชุดนักเรียนชาย ซึ่งผู้วิจัยเองจะถูกสังคมนับว่า ทั้งเพื่อนหรือญาติพี่น้องคอยว่ากล่าว แชว ล้อเลียน หรือถูกกลั่นแกล้งอยู่เสมอถึงพฤติกรรมที่อ่อนแอเหมือนผู้หญิง บางครั้งถึงขั้นร้องไห้ที่ไม่มีคนพยายามที่จะเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ

1.9.1 ตัวตนของผู้วิจัย

ผู้วิจัยถูกเลี้ยงดูมาโดย “แม่” ซึ่งแม่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวเนื่องจากพ่อเสียชีวิตตั้งแต่อายุ 4 ขวบ ผู้วิจัยจึงถูกเลี้ยงดูมาโดยแม่ และยาย กับคนในครอบครัวซึ่งเป็นผู้หญิงเสียส่วนใหญ่ แม่จะสอนทำงานบ้านตั้งแต่เล็กโดยแม่ให้เหตุผลว่าอยากให้ช่วยแบ่งเบาภาระของแม่เนื่องจากแม่ทำงานคนเดียว ผู้วิจัยจึงเห็นแม่ของตนเองเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิต เป็นแบบอย่างในการทำงาน แม่เป็นคนที่เป็นห่วงลูกมากจะคอยดูแลและฝากฝังผู้วิจัยกับญาติพี่น้องที่เป็นผู้หญิงตลอด จะไม่ให้ไปเล่นกับเพื่อนผู้ชาย เพราะกลัวลูกจะเป็นอันตราย การที่ผู้วิจัยมีพฤติกรรมที่เล่นกับเพื่อนผู้หญิง แม่จึงไม่ได้คอยห้ามปรามอะไร จนมาถึงวันที่แม่รับรู้อย่างเป็นทางการว่าผู้วิจัยเป็นกะเทย ในวันที่แม่ไปประชุมผู้ปกครองที่โรงเรียนตอนผู้วิจัยอยู่ ม.1 พอแม่กลับมาบ้านแม่ก็หัวเราะและบอกว่า “แม่บอกกับครูประจำชั้นไปแล้วว่า ไม่เป็นไร ลูกจะเป็นกะเทยหรือเป็นอะไรขอให้เขาเป็นคนดีก็พอ” ผู้วิจัยยอมรับว่าตอนนั้นดีใจมากที่แม่เข้าใจและไม่เคยดูว่ากล่าวหรือห้ามเลยแม้แต่สักนิด

ประเด็นนี้จึงเป็นจุดประกายสำคัญในการเกิดหัวข้อเรื่อง “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” : การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย ซึ่งแม่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเปิดเผยตัวตนของกะเทยหรือคนข้ามเพศในสังคมไทย การเป็นแม่คนหนึ่งที่จะให้การยอมรับลูกที่มีเพศสถานะและเพศวิถีที่ไม่ตรงกับเพศกำเนิดนั้นแม่จะมีวิธีการอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยไม่มีโอกาสในการถามคำถามเหล่านี้กับแม่บังเกิดเกล้าของตัวเองแล้ว เนื่องจากแม่ได้ถึงแก่กรรมลงตั้งแต่ปี 2551 จึงเป็นเหตุให้การศึกษาในครั้งนี้ต้องศึกษา “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” ท่านอื่นซึ่งเป็นแม่ของเพื่อน หรือแม่ที่เพื่อนเป็นผู้แนะนำ หรือแม้กระทั่งแม่ที่เป็นป้าของผู้วิจัยเอง การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาแม่คนอื่น ๆ ที่แตกต่างออกไป เนื่องจากแม่แต่ละคนย่อมมีเหตุผลและแสดงอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่แตกต่างกัน ตัวตนของผู้วิจัยจึงเป็นสถานะหนึ่งที่เป็นทั้งคนใน ที่มีความเข้าใจเคยชินกับสังคมกะเทยหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยจะได้รับรู้ถึงปฏิสัมพันธ์ของเพื่อนที่เป็นกะเทยกับแม่และคนในครอบครัว ทั้งในด้านดีและไม่ดีนัก การสะท้อนตัวตนของผู้วิจัยจึงมีความสำคัญต่อการวิจัยในครั้งนี้ที่ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากแม่ของเพื่อนที่เป็นกะเทย หรือจากการแนะนำจาก

เพื่อนที่เป็นกะเทย ซึ่งจะทำให้มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจในเรื่องความใกล้ชิดระหว่างความสัมพันธ์ของผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย

1.9.2 ข้อจำกัดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยจำนวน 5 คนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงซึ่งได้คัดเลือกแม่ที่สามารถให้ความรู้กับผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และสามารถเข้าถึงโดยผ่านจากตัวกลางซึ่งเป็นเพื่อนของผู้วิจัยและเป็นลูกของกลุ่มเป้าหมายด้วยงานวิจัยชิ้นนี้จึงมีข้อจำกัดในการทำวิจัยนั้นคือผู้วิจัยเป็นได้ทั้งสถานะผู้วิจัยและสถานะเพื่อนของลูกแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ในสถานะแรกสถานะผู้วิจัยซึ่งจะต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยและกรณีศึกษาอย่างชัดเจน โดยการตระหนักรู้ว่าผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัยมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างการวิจัย ทำให้หลีกเลี่ยงไม่ได้เลยว่าในขณะที่เราศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสังเกตการณ์ไม่สามารถแบ่งแยก “ตัวเขา” กับ “ตัวเรา” ได้อย่างชัดเจนโดยไม่มีอคติส่วนตัว เนื่องจากสถานะของผู้วิจัยที่เป็นทั้งเพื่อนของลูก จึงเป็นสะดวกต่อผู้วิจัยที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลและการปฏิสัมพันธ์ที่รวดเร็วในการพูดคุยและความสนิทใจสังเกตได้จากการที่แม่ผู้ให้ข้อมูลเรียกผู้วิจัยว่าลูกเหมือนดังเป็นลูกของเขา จึงเป็นความได้เปรียบทางด้านการเข้าถึงข้อมูลโดยเฉพาะเรื่องที่ละเอียดอ่อน หรือบางครั้งการที่มีลูกอยู่ภายในวงศึกษาด้วย อาจส่งผลกระทบต่อข้อมูลที่ได้มาอาจเป็นข้อมูลในเชิงบวกมากเกินไป

แต่ในทางกลับกันตัวตนของผู้วิจัยอีกสถานะหนึ่งที่เป็นข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้คือการเป็น “กะเทย” ยกตัวอย่างในบางคำถามเกี่ยวกับทัศนคติเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นกะเทยแม่ทุกคนจะแสดงความเห็นในเชิงบวก อีกทั้งเพื่อนซึ่งเป็นผู้พาเราไปพบกับแม่ผู้ให้ข้อมูลยังต้องการรู้ความในใจของแม่ที่มีต่อตนเองอีกด้วย ว่าแม่จะคิดเห็นอย่างไรกับการมีลูกเป็นกะเทยหรือคนข้ามเพศแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างตัวตนของผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัยที่ผู้ถูกวิจัยจะมีความกระอักกระอ่วนใจในการแสดงความคิดเห็น สังเกตได้จากการไม่ใช้คำว่า “กะเทย” โดยตรง แต่มักหลีกเลี่ยงที่จะพูดคำว่ากะเทย อาจเป็นเพราะผู้วิจัยเป็นกะเทยหรือการสัมภาษณ์ต่อหน้าลูกอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ข้อมูลที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อนมาก ๆ ได้เช่นกัน

ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยโดยการศึกษาจากแม่ของเพื่อนหรือแม่ของรุ่นน้อง หรือป้าของผู้วิจัยที่พร้อมเปิดใจและให้ความร่วมมือในการวิจัยเรื่องแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยเป็นอย่างดี อีกทั้งผู้วิจัยได้ตระหนักรู้ถึงสถานะของผู้วิจัย ทั้งตัวตนของผู้วิจัยและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย ทั้งด้านความสนิท หรือการไม่กล้าให้ข้อมูลที่ละเอียดอ่อนเกี่ยวกับประเด็นเรื่องความหลากหลายทางเพศ อันสามารถส่งผลถึงข้อมูลที่ได้มาจากการวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย: การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย” เป็นการศึกษาประสบการณ์ของผู้หญิงที่เข้าสู่กระบวนการต่อรองอัตลักษณ์จากแม่คนหนึ่งสู่การเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย (Mother of Transgender) จากการศึกษาสัมภาษณ์ของ “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” ที่ได้ต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่และให้การยอมรับลูกที่เป็นกะเทยหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นกรณีศึกษาเฉพาะแม่ที่มีบุตรเป็นกะเทยหรือกลุ่ม Transgender ภายใต้ค่านิยมและคติเรื่องเพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย

แต่เมื่อกล่าวถึงความเป็นแม่ของแม่กะเทยในสังคมทำไมถึงต้องมีการต่อรองอัตลักษณ์เนื่องจากแนวคิดความเป็นแม่ภายใต้ระบอบปิตาธิปไตย ที่ผู้หญิงในสังคมไทยถูกจำกัดขอบเขตเอาไว้ในบ้าน สิ่งที่สังคมคาดหวังจากผู้หญิงโดยการมอบหมายให้ผู้หญิงทำงานในบ้าน โดยเฉพาะภาระหน้าที่ในการดูแลครัวเรือนกลายเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ทั้งการเป็นแม่และเมีย ซึ่งมีสาเหตุมาจากรูปแบบความเป็นแม่ผู้ให้กำเนิดลูก จึงต้องเลี้ยงดูลูกไปโดยปริยาย การเลี้ยงดูจะต้องให้ลูกนั้นเติบโตใหญ่ไปตามบรรทัดฐานของสังคม แต่ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ในทางตรงกันข้ามเมื่อลูกมีเพศสถานะและเพศวิถีที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคมผู้ที่เป็นแม่จะถูกตีตราว่าเลี้ยงลูกไม่ดี หรือลูกอยู่กับแม่มากเกินไปลูกถึงเป็นกะเทย ดังนั้นอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติที่เป็นวาทกรรมที่รายล้อมอยู่รอบตัวแม่ ทำให้แม่มีความรู้สึกผิด ผิดหวัง เสียใจ ที่ลูกไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม

แม่จึงต้องต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่เพื่อประกอบสร้างอัตลักษณ์ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย จากประสบการณ์ของแม่ และบริบทสังคม และวัฒนธรรมที่อยู่รายรอบ บทนี้จึงเป็นการรวบรวมแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ ทั้งการต่อรองความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกที่เป็นกะเทย ยิ่งไปกว่านั้นจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแม่กับสังคมรอบข้าง ซึ่งใช้แนวคิดและทฤษฎีที่สามารถใช้วิเคราะห์ผ่านแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นแม่

ในทฤษฎีหลังสมัยใหม่ คำว่า “อัตลักษณ์” จะมีความหมายที่แตกต่างจากความหมายที่เป็นที่เข้าใจของคนทั่วไป ซึ่งมักจะเข้าใจว่านั่นคือคุณสมบัติของคนหรือสิ่งหนึ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งนั้น ทำให้มีความโดดเด่นขึ้นมาหรือมีความแตกต่างจากสิ่งอื่น แต่ปัจจุบันความหมายได้เปลี่ยนแปลงไป แนวโน้มทางทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ทำให้เกิดการตั้งคำถาม

เกี่ยวกับวิธีการมองโลกการเข้าถึงความจริงของสิ่งต่าง ๆ รวมถึงความจริงที่เป็นแก่นแกนของปัจเจกบุคคล ได้ถูกรื้อถอนกลายเป็นเพียงความเป็นปัจเจกเป็นเรื่องของการนิยามความหมายที่สามารถเลื่อนไหลได้ ในบริบทโลกปัจจุบันซึ่งการสื่อสารทำให้ความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างหลากหลายซับซ้อนและรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงประสบการณ์เกี่ยวกับเวลา พื้นที่และแบบแผนชีวิตประจำวันมีผลอย่างยิ่งต่อความรู้สึกที่มีกับตัวเอง สิ่งที่เคยเป็นมาตรฐานของระบบคุณค่าและการนิยามอัตลักษณ์ ดังเช่น ค่านิยมด้านศาสนา เรื่องเพศ วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม หรือค่านิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ ล้วนมีผลกระทบทั้งสิ้น การปรับเปลี่ยนดังกล่าวเกิดขึ้นหลายลักษณะและหลายมิติในระดับจุลภาค จะพบการปรับเปลี่ยนประสบการณ์และแบบแผนชีวิตประจำวันของปัจเจกซึ่งเชื่อมโยงถึงการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในระดับมหภาค จะเห็นได้จากขบวนการเคลื่อนไหวทางศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมใหม่ ๆ ซึ่งนำเสนอความหมายและทิศทางใหม่ ๆ ให้กับสังคม และมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ที่ซับซ้อนมากขึ้น (อภิญา เพ็ญพสุกุล, 2561, น. 2)

Skewington & Barker (1989 อ้างถึงในชุดิมา โลมรัตนานนท์, 2555, น. 11) จากงานเขียนหนังสือเรื่อง *The Social Identity of Women* ได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง กระบวนการเปรียบเทียบกัน เป็นคนมองคนในกลุ่มเดียวกันหรือต่างกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน อัตลักษณ์จึงเป็นการหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ว่า มีความเหมือนหรือต่างกันจากสิ่งอื่นอย่างไร การสร้างอัตลักษณ์จึงประกอบไปด้วยกลุ่มคนหรือคนอื่น ๆ เช่น เพศ ชนชั้น อาชีพ ซึ่งการแบ่งกลุ่มนี้จะทำให้เกิดอัตลักษณ์ทางสังคม ดังคำกล่าวที่ว่า อัตลักษณ์ของผู้หญิงเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายโดยเห็นว่าผู้ชายเป็นผู้ที่มีอิทธิพลเหนือกว่า ทำให้ผู้หญิงกลายเป็นผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า ซึ่งยกตัวอย่างว่าการจะรู้จักผู้หญิงคนหนึ่งนั้นต้องกล่าวว่าเธอเป็นภรรยาของชายคนใดมากกว่าจะแนะนำตนเองโดยตรง เป็นต้น ทำให้พื้นที่ของผู้หญิงถูกจำกัดไว้เพียงพื้นที่ในบ้าน ผู้ชายอยู่ในที่สาธารณะ ผู้หญิงจะต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ทำให้ผู้หญิงต้องแสดงออกถึงอัตลักษณ์ที่เป็นไปตามบทบาทและบรรทัดฐานของสังคม

นักวิชาการตะวันตกสำนักคิดหลังทฤษฎีโครงสร้างนิยมอย่าง Weedon (1997 อ้างถึงใน สุชาดา ทวีสิทธิ์, 2547 น. 211) ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นเรื่องอัตลักษณ์ของมนุษย์ว่า ตัวตน (Subjectivity) มีลักษณะที่ย้อนแย้งกันตลอดเวลา และกระบวนการสร้างตัวตนของมนุษย์เป็นกระบวนการที่ไม่เคยจบสิ้น อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของวาทกรรมที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นในชีวิตประจำวัน อีกทั้ง ยังกล่าวว่าความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของมนุษย์ประกอบขึ้นจากปัจจัยหลายด้านเช่น ความคิดไตร่ตรอง จิตใต้สำนึก อารมณ์ ความรู้สึก ความเข้าใจตนเอง และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม อีกทั้ง Goffman (1959 อ้างถึงใน ภิชาภัช มงคลวรภัช, 2557, น. 36) ได้ให้ความหมายของคำว่าอัตลักษณ์ในวิชาสังคมวิทยาซึ่งให้ความสนใจเกี่ยวกับ

กระบวนการก่อร่างสร้างตัวตน เป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลโดยระบุว่าตัวตนของเรานั้น เกิดขึ้นมาจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นผ่านการสื่อสารระหว่างตัวเรากับผู้อื่นซึ่งเป็นการนำมิติด้าน สังคมและการสื่อสารมาสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ เช่นเดียวกันกับ Erickson (1959 อ้างถึงใน ศิริโรจน์ ศิริเพ็ญ, 2559, น. 15) ที่มองว่าอัตลักษณ์เกิดจากการ ปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้คน เป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้เรื่อย ๆ และ Mead (1932 อ้างถึงใน ศิริโรจน์ ศิริเพ็ญ, 2559, น. 15) ที่เสนอว่าอัตลักษณ์เกิดจากการสื่อสารกับผู้อื่น ตัวเราจะสามารถมองเห็นความเป็นตัวตนของ ตัวเราผ่านสายตาของบุคคลอื่น การสื่อสารจึงเปรียบเป็นเครื่องมือประกอบสร้าง รักษา และต่อรอง อัตลักษณ์อยู่ตลอดเวลา

อัตลักษณ์ที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้จึงใช้ความหมายเปรียบเสมือนการประกอบสร้าง ตัวตนหรือแสดงบทบาทของแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มแต่ละสังคมเพื่อรับรู้อัตลักษณ์ของตนเองผ่าน บริบทต่าง ๆ รอบตัว ดังที่ภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2546 อ้างถึงใน ชุตินา โลมรัตนานนท์, 2555 น. 12) ได้ให้ความหมายว่า อัตลักษณ์คือสิ่งที่มีคุณสมบัติของคนหรือสิ่งหนึ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งนั้นที่ ทำให้มีความโดดเด่นขึ้นมาหรือแตกต่างจากสิ่งอื่น อัตลักษณ์จึงมักเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น โดยกระบวนการทางสังคม อาจมีการคงที่หรือปรับเปลี่ยนได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบของความสัมพันธ์ ทางสังคม อันได้แก่ทฤษฎีต่าง ๆ ที่กำหนดบทบาทของคนในสังคม สังคม ศาสนา และวัฒนธรรมที่ อยู่รายล้อมแต่ละบุคคลหรือสังคมเพื่อแสดงความเป็นตัวตนผ่านประสบการณ์ ซึ่งสามารถ เปลี่ยนแปลงและเลื่อนไหลไปตามวาทกรรมต่าง ๆ ในสังคม

2.1.1 งานการศึกษาแนวคิดอัตลักษณ์ความเป็นแม่

แนวคิดอัตลักษณ์เป็นการประกอบสร้างตัวตน ให้ความแตกต่างไปในแต่ละ บุคคลการสร้างอัตลักษณ์จึงเกิดจากความสัมพันธ์ทางสังคม และบริบทต่าง ๆ รอบตัว เมื่อกล่าวถึง แนวคิดอัตลักษณ์ความเป็นแม่เป็นการก่อร่างสร้างตัวตนความเป็นแม่ในแบบฉบับต่าง ๆ ของแต่ละ บุคคล ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติเป็นการสร้างบทบาทของผู้หญิง ภายใต้บริบทของสังคม ซึ่งในอดีตมี “การแบ่งงานตามเพศ” (Sexual division of labour) ซึ่งผู้หญิงและผู้ชายจะมีการแบ่งงานกันทำตามความแตกต่างทางชีวภาพ และวัฒนธรรมเนื่องจากชายกับหญิงมีความแตกต่าง กันด้านสรีระ ซึ่งผู้ชายจะได้ทำหน้าที่ในพื้นที่นอกบ้าน ส่วนผู้หญิงทำหน้าที่ในบ้านคือการเป็นเมีย และการเป็นแม่ โดยมีบทบาทในการผลิตซ้ำความเป็นครอบครัวหรือการมีลูกอัตลักษณ์ของผู้หญิงจึง เป็นถูกเชื่อมโยงกับความเป็นแม่ และยังคงสืบทอดอุดมการณ์ความเป็นแม่นี้มาโดยตลอด (ยศ สันตสมบัติ, 2534 น. 197-198) แต่เนื่องด้วยอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากกระบวนการทาง

สังคม ผ่านประสบการณ์ของแม่แต่ละคน ทำให้แม่แต่ละคนมีความแตกต่างตามเงื่อนไขของสังคมและวัฒนธรรม ชนชั้น และเงื่อนไขทางสังคมที่แตกต่าง

ในสังคมเศรษฐกิจในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของระบบทุนนิยม ผู้หญิงในสังคมไม่ได้มีหน้าที่ภายในบ้านเพียงอย่างเดียว เนื่องจากเงื่อนไขทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การทำงานนอกบ้านจึงเป็นความจำเป็นของแม่ที่ต้องครองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ในบ้านเท่านั้น แม่ต้องมีการปรับตัวที่จะออกไปทำงานนอกบ้าน การเปลี่ยนแปลงนี้จึงเกิดผลกระทบกับแม่ต่อการเลี้ยงดูลูก การกลับไปทำงานของแม่เป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งต่อโอกาสในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นการแสดงให้เห็นถึงสัญญาณของความเป็นแม่ที่พิเศษที่สุด (ซูติมา โลมรตันนันท, 2555, น. 26) แต่เมื่อระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ผลักดันให้ผู้หญิงจำต้องรับผิดชอบภาระทางเศรษฐกิจในครัวเรือน ทำให้ผู้หญิงจำต้องรักษาอัตลักษณ์ของตนเองทั้ง 2 ด้าน ทั้งอัตลักษณ์ด้านการงานและ อัตลักษณ์ของความเป็นแม่ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่ไรขอบเขตเนื่องจากเป็นสถานภาพที่ต้องแบกรับไปโดยตลอด (Turner & Norwood, 2013; Chuang et al., 2010 อ้างถึงใน ภทรพรรณ ทำดี, 2559 น. 6)

อัตลักษณ์ความเป็นแม่กับการทำงาน เป็นสถานะที่มีความขัดแย้งกับวาทกรรมการเป็นแม่ในเรื่องหลักการเลี้ยงดูลูก ซึ่งโดยทั่วไปหลักการทำงานนอกบ้านของผู้หญิงนายจ้างจะคาดหวังให้ผู้หญิงทุ่มเทกับการทำงานโดยไม่ต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่ในครอบครัว ซึ่งนั่นคือมุมมองของสถานที่ทำงานและนายจ้าง Hays (อ้างถึงใน Horwitz & Long, 2005, p. 100) จึงมองว่าแม่ในการทำงานนอกบ้านพวกเธอนั้นต้องปฏิบัติตนให้เต็มศักยภาพสูงสุดในที่ทำงาน แม่ต้องทำตัวให้แตกต่าง ๆ ไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงเมื่ออยู่ในสถานที่ทำงาน จะต้องตั้งใจทำงานอีกทั้งจะต้องไม่ละทิ้งความเป็นแม่ ผู้หญิงจึงต้องพยายามที่จะบูรณาการบทบาทความเป็นแม่และการทำงานนอกบ้าน

สำหรับแม่ที่ทำงานนอกบ้าน Coontz (1992 อ้างถึงใน Horwitz & Long, 2005, p. 100) กล่าวว่า การปล่อยให้ลูกอยู่ในความดูแลของผู้อื่นอาจทำให้แม่ต้องรู้สึกผิด เพราะมีมายาคติที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมการเป็นแม่กล่าวว่าจะทำให้เด็กมีความเสี่ยงที่จะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยดีนักและเชื่อมั่นในตนเองต่ำ สิ่งนี้จึงสร้างความทุกข์ใจให้แก่ผู้หญิงที่เป็นแม่ที่มีความจำต้องทำงาน ด้วยเหตุนี้แม่จึงพบกับแรงกดดัน ความรู้สึกผิด และความสงสัยในตัวเองที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการเลือกระหว่างบทบาทการเป็นแม่กับการทำงานนอกบ้าน โดยสรุปแล้วการเลี้ยงดูลูก ผู้เป็นแม่มีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก อุดมการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าแม่ควรเป็นศูนย์กลางในการดูแลเด็ก Hays (อ้างถึงใน Horwitz & Long, 2005, p. 100) กล่าวว่า การเลี้ยงดูลูกเป็นเรื่องที่ต้องได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ การซึมซับอารมณ์ การใช้แรงงาน และค่าใช้จ่ายทางการเงินที่สูงมาก ทำให้

แม่หลายคนมีความรู้สึกผิด ภูมิใจในตัวเองต่ำ มีความไม่เพียงพอ เมื่อให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกในสังคมที่เป็นปัจเจกและขาดการสนับสนุนจากชุมชน

Coontz (1992 อ้างถึงใน Horwitz & Long, 2005, p. 100) กล่าวอีกว่า วาทกรรมของแม่เป็นนัยว่าแม่มีอำนาจที่จะกระทบอย่างลึกซึ้งต่อพัฒนาการทางสังคมและสติปัญญาของลูก ๆ ความเชื่อนี้สะท้อนให้เห็นถึงสมมติฐานที่ว่า แม่จะมีประสิทธิภาพในเรื่องของการเลี้ยงลูก และแม่จะมีอำนาจควบคุมหลักในการพัฒนาเด็ก อย่างไรก็ตามสิ่งที่ขาดหายไปจากวาทกรรมนี้เป็นปัจจัยและแรงผลักดันทางสังคมอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก เช่น ความยากจน สื่อ เหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจ เพื่อน การเลือกปฏิบัติ ครู และโรงเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ซับซ้อนเกินกว่าแม่จะควบคุมหรือแก้ไขได้

อัตลักษณ์ความเป็นแม่ในการเป็นผู้หญิงแข็งแกร่ง (Strong Women) ความแข็งแกร่ง (Strength) เป็นลักษณะเฉพาะของอัตลักษณ์และคุณลักษณะที่ผู้หญิงทุกคนใช้ในสถานการณ์สุดโต่ง ซึ่งได้แสดงออกในหลาย ๆ ด้าน ความแข็งแกร่ง มักจะแสดงออกมาอย่างละเอียดอ่อนและบ่อยครั้งผ่านคำพูด เช่น “การรับมือ (Coping)” “การควบคุม (Handling it)” และ “การจัดการ (Managing)” เป็นต้น จากการศึกษาบางครั้งผู้หญิงพูดถึงความแข็งแกร่งของพวกเธอซึ่งบางครั้งเมื่อประสบกับความอ่อนแอผู้หญิงจะสร้างจุดแข็งของเธอโดยการประเมินค่าความแข็งแกร่งในตัวของพวกเธอ ในการจัดการกับความรับผิดชอบทางครอบครัวและการเงินของเธอที่ไม่สามารถรับมือได้ อย่างกระตือรือร้น และถึงแม้ว่าจะมีการแสดงออกถึงความเข้มแข็งมากมายของผู้หญิงที่รู้สึกว่าการพวกเขามีพลังที่จะทำให้ตนเองแข็งแกร่งโดยพิจารณาจากเรื่องราวที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ความเต็มใจที่จะยอมรับความเสี่ยง และความสามารถในการอดทน ดังนั้นจะเห็นได้ชัดเจนถึงสมรรถภาพเหล่านี้ ในบริบทของประสบการณ์ของแม่ในการถูกกลั่นแกล้งเป็นเหมือนดาบสองคมที่แม่จะต้องพบเจอเป็นดาบสองคมนำมาซึ่งความสามารถที่แม่จะต้องพึ่งพาตนเอง รับความเสี่ยงเอง และอดทน นั่นเป็นศักยภาพที่ชัดเจนในการอยู่ด้วยตัวเอง เปรียบกับอันตรายและการกักขัง (Short, 2005, p. 211)

การพึ่งตนเอง (Self-Reliance) เป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในการพึ่งพาตนเองเป็นสัญญาณที่ชัดเจนของความรู้สึกในการเสริมอำนาจของผู้หญิง แต่ในขณะเดียวกันผู้หญิงก็เผยให้เห็นถึงรูปแบบความเข้มแข็งที่อาจเป็นที่ถกเถียงกันมากที่สุดในการเป็นแม่ของพวกเธอ การพึ่งพาตนเองมีองค์ประกอบทั้งด้านบวกและด้านลบอย่างชัดเจนซึ่งเกิดจากความเข้มแข็งที่ทำให้ผู้หญิงถูกเรียกร้องให้ออกมาปกป้องตนเองไม่ว่าจะเป็น การต่อต้านรัฐ ในเรื่องผลประโยชน์ด้านสวัสดิการหรือต่อต้านความรุนแรงทางกายภาพที่แท้จริง หรือการถูกคุกคาม สำหรับผู้หญิงบางคน การพึ่งพาตนเองเกิดจากการเสี่ยงภัยและไปคนเดียว ทางเลือกเดียวของพวกเธอที่จะหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่ทรมาน

ไม่ได้ สัญญาณของการพึ่งพาตนเองที่เห็นได้ชัดในการพูดคุยของผู้หญิงมักจะถูกฝังอยู่ในข้อความเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลและความไม่ไว้วางใจผู้อื่น (Short, 2005, p 212-213)

การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นแม่เพื่อศึกษาถึงกระบวนการคิดและการพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นแม่ทั้งก่อนและหลังการคลอดลูก ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติกับความเป็นจริงที่ผู้หญิงจะต้องมีการปรับตัวเมื่อมีลูกมีงานวิจัยจากวิทยานิพนธ์เรื่อง **การปรับอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติกับความเป็นจริง : ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร** ของชุตินา โลมรัตนานนท์ (2555) โดยศึกษาจากเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นแม่ของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร โดยการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ซึ่งมีการสร้างคำถามและใช้เครื่องมือ Photovoice จากแม่ที่ทำงานในกรุงเทพมหานครจำนวน 10 คน ซึ่งผลปรากฏว่า กระบวนการคิดและพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นแม่มีความซับซ้อนมีระเบียบแบบแผนที่ไม่ตายตัว ซึ่งผู้เป็นแม่จะต้องมีการปรับตัวจากเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มาจากเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน กฎหมายลาคลอด เป็นต้น ซึ่งการเป็นแม่กับการทำงานนั้นผู้เป็นแม่ถือว่าเป็นบทบาทที่มีความสำคัญทั้งคู่จึงทำให้เกิดความขัดแย้งและความคับข้องใจในบทบาทหน้าที่ของตน จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นแม่ให้มีความสอดคล้องกับบุคลิกภาพแล้วตัวตนที่เป็นอยู่ ดังนั้น อัตลักษณ์ความเป็นแม่จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขหรือสภาพแวดล้อมของสังคมและวัฒนธรรมอย่างเป็นพลวัตร

อีกหนึ่งงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นแม่เกิดจากวาทกรรมต่าง ๆ ในสังคมซึ่งมีส่วนในการสร้างอัตลักษณ์ของผู้หญิงโดยเฉพาะผู้หญิงที่เป็นแม่ที่ไม่เพียงแต่ต้องทำหน้าที่ดูแลลูกเท่านั้นยังต้องออกไปทำงานนอกบ้านควบคู่กันไปด้วย ดังงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงเรื่อง **การต่อรองสองบทบาทของผู้หญิงทำงานกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่** ของ สุพัทธรา สุทธิศิริมงคล (2558) ที่ศึกษาวาทกรรมทางการแพทย์และวาทกรรมทางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อีกทั้งประสบการณ์ของผู้หญิงทำงานกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการต่อรองการผสมผสานบทบาทของผู้หญิงทำงานกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนวาทกรรมทางการแพทย์มีผลต่อหญิงหลังคลอด เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยบอกว่านมแม่มีประโยชน์ทั้งต่อมารดาและ ทารก ส่วนของวาทกรรมทางสังคมวัฒนธรรม ส่งผลทำให้ผู้หญิงได้ความรู้ถึงความเป็นแม่ที่ดี เสียสละ มีคนชื่นชมและได้รับการยอมรับจากคนรอบข้าง แต่เมื่อหญิงหลังคลอดไปทำงาน ไม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ จึงมีการต่อรองกับวาทกรรมทางการแพทย์โดยให้นมลูกเพียงบางมื้อ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับอัตลักษณ์จะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์เป็น การสร้างรับรู้ตัวตนจากประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งจากอดีตและปัจจุบัน ที่ประกอบสร้างตัวตนของมนุษย์ ภายใต้อารมณ์ทางสังคม วัฒนธรรม เพศ ชนชั้น เชื้อชาติศาสนา บริบทแวดล้อมต่าง ๆ และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม เมื่อนำมาเชื่อมโยงกับการศึกษาการต่อรองอัตลักษณ์ความ เป็นแม่ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ประกอบสร้าง อัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติในสังคมไทย และแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยมีการต่อรองอัตลักษณ์ ความเป็นแม่ภายใต้วาทกรรมการเป็นแม่ที่ดีในสังคมไทย

การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นแม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นแม่ ของผู้หญิงไทยภาคเหนือซึ่งได้มีการให้ความหมายของความเป็นแม่ผ่านการเป็นลูกของแม่และกลาย มาเป็นแม่ของลูกภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับความกตัญญูต่อผู้เป็นแม่งานวิจัยเรื่อง **When I become a mother! : Discourses of motherhood among Thai women in Northern Thailand** ของ Pranee Liamputtong and others (2004) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ วาทกรรมความเป็นแม่ของผู้หญิงไทยภาคเหนือ ศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากแม่ 30 คนใน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความเป็นแม่ของผู้หญิงไทยภาคเหนือมีความหลากหลาย ผู้หญิงบางคนเชื่อว่า ความเป็นแม่คือการเสียสละและการมีภาระอย่างไม่จบสิ้น บางคนบอกว่าความเป็นแม่นำความสุขมา ให้ ผู้หญิงเชื่อว่าการกลายเป็นแม่ทำให้เกิดความซาบซึ้งในความรักและความเสียสละของแม่ที่มีให้ต่อ พวกเขา ทำให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมเกี่ยวกับ “บุญคุณ” ของไทย ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมตะวันตกที่มี ความพึงพอใจและมีความสุขน้อยกว่าเมื่อเป็นแม่ อาจเป็นเพราะสังคมให้ความสำคัญกับความ เป็นแม่ในวัฒนธรรมไทยและการสนับสนุนจากครอบครัวที่ผู้หญิงได้รับมาเมื่อได้เป็นแม่ จึงทำให้การให้ นิยามความเป็นแม่และประสบการณ์ความเป็นแม่ของผู้หญิงนั้นแตกต่างกัน

การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นแม่ จากประสบการณ์ของผู้หญิงอื่น ๆ ที่ไม่ตรงกับ วาทกรรมกระแสหลัก ในตัวอย่างงานศึกษา **“That's who I choose to be”: The mother identity for women with intellectual disabilities** ของ Mayes และคณะ (2011, p. 112-120) งานวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นแม่และผู้หญิงที่มีความทุพพลภาพ ได้สำรวจประสบการณ์ของผู้หญิงหลายคนที่ยอมรับว่าเป็นแม่ชายขอบของสถาบันความเป็นแม่ในอุดมคติ โดยมีสมมติฐาน 2 ประการ ประการแรกคือผู้หญิงกลายเป็นแม่ตั้งแต่หลังคลอด หรือผู้หญิงมี ความรู้สึกในการเป็นแม่ระหว่างตั้งครรภ์และก่อนคลอด บทความนี้นำเสนอข้อค้นพบจากการศึกษา การเป็นแม่ของผู้หญิงที่มีความทุพพลภาพ ประสบการณ์ของผู้หญิงเหล่านี้ขยายความเข้าใจแนวคิด ของเราเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่มีการถกเถียงกัน เครือข่ายทางสังคมของผู้หญิงมีส่วนสำคัญในการ พัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นแม่ ในฐานะแม่ ผู้หญิงที่มีความทุพพลภาพในการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับ

บุคคลสำคัญในสื่อสังคมออนไลน์ ที่สนับสนุนและสนับสนุนพวกเธอในฐานะบุคคลสำคัญในชีวิตของทารก ตรวจสอบประสบการณ์ของผู้ที่อาจจะมากที่สุดขายขอบของผู้หญิงทำหน้าที่ขยายความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้หญิงเข้าใจตนเองในฐานะแม่และเป็นตัวตนของแม่ ดังนั้นอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของผู้หญิงที่มีความหลากหลายที่สามารถเลี้ยงดูลูกได้จากประสบการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งพวกเธอก็รู้สึกถึงความเป็นแม่ตั้งแต่ตั้งครรภ์จนกระทั่งคลอดและแสดงออกมาผ่านการเลี้ยงดูลูก

การเป็นแม่ที่ดียังคงถูกให้ความสำคัญทำให้ผู้หญิงต้องต่อรองอัตลักษณ์ของผู้หญิงที่ไปทำงานในพื้นที่สาธารณะแล้วถูกมองว่าละเลยลูกทำให้แม่ต้องต่อรองกับการถูกตีตรานี้เพื่อยืนยันหยัว่าตนยังคงเป็นแม่ที่ดี จากการศึกษา เรื่อง **Negotiating stigma: Understanding mothers' responses to accusations of child neglect** ของ Sykes (2011) ที่ได้ศึกษาถึงนโยบายการคุ้มครองเด็กของสถาบันคุ้มครองเด็ก (CPS) เจ้าหน้าที่ของรัฐมักจะตีตราแม่ที่ละเลยลูก และแม่ควรที่จะรับรู้ถึงพฤติกรรมที่ตนเองเป็นแม่ที่ละเลยลูก แม่ที่ถูกตีตราว่าเป็นแม่ที่ละเลยลูกส่วนใหญ่แม่ที่ถูกกล่าวหาว่าละเลยลูกจะเป็นแม่ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ยากจน การศึกษาไม่สูง การมีลูกตั้งแต่ สองคนขึ้นไป และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของแม่ สิ่งสำคัญในการศึกษาค้นครั้งนี้คือการที่แม่ดำรงอัตลักษณ์ตัวตนของแม่ที่จะต้องต่อรองเพื่อไม่ให้ลูกต้องถูกผลักออกไปอยู่กับเจ้าหน้าที่ในสถาบันคุ้มครองเด็ก เนื่องจากความไม่เหมาะสมในการเลี้ยงดูของแม่ที่ละเลยลูก แม่จึงต้องมีความพยายามมากขึ้นในการยืนยันว่าตนเป็นแม่ที่ดี โดยปฏิเสธที่จะให้สถาบันดังกล่าวคุ้มครองเด็กและต่อรองผ่านอัตลักษณ์ตัวตนของตนเองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การปฏิเสธหลักการของสถาบันคุ้มครองเด็กว่าเป็นการแทรกแซงครอบครัวและการต่อต้านการถูกตีตราว่าเป็นแม่ที่ละเลยลูกด้วยการยืนยันว่าตนเป็นแม่ที่ดี

การต่อรองอัตลักษณ์ของแม่ที่ละเลยลูกจากคำกล่าวของ Goffman (1963 อ้างถึงใน Sykes, 2011, p 455) กล่าวถึงการถูกตีตราในเชิงลบ ที่ไม่สอดคล้องกับตัวตนของตนเอง บุคคลนั้นในที่นี้หมายถึงแม่จะปรับใช้กลยุทธ์เพื่อลดผลกระทบทางจิตใจที่อาจเกิดขึ้น ให้เหลือน้อยที่สุด การพูดคุยเรื่องอัตลักษณ์ แม่ควรที่จะมีส่วนร่วมในการแบ่งปันเรื่องส่วนตัว แม่ปฏิเสธความเป็นแม่ที่ดีในอุดมคติแต่แม่สามารถสร้างอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกับบทบาทของการเป็นแม่ที่ดี ช่วยให้แม่สามารถที่จะรักษาความเคารพในตนเองต่อข้อกล่าวหาของรัฐ และแม่เหล่านี้อาจจะรักษาระยะห่างจากสถาบันและบุคคลอื่น ๆ จากการศึกษาการต่อรองการตีตราในสังคมจากสถาบันของรัฐและการเป็นแม่ที่ดี แม่ที่ถูกมองว่าเลี้ยงดูลูกไม่เหมาะสมหรือแม่ที่ละเลยลูกด้วยการปฏิเสธหลักการและนโยบายของรัฐที่บ่งชี้ว่าแม่ถูกตีตราว่าแม่เลี้ยงลูกไม่ดีละเลยลูกแม่จึงต้องใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อยืนยันความเป็นแม่ที่ดีของตนเอง

ดังนั้นอัตลักษณ์ความเป็นแม่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการประกอบสร้างทางสังคม จากการปฏิสัมพันธ์กับสังคม โดยมีเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม ชนชั้น และวัฒนธรรม โดยเฉพาะการทำงานนอกร้านของผู้หญิงในปัจจุบันที่ผู้หญิงจะต้องเข้าสู่ระบบทุนนิยม ผู้หญิงจึงต้องปรับตัวแต่ต้องรองรับอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติ ซึ่งแม่แต่ละคนมีความแตกต่างทั้งทางสถานะทางเศรษฐกิจ ชนชั้น และวัฒนธรรม โดยแม่มีการเรียนรู้จากประสบการณ์แวดล้อมตัวแม่ตั้งแต่เป็นเด็ก ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้เกิดจากสัญชาตญาณความเป็นแม่อย่างที่สังคม แต่ยังเกิดจากการได้รับความรู้จากบริบทสังคมและคนรอบข้างทั้งคนในครอบครัว หรือบุคคลที่สามารถช่วยแม่ในการดูแลลูก อัตลักษณ์ความเป็นแม่จึงมีความเลื่อนไหล ไม่ตายตัว และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามเงื่อนไขของบริบทแวดล้อมอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง

2.1.2 อัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่มีลูกไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม

การศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่มีลูกไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมซึ่งจะมีความแตกต่างจากอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่แม่ต้องรองรับกับเงื่อนไขความคาดหวังของสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว แต่เป็นแม่ที่มีลูกที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมแม่มีการต่อรองกับปรากฏการณ์ที่ลูกมีเพศไม่ตรงกับบรรทัดฐานของสังคมซึ่งมีความแตกต่างจากการต่อรองในเชิงพื้นที่อย่างเดียว ยังต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างการเลี้ยงดูลูก การที่ลูกมีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างจากความคาดหวังของสังคม หรือมีความรู้สึกต่ออัตลักษณ์ตัวตนของลูกอย่างไร ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดงานศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่มีลูกไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม ดังนี้

เมื่อกล่าวถึงอัตลักษณ์ความเป็นแม่ต่อการเลี้ยงดูลูกของแม่ที่อาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ลูกตีตราว่าแม่ทำให้ลูกเป็นกะเทย จากคำกล่าวว่า การเลี้ยงดูของแม่ที่มากเกินไปและการเลี้ยงดูที่น้อยเกินไปของแม่ มักถูกมองว่าเป็น “ตัวการ” ที่ทำให้ลูกเป็นกะเทย (Hill & Menvielle, 2009, p. 246) ซึ่งสะท้อนถึงอคติต่อผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศและ/หรือการแสดงออกจะถือว่าแตกต่างจากบรรทัดฐานที่คาดหวัง Transphobia หมายถึงความไม่ชอบหรืออคติต่อผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศและการแสดงออกที่แตกต่างจากมาตรฐานที่คาดหวัง จากการศึกษาเรื่อง *An exploratory study of custody challenges experienced by affirming mothers of transgender and gender-nonconforming children* ของ Kuvalanka, et. al (2019) ได้ศึกษาถึงแม่ที่ถูกฟ้องร้องเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกหลังจากหย่าร้างที่ถูก “ตำหนิ” ที่ทำให้ลูกไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมเกี่ยวกับเพศ ซึ่งอคติจากสามีเก่า หรืออคติจากการพิพาทในศาล ยังคงถูกมองว่าเป็นผลกระทบเชิงลบต่อเด็ก เมื่อแม่ถูกฟ้องร้องเป็นผู้ที่ทำให้ลูกเป็นบุคคลข้ามเพศ แม่ถูกมองว่าเป็นผู้สนับสนุนที่ทำให้ลูกเป็นกะเทย หรือการดูแลลูกให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ทางเพศหรือ

ยึดเยียดความเป็นคนข้ามเพศให้กับลูก แม้บางคนถูกกดดันจากการเป็นผู้ดูแลลูก หรือมีคำสั่งควบคุมการแสดงออกของลูกด้วย ผู้เป็นแม่จึงต้องพยายามที่จะรักษาสมดุลทั้งการพยายามเอาใจคนรักเก่า แต่ยังให้เกียรติอัตลักษณ์ทางเพศของลูก ๆ ด้วย หลายคนอยู่ในสถานะที่ถูกประนีประนอมพยายามที่จะไม่แปลกแยกหรือโกรธอดีตคนรักเพราะกลัวว่าจะสูญเสียลูก

จากการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าแม่เป็นผู้ที่ถูกมองว่าเป็นตัวการที่ทำให้ลูกเป็นกะเทยหรือบุคคลข้ามเพศ จากอคติทางเพศในสังคมทั้งจากคนในครอบครัว จากพ่อของเด็ก อีกทั้งจากผู้ใช้กฎหมายทำให้แม่จะต้องต่อรองกับความคาดหวังของสังคม อีกทั้งยังต้องให้เกียรติอัตลักษณ์ทางเพศของลูกด้วย

อัตลักษณ์ความเป็นแม่ต่อการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูกแม่อีกยังเป็นคนสำคัญในการที่ลูกจะเปิดเผยตัวตน อีกทั้งแม่อีกยังคงมีความกังวลใจและหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะโทษตัวเองในบางครั้งซึ่งเป็นในช่วงที่ลูกเปิดเผยตัวตนทางเพศกับแม่ในช่วงเริ่มต้น ในการศึกษาเรื่อง **No way am I throwing you out! Adjustments in space and time for parents of gay sons** ของ Cassar & Sultana (2021) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูกต่อพ่อแม่ ลูกชายที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมักจะเปิดเผยรสนิยมทางเพศของตนให้แม่ทราบก่อน แม่มีความรู้สึกกังวลว่าการออกมาอาจส่งผลกระทบต่อโอกาสในชีวิตและวิถีทางที่เลวร้ายของลูกๆ แม่ไม่เคยคาดคิดว่าตัวเองจะตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ และด้วยเหตุนี้การเปลี่ยนผ่านช่วงเวลาดังกล่าวนำไปสู่การตัดสินใจต่ออัตลักษณ์ทางเพศของลูกชาย ในตอนแรกพวกเขาบางคนโทษตัวเองว่าเป็นสาเหตุต่อรสนิยมทางเพศของลูก แต่เมื่อรับรู้แล้วพ่อแม่ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศสามารถเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกได้ตลอดเวลา สามารถปรับปรุงและกำหนดนิยามใหม่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกชาย การรับรู้เกี่ยวกับการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูกมาเป็นเรื่องที่สามารถก้าวข้ามสถานการณ์ที่ยากลำบากอันเป็นผลมาจากเวลาและพื้นที่ แรงจูงใจของพ่อแม่จากความต้องการปกป้องลูกชายจากการตกเป็นเหยื่อ

เช่นเดียวกันกับการศึกษาประสบการณ์ของผู้ปกครองในแคนาดาโดยเน้นที่แนวทางของพ่อแม่ไปสู่การยอมรับโดยสังเกตว่าพ่อแม่ “มีประสบการณ์ในการตัดสินใจที่เต็มไปด้วยความวิตกกังวลและความกลัว อีกทั้งยังรู้สึกไม่แน่ใจอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับแนวทางนี้เป็นแนวทางที่ดีที่สุดหรือไม่ (Pullen Sansfaçon et al., Citation 2015, อ้างถึงใน Horton, 2022)

การเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูกต่อพ่อแม่ เมื่อลูกเปิดเผยตัวตนทางเพศแม่มักมีกระบวนการในการรับรู้อย่างไร ซึ่งการรับรู้ของแม่ไม่ได้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวแต่เป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องกัน ซึ่งอาจบ่งบอกถึงทั้งชีวิตของพวกเขา เรื่องเล่าต่อเนืงนี้ยังคงบอกเล่าเรื่องราวของตัวเองตามบริบททางสังคม เวลา และสถานที่ สมาชิกในครอบครัวมักจะเผชิญกับความ

เป็นจริงหลายอย่างเมื่อลูกของพวกเขาเปิดเผยตัวตนทางเพศ พวกเขาเก็บเกี่ยวประสบการณ์ขึ้นทีละเล็กละน้อย ไปจนถึงความความสับสน เปลี่ยนไปเป็นเหนียวแน่นมากขึ้น (Baptist & Allen, 2008 อ้างถึงใน Cassar & Sultana, 2021)

จากการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าแม้อย่างคงเป็นคนที่สำคัญในการเลี้ยงดูลูกและเป็นคนที่ถูกให้ความสำคัญในการเปิดเผยตัวตนทางเพศ การยอมรับในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกจึงเป็นสิ่งสำคัญที่แม่ต้องตระหนัก แม่อาจจะมีความกังวลใจหรืออาจโทษตัวเองเกี่ยวกับตัวตนทางเพศของลูกแต่สุดท้ายแล้วแม่ก็ให้การยอมรับลูกและปกป้องลูก

การเปิดเผยตัวตนเพศหลากหลายต่อ “แม่” ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างความปลอดภัยและเป็นพื้นที่ปลอดภัยของลูกมากกว่าที่จะเปิดเผยต่อตัวตนทางเพศกับพ่อ และแม้อย่างเป็นผู้ปกป้องลูก โดยการเก็บความลับเรื่องที่ลูกเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ตัวอย่างจาก บทความวิจัยเรื่อง **Mothering Gender and Sexually Nonconforming Children in Taiwan** ของ Brainer (2015) ได้ศึกษาถึงการเป็นแม่ของบุคคลเพศหลากหลายในประเทศไต้หวัน ศึกษาจากวิธีวิทยาการวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณนาผ่านการสัมภาษณ์จากเรื่องเล่าของแม่ที่มีลูกเป็นบุคคลเพศหลากหลาย 80 ครอบครัว การสังเกต การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในประเทศไต้หวันซึ่งมีวัฒนธรรมระบบชายเป็นใหญ่สูง ผู้หญิงที่เป็นแม่ซึ่งส่วนใหญ่ต้องทำงานนอกบ้านและรับภาระเป็นผู้เลี้ยงดูลูกแต่เพียงผู้เดียว การเป็นภรรยาและการเป็นแม่ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้หญิงไต้หวัน การเป็นแม่จึงมีความสำคัญและเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ของผู้หญิงแม่จึงต้องแบกรับภาระในการดูแลลูกสำรวจพฤติกรรมของลูก ซึ่งเมื่อแม่หลายคนรับรู้เกี่ยวกับตัวตนเพศหลากหลายของลูกบางคนรับรู้มานานหลายเดือน หลายปี เพราะลูกเลือกที่จะสื่อสารเรื่องนี้กับแม่เท่านั้น แม่จึงต้องรับบทบาททั้งการเลี้ยงดูลูก ความเข้าใจในเพศสถานะและวิถีของลูก และความกดดันเกี่ยวกับการปิดบังเรื่องเพศวิถีของลูกกับสามี

ในอีกมุมหนึ่งของอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยหรือบุคคลข้ามเพศที่มีประสบการณ์ที่เจ็บปวดหรือถูกตีตราในสังคมอย่างรุนแรงมากในสังคมมุสลิม ซึ่งให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่ เพศสถานะเกี่ยวกับระบบชั่วตรงข้าม อีกทั้งสังคมและวัฒนธรรมประกอบสร้างในบริบทสังคมนั้น ๆ ที่มีความแตกต่างกันในแนวคิดเกี่ยวกับการมีลูกเป็นกะเทย ตัวอย่างจากการศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นคนที่ข้ามเพศในตะวันออกกลาง เป็นประสบการณ์ที่แตกต่างจากแม่ที่ลูกต้องการเปลี่ยนเพศอาจมีความท้าทายเหล่านั้นรุนแรงมาก ซึ่งค่อนข้างอนุรักษ์นิยมต่อการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาเรื่อง **Living in pain and stigma: A look at lived experiences of mothers with transsexual adult children** ของ Khodabakhshi-Koolae & Kaviani (2023) การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจประสบการณ์ชีวิตของแม่ที่มีลูกเป็นบุคคลข้ามเพศ ข้อมูลถูกรวบรวมผ่าน

การสัมภาษณ์แม่ 17 คนที่มีบุตรที่เป็นบุคคลข้ามเพศในปี 2564 จากเมืองต่าง ๆ ของอิหร่าน พบว่า ประสบการณ์ชีวิตของมารดาสามารถแบ่งออกเป็น 5 หัวข้อหลัก ได้แก่ ความรู้สึกด้านลบและความเจ็บปวดของแม่ ความกังวลของแม่เกี่ยวกับอนาคตของลูก และ ความผิดหวังเมื่อเผชิญกับปฏิกิริยาเชิงลบและมั่งร้ายจากครอบครัว และบุคคลที่ใกล้ชิด ความอับอายทางสังคม และการขาดการสนับสนุนจากมืออาชีพและรัฐบาล ซึ่งให้เห็นถึงความไม่รู้และข้อมูลที่ไม่เพียงพอเกี่ยวกับการแปลงเพศและการเปลี่ยนเพศอาจทำให้เกิดความกลัว ความอับอาย และเกิดความสับสนในแม่ที่มีลูกเป็นบุคคลข้ามเพศ

แม่มักเผชิญกับความอับอายเกี่ยวกับลูกของตนเสมอ เนื่องจากมีลูกเป็นบุคคลข้ามเพศ พ่อแม่ที่มีลูกข้ามเพศมักจะประสบกับปฏิกิริยาทางจิตใจและความรู้สึกอับอาย ต่ำหนิ และตีตราในตนเอง พ่อแม่บางคนแสวงหาการรักษาและคำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาของลูก พยายามทำให้ลูกเป็นไปตามมาตรฐานของสังคม และรักษาระบบครอบครัวให้มั่นคงตามความประสงค์ของพวกเขา (Katz-Wise SL, et. Al, 2022 อ้างถึงใน Khodabakhshi-Koolaee & Kaviani, 2023: 1-13)

การสนับสนุนลูกที่เป็นกะเทยหรือคนข้ามเพศ สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่เปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวกมากขึ้น โดยแม่ได้ต่อรองกับอัตลักษณ์ความเป็นแม่ของตนกับการเลี้ยงดูลูกตามแบบอัตลักษณ์ทางเพศของลูก และแสดงให้เห็นถึงประสบการณ์ของแม่ในการยอมรับลูกที่เป็นกะเทย จากการศึกษาเรื่อง **“I never wanted her to feel shame”: parent reflections on supporting a transgender child** ของ Horton (2022) สะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ในการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของลูกที่เป็นกะเทยหรือคนข้ามเพศ มีการนำเสนอหัวข้อ 1) การสูญเสียการควบคุมและการสูญเสียความปลอดภัย 2) ความรู้สึกสนับสนุนสำหรับการเปลี่ยนผ่านทางสังคมเป็นทางเลือกเดียวที่ทำได้ 3) การประณามการยืนยัน 4) ความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงของการปฏิเสธการยอมรับลูก 5) คำแนะนำสำหรับครอบครัวอื่นๆ สนับสนุนลูกของพวกเขา

จากการศึกษาปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับความรู้สึกของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยพบว่า พ่อแม่หลายคนให้การสนับสนุนสำหรับการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางเพศของลูกว่าเป็นทางเลือกเดียวในเชิงบวกที่มีให้สำหรับลูก โดยที่พ่อแม่ยังไม่เต็มใจและกลัวที่จะทำตามขั้นตอนนั้น การค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาอื่น ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนผ่านทางสังคมเกิดจากเด็กข้ามเพศมากกว่าพ่อแม่ (Olson et al., 2019; Rae et al., 2019 อ้างถึงใน Horton, 2022 p. 2) เนื่องจากพ่อแม่มีชีวิตและโลกทัศน์ถูกหล่อหลอมโดยสังคมปิตาธิปไตย (Newbury, 2011; Serano, 2011 อ้างถึงใน Horton, 2022 p. 2) การค้นพบนี้เน้นย้ำถึงการสนับสนุนที่พ่อแม่อาจต้องการเอาชนะความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเอง ละทิ้งการควบคุมเพศสถานะและเพศวิถีของลูก นำไปสู่เปิดรับการแสดงความรัก การสนับสนุน และการยอมรับเด็กข้ามเพศอย่างแท้จริง

พ่อแม่ได้สะท้อนคำแนะนำสำหรับครอบครัวอื่น ๆ โดยเน้นย้ำว่าสิ่งนี้ส่งผลดีต่อลูก อีกทั้งพ่อแม่มีความเห็นเป็นเอกฉันท์ในการแนะนำผู้ปกครองคนอื่น ๆ ให้ปฏิบัติตามแนวทางของลูกโดย ยืนยันอยู่กับปัจจุบัน โดยถือว่าสิ่งนี้เป็นการปกป้องลูกนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดี สุข และความนับถือ ตนเองของลูก (Durwood et al., 2017; Olson et al., 2016 อ้างถึงใน Horton, 2022 p. 12)

การศึกษาจะเห็นได้ว่าพ่อแม่ให้การสนับสนุนลูกที่เป็นคนข้ามเพศมากขึ้นสาเหตุ มาจากตัวตนทางเพศของลูกที่พ่อแม่จะต้องทำเนื่องจากเป็นทางเลือกทางเดียวที่จะส่งผลในเชิงบวก ต่อลูก การยอมรับตัวตนทางเพศของลูกจะต้องได้รับการประเมินจากพ่อแม่มาในระยหนึ่ง เพื่อไม่ให้เกิดความเสี่ยงในการตัดสินใจต่อการเปลี่ยนแปลงและการปฏิเสธลูก อีกทั้งพ่อแม่ยังต้องสะท้อน คำแนะนำดังกล่าวสำหรับครอบครัวอื่น ๆ โดยเน้นย้ำว่าสิ่งนี้ส่งผลดีต่อลูก

อัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่มีลูกไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมจะเห็นได้ว่ามี ความแตกต่างกันจากอัตลักษณ์ความเป็นแม่โดยตรง แต่แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นความ เชื่อมโยงระหว่างอัตลักษณ์ความเป็นแม่และอัตลักษณ์ทางเพศของลูกที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐาน ของสังคม ซึ่งจะมีความแตกต่างไปตามบริบทของสังคมและวัฒนธรรมอีกเช่นกัน ดังเช่น แม่ใน ประเทศตะวันตกจะให้การยอมรับเพศสถานะและเพศวิถีของลูกมากกว่าแม่ในตะวันออกกลางหรือ ประเทศที่มีแนวคิดอนุรักษนิยม ทำให้อัตลักษณ์ความเป็นแม่ต่อลูกที่เป็นกะเทยมีการต่อรองในเชิง บวก สามารถยอมรับ สนับสนุนลูกในอัตลักษณ์ตัวตนของลูกได้

2.2 แนวคิดความเป็นแม่ (Motherhood)

การศึกษาเรื่อง แม่ที่มีลูกกะเทย : การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ภายใต้เพศสถานะ และเพศวิถีในสังคมไทย เป็นการศึกษาความเป็นแม่ของผู้หญิงที่ได้เลี้ยงดูลูกที่สังคมมองว่ามี พฤติกรรมรักเพศเดียวกันหรือเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวคนส่วน ใหญ่ยังคงมองว่าเป็นพฤติกรรมที่แปลกแยกจากสังคม โดยใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์ของรักต่างเพศเป็น บรรทัดฐาน เมื่อเด็กมีพฤติกรรมดังกล่าวหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์กับครอบครัว วงศ์ตระกูล หรือ ผิดแปลกไปจากคนในสังคม คนจะเข้าไปที่แม่เพราะแม่เป็นผู้ที่สังคมคาดหวังให้เป็นผู้เลี้ยงดูลูกอีกทั้ง ยังคงแม่ต้องเป็นผู้รับภาระ และรับผิดชอบในการเลี้ยงดูและดูแลลูกในทุก ๆ ด้านอย่างดีที่สุดด้วย ความเสียสละและอดทน โดยต้องให้ความรักและคำนึงถึงความสุขของลูกเป็นหลัก การตัดสินใจใน การเลี้ยงดูไม่ได้อยู่ที่แม่แต่เพียงผู้เดียว แต่ถ้าเกิดเรื่องไม่ดีขึ้นกับลูกแม่จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ โดยที่ ภาระหน้าที่ของแม่เป็นภาระที่หนักอึ้งทั้งยังไม่มีที่สิ้นสุดอีกด้วย การยืนยันในสถานะความเป็นแม่ใน สังคมไทยทำให้เห็นว่า แม่เป็นผู้รับภาระในการเลี้ยงดูบุตรอย่างปฏิเสธไม่ได้ อีกทั้งแม่จะต้องเป็น

ผู้รับผิดชอบในพฤติกรรมของลูก สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงจมอยู่ในกรอบของสังคมที่ครอบผู้หญิงเอาไว้ แต่คำว่า “แม่” หรือ “ความเป็นแม่” นั้นสามารถนิยามออกมาได้หลากหลาย

แนวคิดความเป็นแม่เป็นประเด็นหนึ่งที่นักสตรีนิยมหลาย ๆ ท่านและหลายสายสำนักคิด ได้มีการตั้งคำถามตั้งข้อสังเกต วิพากษ์วิจารณ์ต่อความเป็นแม่ในหลากหลายความคิด หลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นประเด็นการให้คำนิยามของความเป็นแม่ หรือการให้คุณค่าของความเป็นแม่ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะศึกษาความเป็นแม่ของแม่กะเทยในหลาย ๆ แง่มุมเพื่อทำให้เห็นถึงความเป็นแม่ที่เกิดจาก แม่โดยลักษณะทางชีวภาพ ความเป็นแม่ที่เกิดจากการประกอบสร้างทางสังคม ซึ่งแนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยม, สายถอนรากถอนโคน, สตรีนิยมสายวัฒนธรรม, ลัทธิมาร์กซ์ – สายสังคมนิยม, จิตวิเคราะห์, Care focus, ความหลากหลายทางวัฒนธรรม, อาณานิคม หรือแนวคิดหลังสมัยใหม่ ซึ่งนักสตรีนิยมแต่ละสายที่มีแนวคิดแตกต่างหลากหลายนี้เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ทำให้เห็นว่าอุดมการณ์สตรีนิยมไม่ได้เป็นอุดมการณ์เสาหิน อีกทั้งผู้หญิงทุกคนก็ได้คิดเหมือนกัน แนวคิดต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดขอบเขตและกรอบที่แตกต่างกันของสตรีนิยม ที่ใช้กำหนดคำอธิบายที่กดขี่ผู้หญิงอีกทั้งกำหนดวิธีการปลดปล่อยผู้หญิง (Tong, 1989, p. 1 - 2)

ความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศ โดยมีปิตาธิปไตยเป็นแนวคิดที่ถูกนำเสนอในฐานะที่เป็นแนวคิดที่สำคัญที่ช่วยอธิบายเหตุผลที่ผู้หญิงถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบ ซึ่งแนวคิดปิตาธิปไตยหมายถึงกฎเกณฑ์ของพ่อ หรือการควบคุมทางสังคมซึ่งผู้ชายในฐานะเป็นพ่อมีอำนาจเหนือภรรยาและลูกสาว ในงานเขียนด้านสตรีนิยมหมายถึง ระบบซึ่งผู้ชายในฐานะกลุ่มทางสังคมถูกสร้างหรือสถาปนา ให้มีบทบาทฐานะสูงกว่าและมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิง ดังในงานเขียนของ Mary O'Brien (อ้างถึงในยศ สันตสมบัติ) เรื่อง The Politic of Reproduction ได้นิยามความหมายของอำนาจครอบงำของผู้ชายเอาไว้ว่าเป็นผลมาจากความปรารถนาของเพศชายที่จะเอาชนะความรู้สึกแปลกแยกจากบทบาทของการเจริญพันธุ์ของมนุษย์ ซึ่งกำหนดบทบาททางเพศให้ผู้หญิงมีบทบาทหน้าที่มากกว่าผู้ชายในการเจริญพันธุ์ การตั้งครรภ์ และการเลี้ยงดูลูก เป็นต้น

2.2.1 ทำไมผู้หญิงถึงต้องเป็นแม่ (Why Women Mother)

การอธิบายถึงคำถามที่ว่าทำไมผู้หญิงถึงต้องเป็นแม่ Chodorow (1978, p. 11) ได้อธิบายไว้ในงานเขียนของตนเองในหนังสือ The Reproduction of Mothering Psychoanalysis and the Sociology of Gender ได้อธิบายถึงการผลิตซ้ำความเป็นแม่บนฐานของชีวภาพและการขัดเกลาทางสังคม ที่กล่าวว่าความเป็นแม่ของผู้หญิงมีคุณสมบัติตามโครงสร้างสังคม การอธิบายอื่น ๆ เกี่ยวกับวิวัฒนาการทางชีวภาพซึ่งอธิบายถึงการที่ผู้หญิงเป็นผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัย โดยที่การแบ่งงานระหว่างเพศที่มีความจำเป็นต่อการดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ ซึ่งก็คือการรักษารูปแบบการสืบพันธุ์

ต้นกำเนิด ทำให้ความเป็นแม่ของผู้หญิงนั้นเป็นหน้าที่ และหลังจากประสบการณ์ที่เคยเลี้ยงดูนั้น บ่งบอกถึงสิ่งที่ผู้หญิงควรจะเป็น นั่นคือ ผู้หญิงควรที่จะเป็นแม่

ธรรมชาติของผู้หญิงเกี่ยวกับความเป็นแม่ก็มีนักสตรีนิยมสายวัฒนธรรม (Cultural Feminism) ซึ่งเป็นสายที่แยกมาจาก สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน ได้เสนอมุมมองความเป็นแม่ว่าความเป็นแม่เป็นลักษณะพื้นฐานเฉพาะของผู้หญิงตามธรรมชาติ การที่ผู้หญิงมีมดลูก มีรังไข่ มีความสามารถในการตั้งท้อง สามารถเลี้ยงลูกด้วยน้ำนมตนเอง จึงเป็นความภูมิใจของผู้หญิง และประสบการณ์ความเป็นแม่เป็นประสบการณ์ที่ผู้ชายเป็นไม่ได้ ในขณะเดียวกันความเป็นแม่เป็นแหล่งแห่งคุณค่าพิเศษอย่างหนึ่งให้แก่ผู้หญิง สตรีนิยมสายวัฒนธรรมนี้เป็นอีกสายหนึ่งที่มองว่ามดลูก และลักษณะทางกายภาพนี้เป็นคุณสมบัติพิเศษของผู้หญิงที่สามารถใช้ต่อรองกับผู้ชายได้ และเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่ผู้ชายไม่มี

Oakley (1974 อ้างใน Tong, 1989, p. 83 - 84) ได้ให้ความเห็นที่ขัดแย้งกับความเป็นแม่ทางชีวภาพ (Biological Mother) ที่ไม่ได้ผูกติดมากับผู้หญิงโดยกำเนิดหรือตามธรรมชาติ แต่เป็นมายาคติความเชื่อที่ตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อสามอย่าง และมายาคติเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงต้องผูกติดกับความเป็นแม่เนื่องจากเพศทางชีวภาพหรือความเป็นธรรมชาติของผู้หญิง โดย Oakley ได้เสนอมายาคติ 3 อย่างและทำการโต้แย้งคือ

1) “all women need to be mothers” หรือผู้หญิงทุกคนจำเป็นต้องเป็นแม่ โดยในกรณีแรกกล่าวว่า ผู้หญิงทุกคนจำเป็นต้องเป็นแม่ อธิบายว่า เด็กผู้หญิงถูกประกอบสร้างทางสังคมทั้งจากครอบครัวที่让孩子หญิงเล่นกับตุ๊กตา รวมไปถึงโรงเรียน โบสถ์ แพทย์ จิตแพทย์และสื่อต่าง ๆ ตอกย้ำเกี่ยวกับความเป็นแม่ของผู้หญิง สิ่งเหล่านี้ขัดเกลาลูกสาวเด็กหญิงเพื่อทำความเข้าใจและเตรียมพร้อมเรื่องความเป็นแม่ ซึ่งถ้าเด็กหญิงไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างนั้น เด็กผู้หญิงบางคนอาจไม่ต้องการเป็นแม่ก็ได้

2) “all mothers need their children” หรือแม่ทุกคนจำเป็นต้องมีลูกการมีความเชื่อที่ว่าผู้หญิงมี “สัญชาตญาณของความเป็นแม่” ซึ่งมีตามธรรมชาติของผู้หญิง มายาคตินี้ส่งผลถึงผู้หญิงที่ไม่มีลูกทำให้ผู้หญิงเสียใจหรือหงุดหงิด ซึ่งประเด็นนี้ Oakley ได้โต้แย้งว่า ในความเป็นจริงแล้วสัญชาตญาณของความเป็นแม่ที่ว่ามีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นมายาคติ หรือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อที่จะให้ผู้หญิงทุกคนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการมีลูก

3) “all children need their mothers” หมายความว่าลูกทุกคนจำเป็นต้องมีแม่ แต่ Oakley ได้โต้แย้งว่า แม่ในทางสังคมก็มีผลเช่นเดียวกันกับแม่ทางชีวภาพ เช่นเด็กที่ได้ถูกรับเลี้ยงดูเป็นบุตรบุญธรรมจะต้องมีการปรับตัวเหมือนเด็กทั่ว ๆ ไป ในอีกกรณีหนึ่งเด็กสามารถถูกเลี้ยงดูได้โดยผู้ชายที่เป็นพ่อได้ด้วยเช่นกันไม่จำเป็นต้องเป็นแม่ทางชีวภาพเสมอไป อีกอย่างหนึ่งคือสิ่งที่

เด็กต้องการที่แท้จริงคือการสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลที่น่าไว้วางใจและน่าเชื่อถือที่ดูแลเด็กอย่างสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่าการเป็นแม่ทางชีวภาพ (Biological Mother) ไม่ใช่ความต้องการของผู้หญิงมากกว่าการเลี้ยงดูของแม่คนหนึ่งนั่นคือความต้องการของเด็ก ดังนั้นแม่ทางชีวภาพจึงเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคมและเป็นมายาคติที่คอยกดขี่ผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงไม่มีความสุขในการมีลูก หรือให้ผู้อื่นสามารถเลี้ยงดูลูกได้ การเลี้ยงดูลูกเป็นเหมือนงานพิเศษและเป็นงานที่มี 24 ชั่วโมงต่อวันจนทำให้แม่จำนวนไม่น้อยเลยไม่มีความสุขอีกทั้งไม่พอใจกับบทบาทของแม่ที่คอยกีดกันเวลาชีวิตความเป็นแม่ที่เป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคม ซึ่งความเป็นแม่นั้นเป็นผลผลิตจากการอบรมบ่มเพาะความเป็นหญิง (Feminine Role) ซึ่งเด็กผู้หญิง (Girls) ถูกสอนให้เป็นแม่ ถูกอบรมเพื่อการดูแล (Nurturing) และถูกพูดหรือบอกกล่าวว่าควรที่จะเป็นแม่ อันเนื่องมาจากเด็กหญิงถูกหล่อหลอมมาด้วยผ้าห่มสีชมพู เล่นตุ๊กตา และถูกแบกบนหลังพี่ชายของเธอ ตั้งแต่ยังแบเบาะ เด็กหญิงเรียนรู้การเป็นผู้หญิงที่ซึ่งไม่ใช่เด็กผู้ชาย ไม่อนุญาตให้สกปรกเปรอะเปื้อน ทำให้หมดกำลังใจจากการประสบความสำเร็จในทางการศึกษาจนกลายเป็นแม่ในที่สุด ซึ่งพวกเขาจะถูกกีดกันตั้งแต่เด็กจากหนังสือของผู้ใหญ่ นิติสาร โฆษณา คอร์สของโรงเรียน อีกทั้งรายการทีวีต่าง ๆ พวกเธอนิยามตัวตนด้วยตนเองจากแม่เมื่อพวกเธอเติบโตใหญ่ จึงเป็นผลผลิตของเด็กหญิงเช่นเดียวกับแม่ ตามองค์ความรู้ในทางจิตวิทยามีแนวโน้มที่ว่า เด็กหญิงเลือกที่จะทำตาม Girl-things และคาดเดาว่าในที่สุดก็จะเป็น women-things และผลของการเรียนรู้นี้ทำให้พวกเธอเป็นเด็กผู้หญิง จะกล่าวได้ว่า เด็กหญิงนิยามตัวตนจากแม่ ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ซึ่งพวกเธอคือเด็กหญิงและต้องการที่จะเหมือนเด็กผู้หญิง (Chodorow, 1978, p. 31)

ความเป็นจริงในสังคมที่ชี้ให้เห็นถึงความเป็นแม่ที่ถูกลดทอนคุณค่า จากการพัฒนาของทุนนิยมและโลกแห่งอุตสาหกรรมนิยมทำให้ผลผลิตภายนอกครัวเรือนเพิ่มขึ้นและเป็นการลดลงของผลผลิตภายในครัวเรือน ครั้งหนึ่ง เสื้อผ้า อาหาร และปัจจัยในครัวเรือนล้วนแต่เป็นงานของผู้หญิง แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปสินค้าเหล่านี้กลับกลายเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ที่มาจากโรงงาน กลับกลายเป็นงานภายนอกครัวเรือนถูกมองว่าเป็นงาน แต่งานภายในครัวเรือนนั้นกลับถูกแยกออกไม่ใช่งาน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในครอบครัวและความเป็นอยู่ของผู้หญิง นอกจากนี้แล้วยังนำไปสู่ความสัมพันธ์แบบครอบครัวเดี่ยว มีความเป็นปัจเจกและมีพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น ผู้หญิงจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการดูแลในครอบครัว (การเป็นแม่และการเป็นเมีย) ซึ่งในช่วงเริ่มต้นของระบบทุนนิยมในสหรัฐอเมริกาจะเห็นผลผลิตจากอุดมการณ์การเป็น “แม่ที่ดี” จากผู้หญิงชนชั้นกลางที่ได้ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมกับลูก อีกทั้งเป็นผู้ชี้แนะแนวทางให้กับสามีไม่ให้อำนาจ

และสนับสนุนสามีในการทำงาน จนกระทั่งแนวความคิดนี้ได้กระจายออกไปสู่ทุกชนชั้นที่ผู้หญิงจะต้องดูแล และสนับสนุนสามีในการหุงหาอาหารและทำความสะอาดบ้าน (Chodorow, 1978, p. 4-5)

การเข้ามาของระบบทุนนิยมและความเป็นอุตสาหกรรมนิยม ความเป็นครัวเรือนอย่างแต่ก่อนจึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น สังคมในแบบทุนนิยมได้ผลักดันให้สมาชิกในครอบครัวขยายเช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา หรือแม่กระทั่งเด็กที่โตออกไปจากระบบครัวเรือนได้ลดบทบาทการมีส่วนร่วมในชีวิตครอบครัวของผู้ชายลงอีกด้วย จะเห็นได้จากการส่งเด็กเข้าสู่โรงเรียนเร็วขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับเด็กกลายเป็นความสัมพันธ์เฉพาะโดยที่การเลี้ยงดูเด็กกลายเป็นงานของผู้หญิงถึงแม้ว่าผู้หญิงเข้าสู่ระบบแรงงานแล้ว แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่ในบ้านผู้หญิงก็ยังคงใกล้ชิดและตอบสนองกับลูกมากที่สุด ผู้หญิงยังคงแสดงออกในกิจกรรมความเป็นแม่ภายในครอบครัว ถึงแม้จะมีองค์กรอย่างโรงเรียนสถานรับเลี้ยงเด็กมากขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถแทนที่ความเป็นแม่ได้ ดังนั้นความเป็นแม่จากชีวภาพจึงมีความพิเศษและตอบสนองเด็กมากกว่า จิตวิทยาสังคมแบบ Post – Freudian ได้ให้เหตุผลใหม่เกี่ยวกับอุดมการณ์ความเป็นแม่โดยเน้นให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก เพื่อพัฒนาการของเด็ก (Chodorow, 1978, p. 5)

นักสตรีนิยมประเทศโลกที่สามอธิบายว่าความเป็นแม่ มีได้สี่ประเภทได้แก่ 1. แม่โดยสายเลือด (Blood mother) คือแม่ผู้ให้กำเนิดลูก 2.แม่ที่ช่วยดูแลลูก (Othermother) คือแม่ที่ช่วยเลี้ยงดูลูกของคนอื่นซึ่งในที่นี้พบเห็นมากในระบบเครือญาติของไทย ที่มีสมาชิกในครอบครัวผู้หญิงในครอบครัวเช่น ย่า ป้า น้า อาจจะช่วยกันดูแลเด็กๆ ในบ้านด้วย 3.แม่ของชุมชน (Community Othermother) คือแม่ที่เป็นเสมือนศูนย์กลางของชุมชน เป็นแม่ที่คอยสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน 4.คือแม่แห่งจิตวิญญาณ (Spiritual Mother) คือแม่ที่เป็นผู้นำพาผู้คนในสังคมไปสู่การมีชีวิตอันประเสริฐ และสันติภาพ ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งแม่ในทางโลก และแม่ในทางธรรม ตัวอย่างของคุณแม่เทเรซา ผู้เสียสละเพื่อคนยากไร้ และแม่ที่เป็นหญิงธรรมดาสาวอินเดียผู้เป็นเสมือนประติมากรรมในทรวงธรรมให้แก่หญิงชายเกือบทั้งโลก (วิลาสินี พิพิธกุล, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ อ้างใน เพชรสาคร สมพงษ์บุตรชน, 2554, p. 38)

2.2.2 สถาบันความเป็นแม่

Rich (1989 อ้างถึงใน Green, 2014, p. 126-127) ได้อธิบายถึงสถาบันความเป็นแม่ไว้ว่า เมื่อเรานึกถึงสถาบันความเป็นแม่เป็นสถาปัตยกรรมเชิงสัญลักษณ์ไม่มีรูปลักษณ์ที่มองเห็นได้ของอำนาจ และความรุนแรง แต่ความเป็นแม่เป็นสิ่งที่ทำให้นึกถึง “บ้าน” และเชื่อว่าบ้านคือสถานที่ส่วนตัว เราไม่คิดว่ากฎต่าง ๆ ที่ตัดสินให้ผู้หญิงอยู่แต่ในบ้าน การกำหนดบทลงโทษให้ผู้หญิงผู้ที่พยายามใช้ชีวิตพฤติกรรมที่แตกต่าง อีกทั้งศิลปะที่ได้พรรณนาถึงความสงบที่ผิดธรรมชาติหรือการเสียสละ ผู้หญิงส่วนมากจะต้องเป็นผู้ให้กำเนิด เป็นผู้เชี่ยวชาญกล่าวว่าผู้ชายเกือบทั้งหมด

บอกว่าผู้หญิงควรจะเป็นแม่ ควรมีความประพฤติกและความรู้สึกอย่างไร เราไม่คิดเหมือนลัทธิมาร์กที่กล่าวถึงการผลิตมูลค่าส่วนเกิน ที่วัน ๆ หนึ่งผู้หญิงจะต้องซักผ้า ทำอาหาร ดูแลเด็ก หรือที่นักจิตวิเคราะห์ที่ให้ความแน่นัดว่างานของความเป็นแม่คือสิ่งที่เป้นธรรมชาติ เราไม่คิดว่าอำนาจที่ถูกขโมยจากเราเป็นสิ่งที่เรียกว่าสถาบันความเป็นแม่

กลยุทธ์ของการปลดปล่อยผู้หญิง โดยนักคิดสตรีนิยมสายวัฒนธรรมแบบถอนรากถอนโคน (Radical - Cultural Feminists) ได้เล็งเห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากผู้หญิงแต่เกิดจากระบบปิตาธิปไตยที่ให้คุณค่าความเป็นผู้หญิง ดังเช่นการกำหนดคุณลักษณะที่ว่า ผู้หญิงต้องมีความสุภาพเรียบร้อยอ่อนน้อม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเห็นอกเห็นใจ แต่ผู้ชายกลับถูกกำหนดคุณลักษณะมีความกล้าแสดงออก เป็นผู้นำ แข็งกร้าว มีเหตุผล ซึ่งทำให้ผู้หญิงมีความเข้าใจว่าตนมีลักษณะที่เบี่ยงเบนไปจากความเป็นชายซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นโดยผู้ชายหรือระบบปิตาธิปไตย ผู้หญิงจึงต้องปฏิเสธความเป็นผู้หญิงที่ถูกกำหนดโดยความคิดของผู้ชายโดยการให้ความหมายใหม่กับตัวตนของผู้หญิงเอง อีกทั้งลักษณะทางกายภาพของผู้หญิงที่สามารถเป็นแม่เป็นแหล่งพลังต่อรองที่ดีที่สุดของผู้หญิง ในการกำหนดการดำรงเผ่าพันธุ์ ซึ่งผู้หญิงจะต้องปกป้องและต่อรองกับผู้ชาย ซึ่งผู้หญิงจะได้ประโยชน์จากความเป็นแม่ของผู้หญิง (Tong, 1989, p. 3-4)

Rich (1979 อ้างถึงใน Tong, 1989, p. 78-82) ได้เห็นด้วยกับการวิเคราะห์ของ Firestone โดย Rich วิเคราะห์ว่า Firestone ที่ไม่เห็นด้วยความเป็นแม่ทางชีววิทยา โดยไม่คำนึงถึงสิ่งที่ประสบการณ์การตั้งครรภ์และการให้กำเนิดทางชีวภาพที่อาจอยู่ในบริบททางการเมืองและอารมณ์ที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง อีกทั้งแม่ทางชีวภาพตามที่ได้ถูกกำหนดภายใต้ระบบปิตาธิปไตยเป็นสิ่งที่ผู้หญิงควรได้รับการปลดปล่อย ซึ่งความสำเร็จในแง่ของระบบปิตาธิปไตยไม่เพียง แต่กำหนดพฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการกำหนดอัตลักษณ์ทางเพศของผู้หญิงผ่าน แรงกดดันต่าง ๆ พิธีกรรม ประเพณี กฎหมาย ภาษา ประเพณี กิริยามารยาท อีกทั้งการศึกษาและการแบ่งงานระหว่างเพศอีกด้วย ความเป็นมารดาทางชีวภาพจึงสถาบันเป็นหนึ่งในการสำเร็จของปิตาธิปไตย ผู้ชายเชื่อว่าผู้หญิงจะไม่ได้เป็นผู้หญิงจริง ๆ เว้นเสียแต่ว่า “ผู้หญิงเป็นแม่” โดยได้โน้มน้าวใจผู้หญิงส่วนใหญ่ว่า ควรทำงานเป็นแม่เพียงงานเดียวเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าบทบาทของผู้หญิงในมุมมองดังกล่าวถูกจำกัดมาก อีกทั้งกีดกันการเข้าถึงของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะและไม่ยอมรับสิทธิของสตรีในการมีความต้องการและสนองต้องการของตนเอง “แม่” ที่ดีไม่ควรมีเพื่อนหรือเรื่องส่วนตัวใด ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับครอบครัว “แม่” ควรจะทำงานยี่สิบสี่ชั่วโมงต่อวันและรักลูกทุกคนที่เป็นที่คาดหวังว่าสิ่งนี้เป็นสาเหตุให้ผู้หญิงหลายคนทำอะไรไม่ได้นอกจากการเป็น “แม่” ดังนั้น Rich จึงให้ความเห็นว่าเกี่ยวกับชีวภาพของผู้หญิงจำเป็นต้องจำกัด และวิธีเดียวที่จะปลดปล่อยผู้หญิงจากข้อจำกัดนี้คือ “เทคโนโลยีการสืบพันธุ์” ในสังคมปิตาธิปไตย การแก้ปัญหาการคลอดบุตรนั้นไม่ใช่

เทคโนโลยีการสืบพันธุ์ ผู้หญิงต้องไม่ยอมแพ้ต่อร่างกายของเธอ เธอควรมีโอกาสใช้ร่างกายของเธอ ในทางที่เธอคิดว่าดีที่สุด ในทำนองเดียวกันการแก้ปัญหาของการเลี้ยงเด็กในสังคมปิตาธิปไตยไม่ใช่ การยกเลิกการเลี้ยงดูเด็ก วิธีการแก้ปัญหาสำหรับผู้หญิงทุกคนในการเลี้ยงดูลูกด้วยค่านิยมของสตรี

ระบอบปิตาธิปไตยที่กดทับผู้หญิงให้อยู่ในกรอบนั้น Phoenix & Woollett (1991) นักสตรีนิยมที่สนับสนุนและทำงานเกี่ยวกับ“ความเป็นแม่” (Motherhood) ได้ให้ความหมายผ่านแนวคิดโครงสร้างทางสังคม ความเป็นแม่จึงเป็นศูนย์กลางของเส้นทางที่ผู้หญิงถูกกำหนดโดยบุคคลอื่นรวมไปถึงการทำความเข้าใจในตัวเอง ความเป็นแม่คือความโรแมนติกและเป็นอุดมคติของทั้งที่สุดในเรื่องกายภาพและอารมณ์ความรู้สึกในชีวิตของผู้หญิง แต่เมื่อผู้หญิงกลายเป็นแม่แล้ว ผู้หญิงพบว่าภาระเกือบทั้งหมดในชีวิตประจำวันกลับเป็นของแม่ อีกทั้งสังคมยังลดทอนคุณค่า และผลักให้แม่อยู่แต่พื้นที่ในบ้าน (Phoenix & Woollett, 1991, p. 13)

2.2.3 วาทกรรมเกี่ยวกับการเป็นแม่

วาทกรรมเกี่ยวกับการเป็นแม่ได้จากการศึกษาเรื่อง Mothering and Stress Discourses ผู้เขียนได้สรุปความสำคัญจากนักเขียนจำนวนหนึ่งที่ได้ระบุความเชื่อและค่านิยมเรื่องวัฒนธรรมที่ได้มาจากวาทกรรมความเป็นแม่ โดย Hays (อ้างถึงใน Horwitz & Long, 2005, p. 98) ได้ชี้ให้เห็นคำจำกัดความของการโต้แย้งของวัฒนธรรมความเป็นแม่ของผู้เขียนอีกหลายคนในหัวข้อความเป็นแม่ โดยชี้ให้เห็นความเป็นแม่จากหลายมุมมองอาทิมุมมองทางประวัติศาสตร์ สังคมและสตรีนิยมเช่น Weingarten (อ้างถึงใน Horwitz & Long, 2005, p. 98) ระบุว่า “แม่เป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อความผาสุกทางร่างกาย จิตวิญญาณ และจิตใจ ของลูก” แม่มีหน้าที่รับผิดชอบบุตรธิดาตั้งแต่พวกเขากำเนิดมา อีกทั้งยังมีมายาคติที่ว่าซึ่งมีคำกล่าวที่ว่า “แม่คือพลังอำนาจทั้งหมด” จาก National Congress on Mothers’ Program (อ้างถึงใน Horwitz & Long, 2005, p. 98) ซึ่งได้เปรียบกับคำกล่าวที่ว่า “แม่คือพระนามของพระเจ้าในดวงใจและริมฝีปากของเด็กน้อย”

วาทกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ยังถูกดำเนินต่อไปจนถึงทุกวันนี้ซึ่งแม่ถูกมองว่าเป็นตัวแทนในการพัฒนาลูกท่ามกลางอุปสรรคต่าง ๆ ดังนั้นแม่จึงอยู่ภายใต้แรงกดดันการเป็นแม่ที่ดี และมีความเชื่อที่ว่าถ้าเขาไม่สามารถที่จะทำตามความคาดหวังเหล่านี้ได้เขาจะต้องประสบกับความไม่พึงพอใจและความรู้สึกผิด วาทกรรมความเป็นแม่ยังพรรณนาถึงแม่ที่จะต้องเป็นผู้ที่เสียสละ และเปี่ยมไปด้วยความรัก ซึ่งนั่นหมายถึงการเป็นแม่ถือว่าเป็นผู้เสียสละ และยังแนะนำอีกว่า แม่เป็นผู้ที่ได้รับความคาดหวังให้มีความศักดิ์สิทธิ์ เสียสละเพื่อลูก ๆ ของเธอ โดยนัยแล้ววาทกรรมนี้ชี้ให้เห็นว่าแม่ที่สละความต้องการส่วนตัวจะสามารถเลี้ยงดูลูกให้มีสุขภาพดีและมีพัฒนาการที่ดีได้ (Horwitz & Long, 2005, p. 98)

Hays (อ้างใน Horwitz & Long, 2005, p. 98) มีคำกล่าวการโต้แย้งที่ว่า “แม่คือผู้ที่มีพลังอำนาจทั้งหมด” กล่าวคือแม่จะต้องเป็นผู้ที่ถูกมองว่าเป็นผู้รับผิดชอบต่อชะตาชีวิตของลูก แม่ต้องเรียนรู้ที่จะเลี้ยงดูลูกอย่างเต็มความสามารถ และเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการนี้ แม่จะต้องหันไปหาผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ อย่างไม่รู้จบ แต่เนื่องด้วยข้อมูลต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญก็มีความขัดแย้งกันเป็นจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้ก็ขึ้นอยู่กับแม่ที่จะต้องเลี้ยงดู รัก ดูแล และกระตุ้นลูก ๆ ไม่เช่นนั้นลูกจะเกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงในอนาคต

จากการศึกษาแนวคิดข้างต้นจะเห็นได้ว่าวาทกรรมความเป็นแม่จากนักคิดหลายท่าน ซึ่งได้ศึกษาจากประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมในบริบทของความเป็นแม่ มองว่าความเป็นแม่มีมุมมองในหลายด้าน แต่โดยสรุปแล้วแม่ถูกมองว่าเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบดูแลลูกทั้งร่างกายและจิตใจ แม่ต้องอุทิศเวลาส่วนตัวของแม่ในการดูแลลูก และต้องเอาใจใส่ลูกตลอดเวลาทุกนาทีกในทุก ๆ วัน หากวันใดที่เกิดความผิดพลาดขึ้นกับลูก แม่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ และจะต้องรู้สึกผิดหากเกิดความเสียหายขึ้นกับลูก แม่จึงเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลลูกทั้งกายและใจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.2.4 ความเป็นแม่กับลูกชาย

การเลี้ยงดูลูกและความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูก เช่นเดียวกันกับการศึกษาจากส่วนหนึ่งของการศึกษาจากบทความวิชาการเรื่อง **Mothering against Motherhood and Possibility of Empowered Maternity for Mothers and Their Children** ของ O'Reilly (2004) ซึ่งได้ศึกษาความเป็นแม่จากหนังสือ *Of Women Born* ได้ศึกษาถึง ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างความเป็นแม่ในฐานะสถาบัน (Motherhood as an Institution) และประสบการณ์ในการเป็นแม่ (Nonpatriarchal experience of Mothering) ซึ่งได้แยกความแตกต่างระหว่างความหมายของการเป็นแม่ในสองความหมาย ความหมายหนึ่งซ้อนทับกับอีกนัยหนึ่ง คือ ความสัมพันธ์ที่เป็นไปได้ของผู้หญิงกับอำนาจของการสืบพันธุ์ ความสัมพันธ์ที่มีต่อลูก และสถาบันความเป็นแม่ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มั่นใจว่าผู้หญิงจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ชาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือความเป็นแม่ในฐานะสถาบันเป็นสถานที่ที่ผู้ชายกำหนด กระนั้นประสบการณ์การเลี้ยงลูกของผู้หญิงเองสามารถเป็นขุมพลังได้เช่นเดียวกัน จากแง่มุมที่สามารถกดดันและเสริมอำนาจของการคลอดบุตร ตลอดจนความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างแม่กับลูก (O'Reilly, 2004, p. 159)

อย่างไรก็ตามเรื่องดังกล่าวข้างต้นเป็นเรื่องที่ง่ายสำหรับเด็กผู้หญิงมากกว่า เด็กผู้ชายในการทำความเข้าใจ ดังคำกล่าวของ Hartley (1959 อ้างถึงใน O'Reilly, 2004) กล่าวว่า เด็กผู้หญิงสามารถพัฒนาความคิดและบทบาททางเพศโดยการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของแม่ แม่ที่เป็นสตรีนิยมหลายคนประสบความสำเร็จในการกระตุ้นลูกสาวเพื่อท้าทายวัฒนธรรมดั้งเดิมตามบรรทัดฐานเรื่อง ความเป็นหญิง ผ่านตัวอย่างของแม่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำได้โดยการทำให้เห็นเป็นประจักษ์

เช่น การลดภาระบางส่วนในบ้าน ในทางกลับกันการทำหายดังกล่าวจากลูกชายโดยเริ่มต้นจากการไร้ซึ่งการต่อต้านการกีดกันทางเพศอยากเป็นปกติวิสัย และการปฏิบัติตัวให้แตกต่างจากบรรทัดฐาน อีกทั้งแม่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการถ่ายทอดคำกับบุตรชายสู่การต่อต้านบรรทัดฐานความเป็นชาย ยิ่งไปกว่านั้นสำหรับคำว่า คุณค่า ในการทำลาย “ปีตาธิปไตย” สืบเนื่องจากสังคมยังให้คุณค่ากับความเป็นชายสูงมาก ซึ่งการแบ่งปันความรับผิดชอบในบ้านให้เด็กผู้ชาย จะเป็นไปได้ซึ่งคุณค่าดังกล่าวต้องชัดเจนและจับต้องได้

การทบทวนวิสัยทัศน์ของ Rich เกี่ยวกับรูปแบบการเลี้ยงเด็กแบบใหม่ สำหรับทั้งลูกชายและลูกสาว ในแนวปฏิบัติใหม่ที่เกี่ยวข้องกับและเลี้ยงดูลูกชายและลูกสาวกลายเป็นความจริงผ่านการกำจัดความเป็นแม่ภายใต้ปีตาธิปไตยและการเกิดขึ้นของแม่สตรีนิยม (Feminist Mother) เท่านั้น แม้ว่าเวลาจะผ่านไปนานแล้วแล้วตั้งแต่การตีพิมพ์หนังสือ *Of Woman Born* แต่ Rich ยังคงเป็นนักวิจารณ์หญิงคนเดียวที่รู้และโต้แย้งว่าการเปลี่ยนแปลงการเลี้ยงดูเด็กนั้นสามารถเกิดขึ้นได้จากการเปลี่ยนแปลงความเป็นแม่เท่านั้น โดยการแม่สตรีนิยมในปัจจุบันแม่ต้องพยายามที่จะเลี้ยงดูลูกสาวที่มีอำนาจมากขึ้นและลูกชายที่ต่อต้านการกีดกันทางเพศ (O'Reilly: 2004)

(1) แม่และลูกชาย

Rich (1976 อ้างถึงใน O'Reilly, 2004, p.165) เน้นย้ำถึงความจำเป็นของการรื้อถอนสถาบันปีตาธิปไตยในการเลี้ยงดูลูกชาย ในกรณีของ Rich ลูกสาวที่โต้แย้งว่า เพื่อให้แม่ปลูกฝังความเป็นอิสระ และความถูกต้องให้กับลูกสาวที่กำลังเติบโต แม่ต้องจำลอง คุณลักษณะเดียวกันนี้ในชีวิตประจำวันของพวกเขาเอง แต่สำหรับลูกชาย Rich โต้แย้งว่าแม่ต้องปฏิเสธรูปแบบเดิม ๆ เพื่อทำลายและเปลี่ยนแนวปฏิบัติเชิงบรรทัดฐานของการเป็นชาย เพราะปีตาธิปไตยทำหน้าที่ในการส่งเสริมลูกชายทั้งเรื่องการกีดกันทางเพศและความเป็นชายแบบปีตาธิปไตย ดังนั้นในขณะที่การสอนเรื่องการกีดกันทางเพศและภายใต้การขัดเกลากฎทางสังคมแบบผู้ชายอาจเป็นเป้าหมายที่ชัดเจนของแม่สตรีนิยมกับลูกชาย แต่สิ่งนี้ก็ขึ้นอยู่กับแม่ที่จะรื้อถอนของความเป็นแม่ การขัดเกลากฎทางสังคม การเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก และการวิพากษ์วิจารณ์ความเป็นแม่ที่เป็นปีตาธิปไตยเพื่อให้ลูกชายกลายเป็นผู้ชายที่มีความห่วงใยและใส่ใจกัน พวกเขาจะต้องได้รับการเลี้ยงดูนอกสถาบันความเป็นแม่ที่เป็นปีตาธิปไตยเช่นเดียวกัน

(2) ความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกชาย

ศูนย์กลางของความคิดสตรีนิยมร่วมสมัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่ลูก คือการเฉลิมฉลองความสัมพันธ์ระหว่างแม่ลูกและความท้าทายต่อความเชื่อที่ว่าความแยกจากแม่ลูกเป็นเรื่องปกติหลีกเลี่ยงไม่ได้และดีสำหรับลูกชาย แม้ว่าความกังวลนี้จะอยู่นอกเหนือขอบเขตแม่และลูกชาย ทว่า Rich (อ้างถึงใน O'Reilly, 2004, p. 166) ยังพิจารณาถึงปัญหาการแยกจากกันระหว่างแม่และลูก

เมื่อถามว่า "ลูกชายแยกจากแม่อย่างไร หมายถึงการหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าเขาต้องเข้าร่วมกองทัพ นั่นคือ การฝึกลูกของค่านิยมของปิตาธิปไตย จึงตั้งคำถามแม่ในระบอบปิตาธิปไตยสามารถเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมได้หรือไม่ และถ้าเป็นเช่นนั้น การแยกตัวจากแม่มีความหมายต่อลูกชายอย่างไร"

เรื่องเล่าเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างแม่และลูกตามหนังสือการเลี้ยงลูก จากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ และคตินิยมทั่วไปที่ลูกชายจะต้องแยกจากแม่ของพวกเขาเพื่อให้ได้มาซึ่งอัตลักษณ์ผู้ชาย โดยปกติความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและห่วงใยกันระหว่างแม่และลูกชายของเธอนั้นเป็นเรื่องที่ผิดปกติ ในขณะที่ความสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างเมื่อต้องแยกทางกันนั้นได้รับการเปลี่ยนแปลงให้เป็นวิธีที่แท้จริงในการสัมผัสกับความผูกพันระหว่างแม่กับลูก Silverstein & Rashbaum (1994 อ้างถึงใน O'Reilly, 2004, p. 167) เขียนใน *The Courage to Raise Good Men* กล่าวว่าวัฒนธรรมของเราเชื่อว่าเด็กผู้ชายจะต้องถูกลบออกจากอิทธิพลของแม่ของเขาเพื่อที่จะหนีจากของความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับแม่ ซึ่งเชื่อว่าจะ "ความเป็นผู้ใหญ่จะทำให้เด็กผู้ชายเป็นเด็ก ทำให้เขานุ่มนวล อ่อนแอ พึ่งพาอาศัย การสละสายใยความรักของแม่ทำให้เด็กชายเติบโตไปเป็นผู้ชาย

นักทฤษฎีสตรีนิยม เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของแม่และลูกชายเริ่มท้าทาย โดยการตั้งคำถามถึงหลักการพื้นฐานและการจัดระบบของการแยกแม่ลูกชายจากระบอบปิตาธิปไตย กล่าวว่ากระบวนการนี้เป็นทั้งธรรมชาติจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ และ "ดี" สำหรับลูกชาย นักเขียนสตรีนิยมโต้แย้งว่าในขณะที่เราอาจมองว่าการแยกจากกันเป็นกระบวนการทางธรรมชาติระหว่างแม่และลูกเป็นการกระทำที่มีต้นแบบและจัดทำขึ้นตามวัฒนธรรมปิตาธิปไตย (O'Reilly, 2004, p. 167)

Silverstein & Rashbaum (1994 อ้างถึงใน O'Reilly, 2004, p. 167) กล่าวว่า "การทำให้เป็นไปตามการคาดหวังให้ลูกชายของเราตัดขาดจากเรา" ไม่ว่าลูกชายจะรับรู้ถึงความพลัดพรากอย่างกะทันหัน กระนั้นลูกชายก็ยังประสบกับการรู้สึกสูญเสียอย่างอธิบายไม่ได้ทำให้เขาารู้สึกอ่อนแอและโดดเดี่ยว เพื่อปกป้องลูกชายผู้ที่ถูกกำหนดให้กลายเป็นคนสันโดษและบอบช้ำ และเพื่อเปลี่ยนโลกของปิตาธิปไตยที่พวกเขาและเราอาศัยอยู่ แม่ต้องอยู่เบื้องหน้าชีวิตของลูกชาย นอกจากนี้เธอต้องสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และห่วงใยกับลูกชายตลอดชีวิตของเขา ด้วยวิธีการของความสัมพันธ์ใหม่ ผู้เป็นแม่จะต้องรื้อถอน ทำลายเสถียรภาพ และแยกแยะรูปแบบการขัดเกลากายทางสังคมของผู้ชาย และจำกัดความดั้งเดิมของความเป็นมนุษย์ นักทฤษฎีเหล่านี้ เช่นเดียวกับนักเขียนสตรีนิยมเกี่ยวกับลูกสาวแสวงหาการเปลี่ยนแปลง ทางวัฒนธรรมผ่านแนวปฏิบัติสตรีนิยมแบบใหม่ของการเป็นแม่โดยจำลอง จากความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบใหม่ของความเป็นชาย

ปัจจัยทั้งหมดที่ทำให้การเลี้ยงดูลูกชายที่ต่อต้านการกดขี่ทางเพศนำไปสู่ความกังวลเนื่องจากก่อนหน้านี้ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการทำให้ลูกชายมีนิสัยอ่อนแอคล้ายผู้หญิงซึ่งเกิดจากแม่ แม่หลายคนจึงรู้สึกกังวลและไม่แน่ใจ ตามที่ Rich (1995, p. 205) กล่าวว่า ความกลัวการ

แปลกแยกของเด็กผู้ชายคนหนึ่งจากวัฒนธรรมความเป็นชายที่อยู่ลึกลงไปในชีวิตจิตใจของแม่ แม้แต่ผู้หญิงเองก็ยังปฏิเสธวัฒนธรรมความเป็นหญิงของพวกเขาเองในทุก ๆ วัน ที่ผ่านมาก็ได้เห็นผู้หญิงที่ตัดสินใจที่จะท้าทายบรรทัดฐานของสังคมและตั้งใจที่จะเลี้ยงดูบุตรชายให้มีความแตกต่าง อีกทั้งยังคงให้ความใกล้ชิดกับเขา นำไปสู่แนวคิดของการว่ายนกกระแสน

2.2.5 การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่

ในส่วนของการวิจัยที่ได้นำแนวคิดของ Rich เกี่ยวกับความเป็นแม่จากงานวิจัยเรื่อง **Feminist Mother : Successfully Negotiating the Tension between Motherhood as “Institution” and “Experience”** ของ Green (2004) กล่าวถึง แม่สตรีนิยม (Feminist Mothers) ที่ประสบความสำเร็จในการต่อรองความเป็นแม่ในระบบปิตาธิปไตยที่ได้ยกเอาแนวคิดของ Rich เกี่ยวกับความเป็นแม่ที่ท้าทายความเป็นแม่ในระบบปิตาธิปไตย

Rich (1976 อ้างถึงใน Green, 2004, p. 127) อธิบายว่า “แม่สตรีนิยม” (Feminist Mother) เข้าใจว่าความเป็นแม่เป็นส่วนหนึ่งของปิตาธิปไตย เมื่อพูดถึงความเป็นแม่ซึ่งมีข้อจำกัดและถูกกดขี่เนื่องจากความคาดหวังของสังคมที่ครอบความเป็นแม่ของผู้หญิงไว้จากการผลิตซ้ำของอุดมคติความเป็นแม่ที่ได้กำหนดพฤติกรรมของผู้หญิงในสังคม ที่จะต้องเป็นแม่ที่ดี อีกทั้งยังได้มีคำกล่าวตักเตือนของ “แม่ที่ไม่ดี” จากสื่อต่าง ๆ ที่เห็นได้ทั่วไปในการผลิตซ้ำแม่ที่เป็นแบบอย่างที่ดีและแม่ที่ไม่ควรเอาอย่าง ภาพลักษณ์ของแม่ในอุดมคติเราจะนึกถึงผู้หญิงที่เป็นรักต่างเพศ อาศัยอยู่ที่บ้านกับลูก ๆ ในขณะที่สามีต้องเป็นผู้ออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อสนับสนุนด้านการเงินของบุคคลในครอบครัว การเป็นแม่เป็นความสามารถโดยกำเนิดของผู้หญิง เป็นความรักที่ไม่มีเงื่อนไข แม่ในอุดมคติจึงเป็นแม่ที่ต้องเสียสละความสุขของตนเองเพื่อคนในครอบครัวโดยเฉพาะลูก แม่จึงมีหน้าที่เลี้ยงดูลูกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งต้องดูแลทุกคนในบ้านอย่างเต็มที่ แม่ในอุดมคติจะต้องไม่โกรธง่าย และยึดถือว่าการมีคู่ครองนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายที่สุดในชีวิต พร้อมทั้งมอบความรักความห่วงใยที่มีเพื่อคนในครอบครัว

การนำเสนอแม่ในอุดมคติจะเห็นได้จากสื่อกระแสหลักต่าง ๆ อีกทั้ง นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย แพทย์ นักบวชยังตอกย้ำเกี่ยวกับความชอบธรรมของแม่ในอุดมคติและพยายามชี้ให้เห็นถึงการเป็นแม่ที่ไม่ดี อีกทั้งคนในสังคมยังสานต่อแนวคิดและความคาดหวังของการเป็นแม่ในอุดมคตินี้หมายถึงการสนับสนุนระบบปิตาธิปไตย การเกิดการถูกตีตราว่าเป็นแม่ที่ไม่ดีเนื่องจากการไม่ยอมรับความเป็นแม่ในอุดมคติ จากการศึกษาพบว่าผู้หญิงมักพบเจอกับแรงกดดันจากภายนอกเพื่อให้สอดคล้องกับภาพลักษณ์ความเป็นแม่ ซึ่งถ้าหากผู้หญิงเหล่านี้ไม่ทำตามก็จะถูกลงโทษอย่างเช่นการที่ผู้หญิงพูดถึงความทุกข์ของการเป็นแม่ทำให้ผู้หญิงรู้สึกผิดเมื่อเป็นแม่ที่ไม่ดี

จากการศึกษาระบบบิตาธิปไตยทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ การที่แมสตรีนิยมไม่ปฏิบัติตามทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จความยากลำบากเนื่องจากถูกครอบงำตัดสินว่าเป็นแม่ที่ไม่เหมาะสม Rich จึงให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแมสตรีนิยมที่ถูกอำนาจของความชอบธรรมที่บิตาธิปไตยกำหนดขึ้นเพื่อลงโทษผู้หญิงที่ไม่ปฏิบัติตามอยู่ในกรอบ การลงโทษดังกล่าว แมสตรีนิยมถูกทำให้ความนับถือตนเองและความมั่นใจในตนเองของผู้หญิงถูกทำลาย อีกทั้งเป็นการลดคุณค่าของผู้หญิง ในบางครั้งพวกเขายังประสบกับภาวะซึมเศร้าอีกทั้งยังกล่าวหาว่าเด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีจากแม่ (Green, 2004, p. 128)

(1) การปลดปล่อยประสบการณ์ความเป็นแม่

แรงกดดันในการปฏิบัติตามความเป็นแม่ในอุดมคตินำไปสู่การต่อรองที่จะไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดนั้น จากการศึกษาของ Rich (1976 อ้างถึงใน Green, 2004, p. 129-130) ระบบบิตาธิปไตยไม่ได้กดขี่อย่างสมบูรณ์แต่ยังพอมิที่ว่างสำหรับผู้หญิงที่จะต่อรองภายใต้สถาบันดังกล่าวว่า

“สิ่งที่น่าประหลาดใจ ที่สามารถให้ความหวังและความเชื่อกับผู้หญิงในอนาคตที่ชีวิตของผู้หญิงและเด็กจะถูกแก้ไขและถกข้อขึ้นใหม่ด้วยมือของผู้หญิงเอง นั่นคือสิ่งที่ผู้หญิงจะสามารถกอบกู้ตัวตนของผู้หญิงขึ้นมาเพื่อลูกของเรา เกิดขึ้นภายใต้การทำลายสถาบันความเป็นแม่ ความอ่อนโยน ความหลงใหล ความไว้วางใจในสัญชาตญาณของผู้หญิงโดยการปลุกเร้าความกลัวภายในตัวของผู้หญิง การรู้ถึงรายละเอียดในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และการตระหนักถึงค่าใช้จ่ายในชีวิต การต่อสู้ของแม่เพื่อลูกจากโรคภัยต่าง ๆ ความยากจนจากภัยสงครามของการถูกเอารัดเอาเปรียบจะต้องกลายเป็นเรื่องธรรมดาของการต่อสู้ของมนุษย์ การต่อสู้เหล่านี้จะทำให้สถาบันความเป็นแม่ถูกทำลาย”

“การเปลี่ยนแปลงจำเป็นที่จะต้องสั่นคลอนระบบบิตาธิปไตย ซึ่งการทำลายสถาบันความเป็นแม่ไม่ได้เป็นการทำลายความเป็นแม่ แต่เป็นการปลดปล่อยการสร้างและการดำรงชีวิตการตัดสินใจการต่อสู้ จินตนาการและความมั่นใจอย่างมีสติและอื่น ๆ ที่ยากแต่เลือกที่จะทำมันอย่างเสรี”

แมสตรีนิยมอาศัยวิสัยทัศน์การเป็นแม่ของ Rich และแรงผลักดันจากจิตสำนึกเรื่องสตรีนิยม ความรักอันแรงกล้าที่มีต่อลูก ความต้องการที่จะซื้อสัตย์ต่อตนเองครอบครัวและการเลี้ยงดูลูก ผู้หญิงเหล่านี้เป็นแม่ที่ทำหลายสิ่งที่เป็นอยู่ โดยการนำแนวคิดของ Rich ไปปฏิบัติเป็นการต่อต้านข้อจำกัดที่วางไว้โดยระบบบิตาธิปไตย ผู้หญิงบางคนปฏิเสธอย่างเปิดเผยต่อแรงกดดันและความคาดหวังจากความเป็นแม่ในอุดมคติโดยการท้าทายมาตรฐานทั่วไปของความเป็นแม่โดยมีจุดยืนที่จะได้รับการลงโทษอย่างมีสติในวิถีที่จะโค้นล้มเพื่อสอนลูก ๆ ให้มีสติในการทำหลายรูปแบบต่าง ๆ ของการกดขี่ที่สนับสนุนระบบบิตาธิปไตย โดยไม่คำนึงถึงกลยุทธ์ที่ผู้หญิงเหล่านี้ได้คิดค้นพวกเขาใช้

ชีวิตอยู่กับความตึงเครียดระหว่างสถาบันความเป็นแม่กับประสบการณ์ การเป็นแม่ ซึ่งผู้หญิงเหล่านี้ประสบความสำเร็จในการทำหายจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Green, 2004, p. 130)

(2) กลยุทธ์ของการต่อต้านปีศาจปิตาธิปไตย

ภายในขอบเขตของการเป็นแม่นักสตรีนิยม (Feminist Mother) มีส่วนร่วมกับลูกในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เช่น การดูโทรทัศน์ ดูหนัง หรือหาหรือเกี่ยวกับพลวัตของพลังของโลก ที่กว้างใหญ่พวกเขาใช้สถานการณ์ของสื่อในชีวิต เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับที่ถูกกดขี่จากการเหยียดเชื้อชาติ อคติในชั้นเรียน การกีดกันทางเพศ ความเกลียดกลัวความหวั่นเกรงและแนวคิดเรื่องความสามารถในการแก้ไขปัญหาความยากจน การบริโภคนิยม การทำลายสิ่งแวดล้อม นำไปสู่ความสนใจของเด็ก ๆ เป็นอีกวิธีหนึ่งในการอธิบายความซับซ้อนของการกดขี่ ความสำคัญในการทำหายปีศาจปิตาธิปไตยเป็นความเป็นแม่ที่เปิดเผยมากขึ้น โดยให้ลูกได้สัมผัสกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในที่สาธารณะในชุมชน สิ่งเหล่านี้ทำให้แม่สตรีนิยมเป็นผู้ที่นำพาลูกเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองสาธารณะ วิธีการเหล่านี้เป็นวิธีการที่แม่สตรีนิยมใช้ในการทำหายระบอบปีศาจปิตาธิปไตยโดยการสอนลูก ๆ ให้วิจารณ์โครงสร้างอำนาจและตระหนักถึงความเสียหายของที่ความอยู่ดีธรรมในสังคม และเป็นการสอนให้ลูก ๆ มีจิตสำนึกและทำหายระบอบปีศาจปิตาธิปไตย (Green, 2004, p. 128)

2.2.6 ความเป็นแม่กับลูกที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

ความเป็นแม่กับลูกชายที่มีความเสี่ยงเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศแม่มีวิธีการต่อรองกับสถานการณ์นี้อย่างไร จากงานศึกษา **Swimming against the tide: Feminists' accounts of mothering sons** ของ Tomas (2001) กล่าวว่า ผลพวงตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 การแบ่งงานกันทำในครอบครัวส่งผลให้พ่อกลายเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ผู้ชายส่วนใหญ่ไม่มีเวลาหรือมีเวลาจำกัดในการเลี้ยงดูลูก อาจมีเพียงแค่สองถึงสามชั่วโมงในการใช้เวลาอยู่กับลูกในวันหยุดสุดสัปดาห์ แม่จึงมีความสำคัญในการเป็นแม่บ้านและเลี้ยงดูลูกและรับผิดชอบในสิ่งที่พ่อทำขาดหายไป ทำให้เด็กมีความใกล้ชิดกับแม่หรือผู้หญิงมากกว่า จึงเป็นเหตุให้ Komarovsky (1953 อ้างถึงใน Tomas, 2001, p. 122) ซึ่งเป็นนักวิชาการคนแรก ๆ ที่ตั้งข้อสังเกตถึง ความเสี่ยงของลูกต่อการกลายเป็นบุคคลชายขอบ หรือเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เนื่องจาก เด็กจึงมีโอกาที่จะสัมผัสกับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย อีกทั้งยังทำกิจกรรมต่าง ๆ กับแม่และบุคคลรอบข้างที่เป็นผู้หญิง โดยสังเกตได้จากการที่โรงเรียนจะมีผู้ดูแลเลี้ยงดูเด็กที่เป็นผู้หญิง เป็นต้น

ในบางแนวคิดเกี่ยวกับการขัดเกลากายทางสังคมได้สนับสนุน แนวคิดเกี่ยวกับการเลี้ยงดูที่ไม่สมดุลระหว่างเพศซึ่งเด็กผู้ชายมีการพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่ได้มีการจำลองบทบาทของผู้ใหญ่เหมือนเด็กผู้หญิง ซึ่งแตกต่างจากเด็กผู้หญิงที่จำลองบทบาทเพศจากแม่ ดังที่ Maccoby &

Jacklin (1974 อ้างถึงใน Thomas, 2001, p. 122-123) ได้วิเคราะห์ถึงการพัฒนาความเข้าใจในบทบาททางเพศโดยจำลองพฤติกรรมของครอบครัวพ่อแม่เพศเดียวกัน (เด็กผู้หญิงสามารถทำได้) เด็กผู้ชายจะต้องเรียนรู้มากกว่าเกี่ยวกับบทบาทความเป็นชาย ทางอ้อมโดยเรียนรู้จากการแยกแยะความแตกต่างจากแม่และผู้หญิงอื่น ๆ โดยการเรียนรู้ที่จะไม่เป็นหญิง

การขัดเกลาทางสังคมในลักษณะดังกล่าวเป็นการเน้นย้ำความแตกต่างสำหรับการสร้างอัตลักษณ์ในเด็กชายโดยหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในช่วงปี 1940 – 1950 ที่ได้แสดงความเสี่ยงเกี่ยวกับการที่เด็กปราศจากการเลี้ยงดูจากพ่อก่อให้เกิดความเสี่ยง เนื่องจากการเลี้ยงดูจากแม่เพียงคนเดียวอาจส่งผลกระทบต่อลูก แม่จึงถูกเน้นย้ำและความสนใจเป็นพิเศษในการเลี้ยงดูลูกไม่让孩子ชายเติบโตมาอ่อนแอแบบผู้หญิง อีกทั้งในกรณี แม่เลี้ยงเดี่ยวที่จะต้องทำหน้าที่ในการตีความอัตลักษณ์ของลูกและบทบาททางเพศของลูกโดยเฉพาะลูกชาย ดังที่ McGuire (1991 อ้างถึงใน Tomas, 2001, p. 123) ได้พบว่า ผู้หญิงหลายคนพยายามที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ของลูกชายกับผู้เป็นพ่อ เนื่องจากยังมีความเชื่อเกี่ยวกับความสำคัญของความใกล้ชิดระหว่างพ่อกับลูก สอดคล้องกับการวิเคราะห์ของ Silverstein & Rashbaum (1994 อ้างถึงใน Tomas, 2001, p. 124) กล่าวว่า ผู้หญิงส่วนใหญ่เกรงว่า “ความเป็นแม่” ของเธอเป็นอันตรายต่อเด็กผู้ชายซึ่งจะทำให้ลูกของเธออ่อนแอ จะมีเพียงแบบอย่างของผู้ชายเท่านั้นจะสามารถทำให้ลูกชายของเธอเป็นชายได้

จากแนวคิดดังกล่าวนำไปสู่การเกิดระยะห่างระหว่างแม่และลูกชาย ทำให้กระบวนการแยกแม่ออกจากลูกชาย และลูกต้องปฏิเสธความเป็นหญิง นำไปสู่ความเสี่ยงอีกทั้งเกิดผลกระทบในด้านลบ จนทำให้เกิดพฤติกรรมสุดขั้วในแบบของผู้ชาย ซึ่งมักปรากฏถึงทัศนคติที่มีต่อผู้หญิง เช่น การล่วงละเมิดทางเพศอีกทั้งพฤติกรรมก้าวร้าวอื่น ๆ ที่เป็นอันตรายต่อสังคม กระบวนการขัดเกลาทางสังคมแบบชายนั้นต้องตระหนักถึงเปลี่ยนแปลงในการจัดระเบียบบทบาททางเพศ เพื่อกระตุ้นให้เด็กผู้ชายได้รับการเอาใจใส่ในการแสดงออกทางอารมณ์มากขึ้น ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวแนวคิดตะวันตกระบุว่าเป็นวิธีการของผู้หญิง ซึ่งในแนวคิดปิตาธิปไตย (Patriarchy) นั้นมักจะปฏิเสธวิธีการเช่นนี้เนื่องจากทำให้เด็กผู้ชายเกิดความรู้สึกไม่สบายใจทางเพศ ดังที่ Silverstein & Rashbaum (1994 อ้างถึงใน Tomas, 2001, p. 124) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ความหวาดระแวงเกี่ยวกับความเป็นชายของเด็กส่งผลกระทบต่อสังคมมาก ผู้ที่เป็นแม่ส่วนใหญ่จึงจะวิตกกังวลจะก่อให้เกิดความเสี่ยงนี้

นอกจากนี้ Rich (1995, p. 210) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลูกชาย (Son of the Mother) ที่กลายเป็นบุคคลรักเพศเดียวกัน (Homosexual) ซึ่งเกิดจากการหนีจากอำนาจหรือการต่อต้านวัฒนธรรมความเป็นชาย (Patriarchy) ซึ่งไม่ได้มีอิทธิพลหรือเหตุที่นำไปสู่การเกิดความรักของคนคนหนึ่ง ตัวอย่างรักต่างเพศ (Heterosexuality) คือรูปแบบหนึ่งของเพศทางกายภาพ อีกทั้งเป็นความกดดันทางสังคมอีกประเภทหนึ่งที่ปรากฏและดำรงไว้ ยิ่งไปกว่านั้นสถาบันต่าง ๆ ใน

สังคมยังคงบังคับให้นำเสนอว่าเป็นความจำเป็นแห่งการดำรงเผ่าพันธุ์มนุษย์ เมื่อเกิดคำถามที่ว่าทำไมผู้ชายจึงเลือกที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้ชายด้วยกัน แทนที่จะเลือกความพึงพอใจทางเพศคู่ตรงข้าม ถูกตั้งคำถามมาโดยตลอดว่า ความอ่อนแอตั้งตั้งของลูกชายเกิดจากแม่ หรืออาจเป็นเพราะผู้ชายอาจจะแสวงหาความรักจากชายอื่นในการตอบสนองกับความร้ายของพ่อ แม้กระทั่งการถูกล่วงละเมิดทางเพศในผู้หญิง โดยเขาจะพยายามนำความรุนแรงดังกล่าวมาแทนที่พ่อของเขาที่ขาดหายไป

Rich (1995, p. 210) กล่าวอีกว่า ผู้ชายทั้งหมดหวั่นไหวในความเข้มแข็งของผู้หญิง ซึ่งผู้ชายมีระบบความคิดที่สร้างขึ้นมาจากแบบที่เป็นเหตุเป็นผล อีกทั้งพลังและปฏิเสธการดำรงอยู่ของผู้หญิง และบ่อยครั้งที่ตรรกะเหตุผลดังกล่าวให้การยกเว้นผู้หญิงออกจากระบบความคิดนี้คือ “การที่ผู้หญิงควรที่จะเป็นแม่” ซึ่งไม่ว่าลูกจะเป็นชายแท้หรือชายรักชายที่ที่ปลอดภัยของเขาก็คือแม่ ระบบความคิดดังกล่าวมาข้างต้น ผู้หญิงยังคงมีความกลัว ว่าความเข้มงวดของตนและอิทธิพลของความเป็นแม่ ที่จะทำให้ลูกชายกลายเป็นชายรักชายนั้นยังคงหลอกหลอนผู้หญิงมาตลอด ซึ่งผู้หญิงไม่ได้กล่าวโทษการรักเพศเดียวกัน บางทีอาจเป็นเพราะอำนาจของปิตาธิปไตย นั่นเองที่ยังคงถูกสังคมมองว่าเป็นสิ่งดีสำหรับเด็กผู้ชายที่จะสามารถเติบโตไปเป็น “ชายแท้” ดังนั้น ผู้หญิงที่เป็นแม่ยังคงกลัวการเกิดความแปลกแยกขึ้นกับลูกที่เป็นผู้ชายจากวัฒนธรรมของเขา ความกลัวดังกล่าวนี้จึงยังคงหยั่งลึกลงไปจิตใจของผู้หญิง

2.2.7 ความเป็นแม่กับการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูก

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อคนในครอบครัว โดยมีงานศึกษาและวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีของลูกต่อครอบครัวเป็นการกระตุ้นความรู้สึกกังวลและคุกคามต่อความเป็นส่วนตัว (D'Augelli & Hershberger, 1993; D'Augelli, Hershberger, & Pilkington, 1998 อ้างถึงใน Grafsky, 2014, p. 37) นอกจากนี้ Savin-Williams (2001 อ้างถึงใน Tamagawa, 2017, p. 499) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่าบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตัดสินใจเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีกับพ่อแม่ด้วยเหตุผลหลายประการ บางคนอาจเห็นว่าพ่อแม่มีความสำคัญต่อพวกเขา ดังนั้นการเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีจึงดูเหมือนเป็นขั้นตอนที่จำเป็นในการสานต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งคล้ายกับ Rosario, et al, (2001) & D'Augelli (1994, 2006) (อ้างถึงใน Grafsky, 2014, p. 37) ซึ่งได้เสนอรูปแบบการพัฒนามนุษย์ของเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศ ภายในครอบครัวซึ่งกำหนดแนวคิดว่าการเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีกับครอบครัวหรือการกลายเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ นั้นเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศ

การเปิดเผยตัวตนของลูกการเปิดเผยต่อพ่อแม่เกี่ยวกับเรื่องเพศของตน อาจไม่สามารถบรรลุผลตามที่คาดหวังได้ เมื่อลูกเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถี ลูกจะต้องเสี่ยงต่อการถูก

ปฏิเสธโดยคนที่สำคัญที่สุดในชีวิตของพวกเขา (Savin-Williams 1989 อ้างถึงใน Tamagawa, 2017, p. 499) ด้วยเหตุนี้ บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอาจประสบความรู้สึกเชิงลบเกี่ยวกับเรื่องเพศของตนเอง (Cox, et al, 2011 อ้างถึงใน Tamagawa, 2017, p. 499)

มุมมองของพ่อแม่ต่อการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูก มีงานวิจัยค่อนข้างน้อยที่สำรวจถึงมุมมองของพ่อแม่ในการตอบสนองต่อการเปิดเผยตัวตนของลูก ซึ่งปฏิกิริยาของพ่อแม่ในทางลบจากข้อมูลที่ผิด เช่น ความเชื่อทางศาสนา และกลุ่มรักร่วมเพศ (Sullivan & Wodarski, 2002; Newman & Muzzonigro, 1993 อ้างถึงใน Gafsky, 2014, p. 38-39) แต่การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตของครอบครัวในเชิงบวก เช่น การอยู่ร่วมกัน การปรับตัว และการเลี้ยงดูด้วยตนเองของพ่อแม่พบว่าทำให้เกิดความสัมพันธ์ในครอบครัวในเชิงบวก และมุมมองในเชิงลบลดน้อยลงต่อการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูก (Beaty, 1999; Willoughby, Malik, & Lindahl, 2006 อ้างถึงใน Gafsky, 2014, p. 38-39)

เยาวชนที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมักไม่คาดหวังให้พ่อแม่สนับสนุนหรือนิยมทางเพศที่แตกต่าง (Savin-Williams, 2003 อ้างถึงใน Tamagawa, 2017, p. 499) แต่พวกเขาเพียงกลัวการถูกปฏิเสธที่จะกระตุ้นความรู้สึกผิดของพ่อแม่ ทำให้ความสัมพันธ์ของตนกับพ่อแม่แย่ลง โดยการถูกตำหนิ และทำร้ายเพราะทำให้พ่อแม่ผิดหวัง (Savin-Williams and Ream 2003 อ้างถึงใน Tamagawa, 2017, p. 499) อีกทั้งมีแนวโน้มว่าเยาวชนที่เลือกที่จะไม่เปิดเผยต่อบิดามารดาจะมีเหตุผลของตน เช่น การปกป้องตนเองจากความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผย การล่วงละเมิดทางวาจา หรือผลในทางลบอื่นๆ (Bontempo & D'Augelli, 2002; D'Augelli and Hershberger, 1993; D'Augelli et al., 1998; Safren & Heimberg, 1999; Savin-Williams, 1994 อ้างถึงใน Gafsky, 2014, p. 499) แต่เมื่อลูกที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่เปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีต่อพ่อแม่ พวกเขามักจะเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศต่อแม่ก่อนแล้วจึงเปิดเผยกับพ่อ (D'Augelli, 2003; Savin-Williams, 1998 อ้างถึงใน Tamagawa, 2017, p. 499)

การศึกษาบางชิ้นได้อธิบายการตอบสนองของพ่อแม่ในช่วงเริ่มต้นที่รับรู้ว่าเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จากการศึกษาพบว่าไม่ใช่เรื่องแปลกที่พ่อแม่จะรู้สึกว้าวุ่นกับความเศร้า การปฏิเสธ ความเสียใจ ความซึมเศร้า ความรู้สึกผิด ความอับอาย และความกังวลเกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่ดีของลูก (Herdt & Koff, 2000; Robinson, Walters, & Skeen, 1989; Boxer, Cook, & Herdt, 1991 อ้างถึงใน Gafsky, 2014, p. 38-39) อีกทั้งความลำบากใจของพ่อแม่ในการปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงเรื่องเพศอาจสร้างศักยภาพให้เยาวชนที่เป็นข้ามเพศกลัวการปฏิเสธของครอบครัวและเจรจาความรู้สึกไม่แน่นอนเกี่ยวกับสถานะของความสัมพันธ์ในครอบครัว (McGuire, et al., 2016 อ้างถึงใน Catalpa และ McGuire, 2018, p. 91) นอกจากนี้

ความพยายามของพ่อแม่ในการทำให้ความโน้มเอียงทางเพศของลูกให้เป็นเพศปกติแสดงถึงความพยายามในการสร้างขอบเขตว่าเยาวชนสามารถแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศที่แท้จริงได้เมื่อใดที่ไหน และมากเพียงใด (Rahilly, 2015 อ้างถึงใน Catalpa & McGuire, 2018, p. 91)

ปฏิกริยาของพ่อแม่และคนในครอบครัวภายหลังการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถี Savin-Williams and Ream (2003 อ้างถึงใน Grafsky, 2014, p. 38) พบว่าปฏิกริยาตอบสนองที่พบบ่อยที่สุดของพ่อแม่ เป็นการสนับสนุนคือสนับสนุนมากหรือมีผลเป็นลบเล็กน้อย รวมถึงความรู้สึกไม่อยากเชื่อว่าลูกของตนเป็นคนที่ความหลากหลายทางเพศ (เช่น ผู้ปกครองคิดว่าเป็นเพียงชั่วขณะเท่านั้น) หรือกังวลว่าลูกของพวกเขาจะต้องเผชิญกับชีวิตที่ยากลำบาก ปฏิกริยาเริ่มต้นของผู้ปกครองในการปฏิเสธ โดยบิดาตอบสนองในทางลบมากกว่ามารดา (D'Augelli, 2002; D'Augelli, Hershberger, and Pilkington, 2001; Sullivan & Wodarski, 2002 อ้างถึงใน Grafsky, 2014, p. 38) แม้จะมีวาทกรรมและค่านิยมเชิงลบเกี่ยวกับการเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีกับครอบครัว แต่ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศยังคงเหมือนเดิมหรือดีขึ้นหลังจากการเปิดเผย (Kuhar, 2007; Savin-Williams & Ream, 2003 อ้างถึงใน Grafsky, 2014, p. 38)

ด้วยเหตุนี้ลูกที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมักจะรู้สึกสบายใจที่จะบอกแม่ของพวกเขามากขึ้น เพราะพวกเขาเชื่อว่าแม่ของพวกเขาเข้าใจพวกเขาดีกว่า และด้วยเหตุนี้พวกเขาก็หวังว่าแม่จะเข้าใจเรื่องเพศของพวกเขาเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้น ยังคาดหวังจากแม่ว่าจะได้รับการตอบสนองด้วยความโกรธน้อยกว่าที่อาจจะเกิดขึ้นได้ทางวาจาหรือ/และทางร่างกายจากพ่อของพวกเขา (SavinWilliams and Dube 1998 อ้างถึงใน Tamagawa, 2017, p. 499-500) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาที่ผ่านมา ประสบการณ์จริงของพวกเขาแตกต่างไปจากความคาดหวังนั้นเล็กน้อย เมื่อเยาวชนที่เป็นเกย์และเลสเบี้ยนมักจะถูกทารุณกรรมทางวาจาจากแม่มากกว่าพ่อ (D'Augelli, 2003 อ้างถึงใน Tamagawa, 2017, p. 499-500) งานวิจัยบางชิ้นรายงานว่าเด็กเปิดเผยตัวตนทางเพศกับแม่และพ่อต่างกันมักจะบอกกับแม่โดยตรง และบอกกับพ่อทางอ้อม โดยอ้างอิงจากการศึกษาเกย์และเลสเบี้ยนชาวอิสราเอลมักเปิดเผยเรื่องเพศของตนให้มารดาทราบแบบซึ่งหน้า ในขณะที่พวกเขาเปิดเผยต่อพ่อของตนผ่านจดหมายหรือทางอ้อม หรือผ่านทางมารดา (Ben-Ari, 1995 อ้างถึงใน Tamagawa, 2017, p. 499-500) กลุ่มตัวอย่างเยาวชนในชิคาโกก็บอกแม่ของพวกเขาโดยตรงเช่นกัน (Herd & Boxer 1993 อ้างถึงใน Tamagawa, 2017, p. 499-500)

Saltzburg (2004 อ้างถึงใน Grafsky, 2014, p. 39) นำเสนอห้าประเด็นหลักของการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 1. การตระหนักรู้ว่าลูกมีความแตกต่าง 2. ความรู้สึกทุกข์ใจภายหลังการรู้แน่ชัดหลังจากลูกเปิดเผยตัวตนทางเพศ 3. ช่วงเวลาแห่งการแตกแยกอารมณ์ระหว่างพ่อแม่และลูก 4. กลัวความเหินห่างในฐานะพ่อแม่อันเนื่องมาจากการ

ความเข้าใจเกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางเพศในสังคม และ 5. ช่วงเวลาแห่งการปรับตัวและการศึกษาโดยการแสวงหาทรัพยากรของชุมชนและการสนับสนุนทางสังคม

ในสภาพแวดล้อมของครอบครัวที่เปิดกว้างและมีความเชื่อมโยง นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังได้บันทึกประโยชน์ด้านสุขภาพที่ชัดเจน เช่น การเห็นคุณค่าในตนเองที่สูงขึ้นและการใช้สารเสพติดน้อยลง สำหรับวัยรุ่นที่ประสบกับปฏิกิริยาตอบรับจากผู้ปกครองอันเป็นผลมาจากการเปิดเผย (Ryan, et al., 2010 อ้างใน Gafsky, 2014, p. 37) การวิจัยชี้ให้เห็นว่าวัยรุ่นที่เปิดเผยว่ารู้สึกสบายใจกับเรื่องเพศมากขึ้น และมีปัญหาน้อยลงในการเปิดเผยรสนิยมทางเพศของพวกเขาให้กับเพื่อน ๆ (D'Augelli, 2002; D'Augelli et al., 1998; Hershberger & D'Augelli, 1995 อ้างถึงใน Gafsky, 2014, p. 37)

จากการศึกษาวิจัยและวรรณกรรมเกี่ยวกับการเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีของลูกต่อแม่และคนในครอบครัวจะเห็นได้ถึงความสำคัญของการเปิดเผยตัวตนทางเพศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวจากการศึกษาลูกมีความต้องการที่จะเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีของตนกับแม่ก่อนเปิดเผยกับพ่อ นั่นหมายถึงแม่ต้องเป็นผู้ที่คอยสนับสนุนลูกอีกทั้งเข้าใจในเพศสถานะและเพศวิถีของลูก ดังนั้นความเป็นแม่จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการทางเพศของลูกและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ถึงแม้ว่าลูกจะเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

2.3 แนวคิดเพศสถานะและเพศวิถีของแม่

แนวคิดเพศสถานะและเพศวิถีมีความสำคัญในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยโดยมุ่งเน้นที่แนวคิดเพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย ที่หล่อหลอมประสบการณ์ความเป็นแม่ อีกทั้งเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชาย บทบาททางเพศหรือแม้กระทั่งอิทธิพลการเลี้ยงดูของแม่และครอบครัวที่ส่งผลต่อเพศสถานะและเพศวิถีของลูก

เมื่อกล่าวถึง “เพศสถานะ” (Gender) เกิดจากการประกอบสร้างของสังคม ความเป็นชายและความเป็นหญิงเป็นผลจากการกล่อมเกลาโดยสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ โดยสังคมอยู่ในระบบสองเพศชั่วคราวข้าม โดยมีความเป็นชายอยู่เหนือกว่าความเป็นหญิงและความชัดเจนด้านเพศสถานะก็ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคม (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2551 อ้างถึงใน วาทีนีย์ วิชัยยา, 2556, น. 20) เช่นเดียวกับ Oakley (1972 อ้างถึงใน สุไลพร ชลวิไล, 2545, น. 14) กล่าวถึง เพศสถานะ (Gender) ไว้ว่า เพศสถานะไม่ใช่ผลผลิตของเพศ แต่เกิดจากสังคมประกอบสร้าง จิตวิทยา และวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนจะเรียนรู้จากกระบวนการเติบโตเป็นชายเป็นหญิงในแต่ละสังคมในแต่ละช่วงเวลา

การศึกษาครั้งนี้ได้มุ่งเน้นเพศสถานะในความหมายถึง เพศที่ถูกประกอบสร้างทางสังคม โดยสังคมได้เชื่อมโยงเพศทางชีวภาพกับบทบาททางเพศ ให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมโดยเพศชายก็จะถูกคาดหวังให้แสดงบทบาท “ความเป็นชาย” ผู้หญิงก็จะถูกคาดหวังให้แสดงบทบาท “ความเป็นหญิง” ผ่านการประกอบสร้างทางสังคม ดังนั้นเพศสถานะและเพศวิถีจากการให้ความหมายของนักวิชาการเบื้องต้นผู้วิจัยได้ตั้งใจความสำคัญของการใช้แนวคิดเพศสถานะและเพศวิถีในการศึกษาครั้งนี้ เป็นกรอบแนวคิดโดยศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยมีวิธีการในการสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของความเป็นแม่ภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีอย่างไรบนฐานของ ค่านิยม บรรทัดฐานของสังคม ที่กำหนดเรื่องเพศสถานะและเพศวิถีภายใต้ความคาดหวังของสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละสังคมและช่วงเวลา เมื่อแม่มีลูกเป็นกะเทยที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม แม่มีวิธีการต่อรองต่อสถานะอัตลักษณ์ตัวตนของแม่ในการเลี้ยงดูลูกอย่างไรภายใต้แนวความคิดเพศสถานะและเพศวิถี โดยเฉพาะสังคมไทย

ในสังคมไทยมีความเข้าใจเรื่องเพศของคนในสังคมเช่นเดียวกันลักษณะของเพศวิถีที่ปรากฏในสังคมไทย เช่น เรื่องเพศเป็นเรื่องลามกจึงทำให้มีทั้งมิติพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ เรื่องเพศถูกจำกัดให้เป็นเรื่องของผู้ใหญ่และเพศชายเท่านั้น เพศหญิงต้องเก็บกดและไม่แสดงออก เรื่องเพศ จึงนำไปสู่การควบคุมเรื่องเพศโดยเฉพาะเพศหญิง เช่นการรักรับสงวนตัว การขัดเกลาทางสังคมให้เป็นผู้หญิงที่ดี การลงโทษผู้หญิงในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการประพฤติผิดเรื่องเพศ เป็นต้น (ภัทริยา แรมวัลย์ และรัชนิกร แสงวัง, 2563, น. 118) การควบคุมผู้หญิงในเรื่องเพศเกิดจากสังคมและวัฒนธรรมไทยแบบจารีตที่ผลิตชุดความคิดและวาทกรรมต่าง ๆ ในหลากหลายช่องทาง จากที่ยกตัวอย่าง ๆ ข้างต้นเกี่ยวกับการรักรับสงวนตัว ความเป็นกุลสตรี หรือการต้องสามารถมัดใจเพศตรงข้ามได้ โดยสร้างวาทกรรมเปรียบเทียบระหว่างผู้หญิงดีและผู้หญิงไม่ดียกตัวอย่างผู้หญิงที่ทำตัวกำกััน แต่งตัวหล่อแหลมมักจะถูกสังคมมองว่าเป็นคนไม่ดีจะต้องได้รับการสั่งสอนโดยผู้ใหญ่เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการเป็นผู้หญิงที่มีความอ่อนหวาน (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2551, น. 59)

การให้กำเนิดลูกในครอบครัวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบทบาทของชายหญิงคือเปลี่ยนแปลงบทบาทให้เป็นแม่และพ่อ แต่ก็ยังคงคำนึงถึงบทบาทในสังคมชายหญิงในเรื่องการทำงานนอกบ้าน บทบาทของผู้หญิงเมื่อเริ่มเป็นแม่อาจมีการเลิกทำงานนอกบ้านเป็นการชั่วคราวเพื่อกลับมาอยู่ในพื้นที่ในบ้านเป็นแม่บ้านและเลี้ยงดูลูก (จรรยา สุวรรณทัต, 2535, น. 19)

ผู้หญิงต้องเป็นผู้ดูแลลูก ซึ่งสังคมแบบชายเป็นใหญ่ได้คาดหวังให้ผู้หญิงต้องแต่งงานและมีลูก หากผู้หญิงไม่แต่งงานหรือแต่งงานแล้วแต่ไม่มีลูกก็จะถูกสังคมมองว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี การมีลูกคือการเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไปของผู้หญิงเพราะในสังคมคาดหวังและผูกความเชื่อระหว่างแม่กับผู้หญิงไว้ด้วยกันอย่างใกล้ชิด นั่นคือ “ความเป็นหญิงเท่ากับความเป็นแม่” ซึ่งความหมายอีกนัยยะหนึ่งคือจะ

เป็นแม่ได้จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้หญิง ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของรักต่างเพศ (Heterosexual) ความเป็นแม่ไม่เพียงแต่มีลูกก็สามารถเป็นแม่ได้เท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึง องค์ประกอบอื่น ๆ ที่รวมตัวกันเป็นความเป็นแม่ เช่น สัญลักษณ์ต่าง ๆ อย่างการเป็นแม่บ้าน การทำงานของแม่ การดูแลลูก การเลี้ยงดูลูก หากใครทำไม่ได้ก็จะถูกตราหน้าว่าเป็นแม่ที่เลว (กัจจกร หลุยยะพงศ์, 2544, น. 186)

โดยสรุปจากการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับเพศสถานะและเพศวิถีของแม่ในสังคมไทย มักอยู่บนฐานคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางเพศและครอบครัวแบบอนุรักษ์นิยมที่ได้รับการหล่อหลอมจากรัฐ โดยมักมีสมมติฐานว่าเพศวิถีกระแสหลักที่ให้คุณค่ากับความสัมพันธ์ทางเพศแบบคู่ตรงข้าม (heterosexual) ซึ่งก็คือความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างหญิงชายที่เกิดขึ้นภายใต้การสมรสเป็นสิ่งที่ถูกต้องทางศีลธรรมสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันดีงามของไทยควรรักษาและยึดถือปฏิบัติกันต่อไป (วรารณณ์ แซ่มสนิท, 2551 อ้างถึงใน ปณิธิ บราวน์, 2557, น. 59) เมื่อเป็นเช่นนั้นพฤติกรรมทางเพศในสังคมไทยที่มีคุณค่าสูงสุดคือการมีเพศสัมพันธ์ในกรอบของการแต่งงานของคู่แต่งงานชายหญิง โดยจะสนับสนุนผ่านความชอบด้วยกฎหมายนโยบายต่าง ๆ แต่ความสัมพันธ์ทางเพศในแบบอื่น ๆ เช่น คนรักเพศเดียวกัน การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ถูกกำหนดให้มีคุณค่าที่ต่ำกว่าหรืออาจถูกมองว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน (วรารณณ์ แซ่มสนิท, 2551 อ้างถึงใน วาทีนีย์ วิชัยยา, 2556, น. 31-32)

จะเห็นได้ว่าในสังคมไทยมีการประกอบสร้างเพศสถานะและเพศวิถีของแม่โดยใช้เพศสรีระเป็นตัวแบ่งเช่นเดียวกันนั้นคือบทบาททางเพศของผู้หญิงและผู้ชาย จนสืบเนื่องไปถึงเพศสถานะและเพศวิถีของแม่ ที่ยังคงอยู่ในกรอบของเพศแบบคู่ตรงข้าม ผู้หญิงมักถูกประกอบสร้างให้ผู้ภายใต้อำนาจาภกรรมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อกดให้ผู้หญิงจะต้องดำเนินเรื่องเพศสถานะและเพศวิถีในแบบของ “ผู้หญิงดี” หรือ “แม่ที่ดี” ในกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ฉะนั้นจึงนำแนวคิดเพศสถานะและเพศวิถีโดยเฉพาะในสังคมไทยเกี่ยวกับวาทกรรมผู้หญิงดีและผู้หญิงไม่ดีมาใช้เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ความเป็นแม่ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยว่าแม่มีประสบการณ์กับอิทธิพลของเพศสถานะและเพศวิถีในสังคมอย่างไร หรือแม่ถูกควบคุม กำกับ หรือต่อรองภายใต้วาทกรรมนี้อย่างไร

2.3.1 อิทธิพลของครอบครัวต่อความรู้เรื่องเพศและบทบาททางเพศ

ในส่วนนี้จะเป็นการนำแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของเพศสถานะและเพศวิถีของแม่และคนในครอบครัวที่ส่งผลต่อลูก ไม่ว่าจะเป็นผ่านการอบรมสั่งสอนหรือการประพฤติปฏิบัติหรือแสดงให้เห็น เพื่อแสดงให้เห็นถึงร่มของเพศสถานะและเพศวิถีที่มีอิทธิพลต่อบทบาทความเป็นชายความ

เป็นหญิงในสังคม เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของเพศสถานะและเพศวิถีของแม่ว่า ส่งผลต่อลูกที่เป็นกะเทยอย่างไร หรือส่งผลต่อความรู้สึกของแม่อย่างไร

ในสังคมไทยครอบครัวมีอิทธิพลมากต่อความรู้เรื่องเพศ และการประพฤติปฏิบัติ บทบาททางเพศ ครอบครัวจะเป็นผู้แสดงให้เด็กเห็นถึงบทบาททางเพศของลูก โดยพ่อแม่จะใช้ความรู้สึกของตนที่มีมาก่อนหน้านี้มาสัมพันธ์กับลูกของตน โดยจะมองว่าลูกสาวเป็นคนน่ารักบอบบางคล้ายกับแม่ พ่อก็มักจะแยกลูกชายหญิงได้มากกว่าแม่ การอบรมเลี้ยงดูลูกในครอบครัวไทยไม่นิยมให้เด็กแสดงความรู้สึกทางเพศอย่างเปิดเผย มีการเน้นให้เด็กได้เรียนรู้และแสดงบทบาททางเพศของตนอย่างเหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทย คือมีความเสียสละยอมเจ็บตัวในการแสดงออกทางเพศ แต่ในข้อเท็จจริงเด็กจะมีการเรียนรู้ด้วยตัวเองตามธรรมชาติ ซึ่งสังคมไทยในปัจจุบันไม่ได้มีความเคร่งครัดเหมือนแต่ก่อน มีความอละล้งล่วยให้เสรีภาพในเรื่องเพศมากขึ้น (จรรยา สุวรรณทัต, 2535, น. 20)

การเลี้ยงดูของพ่อแม่ส่งผลต่อเพศสถานะและเพศวิถีของลูกมีความแตกต่างกัน ระหว่างผู้ชายและผู้หญิงนอกจากจะเกิดจากการที่แม่และพ่อจงใจเลี้ยงดูลูกให้แตกต่างกันแล้ว ยังเกิดจากการที่พ่อแม่ปฏิบัติตัวกับลูกทั้งสองเพศแตกต่างกันอย่างไม่ได้ตั้งใจ เช่นการที่แม่มักจู้จี้กับลูกสาวมากกว่าลูกชาย การปลุกฝังการแต่งตัวให้กับลูกสาว เป็นต้น หรือแม้กระทั่ง ของเล่น ต่าง ๆ ก็จะถูกแยกเพศอย่างชัดเจน ความก้าวร้าวก็เช่นเดียวกันเป็นอีกคุณสมบัติหนึ่งแยกความเป็นชายและความเป็นหญิงคือเด็กผู้ชายจะได้รับอนุญาตให้แสดงความก้าวร้าวออกมามากกว่าผู้หญิง (นันทา วีรวิทยานุกูล, 2544, น. 293)

ครอบครัวมีส่วนสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ทางเพศที่เหมาะสม แต่หากว่าลูกไม่เป็นไปตามอัตลักษณ์ทางเพศแบบชั่วคราวข้าม คือการที่เด็กผู้ชายมีพฤติกรรมตุ้งติ้ง จะถูกจับตามองมากกว่าเด็กผู้หญิงที่กระโดดกระเดกแบบผู้ชาย แสดงให้เห็นว่าคุณค่าของความเป็นหญิงนั้นด้อยกว่าผู้ชายซึ่งพ่อแม่จะจับตามองอัตลักษณ์ทางเพศตั้งแต่ลูกเริ่มโตขึ้นอย่างเคร่งเครียด เด็กผู้ชายจะต้องบังคับตัวเองให้ประพฤติตัวอยู่ในขอบเขตที่สังคมยอมรับมากกว่าเด็กผู้หญิงคือจะต้องแสดงออกแต่ความเป็นชายเท่านั้น แต่ในทางกลับกันถ้าผู้หญิงแสดงออกแบบผู้ชายจะได้รับอนุญาตมากกว่า พ่อแม่จึงเป็นกังวลกับพฤติกรรมตุ้งติ้งของลูกชายมากกว่า (นันทา วีรวิทยานุกูล, 2544, น. 294)

Sharpe (1976 อ้างถึงใน นันทา วีรวิทยานุกูล, 2544, น. 295) ได้ชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะของความเป็นชายเป็นลักษณะที่มีความจำเป็นต่อการประสบความสำเร็จหากเด็กผู้ชายขาดคุณสมบัติของความเป็นชายหรือมีความโน้มเอียงไปในทางผู้หญิงมากกว่า ความสำเร็จในอนาคตก็จะเลือนลาง

จะเห็นได้ว่าสังคมคาดหวังให้ชายหญิงหรือคนในสังคมแสดงบทบาททางเพศ (Gender role) ที่สอดคล้องกับเพศสรีระของตน นั่นคือ “ความเป็นหญิง” และ “ความเป็นชาย”

กล่าวคือ หากบุคคลมีเพศสรีระเป็นหญิง สังคมก็คาดหวังให้แสดงบทบาท “ความเป็นหญิง” หากบุคคลมีเพศสรีระเป็นชาย สังคมก็คาดหวังให้แสดงบทบาททางเพศให้สอดคล้องกับ “ความเป็นชาย” รวมทั้งยังกำหนดคู่ความสัมพันธ์แบบชายและหญิง หรือรักต่างเพศ จนกลายเป็นวิถีทางเพศแบบคู่ตรงข้าม ระบบคิดเหล่านี้ได้ถูกหล่อหลอมจนกลายเป็น ค่านิยม บรรทัดฐานที่ฝังรากลึกในสังคมไทย การมองเรื่องเพศสถานะและเพศวิถี ส่งผลให้ความหลากหลายของเพศวิถีในแบบอื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากเพศวิถีหลักที่สังคมให้คุณค่านั้นถูกมองว่าเป็น “ความผิดปกติ” เช่น การมีพฤติกรรม รักเพศเดียวกัน หรือรักร่วมเพศ ที่มักถูกมองว่า เรื่องเพศในลักษณะนี้เป็นแบบไม่ปกติ รวมทั้งผู้มีเพศ วิถีหลากหลายยังถูกมองในเชิงลบว่าเป็นผู้ที่มี “ความเบี่ยงเบนทางเพศ” “ความผิดปกติทางเพศ”(จารุวรรณ คงยศ, 2560, น. 1)

ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับกะเทยจากการศึกษาของ สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภาร และคณะ (2551, น. 20-21) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับชีวิต ตัวตน เรื่องเพศของสาวประเภทสอง ได้กล่าวถึงบทบาททางเพศของสาวประเภทสอง (เป็นคำที่กะเทยชอบใช้ เพราะเป็นคำที่ฟังดูสุภาพ) เป็นการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางเพศเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงวัยของแต่ละคน ทั้งการแต่งตัวเป็นผู้หญิงและดำเนินชีวิตเป็นผู้หญิง หรือแม้แต่กะเทยที่ไม่ได้แต่งกายเป็นผู้หญิง เนื่องด้วยปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งจะต้องดูที่ประวัติชีวิตของแต่ละคน ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัว ที่ทำงาน โรงเรียน พื้นที่ที่อยู่อาศัยว่าเป็นอย่างไรมีอิทธิพลอย่างไรต่อการรับรู้ตัวตนของสาวประเภทสอง และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ส่งผลต่อตัวตนทางเพศของสาวประเภทสองแต่ละคน และการรับรู้ตัวตนตามช่วงระยะเวลาที่แตกต่างในชีวิตของแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างสาวประเภทสองกับเพื่อน และครูอาจารย์ และความสัมพันธ์ระหว่างสาวประเภทสองและคู่ความสัมพันธ์

ภายใต้ระบบสังคมและวัฒนธรรมแบบไทย ไม่สามารถมองข้ามสิ่งที่เรียกว่า กาลเทศะ หรือกฎระเบียบทางสังคม ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการรับรู้ตัวตน การเปิดเผยตัวตน และการปรับแต่งตัวตน อันมีช่วงวัยและพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ยกตัวอย่าง สาวประเภทสองหรือกะเทยหลายคนไม่สามารถเปิดเผยตัวตนของตนเองได้เมื่ออยู่พ่อแม่ในบ้าน แต่ได้เลือกที่จะเปิดเผยตัวตนในโรงเรียน อันสามารถมองได้ว่าเป็นอำนาจในตัวเองที่จะสามารถหยิบใช้ตัวตนแบบใดตามสถานะและบทบาททางสังคมในแต่ละช่วงวัย ทั้งนี้ การเปิดเผยตัวตนในพื้นที่ใดก็มีกฎระเบียบทางสังคม และบริบทวัฒนธรรมของพื้นที่ที่มีอิทธิพลกับเพศสถานะและเพศวิถีของสาวประเภทสองในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกัน รวมถึงการพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศของตัวเองด้วย (สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภาร และคณะ, 2551, น. 20-21)

ดังนั้นการเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีของลูกที่เป็นกะเทยจะต้องผูกโยงกับครอบครัว สังคมและวัฒนธรรม เมื่อความหลากหลายทางเพศถูกมองว่าเป็นเรื่องผิดปกติในสังคมไทย จากอุดมการณ์ทางเพศสถานะของสังคมไทย กะเทยหรือผู้หญิงข้ามเพศยังคงถูกกีดกันจากครอบครัว ด้วยเหตุทางขนบธรรมเนียมประเพณีและแนวคิดบางประการ เช่น ในระบบปิตาธิปไตยในบางครอบครัวทำให้พ่อแม่มีความคาดหวังต่อลูกชายที่จะสามารถแสดงถึงความสำเร็จและอำนาจในสังคม โดยการถ่ายทอดแนวคิดดังกล่าวได้ผ่านคำพูดในบทสนทนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว การขัดเกลารวมถึงความเชื่อทางศาสนา ซึ่งมีความรุนแรงที่แตกต่างกันไปในแต่ละบริบทครอบครัว อีกทั้งสถาบันครอบครัวภายใต้บริบทของสังคมไทยนั้นขาดความเข้าใจและความรู้ในมิติของความหลากหลายทางเพศอย่างมาก จะเห็นได้ชัดว่าปัจจัยทางครอบครัวมีส่วนสำคัญ ต่อการยอมรับความหลากหลายทางเพศของบุคคลอย่างมาก (วรรัตน์ ประทานวรปัญญา และคณะ, 2563 อ้างถึงใน เซอร์ริคา อินทร์พิมพ์, 2564, น. 18)

คำกล่าวถึงการยอมรับการยอมรับต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย นักวิชาการและนักกิจกรรมเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวการยอมรับความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยหลายท่าน ได้ให้ข้อสรุปที่คล้ายคลึงกันว่า การยอมรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมักจะมีลักษณะที่เป็นเงื่อนไขและกำกวม Jackson (1999 อ้างถึงใน อาทิตย พงษ์พานิช, 2556, น. 113-114) ก็ได้ตั้งข้อสังเกตใกล้เคียงกัน และให้คำจำกัดความกับปรากฏการณ์ในสังคมไทยนี้ว่า บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ “เป็นสิ่งที่ พอรับได้ แต่ไม่ได้เป็นที่ยอมรับในสังคมไทย” (“tolerant but unaccepting”)

จากการศึกษาอิทธิพลของครอบครัวต่อเพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับระบบเพศแบบชั่วคราวข้ามชายหญิงจนกลายเป็นค่านิยม บรรทัดฐานที่ฝังรากลึกในสังคมไทย ส่งผลให้ความหลากหลายของเพศวิถีในแบบอื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากเพศวิถีกระแสหลักที่สังคมให้คุณค่านั้นถูกมองว่าเป็น ความผิดปกติ จากแนวคิดเพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทยถูกนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่องแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยในเชิงการศึกษาบรรทัดฐานเกี่ยวกับเพศในสังคมไทย อีกทั้งความเชื่อมโยงกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเนื่องจากแม่จะต้องต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ เมื่อรับรู้ว่ามีลูกเป็นกะเทย หรือเพศที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคม ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจยอมรับได้ในสังคมอุดมคติแบบวัฒนธรรมจารีต จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยนำแนวคิดเพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทยมาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ดังกล่าว

2.3.2 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกที่เป็นกะเทยในสังคมไทย

การศึกษาเพศสถานะและเพศวิถีของแม่และความคิดและความเชื่อของแม่ที่มีต่อการเป็นกะเทยหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย จะเห็นได้จากความคิด ความเชื่อ

หรือทัศนคติในเรื่องรักเพศเดียวกันของแม่ที่ส่งผลต่อวิธีการเลี้ยงลูกชายให้เหมาะสมกับเพศของลูก จากการศึกษาถึงความกังวลใจของแม่เกี่ยวกับเพศสถานะและเพศวิถีของลูก ความคิด ความเชื่อ หรือทัศนคติของแม่ที่ส่งผลต่อวิธีการเลี้ยงลูกชายให้เหมาะสมกับเพศของลูก มีความเกี่ยวข้องกับ ทัศนคติในเรื่องการรักเพศเดียวกันเป็นอย่างมาก การที่แม่มีความกังวลใจในการเลี้ยงดูลูกชาย ตามบรรทัดฐานของสังคมเกี่ยวกับความเป็นชาย จากความเชื่อที่ว่านี่ก็จะส่งผลให้แม่พยายามที่จะเลี้ยงดูลูกชายให้มีความเข้มแข็ง ดังนั้น แม่จะความกังวลใจของแม่ที่มีต่อกิจกรรมของลูก เช่น การที่ลูกให้ความสนใจในการทำงานศิลปะหรือนิสัยที่นุ่มนวลของลูกชาย แม่จึงมีความพยายามที่จะให้พ่อได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูลูกชายให้มากขึ้น แม่มองว่าพ่อถือเป็นต้นแบบของความเป็นชายของลูก ขณะที่ครอบครัว ที่มีแม่คนเดียวก็จะใช้วิธีศึกษาการเลี้ยงดูลูกชายของครอบครัวแบบที่มีทั้งพ่อและแม่แล้ว โดยการเอาลักษณะของความเป็นพ่ามาปรับใช้ แม่เลี้ยงเดี่ยวบางคนก็ใช้ญาติพี่น้องที่เป็นผู้ชายมาเป็นต้นแบบให้กับลูกชาย แต่สิ่งที่แม่เลือกทั้งหมดล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อหรือทัศนคติที่ส่งผลต่อการเลี้ยงดูลูกชายให้มีความเป็นชายของแม่ (ศศิธร บรรณเสถียรศรี, 2552, น. 78)

ผู้ที่เป็นแม่ยังคงมีความกังวลใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูกที่เป็นผลจากการเลี้ยงดูของแม่ภายใต้บริบทสังคมปัจจุบันเนื่องจากสังคมไทยยังคงให้ความสำคัญกับเพศในระบบคู่ตรงข้าม เมื่อแม่มีลูกแม่จะต้องเลี้ยงลูกให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม ฉะนั้นแม่จึงมีความกังวลใจต่อเพศสถานะและเพศวิถีของลูก จากงานวิจัยเรื่อง **ความกังวลใจของแม่ต่อการเลี้ยงดูบุตรชายวัยประถม เพื่อมิให้เสี่ยงต่อภาวะรักเพศเดียวกัน**, ศศิธร บรรณเสถียรศรี (2552) เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความกังวลใจของแม่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรชายในวัยประถมเพื่อไม่ให้มีพฤติกรรม รักเพศเดียวกัน โดยศึกษาจากกรณีศึกษา 10 ราย โดยมีที่มาจากการศึกษาความเป็นครอบครัวเนื่องจากครอบครัวคือหน่วยแรกของสังคมที่มีความสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดูบุคคลต่าง ๆ ในสังคมและส่งผลต่อพฤติกรรมและการแสดงออกของคนเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งหน้าที่ของการดูแลทุกอย่างและความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวจะตกอยู่กับผู้หญิงที่เป็น “แม่” การศึกษานี้ได้ศึกษาแม่ที่มีบุตรชายอยู่ในวัยประถมซึ่งถือว่าเป็นวัยที่ย่างเข้าสู่วัยรุ่นและเป็นวัยที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้ารอบข้างมากมายทำให้ผู้เป็นแม่มีความกังวลต่อบุตรชายเป็นอย่างมาก ความกังวลที่เกิดขึ้นกับภาวะจากผลกระทบที่เกิดกับตัวแม่เองต่อสายตาของคนในสังคม และผลกระทบที่คิดแทนลูก เป็นห่วงลูก ซึ่งการศึกษานี้เป็นการศึกษาแม่ที่มีความกังวลต่อบุตรชายแต่เนื่องด้วยบุตรชายยังไม่ได้เป็นบุคคลรักเพศเดียวกัน แม่จึงมีเพียงความกังวลใจต่อการเลี้ยงดูของแม่ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกอัตลักษณ์ทางเพศของลูกในอนาคต และมีกรอบวิธีการในการเลี้ยงดูบุตรให้มีพฤติกรรมอยู่ในบรรทัดฐานรักต่างเพศ

ดังนั้นเพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับสองเพศชั่วคราวยังดำรงอยู่ เมื่อมีความเชื่อมโยงถึงเพศที่หลากหลายในสังคมไทยแม่ยังคงมีความกังวลใจเกี่ยวกับ

เพศของลูกในอนาคต แม้ยังคงมีทัศนคติที่ยังอยากให้ลูกเป็นเพศที่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ทั้งกังวลเกี่ยวกับความเป็นแม่ของตนเองอีกทั้งอนาคตของลูก

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับมายาคติ

การศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับมายาคติของ Roland Barthes มาใช้ในการวิเคราะห์มายาคติในสังคมเกี่ยวกับแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ซึ่งสังคมไทยมีมายาคติเกี่ยวกับแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยในการที่แม่ไม่สามารถเลี้ยงดูลูกให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมแม่ก็จะถูกลงโทษโดยผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดมายาคติของ Roland Barthes อีกทั้งได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับมายาคติในสังคมโดยเฉพาะมายาคติต่อผู้หญิงและความเป็นแม่เพื่อให้เข้าใจคติและมายาคติในสังคมไทยเกี่ยวกับการเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย

นิยามความหมายเกี่ยวกับมายาคติ (Myth) เบื้องต้นโดยได้ระบุไว้ในคำนำเสนอของ นพพร ประชากุล (2555, น. 4) ในหนังสือมายาคติ โดยนิยามความหมายว่า การสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรม ซึ่งได้ถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการของการหลงอย่างหนึ่ง แต่ก็ได้ไม่ได้หมายความว่ามายาคติแปลว่าการโกหกหลอกลวงหรือโฆษณาชวนเชื่อที่บิดเบือนข้อเท็จจริงมายาคติไม่ได้ปิดบังอำพรางสิ่งใดทุกอย่างปรากฏต่อหน้าเราอย่างเปิดเผย แต่เราต่างหากที่คุ้นเคยกับมันจนไม่ทันสังเกตว่ามันเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม เราเองที่หลงคิดว่ค่านิยมนั้นเป็นสิ่งที่เรายึดถือ เป็นธรรมชาติหรือเป็นไปตามสามัญสำนึก กล่าวคือ มายาคติทำให้ทุกความเชื่อบางอย่างของสังคมกลายเป็นสิ่งที่ดูเหมือนเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยดำรงอยู่ในสังคมอย่างแนบเนียน ในการแฝงตัวอยู่กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเหมือนเป็นปกติ

มายาคติจึงเป็น อคติ ความเชื่อ หรืออุดมคติในสังคมที่ได้ถูกกำหนดกฎเกณฑ์โดยถ่ายทอดผ่านความเชื่อต่าง ๆ ที่แอบแฝงอยู่ โดยมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราอย่างแนบเนียน ซึ่งกลายเป็นกรอบแนวคิดที่มาครอบคนในสังคมไว้อย่างแนบแน่นดูเหมือนเป็นธรรมชาติ ทำให้เรารู้สึกว่ามันเป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันของเราโดยไม่รู้ตัว โดยเราจะเห็นการแสดงมายาคติผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น ละคร ภาพยนตร์ เป็นต้น ดังงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้วิเคราะห์มายาคติผ่านสื่อต่าง ๆ ดังที่ได้ยกตัวอย่างเพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ในการทำวิจัยครั้งนี้ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประกอบสร้างมายาคติเกี่ยวกับความเป็นแม่ในสังคมไทยจากงานวิจัยเรื่อง การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เป็ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ ของ อุไร ไชยเสน และสมสุข หินวิมาน (2561) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์ เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ใน

สังคมไทย และเพื่อศึกษาและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ โดยต่อย้ำกับว่า “แม่” คือผู้ให้กำเนิดหรือผู้เลี้ยงดู อีกทั้งการเป็นแม่ที่ไม่พร้อม จะมีผลต่อความเป็นแม่และส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูลูก อีกทั้งผู้หญิงควรมีความพร้อมหรือเตรียมพร้อมในการเป็นแม่ทั้งจิตใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา และอาชีพ อีกทั้งมายาคติต่อการปฏิเสธการเป็นแม่ ทำให้แม่ได้รับการลงโทษด้วยการมีชีวิตที่ไม่มีความสุข แต่เมื่อแม่ยอมรับและทำหน้าที่แม่ แม่ก็จะได้รับรางวัลจากการยอมรับของสังคม รวมถึงมายาคติของแม่มีอำนาจในการกำหนดรูปแบบการอบรม โดยลูกจะต้องเป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง ถ้าทำหน้าที่ได้ไม่ดีแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกให้เบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังของสังคม แม่จะถูกลงโทษเช่นกัน การประกอบสร้างมายาคติจากละครโทรทัศน์ก็ยังคงทำหน้าที่ในการกล่อมเกล้าให้แม่มีความเป็นแม่ตามที่สังคมคาดหวังของสังคม

จากงานวิจัยข้างต้นมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้โดยการชี้ให้เห็นถึงความเป็นแม่ที่ถูกประกอบสร้างมายาคติในสังคมไทยว่าต้องเป็นแม่อย่างไรถึงจะได้รับคำชมเชยจากคนในสังคม แต่เมื่อผู้หญิงที่เป็นแม่เป็นแม่ที่เบี่ยงเบนหรือไม่สามารถเลี้ยงดูลูกได้ตามความคาดหวังของสังคม แม่ก็จะถูกลงโทษงานวิจัยครั้งนี้ก็เช่นเดียวกันเมื่อแม่ไม่สามารถเลี้ยงดูลูกให้เป็นไปตามเพศที่สังคมคาดหวัง แม่ก็จะถูกสังคมตีตราหรือลงโทษได้

ดังนั้นมายาคติจึงเป็นสิ่งที่ เป็น อคติ ความเชื่อ หรืออุดมคติในสังคมที่ได้ถูกกำหนดกฎเกณฑ์โดยถ่ายทอดผ่านความเชื่อต่าง ๆ ที่แอบแฝงอยู่ โดยมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราอย่างแนบเนียน ดังงานวิจัยในครั้งนี้ที่ได้เลือกทำ “ความเป็นแม่” ที่ได้ถูกกำหนดและสร้างมายาคติเกี่ยวกับความเป็นแม่ รวมถึงบทบาทหน้าที่ ซึ่งมุ่งตรงไปยังมายาคติในการอบรมเลี้ยงดูลูกให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมซึ่งนำมาวิเคราะห์กับผลการศึกษารั้วนี้

2.5 ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องของ “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการต่อรองอัตลักษณ์ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย ได้อธิบายถึงการศึกษาแม่ที่มีบุตรเป็นกะเทย ผู้เป็นแม่นั้นจะต้องมีการปรับอัตลักษณ์ของตนเองอย่างไร และในการเลี้ยงดูลูกอย่างไรเมื่อรู้ว่าลูกของตนเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQI) และไม่ได้เป็นเพศที่ตรงตามบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งงานที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่และบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในปัจจุบันหลาย ๆ งานมักจะมุ่งความสนใจไปที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมากกว่าดังเช่นงานวิจัยดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์ที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่า ปัจจุบันผู้หญิงเข้าสู่ระบบการทำงานนอกบ้านหรือเข้าสู่การเป็นแรงงานมากขึ้นการปฏิบัติตนตามอุดมการณ์ของความเป็นแม่จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทสังคม และตัวตนของแม่แต่ละคน ดังตัวอย่างจากบทความเรื่อง **บนเส้นทางสายน้ำนมแม่: อัตลักษณ์ของแม่ทำงานยุคใหม่กับความยากลำบากในความเป็นแม่** ของ ภัทรพรรณ ทาดี (2559) เป็นการศึกษาเงื่อนไขและอุปสรรคในการเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่ของแม่ซึ่งต้องทำงาน โดยการเก็บข้อมูลด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกจากแม่ที่ทำงานในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผ่านประสบการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และต้องทำงานไปด้วย แม่ที่ทำงานต้องเผชิญกับอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ การต่อสู้กับธรรมชาติของร่างกายตนเองและลูก ความเชื่อในการเลี้ยงดูเด็กของคนในครอบครัวที่แตกต่างกัน อุปกรณ์หรือเครื่องมือในการให้นม บริบทของการทำงานที่ไม่เอื้ออำนวย ความเหนื่อยล้าของร่างกาย ความกดดันกับปริมาณน้ำนม ความเสี่ยงต่างๆ เช่น ความเสี่ยงของการให้นมในที่สาธารณะ ดังนั้น ผู้ที่เป็นแม่จึงต้องการส่งเสริมให้การทำงานจะต้องสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเต็มที่โดยการรักษาทั้งอัตลักษณ์ของความเป็นแม่และอัตลักษณ์ ของผู้หญิงทำงานไว้ด้วย จึงมีความจำเป็นต้องสร้างบริบทของการทำงานที่เอื้อต่อความเป็นแม่

การศึกษาการเปิดเผยตัวตนทางเพศต่อครอบครัว ของบุคคลที่รักเพศเดียวกันงานศึกษาของ กาญจรัตน์ อินทร์ (2554) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคนรักเพศเดียวกัน ทั้งหญิงรักเพศเดียวกัน และชายรักเพศเดียวกัน แต่ในการศึกษาเรื่อง แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย จะเน้นย้ำไปที่การศึกษากะเทยซึ่งผลการศึกษา จากชายรักเพศเดียวกัน จำนวน 15 คน มีส่วนหนึ่งที่สามารถเปิดเผยตัวตนกับครอบครัวได้แต่บางส่วนก็ไม่สามารถเปิดเผยตัวตนได้ การใกล้ชิดกับครอบครัวก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการกล้าที่จะเปิดเผยตัวตนกับคนในครอบครัว และจะมีการเปิดเผยตัวตนตั้งแต่เด็ก เช่น การใส่เสื้อผ้าเล็ก ๆ หรือกางเกงขาสั้น เป็นต้น อีกทั้งยังประกอบอาชีพที่ไม่มีผลต่อการเปิดเผยตัวตน เช่น พนักงานบริษัทเอกชน พนักงานธนาคาร เป็นต้น ในส่วนของชายรักเพศเดียวกันที่ไม่สามารถเปิดเผยตนเองต่อครอบครัวได้ เกิดจากการเลี้ยงดูที่เข้มงวดของพ่อแม่หรือไม่ได้ใกล้ชิดกับพ่อแม่เท่าที่ควร ดังนั้น การศึกษาถึงการเปิดเผยตัวตนทางเพศของกลุ่มชายรักเพศเดียวกัน ปัจจัยทางด้านครอบครัว ทั้งการเลี้ยงดูของครอบครัว อีกทั้งความรู้สึกของพ่อแม่และครอบครัวต่อการยอมรับพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน จึงเป็นเหตุสำคัญในการตัดสินใจที่จะเปิดเผยตัวตนของกลุ่มชายรักเพศเดียวกัน

การเปิดเผยตัวตนทางเพศของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะต้องมีการสื่อสารเพื่อสามารถเปิดเผยตัวตนต่อคนในครอบครัวและคนในสังคมทั้งทางตรง และทางอ้อม อย่าง งานวิจัยเรื่อง **การสื่อสารเพื่อการเปิดเผยตนเองของกลุ่มชายรักชาย**, ไชโย นิธิอุบัติ (2546) การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดเผยตนเองต่อครอบครัวและสังคมของกลุ่มชายรักชายที่มีความแตกต่างกันด้านอายุ อาชีพ แบบการสื่อสารในครอบครัว วิธีการสื่อสารเพื่อการ

เปิดเผยตนเองซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเอกสารจำนวน 35 ราย และการสัมภาษณ์เจาะลึกจำนวน 20 ราย ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารต่อครอบครัวต่อการเปิดเผยตัวตนมีทั้งที่มีการสื่อสารแบบเปิดและแบบปิด การสื่อสารแบบเปิดโดยทำให้กลุ่มชายรักชายสามารถเปิดเผยตัวตนตั้งแต่วัยเด็ก อีกทั้งการเลือกที่สอดคล้องกับนิสัยและเป็นอาชีพที่ง่ายต่อการเปิดเผยตนเองก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถสื่อสารเพื่อเปิดเผยตนเองได้อย่างอิสระทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยจะเริ่มจากการเปิดเผยตนเองทางอ้อมให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานของครอบครัวและสังคม ส่วนวิธีการสื่อสารเพื่อการเปิดเผยตนเองในทางตรงก็จะเกิดขึ้นในภายหลัง และพบว่าไม่มีวิธีการสื่อสารเพื่อการเปิดเผยตนเองวิธีใดจะเหมาะสมที่สุด

ส่วนใหญ่แล้วกลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้วิธีการสื่อสารเพื่อการเปิดเผยตนเองทางอ้อมด้วยการแสดงออกภายนอกส่วนการเปิดเผยโดยตรงนั้นอาจเกิดขึ้นเฉพาะบางกลุ่ม งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้เห็นถึงวิธีการสื่อสารการเปิดเผยตัวตนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่งจะเห็นได้ว่าจะไม่ค่อยมีการเปิดเผยโดยตรงหรือยอมรับโดยตรงแต่จะมีการแสดงออกให้เห็นทางอ้อมเช่น ลักษณะนิสัย การเลือกอาชีพ เป็นต้น ทำให้เห็นว่าการเปิดเผยตัวตนของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศยังคงยากต่อการยอมรับโดยทันที ยังต้องการการซึมซับ หรือความเข้าใจตั้งแต่เด็กจากคนในครอบครัวและคนในสังคม คนรอบข้างจึงมีความสำคัญต่อการเปิดเผยตัวตนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ภายใต้บริบทสังคมรักต่างเพศ

การนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่เพื่อสร้างวาทกรรมความเป็นแม่ในสังคมไทย ดังตัวอย่างการวิจัยการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่ จากการศึกษาเรื่อง **การนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่ในวาทกรรมโฆษณาในนิตยสารสำหรับครอบครัว** ของ สุคนธ์รัตน์ สร้อยทองดี (2552) เป็นการศึกษาภาษาในวาทกรรมโฆษณาสินค้าในนิตยสารสำหรับครอบครัวเกี่ยวกับการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่ในสังคมไทยซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในเชิงวิพากษ์เพื่อทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับวาทกรรมที่ใช้ในนิตยสารครอบครัวว่ามีการใช้บทบาทของอุดมการณ์ความเป็นแม่อย่างไร และได้ใช้ประโยชน์ในอุดมการณ์นั้นในการค้าอย่างไร โดยใช้กลุ่มโฆษณาเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 340 ชิ้นซึ่งสะท้อนความคิดออกมาได้ว่า แม่คือผู้ที่เหมาะสมในการเลี้ยงดูลูก แม่ต้องเลี้ยงดูลูกอย่างดีที่สุด แม่ต้องไฝหาความรู้และเก่งรอบด้านและต้องสวยและอ่อนเยาว์อยู่เสมอ ซึ่งวาทกรรมในสื่อโฆษณานำเสนอว่า การเลือกใช้สินค้าตามวาทกรรมในสื่อโฆษณาสามารถเติมเต็มบทบาทความเป็นแม่ได้อย่างสมบูรณ์

นอกจากนี้ยังมีงานในลักษณะเดียวกันเกี่ยวกับการเปิดเผยตัวตนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อครอบครัวซึ่งเป็นการศึกษาการเปิดเผยตัวตนทางเพศโดยบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเปิดเผยตนเองต่อพ่อแม่ โดยใช้เรื่องเล่าไปถึงปฏิกิริยาของพ่อแม่ต่อการเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีของพวกเขาเอง ตัวอย่างจาก**บทความ Coming Out to Parents in Japan: A Sociocultural Analysis of Lived Experiences**, Tamagawa (2017) เป็นการศึกษา

การเปิดประสบการณ์การ Coming out ของ กลุ่ม LGBT ในประเทศญี่ปุ่นโดยเปิดเผยตัวตนทางเพศกับพ่อแม่ของเขาโดยศึกษาผ่านเรื่องเล่าของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศญี่ปุ่นจำนวน 43 คน โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยการเปิดเผยเรื่องราวที่สำคัญ 3 เรื่องที่พบ คือ 1. มีความคล้ายคลึงกับการศึกษาในตะวันตกบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในญี่ปุ่นเปิดเผยตัวตนกับพ่อกว่าแม่นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมศึกษาไม่ให้ความสำคัญความสัมพันธ์กับพ่อของพวกเขาและบางคนบอกว่าการเปิดเผยตัวตนกับพ่อไม่มีความจำเป็น 2. คล้ายคลึงกับผลงานวิจัยในการศึกษาก่อนหน้านี้คือการตอบสนองของแม่ชาวญี่ปุ่นมักจะตอบสนองโดยการต่อว่า แต่ในความเป็นจริงของชาวญี่ปุ่นคนที่เป็นเลสเบียน คนข้ามเพศชาย (ผู้หญิงที่ข้ามเพศเป็นชาย) ที่ได้บอกตัวตนเพศหลากหลายต่อแม่ของพวกเขาจะเห็นได้ชัดว่ายังเป็นไปในทางลบ จึงเป็นเหตุผลในการอธิบายว่าทำไมบางคนไม่เต็มใจที่จะเปิดเผยตัวตนกับแม่ของพวกเขา 3. ในทางตรงกันข้ามเกย์และคนข้ามเพศหญิงชาวญี่ปุ่น ปรากฏว่ามีการตอบสนองของแม่นั้นไม่เปิดเผยออกมาอย่างชัดเจน นอกจากนี้พวกเขายังระบุถึงการตอบสนองเชิงลบของแม่ของพวกเขา กับความจริงที่ว่าแม่เป็นผู้เลี้ยงดูพวกเขาตามบรรทัดฐานสังคมรักต่างเพศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือการศึกษา “แม่” ซึ่งเป็นตัวแปรหลัก งานศึกษาวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษา แม่เกย์ หรือแม่ของบุคคลเพศหลากหลาย ทั้งในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกเพศหลากหลาย การยอมรับของแม่ต่อลูก อีกทั้งความกังวลของแม่ในการเลี้ยงดูลูก การศึกษาที่เกี่ยวกับผู้ที่เป็นแม่ ซึ่งมีงานที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

กระบวนการการเป็นแม่ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่งจะต้องศึกษาดังแต่ การเริ่มต้นรับรู้การเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศของลูกจนถึงความสัมพันธ์หลังจากการรับรู้ การเปิดเผยตัวตนด้านเพศสถานะและเพศวิถีของลูก ตัวอย่างจากบทความวิจัยของ Gafsky (2014) เรื่อง **Becoming the Parent of a GLB Son or Daughter** ซึ่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปฏิกิริยาตอบสนองตอบกับกระบวนการเข้าสู่การเป็นพ่อแม่ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาความเข้าใจในมุมมองเกี่ยวกับประสบการณ์การเป็นพ่อแม่ของบุคคลเพศหลากหลายที่มีอายุระหว่าง 14 – 21 ปี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกพ่อแม่ 8 คนในประเทศสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับการเปิดเผยตัวตนเพศหลากหลายของลูก ซึ่งกระบวนการเปิดเผยตัวตนของลูกพิจารณาจากกระบวนการตั้งแต่เริ่มเปิดเผยตัวตนจนกระทั่งหลังจากที่ลูกได้เปิดเผยตัวตนเพศหลากหลายแล้ว ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของการเป็นพ่อแม่ของบุคคลเพศหลากหลายซึ่งปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวเกิดขึ้นอย่างเป็นพลวัต และการเปิดเผยตัวตนเพศหลากหลายของเด็กนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็กโดยมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพ่อแม่อีกครั้ง เป็นการช่วยเหลือให้บุคคลเพศหลากหลายกล้าที่จะเปิดเผยตัวตนกับครอบครัวและรับมือกับปฏิกิริยาของครอบครัวต่อการเปิดเผยตัวตนทางเพศของบุคคลเพศหลากหลาย แต่พ่อแม่ก็ยังคงมีความ

กังวลเกี่ยวกับสังคมที่จะเลือกปฏิบัติกับลูก และถึงแม้ว่าการเปิดเผยตัวตนเพศหลากหลายต่อครอบครัวจะเป็นเพียงแง่มุมหนึ่งในการดำรงชีวิตของบุคคลเพศหลากหลาย แต่ก็ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำรงชีวิตเพราะครอบครัวถือเป็นสถาบันสังคมอันดับแรกในชีวิตของคนส่วนใหญ่

อีกทั้งยังมีการศึกษาการเปิดเผยตัวตน (Coming out) ของเด็กผ่านประสบการณ์ของพ่อแม่ที่ต้องเผชิญหน้ากับการที่มีบุตรเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งสัมภาษณ์จากประสบการณ์ของพ่อแม่จากบทความ **Parents' Leisure, LGB Young People and "When We Were Coming Out"**, Trussell (2017) บทความนี้เป็นการศึกษาประสบการณ์ด้านการผ่อนคลายของพ่อแม่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ Coming out ของเด็กและการพัฒนาสู่ตัวตนของการเป็นเกย์เลสเบียนและกะเทย (LGBT) โดยการศึกษาจาก 13 ครอบครัว จากฝั่งผู้เป็นแม่ 7 คนและฝั่งพ่อ 6 คนจากแคนาดาและอเมริกา โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์ในประเด็นด้านบริบททางสังคมและด้านความสัมพันธ์ของประสบการณ์การผ่อนคลายของพวกเขา อาทิ เช่น กิจกรรมพิเศษวันหยุดพักผ่อนเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน โดยผ่านการวิเคราะห์แสดงให้เห็นถึงการผ่อนคลายในบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในความสัมพันธ์ของลูกที่พัฒนาตัวตนเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศและบรรทัดฐานทางสังคมที่เกี่ยวกับแนวคิดรักต่างเพศและสังคม Homophobia โดยศึกษาผ่าน 3 ประเด็นหลัก เกี่ยวกับประสบการณ์ของพ่อแม่และแม่ (1) ประเด็นเกี่ยวกับความผิดหวังในสังคมอุดมคติรักต่างเพศและการปรับเปลี่ยนความคาดหวังของครอบครัว (2) การเผชิญหน้ากับสังคม Homophobia และการไม่ได้รับการยอมรับในชุมชน (3) การ Coming out ของครอบครัวและสร้างเครือข่าย

ไม่เพียงแต่พ่อหรือแม่เท่านั้น การเปิดเผยประสบการณ์ของครอบครัวของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ยังต้องดูไปถึงบุคคลแวดล้อมเช่น คนในครอบครัว ตัวอย่างงานวิจัยเรื่อง **ประสบการณ์ด้านจิตใจของสมาชิกในครอบครัวภายหลังการเปิดเผยตนเองของผู้ที่มีความโน้มเอียงทางเพศแบบรักเพศเดียวกัน**, อรุณี ศุทธิชัยนิมิต (2558) มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาประสบการณ์ทางด้านจิตใจของสมาชิกในครอบครัวหลังจากการเปิดเผยตนเองของผู้ที่มีความโน้มเอียงทางเพศแบบรักเพศเดียวกัน โดยผลสัมภาษณ์จากคนในครอบครัวที่ใกล้ชิดกับบุคคลรักเพศเดียวกัน จำนวน 7 ราย โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ผลปรากฏว่า

- (1) ขั้นตอนเมื่อเริ่มรับรู้ว่ามีคนในครอบครัวเป็นบุคคลรักเพศเดียวกัน โดยเริ่มจากการเริ่มรับรู้ รู้สึกไม่ยากเชื่อ จนถึงการตระหนักถึงกรอบความคิดเกี่ยวกับคนรักเพศเดียวกัน
- (2) สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ การต่อรองกับความคิดของตนเอง การต่อสู้กับความคิดความเชื่อ และการปรับมุมมอง

(3) ปัจจัยที่เอื้อต่อการยอมรับคนรักเพศเดียวกันในครอบครัว คือการได้รู้จักคนรักของคนในครอบครัว การขยายมุมมองของตนเอง การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีของบุคคลรักเพศเดียวกัน และการตระหนักรู้ว่าการรักเพศเดียวกันไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

(4) การเปลี่ยนแปลงในการยอมรับสมาชิกในครอบครัวที่เป็นคนรักเพศเดียวกัน โดยการเลือกวางตัวต่อการเปิดเผยการรักเพศเดียวกันของคนในครอบครัวและคนอื่น ๆ ในสังคมด้วย อีกทั้งเปลี่ยนแปลงมุมมองและทัศนคติทางเพศใหม่

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยทางด้านจิตวิทยาการประกอบสร้างทางสังคมสร้างข้อโต้แย้งกระทบถึงบทบาทหน้าที่การกระทำของคน มีกระบวนการมี 2 แนวทางที่ศึกษาความรู้สึกและประสบการณ์ของคนในครอบครัวที่มีความใกล้ชิดกับบุคคลเพศหลากหลาย โดยศึกษาตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นของการรับรู้การแสดงออกทางเพศของคนในครอบครัว ไปจนถึงการปรับตัวและปรับเปลี่ยนมุมมองกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศทั้งที่เป็นคนในครอบครัวและคนอื่น ๆ ในสังคมอีกด้วย

บทที่ 3

ผู้หญิง แม่ และความเป็นแม่ในสังคมไทย

งานวิจัยเรื่องแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย: การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงการต่อรองอัตลักษณ์และบทบาทความเป็นแม่เมื่อรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก อีกทั้งการศึกษาถึงกระบวนการจัดการกับอคติมายาคติในสังคมรอบข้าง อาจประกอบไปด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกที่เปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศ รวมถึงคนในครอบครัวและสังคมภายนอกเช่น เพื่อนบ้าน ครู อาจารย์ของลูก คนในชุมชน เป็นต้น การศึกษาที่ได้จะต้องรวบรวมและวิเคราะห์ถึงผลลัพธ์จากการที่แม่ได้ต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่และส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของแม่ที่มีต่อลูก เพื่อเป็นตัวอย่างในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกที่ลูกไม่ได้เป็นเพศอย่างที่แม่เคยคาดหวังไว้ในวัยเด็ก

บริบทในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยแม่ทุกคนที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาล้วนแต่เป็นคนเมือง (คนไทยภาคเหนือ) ทั้งสิ้น แม่ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้หญิงไทยภาคเหนือได้รับอิทธิพลมาจากสังคมและวัฒนธรรมไทยภาคเหนือซึ่งมีบริบทสังคมที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์กับคนไทยภาคกลาง ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ภาษาและวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงต้องศึกษาถึงประวัติศาสตร์ของผู้หญิงไทย ภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทย บทบาทของผู้หญิงไทยรวมถึงผู้หญิงไทยภาคเหนือ บทบาทหน้าที่ความเป็นแม่ในสังคมไทยและในสังคมไทยภาคเหนือ เพื่อเป็นการปูทางเข้าสู่งานวิจัยและเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย

3.1 ฐานะของผู้หญิงและความเป็นแม่ในอุดมคติ

มนุษย์เริ่มเป็นมนุษย์พร้อมกับการเกิดขึ้นของการยอมรับกฎเกณฑ์และการจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานแห่งอำนาจของปิตาธิปไตย (Patriarchy) จึงกลายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่สืบทอดมาจนทุกวันนี้ซึ่งกำหนดให้กิจกรรมการล่าสัตว์เป็นกิจกรรมของผู้ชาย การจัดประเภททางสังคมขั้นพื้นฐาน (Social Categorization) จึงเป็นการแบ่งแยกระหว่างชายกับหญิง และเป็นพื้นฐานของการแบ่งงานกันทำและบทบาทหน้าที่ระหว่างเพศ ในสังคมล่าสัตว์และเก็บหาอาหาร (Hunting and Gathering) ผู้หญิงจะทำหน้าที่หุงหาอาหาร ในขณะที่ผู้ชายทำหน้าที่ล่าสัตว์ บทบาทระหว่างเพศนี้ไม่ใช่เพราะผู้หญิงไม่สามารถล่าสัตว์ได้ดีเท่าผู้ชายแต่หากเป็นเพราะผู้หญิงถูกผลกระทบให้เป็นผู้เลี้ยงดูลูก ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถห่างจากบ้านได้นานเนื่องจากต้องเป็นผู้ให้นมบุตร อีกทั้งการตั้งครรภ์ก็เป็นอุปสรรคในการออกล่าสัตว์อีกด้วย ทำให้ผู้หญิงต้องแบกรับหน้าที่งานใน

บ้าน หุงหาอาหาร เลี้ยงดูลูก ปักจยทางชีววิทยานี้ย่อมส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ระหว่างเพศ (ยศ สันตสมบัติ, 2534)

ในสังคมดั้งเดิมผู้หญิงมีส่วนร่วมในการผลิตเป็นอย่างมาก เมื่อผู้หญิงมีความสำคัญและมีอำนาจค่อนข้างมากทำให้อำนาจทางเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำทางเพศจะมีน้อย นั่นหมายถึงในสังคมที่ผู้หญิงมีส่วนร่วมในการผลิตและการกระจายทรัพยากรมากการเอาเปรียบและความเหลื่อมล้ำทางเพศก็จะน้อยเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าการที่ผู้หญิงมีส่วนร่วมมากหรือน้อยในทางการผลิตส่งผลถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ผู้หญิงที่มีส่วนร่วมในการผลิตน้อยย่อมถูกเอาเปรียบและมีความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศมากขึ้น ผู้หญิงเป็นผู้ผลิตที่สำคัญโดยเฉพาะในการสืบทอดทายาท หรือลูกหลาน ผู้หญิงจึงต้องถูกควบคุมอีกทั้งถูกกีดกันออกจากวิถีการล่าสัตว์ และพิธีกรรมต่าง ๆ ของศาสนา (ยศ สันตสมบัติ, 2534)

สิ่งสำคัญที่เรานึกถึงคือความสัมพันธ์กันระหว่างผู้หญิงและความเป็นแม่โดยมีอุดมคติของความเป็นแม่ในสังคมที่ส่งต่อกันรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นความคิดหรือความเชื่อที่สำคัญในสังคมที่เป็นตัวกำหนดบทบาทของผู้หญิงและกำหนดให้เป็นอัตลักษณ์โดยธรรมชาติของผู้หญิง ดังคำกล่าวที่ว่า การเป็นแม่คือบทบาทที่สำคัญที่แสดงความหมายของการเป็นผู้หญิงโดยสมบูรณ์ (นิรันดร์นุช, 2546 อ้างในสุคนธรัตน์ สร้อยทองดี, 2552) แม้ในอุดมคติที่เรานึกถึงมักที่ผู้หญิงที่ใจดี มีความเอื้ออาทร และมีความรักให้กับบุตรอย่างไม่มีเงื่อนไข (สุคนธรัตน์ สร้อยทองดี, 2552) ความเป็นแม่มักถูกสร้างความเชื่อตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยภาพความเป็นแม่ตามแนววัฒนธรรมนี้ยังเป็นการสืบทอดความเป็นแม่ในอุดมคติจากรุ่นสู่รุ่น ภาพและอุดมคติเหล่านี้ถูกส่งต่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น นวนิยายที่แม่มักเป็นภาพของผู้หญิง ใจดีและเสียสละทุกอย่างเพื่อบุตร หรือแม้แต่ความเป็นแม่ในพระพุทธศาสนาที่กล่าวยก ย่องผู้เป็นแม่ว่า “แม่เป็นพระที่บ้าน” คนเป็นแม่ต้องมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ แม่ที่มีศีลธรรมและความประพฤติดีย่อมให้กำเนิดบุตรที่ ประเสริฐ (บุญรัตน์ โพธิ์ไพโรธนา. 2546 อ้างถึงใน ชุตินา โลมรัตนานนท์, 2555) อีกทั้งแม่ยังเป็นผู้มอบผู้ชายให้กับพระพุทธศาสนา (ปราณี วงษ์เทศ. 2549 อ้างถึงในชุตินา โลมรัตนานนท์, 2555) หรือในสังคมตะวันตกก็ยังเห็นว่าบทบาทที่ดีที่สุดของผู้หญิงก็คือบทบาทของ ความเป็นแม่ ดังนั้นหากผู้หญิงคนใดไม่ได้เป็นแม่หรือมีบุตรยากก็มักจะรู้สึกว่าตนเอง “ขาด” บางอย่างไป หรือแม้กระทั่งผู้หญิงที่ไม่ต้องการมีบุตรก็มักถูกสังคมมองว่าเป็นคนที่ไม่มีความรับผิดชอบได้เช่นกัน (Letherby, 1994 อ้างถึงในชุตินา โลมรัตนานนท์, 2555)

ผู้หญิงในสังคมไทยจึงถูกจำกัดขอบเขตเอาไว้ในบ้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังในการมอบหมายให้ผู้หญิงทำงานในบ้าน ภาระหน้าที่ในการดูแลครัวเรือนจึงเป็นหน้าที่ของผู้หญิง สืบเนื่องมาจากสังคมไทยภาคเหนือและอีสานในอดีตที่ผู้หญิงเป็นใหญ่ในบ้านและเป็นผู้ที่มีอำนาจ เนื่องจากเป็น

ผู้ครอบครองทรัพย์สินทางเศรษฐกิจเพราะผู้ชายจะต้องแต่งงานเข้าไปเป็นแรงงานบ้านผู้หญิง และผู้หญิงที่เป็นแม่และเมียก็ยังต้องรับผิดชอบดูแลกิจการในบ้านอีกด้วย ซึ่งมีสาเหตุที่เนื่องมาจากบทบาทความเป็นแม่ผู้ให้กำเนิดลูก และต้องเลี้ยงลูก แต่เนื่องจากปัจจุบันวาทกรรมการพัฒนาและระบบทุนนิยมจากตะวันตกได้เข้ามาทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมเข้ามาในสังคมไทย อีกทั้งแนวความคิดเรื่องการแบ่งงานกันทำ (division of labour) เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในสังคมไทย จากแนวความคิดของมาร์กส์ และเอนเกลส์ (อ้างถึงใน ไชยันต์ ไชยพร, 2546) เชื่อว่าทุกสังคมในประวัติศาสตร์มีการแบ่งงานกันตามเพศ ตามธรรมชาติ โดยผู้ชายเป็นผู้ผลิตสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิตส่วนผู้หญิงทำงานในบ้าน จากแนวความคิดเรื่องการแบ่งงานกันทำให้ผู้ชายเป็นผู้ที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านและเป็นผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ ในทางกลับกันจากแนวคิดดังกล่าวจึงผลักดันให้ผู้หญิงต้องอยู่เฉพาะในครัวเรือนและทำงานในบ้านเท่านั้น

สืบเนื่องจากการแบ่งงานกันทำซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งความไม่เท่าเทียมทางเพศ จากบทความเรื่อง กำเนิดการกดขี่สตรีเพศ ของ เอนเกลส์ (1997 อ้างถึงใน ไชยันต์ ไชยพร, 2546) ซึ่งกล่าวถึงครอบครัวในยุคที่มนุษย์เริ่มทำการเกษตรกรรมการแบ่งงานกันทำในสมัยนั้นจะแบ่งงานหาอาหารเป็นหน้าที่ของผู้ชายและให้เครื่องมือที่จำเป็นในการหาอาหารเป็นของเขาด้วยเหตุนี้ผู้ชายจึงเป็นเจ้าของเครื่องมือและก็สามารถเก็บไว้เป็นของส่วนตัวของตัวเองในกรณีแยกทางกัน อีกทั้งผู้ชายยังเป็นเจ้าของปัจจัยการอยู่รอดประเภทใหม่ อันได้แก่ ฝูงวัวควาย อีกทั้งแรงงานประเภทใหม่นั้นก็คือทาส เมื่อมีสมบัติเพิ่มพูนขึ้น สถานภาพของผู้ชายในครอบครัวจึงมากกว่าฝ่ายหญิงทำให้เกิดความปรารถนาที่จะสร้างเสริมพลังอำนาจให้กับสถานภาพในตนเองเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการล่มสลายของกฎหมายสายแม่ ทำให้ผู้ชายถือบังเหียนแม่กระทั่งในบ้านทำให้ผู้หญิงถูกกดขี่ด้อยศักดิ์ศรีของตน

ในบริบทของสังคมทุนนิยมที่ได้แยกที่บ้านหรือพื้นที่ส่วนตัวออกจากที่ทำงานหรือพื้นที่สาธารณะ ผู้หญิงกับผู้ชายจึงถูกจับแยกออกจากกัน โดยผู้ชายจะถูกสังคมคาดหวังและมอบภาระหน้าที่ออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ส่วนผู้หญิงจะถูกกำหนดให้อยู่ภายในบ้าน และถูกกำหนดหน้าที่พื้นฐานตามหน้าที่ ของสถาบันครอบครัว ผู้หญิงจึงมีบทบาทเป็น “เมีย” เพื่อปรนนิบัติสามีอีกทั้งเป็นผู้ผลิตลูก ทั้งยังต้องเป็น “แม่” โอบอุ้มดูแลลูกและสมาชิกในบ้านทำให้ผู้หญิงถูกทำให้กลายเป็นแรงงานในบ้านโดยสิ้นเชิงและมีอาชีพที่เรียกว่า “แม่บ้าน” ที่รับผิดชอบภาระงานบ้านทุกอย่างทั้งหมด จากภาระของความเป็นแม่และความเป็นเมียของลูกผู้หญิง ไชยันต์ ไชยพร (2546) กล่าวว่า เป็นการทำให้ความเป็นแม่กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ผู้หญิงที่จะต้องเสียสละและปกป้องเลือดเนื้อของตัวเองอีกด้วย ประเด็นเรื่องความเสียสละของผู้หญิงที่สุวรรณา สถาอานันท์ (อ้างถึงใน ไชยันต์ ไชยพร, 2546) ที่ได้ตั้งคำถามและศึกษาเกี่ยวกับความเป็นเมียของพระนางมัทรี ที่ก็มีความเสียสละลูกทั้งสองคนเช่นกันแต่กลับไม่ได้เป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งให้

เหตุผลว่า การเสียสละของนางนั้นไม่ได้เป็นเป็นการกระทำที่หมูทวยเทพมองไม่เห็นแต่อย่างใด แต่เป็นการยกย่องนางในฐานะผู้เป็นพระมเหสีในอุดมคติที่การให้หรือการเสียสละนั้นเป็นการกระทำของผู้หญิงคนหนึ่งพึงปฏิบัติในฐานะภริยาที่ดีของสามี การเสียสละจึงเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่พึงกระทำต่อครอบครัวซึ่งในชาดกนี้พระเวสสันดรได้ทำทานบารมีซึ่งตนเป็นภริยาก็ต้องทำด้วยเช่นเดียวกัน การเสียสละของผู้หญิงจึงถูกประกอบสร้างและผลิตซ้ำว่าเป็นหน้าที่ที่พึงปฏิบัติและไม่หวังการใดเป็นการตอบแทนไม่ว่าจะเป็นลาภ ยศ สรรเสริญ จากการศึกษาเรื่องของผู้หญิงกับความเป็น “แม่” บ้านที่ดี ทำให้เห็นถึงผู้ที่เป็นแม่ถูกสังคมประกอบสร้างว่า จะต้องเป็นอยู่กับเหยาเฝ้ากับเรือน ความเป็นแม่เป็นภาระหน้าที่ที่ผู้หญิงจะต้องทำด้วยความรักและความเสียสละเพื่อครอบครัว สิ่งที่คนเป็นแม่ทำจึงเป็นสิ่งที่ผู้หญิงพึงควรกระทำต่อครอบครัวอยู่แล้วและไม่ใช่อาชิพหนึ่งแต่เป็นหน้าที่ที่แม่ควรทำเพื่อลูกและคนในครอบครัวโดยที่ไม่หวังสิ่งใดตอบแทน

เมื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้หญิงในสังคมโลกแล้วผู้หญิงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีบทบาทและสถานภาพค่อนข้างสูง เป็นระบบสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีบทบาทด้านต่าง ๆ ในสังคมที่เกื้อกูลกับผู้ชาย บางกรณีก็สามารถทดแทนบทบาทของผู้ชายได้เช่นกันโดยไม่มีความแตกต่างและเหลื่อมล้ำทางเพศมากนัก ถึงจะมีความแตกต่างเกิดขึ้นก็จริงแต่ไม่ใช่เป็นความแตกต่างทางเพศตามความหมายของสังคมและวัฒนธรรมตะวันตก หากเป็นความแตกต่างที่เกื้อหนุนกันระหว่างผู้ชายและผู้หญิงในสังคม อีกทั้งไม่ใช่การเอารัดเอาเปรียบและกดขี่ระหว่างเพศ จากงานศึกษาผู้หญิงในประเทศไทย ของ Keyes (อ้างถึงใน สุริยา สมุทคุปต์, 2537) กล่าวว่าผู้หญิงในประเทศสยามแม้จะไม่ได้รับการศึกษาแผนใหม่ แต่ผู้หญิงก็มีความรู้ในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับ การจัดการดูแลครอบครัว การเกษตร ทอผ้า การค้าขาย และการประกอบพิธีกรรมบางอย่าง ถึงแม้ว่าสิ่งเหล่านี้จะมีเกียรติยศน้อย แต่ก็มีความจำเป็นต่อบทบาททางสังคมของผู้หญิง แต่ในทางกลับกันยังพบว่าสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่เน้นในเรื่องระบบเครือญาติและชุมชน ทำให้ภาระการเลี้ยงดูลูกมิได้ตกอยู่ที่ผู้หญิงอย่างสิ้นเชิงดังที่ วารุณี ภูริสินสิทธิ์ (2543) ได้กล่าวว่าในอดีตความเป็นผู้หญิงที่ดีถูกผูกไว้กับความเป็น “เมีย” มากกว่าความเป็น “แม่” เพราะเมื่อศึกษาจากวรรณกรรมพื้นบ้าน พบว่าพ่อก็มีส่วนในการเลี้ยงดูลูกด้วย อีกทั้งยังไม่ใช่หน้าที่ของแม่คนใดคนหนึ่งแต่ ในหมู่เครือญาติพี่น้องหรือคนในชุมชนก็มีส่วนในการดูแลเด็ก ทำให้ความเป็นแม่ของผู้หญิงนั้นไม่ได้ถูกให้ความสำคัญมากนัก

การศึกษาและให้ความหมายของความเป็นแม่ ซึ่งคำว่า “ความเป็นแม่” นั้นไม่ได้มีความหมายตรงไปตรงมาอย่างเดียวคือแม่ผู้ให้กำเนิดหากแต่ในเชิงวิชาการในปัจจุบันได้มีการถกเถียงและวิพากษ์วิจารณ์การนิยามความหมายและบทบาทของแม่และผู้หญิง ในหลายมิติ ซึ่งสาขาวิชาสตรีศึกษา (Women's Studies) ที่ให้ความสนใจต่อผู้หญิงในหลายแง่มุมทั้งในเชิงสังคม การเมือง และวัฒนธรรมนอกจากนี้ยังมุ่งวิพากษ์ปัญหาที่ผู้ชายเป็นใหญ่ในสังคม จนเกิดการกดทับผู้หญิงให้มีความ

ด้อยค่าอย่างที่เราเห็นในสังคมไทยเรา ที่จะทำให้ผู้หญิงได้ถูกกำหนดบทบาทให้ต้องเป็นแม่เป็นเมียตามความคาดหวังของสังคมหรือต้องมีเรือนร่าง ความสวยและกิริยาแบบใดนั้นก็เป็ผลมาจากการกำหนดโดยอำนาจของผู้ชาย การศึกษาเรื่องผู้หญิงและแม่จึงมีหลายมิติ

3.2 มโนทัศน์และบทบาทของผู้หญิงในสังคมไทย

มโนทัศน์เรื่องผู้หญิงในบทบาททางการเมืองเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมของผู้หญิงไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา ตลอดจนค่านิยมสังคมศักดินาที่หล่อหลอมมโนทัศน์ของผู้หญิงในลักษณะเพศที่อ่อนแอ มีสถานภาพต่ำ เป็นช้างเท้าหลังมีบทบาทและสถานภาพทางสังคมที่ด้อยกว่าผู้ชาย ผู้หญิงเป็นฝ่ายถูกกระทำและตกอยู่ในสภาพที่เสียเปรียบอยู่เสมอมาแต่ความเป็นจริงแล้ว สังคมไทยเป็นสังคมที่ทำให้เกียรติผู้หญิงค่อนข้างมาก คำว่าแม่เป็นคำไทยแท้ที่มีความหมายลึกซึ้งบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ ภายในครอบครัวที่อบอุ่นใกล้ชิด สังคมไทยยกย่องให้เกียรติแก่สตรีเพศมาช้านานสิ่งที่ดีงามตามธรรมชาติถูกกำหนดให้แม่เป็นผู้มีพระคุณ ดังเช่นคำว่า แม่น้ำ แม่ธรณี แม่โพสพ การที่ผู้หญิงทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชายในสังคมเกษตรกรรมทำให้ผู้หญิงมีสถานภาพสูงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนั้นระบบเครือญาติของไทยยังให้ความสำคัญกับการนับญาติข้างแม่ การนับถือผิยาย เช่นในสังคมไทยภาคเหนือที่นิยมให้ฝ่ายชายแต่งงานมาอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิงภายหลังจากการแต่งงาน ทำให้ผู้หญิงมีฐานะมั่นคง ยากต่อการเอารัดเอาเปรียบ ถึงแม้ว่าระบบการแต่งงานหลายเมียของไทยจะทำให้เห็นว่าผู้ชายมีอภิสิทธิ์เหนือผู้หญิงในสังคม แต่นั่นก็เป็นเพียงชนชั้นสูงในจำนวนน้อยเท่านั้น นั่นหมายถึงภาพด้านลบที่ปรากฏให้เห็นเกี่ยวกับอภิสิทธิ์ของผู้ชายในสังคมไทยนั้น ลืมให้ความสำคัญเกี่ยวกับชนชั้นในสังคมไทย ตลอดจนความแตกต่างของบรรทัดฐานทางสังคมและแบบแผนพฤติกรรมระหว่างผู้หญิงชาวบ้านทั่วไป ซึ่งมีสิทธิและเสรีภาพที่ค่อนข้างเท่าเทียมกับผู้ชาย (ยศ สันตสมบัติ, 2534)

จากงานศึกษาประวัติศาสตร์ไทยจากวรรณกรรมดังเช่นงานของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ หนังสือเรื่อง ปากไก่และใบเรือ : รวมความเรียงว่าด้วยวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ต้นรัตนโกสินทร์ ที่ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างมโนทัศน์เรื่องผู้หญิงในวรรณกรรมศักดินา กับผู้หญิงในวรรณกรรมกรรมภูมิพี ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวจะชี้ให้เห็นความชัดเจนในวรรณกรรมศักดินาอย่างยกย่องสอนน้อมคำฉันท์ ที่ได้สร้างวาทกรรมในบทบาทของผู้หญิงชนชั้นศักดินา ว่าผู้หญิงจะต้องทำหน้าที่เป็นภรรยาที่ดี เคารพเชื่อฟัง คอยปรนนิบัติรับใช้สามีไปชั่วชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสังคมศักดินามองผู้ชายและผู้หญิงมีความแตกต่างกันในด้านกายภาพ มองว่าผู้หญิงเจ้าอารมณ์และไร้เหตุผล ผู้หญิงจึงต้องทำหน้าที่ดูแลครอบครัว การเลี้ยงลูก การปรนนิบัติรับใช้สามี (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2555)

แต่ในทางกลับกันวรรณกรรมกรรมภูมิ มีความแตกต่างอย่างชัดเจนไปจากวรรณกรรมของชนชั้นศักดินา ในด้านภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่ไม่ได้เป็นกุลสตรีหรือเรียบริยดั่งผ้าพับไว้ เช่นงานของสุนทรภู่ ถึงแม้ว่าบทบาทของผู้หญิงในชนชั้นศักดินาและชนชั้นกรรมภูมิจะไม่ได้มีความแตกต่างในเรื่องบทบาทในครอบครัวที่ผู้หญิงจะต้องเป็นผู้จัดการเรื่องงานบ้านงานเรือนอีกทั้งต้องคอยปรนนิบัติสามี เนื่องจากชนชั้นกรรมภูมียังคงต้องอาศัยโครงสร้างวัฒนธรรมศักดินาในการจรรโลงผลประโยชน์และเลือกที่จะสืบทอดวัฒนธรรมของชนชั้นศักดินา แต่สิ่งที่ผู้หญิงในชนชั้นกรรมภูมิเป็นนั่นคือภาพของผู้หญิงที่มีบทบาทเท่าเทียมกับผู้ชายมีสถานะเป็นหนึ่งในสมาชิกครอบครัว มีความเท่าเทียมกับผู้ชายในด้านเศรษฐกิจ เป็นผู้ที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวเท่าเทียมกับสามีหรือผู้ชาย มีสิทธิในการกำหนดโชคชะตาของครอบครัวเช่นเดียวกับผู้ชาย ดังนั้น เมื่อให้ความสำคัญกับเรื่องชนชั้นจะเห็นได้ว่าผู้หญิงไทยโดยทั่วไปย่อมมีสิทธิและเสรีภาพมากกว่าผู้หญิงไทยที่เกิดในชนชั้นศักดินาทำให้สังคมวัฒนธรรมไทยเป็นสังคมที่มีชนชั้นเป็นบรรทัดฐานทำให้ภาพลักษณ์ บทบาทหน้าที่และพฤติกรรมของผู้หญิงไทยในแต่ละชนชั้นมีความแตกต่างกัน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2555)

3.2.1 ความเป็นแม่ในสังคมไทยในยุคสร้างชาติ

สมัยที่อิทธิพลของตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลในสังคมไทยในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 มีการเปลี่ยนแปลงประเทศให้มีความทันสมัยมากขึ้น จากการศึกษาของ สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา (อ้างถึงใน สุขสรณ์ แดงภักดี, 2538) ผลจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะเรื่องความคาดหวังต่อผู้หญิง โดยเฉพาะการเป็นแม่เป็นเมีย ปรนนิบัติรับใช้ผู้ชาย ยังต้องมีบทบาทในการผลิตลูกเพื่อเป็นแรงงานแก่รัฐและครอบครัวอีกด้วย ซึ่งสตรีโดยเฉพาะสตรีชั้นสูงและชนชั้นกลางถูกคาดหวังให้อยู่ในเฉพาะพื้นที่ในบ้าน ในขณะที่การศึกษาเข้ามามีบทบาทมากขึ้นโดยเฉพาะการก่อตั้งโรงเรียนสตรี แต่วัตถุประสงค์ของการศึกษาของสตรีนั้นไม่ได้เพื่อมาแข่งกับผู้ชาย แต่เป็นการผลิตแม่และเมียที่มีคุณภาพสามารถทำงานบ้านงานเรือนได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงแม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนประเพณี สังคม และวัฒนธรรมหลาย ๆ อย่างแต่พระองค์ยังคงยืนยันในประเพณีเรื่องระบบหลายเมีย ซึ่งมองว่ายังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสมดุลทางอำนาจของชนชั้นปกครองและพระมหากษัตริย์ ทรงมีการสนับสนุนระบบหลายเมียประกาศเรื่อง “ความผัวเมีย” ซึ่งเรื่องนีวางอยู่บนพื้นฐานของการต้องการแรงงานในสังคมไทย จึงมีการคาดหวังกับบทบาทของผู้หญิงในการมีบุตร ทรงชี้ให้เห็นว่า หากผู้ชายมีภรรยาเพียงคนเดียวจะมีบุตรได้เพียง 12 – 13 คนเป็นอย่างมาก แต่ถ้าผู้ชายมีภรรยาหลายคน

ก็สามารถมีลูกมากได้ ดังนั้นบทบาทของผู้หญิงในสมัยนั้นจึงวางอยู่บนฐานในการเป็นผู้ผลิตแรงงานในสังคม เป็นผู้ให้กำเนิดลูกเพื่อรับใช้ประเทศชาติ และเป็นการสร้างสมดุลอำนาจให้กับชนชั้นปกครอง

จนกระทั่งในสมัยปฏิรูปประเทศในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว โดยการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้าในตลาดโลก มีการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานในประเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมขึ้น โดยแบ่งคนในสังคมเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มคนชั้นสูง ได้แก่เจ้านายและขุนนางระดับสูง 2. กลุ่มคนชั้นกลาง ได้แก่ ข้าราชการระดับกลางและระดับล่างเจ้าของธุรกิจใหม่ 3. กลุ่มคนชั้นล่าง ได้แก่ คนงาน คนรับใช้ และผู้ใช้แรงงาน จะเห็นได้ว่าประเทศในสมัยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นอย่างมาก แต่บทบาทของผู้หญิงยังคงถูกคาดหวังให้อยู่แต่พื้นที่ในบ้าน คือการเป็นแม่ การเป็นเมีย และการเป็นแม่เรือน บทบาทของผู้หญิงในสมัยปฏิรูปประเทศจึงมีบทบาทเป็นเพียงเมียและแม่ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีหน้าที่ดังนี้

(1) เมียในฐานะเพื่อนคู่คิด ในสมัยปฏิรูปประเทศนั้นทั้งผู้ชายและผู้หญิงจะต้องทำความเข้าใจถึงการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคม ผู้หญิงจึงต้องมีฐานะในการเป็นเพื่อนคู่คิดของสามีซึ่ง เทียนวรรณ (อ้างถึงใน สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2534) ได้อธิบายว่า ผู้หญิงอาจทำหน้าที่เป็นเลขานุการส่วนตัวของสามีว่า “เป็นแม่เรือนช่วยแบ่งเบาภาระ ธุระหนักหรือเบาไปจากบุรุษย์ ให้เบาไปได้ไม่มากนักน้อยต่ำที่สุดช่วยทวนหนังสือ สูงที่สุดช่วยเรียงความได้ตามที่ให้นือความแลใจความ”

(2) แม่ในฐานะครูคนแรก เป็นการพยายามวางอนาคตของสยามเกี่ยวกับความสำคัญของคนรุ่นใหม่โดยการให้ความสำคัญกับการศึกษาของเยาวชนในชาติโดยการวางระบบทั้งในโรงเรียนและก่อนเข้าเรียน ใน พ.ศ. 2456 โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเรียบเรียงนิทานพื้นบ้านเรื่อง ตากับยายปลูกถั่วปลูกงาให้หลานเฝ้า ซึ่งทรงอธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใหม่ ทำให้ในเวลานั้นมีความสำคัญของการศึกษาเบื้องต้นที่บ้านมากขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายการศึกษาของชาติ ใน พ.ศ. 2459 ซึ่งมีการสนับสนุนนโยบายโดยเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (อ้างถึงใน สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2534) ซึ่งดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงธรรมการ ให้การอธิบายเกี่ยวกับนโยบายนี้ว่า การศึกษาควรมีทั้งที่โรงเรียนและที่บ้านเนื่องจากทั้งสองส่วนนี้เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยได้เน้นย้ำว่าการศึกษาที่บ้านในประเทศใด ๆ ก็ตาม “เป็นหน้าที่ของแม่” ดังนั้น แม่จึงไม่ได้เป็นเพียงผู้ที่ดูแลลูกให้เจริญเติบโตเท่านั้นแต่แม่ยังต้องทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาและปลูกฝังสติปัญญาให้แก่ลูกด้วย บทบาทของความเป็นแม่ของผู้หญิงไทยถูกกำหนดขึ้นจากวาทกรรมในสังคมยุคต่าง ๆ ดังเช่นคำกล่าวของ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ กล่าวว่า มารดาเป็นครูคนแรกของบุตรและธิดาตามความหมายว่าบุตรธิดาเติบโตใหญ่ขึ้นจะ

ดีหรือจะชั่วมารดาย่อมมีส่วนรับผิดชอบว่าเลี้ยงลูกดีหรือไม่ดีความรับผิดชอบนี้เป็นสามัญแก่ผู้เป็นมารดาทั่วไป (อ้างถึงใน สายชล สัตยานุรักษ์, 2546)

คำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นแม่ได้รับการเชิดชูให้เป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญมากของผู้หญิงไทยที่ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้พยายามที่จะสร้างอัตลักษณ์ของผู้หญิงไทย โดยเน้นไปที่ภาพลักษณ์ของผู้หญิง ในฐานะ แม่ แม่สามี และภรรยา

(3)แม่เรือนผู้รอบรู้ ผู้หญิงชั้นสูงและชนชั้นกลางยังถูกคาดหวังให้เป็นแม่เรือนผู้รอบรู้ ในการต้อนรับแขก เรื่องสุขอนามัย และควบคุมรายรับรายจ่ายของครอบครัว ซึ่งผู้หญิงไทยสมัยนี้จะต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวตะวันตกเพื่อที่จะจัดข้าวของเครื่องใช้ตามวิถีของตะวันตกเพื่อเป็นการออกสมาคมต้อนรับเป็นต้น อีกทั้งยังต้องให้ความสำคัญกับเรื่องสุขอนามัย จัดการเรื่องที่อยู่อาศัยให้ถูกสุขลักษณะอีกด้วย ในเรื่องเศรษฐกิจผู้หญิงก็ต้องเป็นผู้ดูแลการเงินของบ้าน โดยจะต้องเป็นผู้บริโภคที่รอบคอบ สามารถจัดการกับรายรับรายจ่ายของสามีอย่างเหมาะสมอีกด้วย

3.2.2 บทบาทของความเป็นแม่ผู้หญิงไทยในสมัยสร้างชาติ

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 สยามได้ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตลาด ความคาดหวังของผู้หญิงในยุคสมัยนั้นจึงเปลี่ยนไป เนื่องจากได้รับอิทธิพลแนวความคิดแบบวิคตอเรียนนั่นคือ ที่ของผู้หญิงคือบ้าน พื้นที่ของผู้ชายคือทำงานนอกบ้านหรือในพื้นที่สาธารณะ บทบาทหน้าที่ของผู้หญิงที่ได้กำหนดขึ้น คือ ผู้หญิงจะต้องเป็นเพื่อนคู่คิดของผู้ชายหรือผู้ที่เป็นสามี รวมทั้งมีหน้าที่ในการอบรมดูแลบุตรหลานการที่สังคมคาดหวังให้ผู้หญิงเป็นไปในทิศทางดังกล่าว ทำให้หลักสูตรการศึกษาสำหรับผู้หญิงเน้นไปที่การผลิตแม่บ้านที่มีประสิทธิภาพ

ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ความเป็นแม่ก็ถูกยกขึ้นมาให้ความสำคัญมากขึ้นตามนโยบายการสร้างชาติโดยนำเสนอว่าผู้หญิงมีส่วนในการสร้างชาติโดยการเป็นแม่ที่ดีของลูก และการเลี้ยงดูบุตรธิดาเป็นหน้าที่ของแม่ซึ่งรัฐบาลในสมัยนั้นเป็นผู้กำหนดหน้าที่นี้ให้กับผู้หญิง จากคำกล่าวที่ว่า “การสร้างชาติก็คงสำเร็จไม่ได้ เพราะหญิงเป็นแม่ เมื่อมีลูกลูกก็ย่อมเป็นไปตามแม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งที่ว่าหญิงเป็นแม่พิมพ์ในการสร้างชาติ” (อ้างถึงใน นันทิรา ขำภิบาล, 2530) และ “ทางฝ่ายชายเป็นผู้หารายได้มาให้ ทางฝ่ายหญิงมีหน้าที่เลี้ยงลูก” (อ้างใน นันทิรา ขำภิบาล, 2530)

ผู้หญิงไทยในสมัยสร้างชาติในยุคของจอมพล ป. พิบูลสงครามมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองการปกครองอย่างเด่นชัด ซึ่งมีการกำหนดบทบาทและความคาดหวังของผู้หญิงไทย โดยใช้แนวคิด “อุดมการณ์แม่เรือน” ซึ่งเป็นแนวคิดที่สร้างและกำหนดบทบาทให้ผู้หญิงไทยมีบทบาทเป็นแม่และเมียที่ดีเท่านั้น โดยมีรัฐบาลในสมัยนั้นเป็นผู้กำหนดและสร้างระบบความคิดความเชื่อให้กับผู้หญิงและให้ผู้หญิงไทยยอมรับบทบาทในอุดมการณ์แม่เรือน โดยกำหนดบทบาทของสตรีไทยในสมัยสร้างชาติโดยกำหนดนโยบายหลัก ๆ ดังนี้

(1) นโยบายสร้างชาติในเรื่องการสร้างกำลังและการป้องกันชาติ

นโยบายนี้ได้เข้ามาเนื่องจากผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่สองได้เข้ามาในประเทศไทย ทำให้รัฐบาลไทยในสมัยนั้นมีการปรับปรุงทั้งกำลังทหาร กำลังอาวุธ กำลังคนรวมไปถึงกำลังทางจิตใจอีกด้วยซึ่งบทบาทสตรีไทยในสมัยนั้น มีหน้าที่ปลูกปลูกบใจชายโดยทำให้ผู้หญิงมีหน้าที่เป็น “ขวัญใจของชาติ” จะต้องมีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถทำหน้าที่ได้เฉกเช่นเดียวกับผู้ชาย อีกทั้งยังมีหน้าที่ในการอบรมกองกำลังใหม่ของคนในชาติได้นั้นคือการเป็นแม่ที่ดีในการอบรมสั่งสอนลูก ให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

(2) นโยบายสร้างชาติด้านวัฒนธรรม

จุดมุ่งหมายของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามมีจุดมุ่งหมายในการย้ายจุดศูนย์กลางของชาติจากราชสำนัก มาสู่รัฐบาลของสามัญชนทำให้ประชาชนจะต้องเข้าใจคำว่า รัฐบาลเสียใหม่ ซึ่งเป็นการยากมากที่จะเปลี่ยนวัฒนธรรมของคนในชาติ ผู้หญิงจึงเป็นจุดหมายสำคัญที่จะเข้ามามีบทบาทในการสร้างชาติใหม่โดยการ ทำให้ผู้หญิงเป็น “แม่พิมพ์ของชาติ” โดยกำหนดบทบาทของแม่ที่มีต่อลูก โดยดูแลทั้งเรื่องอาหารการกิน การแต่งกาย อบรมเลี้ยงดูเด็ก เป็นต้น เพื่อเป็นแม่พิมพ์ของชาติเพื่อเป็นรากฐานในการสร้างชาติในอนาคตต่อไป ดังที่จอมพล ป. พิบูลย์สงครามได้กล่าวถึงความสำคัญในเรื่องนี้ว่า “

การสร้างชาติของเราในปัจจุบัน ถ้าจะให้ชายสร้างฝ่ายเดียวเท่านั้น เป็นไม่สำเร็จแน่นอนต้องอาศัยหญิงสร้างด้วยจึงจะสำเร็จ ถ้ายังยอมให้หญิงขาดวินัย ขาดความเป็นระเบียบ ขาดความเข้มแข็ง ขาดมานะอดทน ขาดความกล้าหาญอยู่ต่อไปแล้ว การสร้างชาติก็คงสำเร็จไม่ได้เพราะหญิงเป็นแม่ เมื่อมีลูกลูกก็ย่อมเป็นไปตามแม่ ถ้าแม่มีโรคประจำตัวลูกก็เป็นไข้โรคไปด้วย ถ้าแม่ขาดมานะอดทนหรือแต่งกายไม่เป็นระเบียบ ชอบแต่งกายเปลือยเปล่า ลูกก็ต้องเป็นเช่นนั้นไปด้วยตรงกันข้ามถ้าแม่มีระเบียบวินัยดี เข้มแข็งในการทำงาน มีมานะอดทน กล้าหาญ แต่งกายเป็นระเบียบเรียบร้อยลูกก็ทำตามแม่ไปด้วย ฉะนั้นการสร้างชาติจึงถือกันว่าหญิงเป็นเครื่องมือที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในขั้นแรก หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งที่ว่าหญิงเป็นแม่พิมพ์ในการสร้างชาติ (ใจความกล่าวตอบของพนะท่านผู้บัญชาการทหารสูงสุด, 2486 อ้างถึงในสุขสรรค์ แดงภักดี, 2538)

(3) นโยบายด้านประชากร

เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะต้องเร่งให้มีพลเมืองในชาติเพิ่มมากขึ้น โดยการเข้าไปดูแลตั้งแต่อยู่ในครรภ์ของมารดา จนกำเนิดเป็นทารกและกำหนดเรื่องการเลี้ยงดูบุตรเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการเพิ่มพลเมืองและพัฒนาเด็กให้มีความรู้ความสามารถ จึงจำเป็นต้องสร้างแม่ที่ดีเพื่อที่จะอบรมให้

เด็กมีพัฒนาการที่เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีต่อไป ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กล่าวทัศนคติเกี่ยวกับการหาวิธีพัฒนาสตรีเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินนโยบายเพิ่มพลเมืองว่า “ได้เคยตั้งปัญหาพิจารณากันว่าทำอย่างไรจึงจะได้พลเมืองที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อชาติจริง ๆ การค้นคว้าสอบสวนได้ผลออกมาสอดคล้องต้องกันว่า การที่จะสร้างพลเมืองดีนั้นจำเป็นต้องสร้างแม่ที่ดีขึ้นก่อน ถ้าแม่ดีแล้วเป็นการแน่นอนว่าจะได้พลเมืองของชาติ ที่ดีที่สุด” (สาส์นของพระท่าน นายกรัฐมนตรี สำหรับวันงานของแม่ภาคเหนือ นะ จังหวัดลำปาง, 2486 อ้างใน สุขสรรค์ แดงภักดี, 2538)

(4) นโยบายสร้างชาติด้านเศรษฐกิจ

การสร้างชาติด้านเศรษฐกิจมีการแบ่งงานระหว่างเพศอย่างชัดเจน โดยผู้ชายเป็นผู้ออกไปหารายได้เข้าบ้าน และผู้หญิงมีหน้าที่เลี้ยงดูลูก และการอบรมวิชาชีพที่เป็นงานสำหรับผู้หญิงหรือ “ศิลปะวิชาชีพ” ก็จะเป็นงานเฉพาะเกี่ยวกับงานบ้านงานเรือน เช่น เย็บปักถักร้อย ทำครัว งานด้านสุขอนามัย เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการเปิดโรงเรียนทอผ้าในจังหวัดต่าง ๆ ถึง 36 จังหวัด จึงมีการแบ่งงานระหว่างเพศเพื่อนำไปสู่ความเจริญทัดเทียมกับอารยะประเทศ ดังคำกล่าวของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ว่า

เกี่ยวกับงานของผู้หญิง เราจะเห็นได้ว่าเราเป็นพ่อบ้าน มีครอบครัวทางฝ่ายชายเป็นผู้หารายได้มาให้ ทางฝ่ายหญิงมีหน้าที่เลี้ยงลูกครั้นโตขึ้นเวลาที่ลูกจะสอนเดินจะอาบน้ำ เช่นกำลังเล็ก ๆ ยังไม่สามารถจะเลี้ยงตัวเองได้ทางฝ่ายมารดาก็ปกป้องรักษา (กระทรวงมหาดไทย, 2486 อ้างถึงใน สุขสรรค์ แดงภักดี, 2538)

จะเห็นได้ว่านโยบายสร้างชาติทั้ง 4 ด้านในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นการเผยแพร่ และปลูกฝังอุดมการณ์แม่เรือนที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงทั้งความเป็นแม่และความเป็นเมียของผู้หญิงไทยให้เข้ากับบริบทยุคสมัย ทำให้บทบาทของผู้หญิงไทยถูกกำหนดความเป็นเมียและความเป็นแม่ที่จะต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของชาติทำให้ ชุดความคิดดังกล่าวตกผลึกมาจนถึงปัจจุบันที่ผู้หญิงจะต้องมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรธิดาและดูแลคนในครอบครัว ผู้หญิงจึงมีความสำคัญในการสร้างชาติโดยการบำรุงผู้หญิงให้เป็นแม่พันธุ์ที่ดี และเป็นแม่พิมพ์ที่ดีของชาติ พฤติกรรมของลูกจะดีหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับ การเลี้ยงดูของแม่ความเป็นแม่ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ให้ความสำคัญกับความเป็นแม่ในฐานะการมีส่วนร่วมในการสร้างชาติด้วยการมีลูกและการเป็นแม่ที่ดีของลูก โดยการกำหนดหน้าที่ระหว่างเพศอย่างชัดเจนโดยกำหนดให้หน้าที่ของผู้หญิงคือการเลี้ยงดูลูก ส่วนฝ่ายชายเป็นผู้หารายได้มาจุนเจือครอบครัว

3.3 ความเป็นแม่ในสังคมไทยภาคเหนือ

การศึกษาเพศสถานะและเพศวิถีความสัมพันธ์ระหว่างเพศในสังคมไทย มีงานศึกษาสถานะของผู้หญิงในระบบครอบครัวและเครือญาติในสังคมชานาไทยในภาคเหนือดั้งเดิมซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรมจากนักวิชาการหลายท่าน (Potter, 1977; Cohen & Wijeyewardene, 1984; Davis, 1984; Turton, 1984; Irvine, 1984 อ้างถึงใน ยศ สันตสมบัติ, 2535, น. 10 - 12) ได้กล่าวว่า ผู้หญิงชานาไทยในภาคเหนือมีสถานะทางสังคมที่ค่อนข้างสูง โดยมีระบบการแต่งงานที่ให้ผู้ชายย้ายเข้ามาอยู่ในบ้านของผู้หญิงโดยจัดให้อยู่ในลักษณะของมาตุพงศ์ โดยที่พี่น้องผู้หญิงจะนิยมปลูกบ้านใกล้เคียงกันและมีความเชื่อในเรื่องผีปู่ย่าหรือการนับถือผีฝ่ายแม่ ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในการผลิตและการค้า ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้ผู้หญิงในสังคมชานาไทยภาคเหนือมีสถานะภาพที่เท่าเทียมกัน

เมื่อกล่าวถึงในสังคมไทยภาคเหนือในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรม ผู้หญิงในชุมชนชนบทมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชน ผู้หญิงเป็นผู้ผลิตสำคัญด้านการเกษตร ทดเทียมกับผู้ชาย ผู้หญิงมีบทบาทในการประกอบกิจการการค้า เป็นผู้ควบคุมรายรับรายจ่ายของครอบครัว และเป็นแกนกลางของระบบครอบครัวและเครือญาติ การที่ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจ เป็นทั้งผู้ผลิตและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจควบคุมการผลิต ทำให้ผู้หญิงมีสถานะทัดเทียมกับผู้ชาย อีกทั้งยังได้รับการปกป้องจากครอบครัวและเครือญาติ แต่ภายหลังเงื่อนไขทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะเศรษฐกิจ (ยศ สันตสมบัติ, 2534, น. 201)

ครอบครัวและกลุ่มเครือญาติเป็นพื้นฐานของข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชนชานาไทยตลอดมาทุกยุคทุกสมัย นอกเหนือไปจากสมาชิกในครอบครัวแล้วยังมีกลุ่มเครือญาติของชาวบ้านแต่ละคนประกอบไปด้วยบรรดาผู้สืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษ สมาชิกของกลุ่มเครือญาติส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันโดยเรียกรวม ๆ ว่าญาติ หรืออาว ซึ่งจะมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันคอยสนับสนุนและช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากกว่าเพื่อนบ้านหรือชาวบ้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งญาติฝ่ายแม่ เช่น พี่สาว น้องสาว ซึ่งจะคอยสอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือกัน (ยศ สันตสมบัติ, 2534, น. 206)

3.3.1 บทบาทสตรีล้านนา

บทบาทของผู้หญิงล้านนาจากการศึกษาของ วิถี พานิชพันธ์ ในหนังสือเรื่อง วิถีล้านนา กล่าวถึงบทบาทของผู้หญิงล้านนาว่า ผู้หญิงล้านนาเป็นเพศที่ต้องทำงานหนักตลอดชีวิต โดยจารีตประเพณี ทุกเรื่องในครอบครัวล้วนแต่เป็นหน้าที่ของผู้หญิงเป็นผู้รู้ผู้เห็นความเคลื่อนไหวในครอบครัวแม้แต่ในชุมชน เป็นผู้ควบคุมการใช้จ่ายภายในบ้าน เมื่อมีลูกก็มักจะสอนลูกทั้งชายหญิงเกี่ยวกับการใช้ชีวิต ให้รู้จักสิ่งแวดล้อม และมารยาทในสังคม และมักจะเข้มงวดเป็นพิเศษกับลูกสาว

ทั้งนี้เพราะผู้หญิงไม่ค่อยมีโอกาสได้เรียนหนังสือแบบผู้ชาย การเรียนรู้ทุกอย่างจึงต้องอาศัยแม่และยายเป็นผู้สอนเมื่อถึงวัยสาวก็ต้องเรียนรู้การทอผ้า ในระดับการผลิตใช้เองในครอบครัว แต่ก็แฝงนัยยะว่าเป็นการแสดงความพร้อมที่จะมีคู่ครอง และสร้างครอบครัวใหม่ (วิถี พานิชพันธ์, 2548)

ผู้ชายล้านนาไม่นิยมแ้วสาวบ้านเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้านับถือผีบรรพบุรุษสายเดียวกัน ผู้ชายมักจะออกเดินทางเพื่อไปแ้วสาวต่างบ้านยามค่ำคืน หนุ่มสาวจะถูกปล่อยให้พูดคุยกันตามลำพังพ่อแม่พี่น้องต้องหลบเข้าห้องนอนเพื่อให้ทั้งสองได้พูดคุยกัน ตามจารีตห้ามมีการแตะเนื้อต้องตัวกันเพราะจะเป็นการผิดผีเรือน ซึ่งต้องทำการปรับไหมและทำพิธีเสียผีให้แก่ฝ่ายหญิง หากทั้งสองตกลงปลงใจกันแล้วให้พ่อแม่มาสู่ขอตามประเพณีและย้ายสำมะโนครัวมาอยู่บ้านฝ่ายหญิง ผู้หญิงจึงต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวสูง ชอบค้าขาย ถนัดการเจรจาการใช้วาทศิลป์ ลูกสาวคนโตจะเป็นผู้สืบเชื้อสายผีบรรพบุรุษหรือเป็นเจ้าผี ลูกสาวคนเล็กจะเป็นผู้รับมรดกบ้านเรือนเรือกรสวนไร่นา พร้อมทั้งรับผิดชอบความเป็นอยู่ของวงศ์ตระกูล ผู้หญิงล้านนาจึงจะรู้เรื่องราวความเคลื่อนไหวในชุมชน เนื่องจากไม่นิยมย้ายถิ่นฐาน (วิถี พานิชพันธ์, 2548)

3.3.2 วัฒนธรรมสายแม่

สังคมวัฒนธรรมล้านนาแตกต่างจากวัฒนธรรมสากลทั่วไปที่เป็นปิตาธิปไตย (Patriarchal Society) ซึ่งชาวล้านนามีโครงสร้างสังคมแบบมาตาธิปไตย (Matriarchal Society) โดยจะให้ความสำคัญกับเพศหญิงมากกว่า เนื่องจากผู้หญิงจะต้องดูแลความเป็นอยู่ของคนในครอบครัว ผู้หญิงส่วนมากจะไม่ค่อยย้ายถิ่นฐาน ดังนั้นผู้หญิงล้านนาจึงเป็นผู้ถือองค์ความรู้ในชุมชน อีกทั้งยังมีความทรงจำและความเป็นมาของตนเองได้ดี ดังนั้นเรื่องเล่าและการสืบสานภูมิปัญญาต่าง ๆ สู่ลูกหลาน ประเพณีต่าง ๆ จึงถูกถ่ายทอดจากผู้เป็นแม่ อีกทั้งการแต่งงานตามประเพณีล้านนาผู้ชายจะต้องแต่งงานเข้าบ้านผู้หญิง และผู้หญิงจะต้องเป็นฝ่ายดูแลบ้านเรือนทุกอย่างรวมทั้งเป็นเจ้าของทรัพย์สินสมบัติที่มีอยู่ ผู้หญิงจึงเป็นผู้กำหนดรูปแบบการดำรงชีวิต การกิน การอยู่ จารีตประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ในบ้านเรือนและครอบครัวและอำนาจต่อรองค่อนข้างสูง (วิถี พานิชพันธ์, 2548)

ในแนวคิดระบบความสัมพันธ์ครอบครัวแบบมาตุพงศ์ผู้หญิงจะต้องเป็นเสาหลักให้กับครอบครัวโดยที่ ผู้หญิงจะมีฐานะเป็น “แม่เจ้าเรือน” โดยทุกอย่างจะต้องเป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายหญิงโดยลำพังฝ่ายชายจะเข้าไปล่วงล้ำไม่ได้ ซึ่งการศึกษาของ แสง บุญเฉลิมวิภาส (อ้างใน สุชีลา ตันชัยนันท์, 2558) ได้พบว่าสังคมไทยดั้งเดิมเป็นสังคมแบบมาตาลาย หรือระบบแม่เป็นใหญ่ เมื่อชายหญิงสมรสกันแล้วฝ่ายชายจะต้องมาอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิง ผู้หญิงจึงมีหน้าที่เป็นผู้เลี้ยงดูบุตร และเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สิน โดยอ้างจากการศึกษาของ Chavivun (1986 อ้างถึงใน สุชีลา ตันชัยนันท์, 2558) ซึ่งศึกษาแล้วปรากฏว่าผู้หญิงไทยเป็นผู้เก็บเงินของครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่สามีจะให้เงินที่หาได้ทั้งหมดกับภรรยา ภรรยาทำหน้าที่ในการจัดการเรื่องการเงินของครอบครัว

เพศสถานะถูกนิยามตั้งแต่วินาทีแรกที่มีมนุษย์ลืมตามาดูโลก โดยการตั้งกฎต่าง ๆ เช่น อาหารการกินหรือการอยู่ไฟของแม่ที่มีลูกผู้ชายและลูกผู้หญิงก็มีความแตกต่างกัน คือถ้ามีลูกผู้ชายจะอยู่ไฟเป็นเวลา 28 วันส่วนถ้ามีลูกเป็นลูกผู้หญิงจะต้องอยู่ไฟเป็นเวลา 32 วัน ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นวิธีคิดเกี่ยวกับบทบาทเพศที่เปิดโอกาสให้ผู้ชายได้มีอิสระเร็วกว่าผู้หญิงที่จะต้องผูกตัวเองอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ซึ่งสังคมภาคเหนือที่ผู้หญิงถูกผูกโยงไว้กับแนวความคิดเกี่ยวกับจารีตประเพณี เช่น การจัดการที่ดิน การสืบทอดมรดก การแต่งงาน หรือการนับถือผีบรรพบุรุษ เป็นต้น แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้นจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงการสืบทอดมรดกและที่ดินของตระกูลโดยการลดบทบาทความเชื่อเรื่องผีปู่ย่า เปลี่ยนแปลงกฎที่อยู่อาศัยของผู้ชายผู้หญิงหลังแต่งงาน เปลี่ยนแปลงเรื่องการแบ่งงานระหว่างเพศ ทำให้บทบาทและฐานะของผู้หญิงแต่เดิมที่มีฐานะสูงกว่าผู้ชายทำให้สถานะของผู้หญิงภาคเหนือลดลง และทำให้ผู้หญิงออกจากบ้านไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น (ยศ สันตสมบัติ, 2535)

ดังนั้นผู้หญิงไทยภาคเหนือในปัจจุบันได้มีการปรับตัวเข้ากับบริบทแวดล้อมภายในสังคมที่มากขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งความเป็นแม่และความเป็นเมียที่ผู้หญิงถูกคาดหวังให้ทำงานนอกบ้านมากขึ้น อีกทั้งยังต้องทำงานในบ้านไปพร้อม ๆ กันด้วย

3.3.3 ความคาดหวังของสังคมกับความเป็นแม่ในภาคเหนือ

ความคาดหวังของสังคมเป็นการสร้างบรรทัดฐานอย่างหนึ่งที่ทำให้สถาบันต่าง ๆ ได้ทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคมที่กำหนดว่าเพศหญิงควรจะมีหน้าที่อย่างไรหรือเพศชายควรมีพฤติกรรมเช่นไร จึงทำให้ในสังคมไทย ในชุมชนต่าง ๆ มีการเสนอภาพแทนของผู้หญิงผู้ชายผ่านสัญญาณจากสื่อต่าง ๆ เช่น คำสอนของพ่อแม่ พิธีกรรม ประเพณีต่าง ๆ สื่อสมัยใหม่ ซึ่งในสังคมไทยภาคเหนือก็มีการนำเสนอภาพตัวแทนเกี่ยวกับบทบาทของเพศ จากการศึกษาวิจัยของ ศศิธร ไชยชนะ (2544) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของสังคมกับพฤติกรรมและบทบาทความเป็นผู้หญิงในชุมชน ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงไทยภาคเหนือ ที่มีในส่วนของภาพลักษณ์ความเป็นผู้หญิงที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งจะมีภาพลักษณ์ของการเป็นแม่ศรีเรือน ภาพลักษณ์เรื่องความกตัญญู ภาพลักษณ์ของผู้หญิงตามความเชื่อที่ว่าผู้ชายแข็งแรงกว่าทั้งผู้ชายและจิตใจ ภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เกี่ยวกับเรื่องในบ้านทุกอย่างที่เป็นของผู้หญิง

(1) ภาพลักษณ์ความเป็นแม่ศรีเรือน

การอบรมสั่งสอนผู้หญิงให้มีความเป็นแม่ศรีเรือนนั้นจะอยู่ในทุกวัยของชีวิต เช่น วัยเด็กแม่จะสอนให้ลูกผู้หญิงเรียนรู้เกี่ยวกับการบ้านการเรือน โดยผู้หญิงจะซึมซับบทบาทของผู้หญิง

ผ่านการกระทำของแม่โดยการช่วยแม่ทำงานบ้าน โดยเด็กผู้หญิงภาคเหนือในสมัยก่อนจะไม่ได้เรียนหนังสือเด็กผู้หญิงจะอยู่ที่บ้านและเรียนรู้เรื่องงานจากแม่

เมื่อโตขึ้นครอบครัวจะมีการอบรมสั่งสอนลูกผู้หญิงหรือลูกผู้ชายแบ่งแยกตามบทบาทที่ชัดเจน ซึ่งบทบาทของผู้หญิงจะถูกอบรมขัดเกลาให้มีการเรียนรู้และเก่งกาจบ้านการเรือนปลูกฝังให้เตรียมตัวมีเหย้ามีเรือน ผู้หญิงต้องรู้จักทำอาหาร เย็บปักถักร้อย ทำงานในไร่นารู้จักปรนนิบัติเอาใจผู้อื่น ผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงานต้องรู้จักรักษาวนสรวงตัว ไม่เป็นผู้หญิงใจง่ายให้ผู้ชายล่วงเกินก่อนแต่งงาน ซึ่งผู้หญิงไม่เพียงแต่จะต้องวางตัวให้เหมาะสมเท่านั้นยังต้องมีคุณสมบัติที่ชุมชนคาดหวังคือ “การเป็นแม่บ้านแม่เรือน” ซึ่งหมายถึงการทำงานของหญิงทั้งในบ้านและในไร่นาถ้าผู้หญิงบ้านใดขยันก็จะเป็นที่หมายปองของชายหนุ่มในชุมชนด้วยการเสริมสร้างคุณสมบัติเหล่านี้เพื่อต้องการให้ผู้หญิงเป็นที่หมายปองของผู้ชายได้แต่งงานมีครอบครัว ซึ่งเรื่องแต่งงานนั้นถือว่าสำคัญมากดังภาษิตที่ว่า “บ่มีผัว บ่มีวันข้าง” หรือ เป็นสาวเป็นคู่ราย เป็นหม้ายเป็นคู่แคลน” หมายถึงการเป็นหญิงสาวจะถูกดูหมิ่นตีดินนินทาเช่นเดียวกับการเป็นหญิงหม้าย

บทบาทของผู้หญิงในวัยครองเรือน ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะมีบทบาทจำกัดอยู่ในครัวเรือน นั่นคือการเป็นแม่บ้านที่ดี รู้จักปรนนิบัติสามี รวมทั้งเคารพเชื่อฟังและซื่อสัตย์ต่อสามี โดยมีการสอนผ่านสุภาษิตต่าง ๆ เช่น สอนให้รู้จักหน้าที่ของตน การแบ่งงานระหว่างชายหญิงสอนให้รู้จักคุณธรรมที่จะอยู่ร่วมกันภายในครอบครัว ดังภาษิตที่ว่า “ผัวบ่บ่ถือเมีย คำเท่าเรือกบัก้าง เมียบ่บ่ถือผัว คำก่องเท่าหัวก็เสี่ยง”

ดังนั้นความคาดหวังต่อผู้หญิงของสังคมไทยภาคเหนือ ผู้หญิงยังถูกสอนให้เป็นแม่ศรีเรือนในทุกช่วงวัยของชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านคำสอน สุภาษิต คำพังเพย ต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่แล้วผู้หญิงจะซึมซับบทบาทของผู้หญิงผ่านพฤติกรรมของแม่ในการเรียนรู้เรื่องงานบ้านปลูกฝังให้ผู้หญิงเรียนรู้เรื่องการบ้านการเรือน รักษาวนสรวงตัวซึ่งคนไทยภาคเหนือจะมีกลไกในการควบคุมความประพฤติของผู้หญิงให้เป็นไปตามที่คาดหวังของครอบครัวนั่นคือการนับถือผี จึงทำให้ผู้หญิงในชุมชนยึดถือปฏิบัติตามค่านิยมว่ามีความถูกต้องและเหมาะสม (ศศิธร ไชยชนะ, 2544)

(2) ภาพลักษณ์ของผู้หญิงเรื่องความกตัญญู

ค่านิยมเรื่องความกตัญญู ครอบครัวมีส่วนในการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้มีความกตัญญูต่อบิดามารดาและเคารพนับถือญาติผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณจะต้องทดแทนบุญคุณ ซึ่งลูกหลานจะถูกสั่งสอนว่าพ่อแม่คือพระในบ้านจะต้องปฏิบัติตัวให้ต่อบิดามารดา ใครปฏิบัติตัวไม่ดีต่อพ่อแม่จะเป็นกรรมติดตัวไปดังภาษิตที่ว่า “คนบ่ฟังกำ ปูย่าตายาย ป้อแม่ แม่มีข้าวของมันกับแพร่จักวาย” หมายถึงลูกที่อยู่ในโอวาทของพ่อแม่จะได้รับความสุขความเจริญเชื่อว่าผู้ที่ให้พ่อแม่เสียหน้าต้ามักจะไม่มีความสุขเจริญก้าวหน้า

ผู้หญิงได้ถูกคาดหวังอย่างสูงจากพ่อแม่คือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว ว่า “ลูกสาวจะต้องคอยปรนนิบัติพ่อแม่ยามเจ็บไข้ได้ป่วย ยามแก่เฒ่า” “ส่วนลูกชายได้บวชก็ถือว่าเป็นความกตัญญูได้ตอบแทนคุณบิดามารดา” “ลูกสาวต้องเป็นผู้อยู่ดูแลปรนนิบัติพ่อแม่ยามพ่อแม่แก่เฒ่าซึ่งเป็นที่ยึดถือปฏิบัติแต่ดั้งเดิม พ่อแม่จะยกเฮือนเก้า (หมายถึงเรือนของพ่อแม่ที่ยกให้กับลูกสาวคนเล็ก) ให้ลูกสาวและอยู่กับลูกสาวโดยอุ่นใจว่าเมื่อเจ็บป่วยก็จะมีลูกคอยดูแล (ศศิธร ไชยชนะ, 2544)

(3) ภาพลักษณ์ของผู้หญิงตามความเชื่อในเรื่องผู้ชายแข็งแรงกว่าผู้หญิงทั้งร่างกายและจิตใจ

ความเชื่อในเรื่องที่ผู้ชายแข็งแรงกว่าผู้หญิงทั้งร่างกายและจิตใจนั้นเป็นความเชื่อที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างเพศชายหญิงซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกกำหนดขึ้นโดยธรรมชาติทางด้านสรีระหรือชีวภาพ จึงหมายความว่า โครงสร้างร่างกายของผู้ชายเช่นกระดูก กล้ามเนื้อมีความแข็งแรงกว่าผู้หญิง ในขณะที่ผู้หญิงมีความอ่อนแอกว่าอีกทั้งยังผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติของมนุษย์ นั่นคือการมีประจำเดือน การตั้งครรภ์ การคลอดบุตร การเลี้ยงดูบุตรเป็นต้น จากความแตกต่างเหล่านี้นำไปสู่การกำหนดความแตกต่างระหว่างเพศจากสรีระร่างกายของคนโดยผู้ชายจะต้องทำงานหรือทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับความคล่องแคล่ว คือการออกศึกสงคราม ออกทำงานนอกบ้านเป็นต้น ส่วนผู้หญิงนั้นจะรับหน้าที่ในการดูแลบ้าน เลี้ยงลูก อบรมลูกอยู่ที่บ้านอีกทั้งชุมชนและความเชื่อของคนภาคเหนือยังมีข้อห้ามเกี่ยวกับการมีประจำเดือนที่เป็นข้อจำกัดในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเข้าในพระวิหารเพื่อทำพิธีทางศาสนาเป็นต้น (ศศิธร ไชยชนะ, 2544)

(4) ภาพลักษณ์ของผู้หญิงเกี่ยวกับเรื่องในบ้านของผู้หญิง

ภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทยภาคเหนือเกี่ยวกับเรื่องในบ้านของผู้หญิง ซึ่งแรกเริ่มตั้งแต่ประเพณีการเกิด คือการอยู่เดือนหลังคลอดของแม่ ซึ่งสืบเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า ถ้าเด็กเกิดมาเป็นผู้หญิง ผู้ใหญ่จะเอาเข็มและด้ายไว้ในกระดิ่งใส่เด็กเพื่อเป็นเคล็ดให้มีความสามารถทางด้านเย็บปักถักร้อย ปั่นด้ายทอผ้า ผู้เป็นแม่จะต้องอยู่เดือนให้นานกว่า 30 วันถือว่าเป็นการ “เผื่อหูกเผื่อฝ้าย” หมายความว่า เป็นการให้ลูกผู้หญิงเก่งการบ้านการเรือน มีความขยันขันแข็ง เป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดีเมื่อโตขึ้น

เด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายจะได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันซึ่งเด็กผู้ชายพ่อจะเป็นผู้ดูแลส่วนเด็กผู้หญิงจะต้องเรียนรู้และได้รับการถ่ายทอดการทำงานบ้านจากแม่ เช่นการช่วยดูแลน้องกวาดบ้าน ถูบ้านและคอยช่วยเหลือแม่ในการทำกับข้าว ซึ่งแม่จะคอยสอนว่าจะต้องทำอะไร พอโตขึ้นก็ทำหน้าที่แทน เช่น นั่งข้าวเอง ทำกับข้าวแทนแม่ เป็นต้น ซึ่งความรู้ที่ผู้หญิงได้รับนั้นจะเกี่ยวกับเรื่องในบ้านที่ได้ประพฤติปฏิบัติในครอบครัวอยู่เป็นประจำ ทำให้ผู้หญิงซึมซับบทบาทหน้าที่โดยมีแม่เป็นแบบอย่าง ซึ่งจะแตกต่างจากผู้ชายที่ได้เรียนรู้จากพ่อในการถ่ายทอดความรู้ด้านอาชีพ อีกทั้งยังได้

เรียนหนังสือ ที่วัดซึ่งสอนโดยพระจะเห็นได้จากผู้ชายอาวุโสส่วนใหญ่ในล้านนาจะอ่านออก เขียนได้ เขียนตัวเมืองล้านนาได้ ซึ่งหน้าที่ของทั้งผู้หญิงและผู้ชายนั้นก็เพื่อที่จะดูแลคนในครอบครัวโดยรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดังภาษิตที่ว่า “ป้อจายลูกเจ้าหื้อพ่อสีแจ่งบ้าน แม่ญิงลูกเจ้าหื้อพ่อสีแจ่งเฮือน” อันหมายถึงความรับผิดชอบของผู้หญิงและผู้ชายนั้นจะต้องดูแลความเป็นอยู่ของครอบครัว

การอบรมสั่งสอนเรื่องในบ้านให้กับผู้หญิงเมื่อเด็กผู้หญิงเริ่มโตเป็นสาวจะสอนให้เชื่อในเรื่องการนับถือ “ผีปู่ย่า” ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นผีของผู้หญิงและมีผู้หญิงอาวุโสของตระกูลเป็น “กั๋นผี” เชื่อว่าผีปู่ย่าจะช่วยกันดูแลบ้านช่วยควบคุมไม่ให้ผู้หญิงกระทำความผิดฮึดฮอยผิดผี จะทำให้คนในบ้านเจ็บป่วยไม่สบายต้องมาขอสุมาผี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง ครอบครัวสังคมนี้อาจเห็นว่าการให้ผู้หญิงเป็นคนของครอบครัวเพราะการสืบผีเป็นหน้าที่ของลูกผู้หญิงคนโตของครอบครัว ผีปู่ย่ามีหน้าที่รักษาดูแลคนในบ้าน ซึ่งเปรียบได้กับว่างานของผู้หญิงคืองานที่อยู่ในบ้านเท่านั้น ซึ่งการสืบเชื้อสายจากแม่นั้นจะเห็นได้จากการแต่งงานของคนไทยภาคเหนือที่จะแต่งเข้าโดยการให้ผู้ชายเข้ามาอยู่ในบ้านผู้หญิงก่อนที่จะไปสร้างครอบครัวเอง และการตั้งกฎเกณฑ์เรื่องการยกบ้านเก่า ให้ลูกผู้หญิงคนเล็กหมายถึงลูกสาวคนเล็กจะต้องเป็นผู้เลี้ยงดูพ่อแม่ในยามแก่เฒ่า (ศศิธร ไชยชนะ, 2544)

3.4 ความเป็นแม่ในพระพุทธศาสนา

คำว่า “แม่” ที่พุทธศาสนาแสดงค่อนข้างหลากหลาย อย่างในคัมภีร์อริยธานวรรณา แสดงไว้ ๖ ศัพท์ แต่ละศัพท์มีความหมายที่เจาะจงลักษณะของความเป็นแม่ กล่าวคือ อมมาและอมพา หมายถึง หญิงที่บุตรธิดาบูชา ชนนี หมายถึง หญิงผู้ให้กำเนิดบุตรธิดา มาตุ หมายถึง หญิงผู้นับถือบุตรด้วยธรรม ขเนตติ และชนิกา หมายถึง หญิงผู้ให้กำเนิด ส่วนในคัมภีร์มังคลัตถปิณี แสดงไว้ ๖ ศัพท์เช่นกันคือ โทหิณี หมายถึงหญิงที่แพ่ท้อง สุหทา หมายถึง หญิงที่มีจิตใจอ่อนโยน ชนยนตี และขเนตติ หมายถึงหญิงที่ให้กำเนิดลูก โตเสนตี หมายถึง หญิงที่คอยขับไล่ก่อกวน เลี้ยงดูลูกให้ร่าเริงเบิกบาน และโปเสนตี หมายถึง หญิงที่คอยดูแล เอาใจใส่ เลี้ยงดู ลูกไม่ได้ขาดตกบกพร่อง ดังนั้น เมื่อพิจารณาความหมายจากศัพท์ใน 2 คัมภีร์นี้ จะพบว่า แม่ผู้ให้กำเนิดลูก แม่ผู้ประคับประคองลูก แม่ผู้มีพระคุณ (มนตรี เพชรนาจักร, 2561, น. 7)

อุดมการณ์ความเป็นแม่ได้รับการยกย่องบูชาในพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏในข้อเขียนและปฐกถาธรรมะของ พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) (อ้างถึงใน สุชีลา ดันชัยนันท์, 2558) กล่าวว่าแม่เป็นพระในบ้านเป็นบุคคลที่ควรได้รับการยกย่องบูชาไม่ต่างจากพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ซึ่งแม่เป็นผู้ที่มีความรักที่บริสุทธิ์เป็นการแสดงความรักที่มีความเคารพ

อีกทั้ง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2555) กล่าวไว้ในธรรมนิพนธ์เรื่อง สี่หน้าที่สตรีไทย ได้มีการยกย่องแม่ไว้ในฐานะสูงสุด โดยที่แม่มีฐานะเป็นพระอรหันต์ของลูกหมายความว่าแม่จะต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์ต่อลูกโดยเริ่มตั้งแต่การมีความรักที่บริสุทธิ์รักลูกด้วยใจจริงถึงแม้ลูกจะทำผิดแต่ผู้เป็นแม่ก็ต้องให้อภัย

ความเป็นแม่ในพระพุทธศาสนา ได้วางแนวทางของความเป็นแม่ไว้ว่า “แม่ที่ดีควรเป็นอย่างไรเพื่อที่จะนำพาบุคคลไปสู่ความเป็นแม่ที่ดี จะพบว่า แม่ที่ดีคือแม่ที่คุณธรรมซึ่งจะต้องพัฒนาตนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ จากจริยธรรมพื้นฐานให้ไปสู่จริยธรรม ขั้นสูง หลักจริยธรรมที่พุทธศาสนาเสนอไว้ (มนตรี เพชรนาจักร, 2561, น. 7) คือ

1.หลักจริยธรรมของผู้สร้างโลก (พรหมวิหารธรรม) หลักดังกล่าวนี้ หญิงผู้เป็นแม่จะต้องมีความรัก ความปรารถนาดี (เมตตา) ต่อลูกอย่างหาประมาณมิได้ คิดสงสารลูกเมื่อลูกตกทุกข์ได้ยาก (กรุณา) ในคราวที่ลูกประสบความสุข ความสำเร็จและความเจริญ แม่จะคอยยินดีด้วย (มุทิตา) และเมื่อลูกสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาแม่อีกแล้ว แม่ควรวางใจเป็นกลางไม่เข้าไปเจ้ากี้เจ้าการกับเส้นทางที่ลูกเลือกแล้ว (อุเบกขา)

2. หลักจริยธรรมสำหรับผู้ควรแก่การบูชา (เทวธรรม) หลักดังกล่าวนี้พุทธศาสนามองว่าเป็นหลักจริยธรรมสำหรับเทวดาประกอบด้วย ความละเอียดแก่ใจหากจะต้องทำสิ่งไม่ดี (หิริ) และ ความเกรงกลัวต่อผลที่เกิดขึ้นจากการทำสิ่งไม่ดี (โอตตปป) เป็นการเพื่อการชำระกายวาจาและใจให้บริสุทธิ์สะอาด

3.หลักจริยธรรมสำหรับกัลยาณมิตรผู้เป็นครูของโลก (กัลยาณมิตรธรรม) หลักนี้ผู้เป็นแม่มีความอ่อนโยน น่ารัก (ปิโย) น่าเคารพ (ครุ) น่ายกย่องสรรเสริญ (ภาวนีโย) รู้จักพูดอย่างมีเหตุมีผล (วตฺตา) อดทนต่อถ้อยคำของคนอื่น (วจนฺทฺขโม) สามารถกล่าวข้อความที่ลึกซึ้งหรืออธิบายข้อความที่ลึกซึ้งให้เข้าใจได้โดยง่าย (คมฺภีร กถ กตฺตา) และไม่ชักนำในทางที่ไม่ดี (โนจฺญฺฐาเน นีโยชเย) หลักจริยธรรมดังกล่าวนี้เพื่อความเป็นคนน่าเชื่อถือ การมีประโยชน์ต่อลูกและสังคมรอบข้าง

4.หลักกรรม อันได้แก่ ทางแห่งการทำความดี (กุศลกรรมบถ) 3 ทางคือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ผลของเส้นทางสายนี้ก็เพื่อเป็นผู้ไม่มีเวรภัยใด ๆ และต่อใคร ๆ ทั้งตนเองและผู้อื่น

5.หน้าที่ตามหลักทศ 6 ประกอบด้วย การห้ามปรามลูกจากความชั่ว การให้ลูกตั้งอยู่ในความดี การสนับสนุนลูกให้ได้รับศึกษาและศิลปวิทยา การแนะนำคูครองที่ดีให้ลูก และการมอบทรัพย์สมบัติที่มีอยู่ให้กับลูกในเวลาที่เหมาะสม

3.4.1 การเลี้ยงลูกดีเท่ากับทำหน้าที่ต่อสังคมทั้งหมด

พ่อแม่เลี้ยงดูลูกจะต้องทำทั้งอามิสสงเคราะห์ และธรรมสงเคราะห์ ให้ครบทั้งสองอย่างพ่อแม่ต้องให้ธรรมสงเคราะห์ด้วย ต้องสงเคราะห์ด้วยธรรม โดยแนะนำอบรมสั่งสอนปลูกฝัง

จริยธรรม ศีลธรรม ให้คุณธรรมความดีงามเจริญงอกงามขึ้นในจิตใจของลูก ให้ลูกมีความซาบซึ้งในความดีงาม และทราบซึ่งถึงคุณค่าของสิ่งที่ดีงาม ให้เป็นการเลี้ยงดูชนิดที่ เลี้ยงทั้งกาย เลี้ยงทั้งใจ หรือ กายก็ให้ ใจก็เลี้ยง ไม่ใช่เลี้ยงแต่กาย ใจไม่เลี้ยงด้วย ถ้าเลี้ยงแต่กายไม่เลี้ยงจิตใจด้วย ก็จะเกิดผลเสียมากมายต่อชีวิตของเด็กเอง และต่อสังคม ฉะนั้นจึงต้องเลี้ยงใจด้วย ให้ใจเจริญงอกงาม เป็นใจที่ดีงาม เป็นคนที่เจริญสมบูรณ์พร้อมทั้งกายและใจ จึงจะเรียกว่าเป็นการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง

ในที่นี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2533) ได้กล่าวหน้าที่ของคนเป็นแม่ไว้ในบทความ ผ้าขาวม้าผ้าขึ้นและกางเกงในว่า “การให้กำเนิดบุตรเป็นการมีบุญคุณอันเหลือแก่ลูกในการให้กำเนิดเกิดมาเป็นคน เพราะว่ามันุษย์เท่านั้นจะได้สัมผัสพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและมีโอกาสเข้าถึงพระนิพพาน ซึ่งในพิธีกรรมการบวชพระก็ได้มีการทำพิธีเรียกขวัญนาคซึ่งเชื่อว่าเป็นการระลึกถึงพระคุณของแม่ ซึ่งมีการศึกษาเรื่องการประกอบพิธีทำขวัญนาคของ Keyes (1984 อ้างถึงใน สุขีลา ตันชัยนันท์, 2558) พบว่าเนื้อหาของการทำขวัญนาค สำคัญคือการระลึกและบูชาพระคุณของแม่ของผู้ชายที่กำลังจะบวช

Sulak (1982 อ้างถึงใน สุขาดา ทวีสิทธิ์, 2549) กล่าวว่าวาทกรรมจารีตที่กำหนดขึ้นภายใต้อิทธิพลของพระพุทธศาสนาได้ผลิตซ้ำและตอกย้ำอัตลักษณ์ของผู้หญิงในฐานะที่เป็นผู้เลี้ยงดูหรือความเป็นแม่ การมีสถานภาพเป็นแม่ทำให้ผู้หญิงได้รับความนับถือจากสังคม ชาวพุทธได้รับการบ่มสอนให้เคารพบูชาแม่ในฐานะครูคนแรกของตน นอกจากนี้ (Keyes, 1984 อ้างถึงใน สุขาดา ทวีสิทธิ์, 2549) พระพุทธศาสนาชี้แนะว่า ความเป็นแม่คือ ปริณพละที่มีไว้ให้ผู้หญิงสะสมบุญ แต่การสะสมบุญของผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกัน โดยผู้หญิงจะไม่สามารถสะสมบุญได้ด้วยตนเองจากการบวช แต่ผู้หญิงจะสร้างบุญได้ด้วยการให้ลูกชายได้บวช ผู้หญิงไทยจึงถูกวาทกรรมจารีตปลูกฝังให้เชื่อว่า การได้เป็นแม่คนและอนุญาตให้ลูกชายบวช เพื่อสืบทอดศาสนาพุทธ จะได้รับบุญกุศลสูงสุดเมื่อตายไป

3.4.2 ธาตุแท้ความเป็นแม่

ธาตุแท้ความเป็นแม่ เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่งที่ได้ให้ความหมายถึงความเป็นแม่ ซึ่งเขียนโดยศรีศากยโศภ (2554) จากหนังสือเรื่อง ธาตุแท้ความเป็นแม่ และหัวใจพระพุทธองค์ เขียนโดย ศรีศากยโศภ ได้กล่าวถึงธาตุแท้ของความเป็นแม่ในพระพุทธศาสนา

(1) “แม่”

“ท่านผู้เป็นบุตรธิดาทั้งหลายชื่อนามสกุลของท่านย่อมไพเราะกว่าคำพูดใด ๆ ยามเมื่อบุคคลอื่นกล่าวถึงชื่อนามสกุลของท่านด้วยความรักจากใจจริง”

“บิตรมารดาของท่านก็เช่นเดียวกัน คำว่า “แม่” ที่เอ่ยออกมาจากใจของท่าน ย่อมเป็นเหตุให้ผู้เป็นแม่มีความรู้สึกอันงดงามมีความปิติยินดีอบอุ้มใจอย่างลึกซึ้ง คำ ๆ เดียว คือคำว่า “แม่” ย่อมมีความหมายมากกว่าคำว่ารัก”

ในคำพูดที่มีอยู่ในโลกที่มีความหมายที่ยิ่งใหญ่ในทางธรรมเสมอด้วยคำว่า “แม่” ก็นักกว่าหาได้ยากเหลือเกินแม้แต่คำว่า “พ่อ” ก็นับว่ามีบารมีในทางธรรมน้อยกว่าคำว่า “แม่” ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงตัวอย่างจากการศึกษาพระพุทธประวัติซึ่งพบว่า “ก่อนการอุบัติขึ้นของศาสดาเจ้าบ้นพื้นพิภพเหล่าผู้เป็นใหญ่ในเบื้องบน คือเหล่า พรหม เทพ เทวดาทั้งหลาย มีหน้าที่ต้องกราบทูลอัญเชิญพระพุทธมารดาให้ทรงเสด็จจากดุสิตเทวโลก เพื่อลงมาอุบัติเป็นมนุษย์ในโลกธาตุนี้”

คำว่าแม่ มีความหมายที่แอบแฝงอยู่ ซึ่งคำว่า “แม่” ย่อมมีความหมายของสภาวะธรรม ความกตัญญูกตเวทิตาซ่อนแฝงอยู่ อีกทั้ง มีความหมายของสภาวะธรรมความศรัทธาเคารพบูชา ประกอบไปด้วยความดีงาม ความมีอริยกุลศลาต และสภาวะธรรมอันเป็นอริยกุลไม่มีประมาณ ซ่อนแฝงอยู่ ดังจะเห็นได้จากการใช้คำว่า พระแม่ธรณี พระแม่คงคา อันหมายถึง แผ่นดินและแม่น้ำ ซึ่งได้หล่อเลี้ยงสรรพสิ่งในโลกธาตุ ให้มีชีวิตที่เจริญเติบโตตามหลักเกณฑ์ของธรรมชาติ อุปมาเหมือนกับโลหิตที่หล่อเลี้ยงทารกในครรภ์ให้เจริญเติบโต จนกำเนิดเกิดขึ้นมาบนโลก จนกระทั่งสิ้นลมหายใจ ไม่ใช่เพียงเฉพาะ พระแม่ธรณีหรือพระแม่คงคาเท่านั้น สรรพนามที่ใช้กล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ให้ความหมายลึกซึ้งในทางพระพุทธศาสนาที่แฝงเร้นอยู่ อีกหลายคำ เช่น แม่น้ำ พระแม่โพสพ แม่ฟ้าหลวง เป็นต้นธาตุแท้ความเป็นแม่ มีความหมายในทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

1.ธาตุแท้ความเป็นแม่ มีสภาวะธรรมเป็นธาตุในทางพระพุทธศาสนา เป็นนามธรรม ไม่ใช่รูปธรรมจึงสามารถสัมผัสได้ด้วยใจ (จิต) เช่น ธาตุแท้ความเสียสละอย่างใหญ่หลวง เป็นต้น

2.ธาตุแท้ความเป็นแม่ นับเป็นธาตุแห่งบุญในทางพระพุทธศาสนา หรือกุศลธาตุในทางพระพุทธศาสนา แต่ถ้าเป็นอกุศลธาตุ เช่น ทำบาปอย่างไรก็ได้เพื่อความสุขของบุตรธิดา อย่างนี้ เรียกว่า “ธาตุแท้ความความเป็นมาร” ไม่ใช่ “ธาตุแท้ความเป็นแม่”

3.ธาตุแท้ความเป็นแม่ เป็นความทรงจำแห่งใจหรือเป็นสัญญาในทางพระพุทธศาสนา ไม่ใช่ความคิดหรือความทรงจำของเซลล์สมองเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาธาตุหรือสัญญาชั้นในชั้น 5 เช่น ธาตุแท้ความเมตตา ซึ่งย่อมปรากฏเป็นสภาวะธรรมในจิตวิญญาณ แต่ถ้าเป็นแต่เพียงความคิด ความจำ ไม่หยั่งลงไปสู่ความทรงจำแห่งใจ เราก็ไม่เรียกว่า “ธาตุแท้ความเป็นแม่”

4.ธาตุแท้ความเป็นแม่ ย่อมแสดงปรากฏการณ์ออกมาให้เห็นจากการกระทำทางกาย ทางวาจา ทางใจ ตามเหตุปัจจัย เพราะการกระทำทางกาย ทางวาจา ความคิด จินตนาการ

ล้วนมีจิตเป็นที่ตั้งอาศัย ดังนั้นธาตุแท้ความเป็นแม่ซึ่งเป็นสภาวะธรรมของธาตุภายในจิตวิญญาณย่อมแสดงปรากฏการณ์ออกมาให้เห็น

จากหนังสือเรื่องธาตุแท้ความเป็นแม่และหัวใจของพระพุทธองค์ที่ได้กล่าวถึงธาตุแท้ความเป็นแม่ไว้ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งผู้แต่งได้ค้นพบว่าคำพูดที่มีความหมายในทางธรรมเสมอด้วยคำว่าแม่นั้นคือ พระนิพพานเท่านั้น เนื่องเพราะไม่มีสิ่งใดบริสุทธิ์ไปกว่าพระนิพพาน นิโรธธาตุนั้น (พระนิพพาน) มีอยู่เฉพาะผู้ที่หมดแล้วซึ่งอาสวะทั้งหลาย พระคุณบิดามารดาจึงเสมอเหมือนด้วยรคุณของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย พระนิพพานจึงเป็นสิ่งที่ผู้เป็นบุตรธิดาพึงแสวงหาเพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทิตาแด่บิดามารดาผู้ให้กำเนิด ดังสุภาษิตไทยที่กล่าวกันบ่อยครั้งว่า “พ่อแม่คือพระอรหันต์ในบ้าน” นั่นเอง

ความคาดหวังของสังคมของผู้หญิงที่เป็นแม่ แม่ไม่ได้มีความหมายเฉพาะ ซึ่งเป็นทั้งผู้หญิงที่เป็นผู้ให้กำเนิดลูกเท่านั้น ยังต้องดูแลครอบครัวและทุกคนในบ้าน จึงต้องเป็นผู้ที่รักษาความเป็นผู้หญิงดี และปรับบทบาทของการเป็นแม่ที่ดีไว้ด้วย ภายใต้งานสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งยังต้องสอดแทรกหลักธรรมของความเป็นแม่ในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักธรรมที่กลมกลืนจิตใจคน ไม่เพียงแต่ผู้หญิงไทยจำเพาะเป็นหญิงภาคเหนือเท่านั้น ผู้หญิงในสังคมไทยทุกคนล้วนได้รับอิทธิพลจากการกลมกลืนทางสังคม ทั้งจากบรรทัดฐานทางสังคมในสังคมนั้น ๆ และจากพระพุทธศาสนาที่กำหนดบทบาทของคนเป็นแม่ที่จะต้องมียุคุณลักษณะตามความคาดหวังของสังคม

บทที่ 4

แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย : ประวัติ ประสบการณ์ และความรู้สึก

งานวิจัยในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลของการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของงานศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยการสังเกต รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกจากคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้ศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ซึ่งได้เลือกศึกษาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมด 5 ท่าน ซึ่งได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาจาก แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยที่ได้รับรู้ถึงการเปิดเผยตัวตนทางเพศ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมผลของการศึกษาจากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์แม่ทั้ง 5 ท่าน ซึ่งได้แยกประเด็นผลของการศึกษาออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ประวัติส่วนตัว ภูมิหลังทางครอบครัว การเข้าสู่การเป็นแม่ การเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูก กระบวนการยอมรับตัวตนทางเพศของบุตร และการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ อีกทั้งยังเป็นการชี้ให้เห็นทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังความเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย การรับรู้อัตลักษณ์ตัวตนของลูกไปจนถึงปฏิกิริยาต่าง ๆ ของคนในสังคมต่อแม่ โดยได้รวบรวมประมวลผลของการลงพื้นที่ภาคสนามจากการบันทึกของผู้วิจัยโดยผู้วิจัยได้เรียบเรียงผลของกรลงพื้นที่เป็นภาษาถิ่นไทยภาคเหนือพร้อมทั้งได้มีการแปลไว้ในตอนท้ายของทุกบทสัมภาษณ์

การร้อยเรียงบทสัมภาษณ์ คำพูดและบทสนทนา ระหว่างแม่ผู้ให้ข้อมูลงานวิจัยกับผู้วิจัยจะพูดกันเป็นภาษาเหนือหรือภาษาท้องถิ่นไทยภาคเหนือ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อได้เปรียบจากการเป็นคนในพื้นที่ที่ผู้วิจัยเองสามารถเข้าใจภาษาเหนือเนื่องจากผู้วิจัยเกิดและโตในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงสามารถใช้ภาษาถิ่นในการโต้ตอบ เข้าใจภาษาได้ดี และเข้าใจบริบทสังคมและวัฒนธรรมในระดับพื้นที่ได้ในระดับหนึ่ง ผู้วิจัยได้ทำการร้อยเรียงเสียงของแม่จากเสียงที่สัมภาษณ์เป็นภาษาถิ่นไทยภาคเหนือ และแปลไปด้วย เป็นการให้ความสำคัญของเสียงของผู้ที่ถูกรวบรวมซึ่งมีภูมิหลังหลากหลาย เข้าใจภาษาเหนือแม่ที่อยู่ต่างอำเภออาจมีสำเนียงหรือคำบางคำที่ผู้วิจัยไม่เคยใช้มาก่อนแต่ก็สามารถทำความเข้าใจในบริบทที่แม่ได้ให้สัมภาษณ์มาได้ซึ่งผู้วิจัยได้ร้อยเรียงออกมาเป็นภาษาท้องถิ่นอีกทั้งแปลเป็นภาษาไทยกลางโดยเป็นการแปลความแบบคำต่อคำ ซึ่งได้แปลไว้ในส่วนท้ายของข้อความอย่างตรงถ้อยคำเพื่อเป็นให้ผู้ที่ได้อ่านที่ไม่เข้าใจภาษาไทยภาคเหนือได้ ทำความเข้าใจไปด้วย การใช้ภาษาถิ่นเสนอการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของภาษาจึงเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้พูดภาษาเหนือให้เขาได้แสดงตัวตนของเขาได้ดีกว่าได้แสดงตัวตนออกมาให้ได้มากที่สุด จึงเป็นสาเหตุที่ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างพูดเป็นภาษาถิ่นไทยภาคเหนือ

4.1 ก่อนเริ่มลงสนาม

งานวิจัยเรื่อง แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย : การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์ในเชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบของการลงพื้นที่ภาคสนามในการที่จะได้ข้อมูลในลักษณะดังกล่าวที่ต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยต้องศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องกำหนดพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาผ่านทางกลุ่มเพื่อน รุ่นน้องที่รู้จัก หรือแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยที่ผู้วิจัยได้รู้จัก ซึ่งได้กำหนดแม่ผู้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทั้งหมด 5 คน

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ที่ทำการวิจัยในจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากผู้วิจัยได้ปรึกษากับรุ่นน้องและเพื่อนที่เรียนในระดับปริญญาโท ในมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งรุ่นน้องคนดังกล่าวคือ “มินนี่ (นามสมมติ)” ซึ่งสนิทกับผู้วิจัยอย่างมากทีเดียว แต่เมื่อปรึกษากันแล้วว่าจะให้แม่ของมินนี่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นมินนี่บอกว่าได้แต่จะมีอุปสรรคในการเดินทางเป็นอย่างมาก

ปี ถ้าปีจะเลือกแม่น้องหนะ น้องจะไปสัมภาษณ์แม่คิดดีดีกว่า อยู่สถานีนรฟนี่เอง ละแม่ดาวก่อยดวย บ้านน้องไ้มาก ละน้องก่อยม่ค้อยได้บักบ้านดวย ถ้าไปสัมภาษณ์แม่คิดดีเดียน้องไปส่ง . . . ปี ถ้าปีจะเลือกแม่ของน้องนะ น้องคิดว่าไปสัมภาษณ์แม่ของคิดดีดีกว่า อยู่ที่สถานีนรฟนี่เอง แม่ดาวก็เป็นกันเอง เพราะบ้านน้องไกลมาก แล้วก็ม่ค้อยได้กลับบ้านด้วย ถ้าไปสัมภาษณ์แม่คิดดีเดียน้องไปส่ง

ผู้วิจัยจึงตกลงตามข้อเสนอแนะ มินนี่ จึงแนะนำให้รู้จักกับเพื่อนซึ่งมีบ้านอยู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่และมินนี่ก็อาสาที่จะแนะนำแม่คนดังกล่าวให้รู้จัก คือแม่ดาว (นามสมมติ) แม่ของน้องคิดดี (นามสมมติ) ซึ่งเป็นเพื่อนของมินนี่ และมินนี่ก็เป็นผู้พาไปรู้จักกับแม่ดาว และไปกับผู้วิจัยทุกครั้งในการสัมภาษณ์

กลุ่มเพื่อนของผู้วิจัยซึ่งเป็นกะเทยที่ได้เปิดเผยตัวตนทางเพศแล้วก็ยังเป็นอีกกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้แม่ของเพื่อนเป็นกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ทักแชทไปทาง Facebook ของเพื่อน คือ แคนดี้ (นามสมมติ) แซมมี่ (นามสมมติ) และ แบลม (นามสมมติ) ว่าผู้วิจัยขอสัมภาษณ์แม่เกี่ยวกับเรื่อง แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ซึ่งทั้ง 3 คน ก็ได้ตอบตกลงและยินดีที่จะเป็นผู้ประสานกับแม่ผู้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ให้ ผู้วิจัยจึงได้นัดหมายเพื่อไปพบปะกับแม่ทั้งสามท่าน ผ่านเพื่อนของผู้วิจัย

อีกหนึ่งตัวอย่างคือแม่อีกท่านหนึ่งซึ่งผู้วิจัยกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยกับผู้วิจัยตั้งแต่เด็ก ซึ่งเป็นป้าสะใภ้ของผู้วิจัยเอง ซึ่งผู้วิจัยได้ไปพบกับแม่หล้า (นามสมมติ) ด้วยตนเองและทำการขออนุญาตในการขอสัมภาษณ์เชิงลึก แม่หล้าก็อนุญาต และยังกล่าวกับผู้วิจัยว่า ป้าหล้าจะอยู่ได้ก่อน

นิ จะถามอะหยังพ่อง. . . ป้าหล้าจะตอบได้ไหมจะถามอะไรบ้าง ผู้วิจัยก็กล่าวตอบไปว่า มะเป็นหยังอู้ ตามความรู้สึก ประสบการณ์ของป้าหล้าละ . . . ไม่เป็นไรพูดตามความรู้สึกและประสบการณ์ของป้าหล้านั่นแหละ

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างครบแล้วทั้ง 5 คน โดยมีผู้แนะนำให้รู้จักกับกลุ่มตัวอย่าง จากรุ่นน้อง ที่แนะนำให้รู้จักกับแม่ดาว อีกทั้งเพื่อนที่เป็นผู้เปิดทางให้รู้จักกับแม่ของตนเอง คือแม่ตัว แม่พลอย แม่พิศ อีกทั้งแม่หล้าซึ่งมีฐานะเป็นป้าสะใภ้ของผู้วิจัย เมื่อผู้วิจัยได้ทำความรู้จักแม่ทั้ง 5 คน ผ่านบุคคลต่างผู้วิจัยจึงกำหนดวันและนัดหมายแม่ทั้ง 5 คน ในการให้สัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

4.2 แนะนำแม่ทั้ง 5 คน

ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงโดยการติดต่อผ่านเพื่อนที่รู้จัก เพื่อ เข้าถึงกลุ่มตัวอย่างคือแม่ที่มีบุตรเป็นกะเทยทั้ง 5 ท่าน ได้ 1. แม่ดาว (นามสมมติ) 2.แม่พลอย (นาม สมมติ) 3.แม่หล้า (นามสมมติ) 4.แม่ตัว (นามสมมติ) 5.แม่พิศ (นามสมมติ) โดยจะบอกเล่ารายละเอียด ของแม่แต่ละท่านดังนี้

แม่คนแรกแม่ดาว (นามสมมติ) เป็นหญิงชาวจังหวัดเชียงใหม่โดยกำเนิด อาศัยอยู่ใน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ อายุ 54 ปี จบการศึกษา ชั้น ม.ศ.5 โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัด เชียงใหม่ อาชีพปัจจุบันเป็นแม่บ้าน อาศัยอยู่กับสามีและบุตร โดยมีบุตรธิดารวมทั้งหมด 3 คน คนที่ 1 เป็นหญิงซึ่งแต่งงานมีครอบครัวแล้ว บุตรคนที่ 2 คือ คิตตี้ เป็นกะเทยซึ่งปัจจุบันเรียนจบและ ทำงานที่ห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ และคนที่ 3 เป็นผู้หญิงซึ่งเรียนอยู่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ณ โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่

แม่ดาวเป็นแม่ของคิตตี้ ซึ่งเป็นรุ่นน้องสมัยเรียนมหาวิทยาลัยเดียวกันกับผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัย ไม่ได้รู้จักกับคิตตี้ มาก่อนแต่รู้จักผ่านรุ่นน้องอีกคนชื่อ มินนี่ (นามสมมติ) ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกับคิตตี้จึง กลายเป็นผู้เปิดประตูเชื่อมต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับคิตตี้ และคิตตี้เป็นผู้ส่งต่อความประสงค์ ของผู้วิจัยไปยังแม่ดาว ผู้เป็นกรณีศึกษา โดยได้ทำการนัดหมายให้ไปสัมภาษณ์เบื้องต้นทำความรู้จัก กันที่บ้านของแม่ดาว ย่านวัดเกต ใกล้กับสถานีรถไฟเชียงใหม่ ครั้งแรกที่ได้ไปทำความรู้จักกับแม่ดาว ครั้งแรกก็ให้มินนี่พาไปที่บ้านของแม่ดาวซึ่งครั้งแรกไม่เจอคิตตี้ เจอแต่แม่ดาวและสามีของแม่ ครั้งแรก ที่เจอแม่ดาว แม่ดาวใส่เสื้อผ้าฝ้ายสีขาว และกางเกงขาสั้นสบาย ๆ และออกมากล่าวให้การต้อนรับ อย่างอบอุ่น แม่ดาวเป็นผู้หญิงตัวเล็ก ผอมสั่น ผิวสองสี เป็นคนยิ้มเก่งรวมทั้งพูดเก่ง มีอัธยาศัยดี มี บุคลิกท่าทางกระฉับกระเฉง อารมณ์ขันเวลาพูดสื่อสารแต่ละคำจะมีเสียงหัวเราะปะปนอยู่ตลอดเวลา แม่ดาวจะพูดคุยกับผู้วิจัยเป็นภาษาท้องถิ่นอย่างไพเราะ

ท่านที่ 2 **แม่พลอย** (นามสมมติ) เป็นหญิงชาวอำเภอสนก้าแพง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันอาศัยอยู่ ณ บ้านสันข้าวแคบกลาง อำเภอสนก้าแพง จังหวัดเชียงใหม่ อายุ 55 ปี อาชีพปัจจุบัน มีอาชีพค้าขายโดยจะทำกับข้าววันละ 2 อย่างเป็นอาหารถุง หรือข้าวเจียวขายในหมู่บ้านหรือตามตลาดนัด แต่ก่อนมีอาชีพทำนาเป็นหลักแต่ปัจจุบันทำไม่ไหวแล้วจึงได้เลิกทำ แม่พลอยมีบุตรธิดาจำนวน 2 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 1 คน โดยบุตรคนที่ 1 เป็นกะเทยชื่อ แซมมี่ (นามสมมติ) ซึ่งแซมมี่ได้เปิดเผยตัวตนและผ่าตัดแปลงเพศแล้ว และมีอาชีพเป็นนักแสดงคาบาเร่โชว์ที่พัทยา ลูกคนที่ 2 เป็นผู้หญิงปัจจุบันเรียนจบแล้วทำงานที่บริษัทแห่งหนึ่ง ปัจจุบันอาศัยอยู่กับลูกเนื่องจากสามีได้เสียชีวิตหลังจากแต่งงานได้ 8 ปี แม่พลอยจึงเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยหาเลี้ยงดูลูกถึง 2 คน

การที่ผู้วิจัยได้รู้จักกับแม่พลอยนั้น เป็นการทำความรู้จักผ่านแซมมี่ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมงานเดิมที่จังหวัดภูเก็ต ของผู้วิจัยเองเนื่องจากแซมมี่ได้ลาออกจากงานมาทำธุรกิจเล็ก ๆ ที่บ้านเกิดทำให้แซมมี่เป็นอีกคนหนึ่งที่เป็นผู้สานความสัมพันธ์ในเกิดขึ้นระหว่างผู้วิจัยกับแม่พลอยผู้ถูกวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เคยเจอแม่พลอยครั้งหนึ่งที่จังหวัดภูเก็ตแต่ก็ไม่ได้พูดคุยกันเป็นการส่วนตัว ครั้งนี้จึงได้นัดหมายแม่พลอยผ่านแซมมี่ จึงได้มีโอกาสไปสัมภาษณ์ที่บ้านในอำเภอสนก้าแพง แม่พลอยเป็นผู้หญิงรูปร่างสมส่วนตัวไม่สูงมาก ผอมยาวประป่า ผิวขาว จะใส่แว่นตาอยู่ตลอดเวลา เป็นคนพูดจาไพเราะอ่อนหวานเป็นคนอัธยาศัยดี ยิ้มแย้ม แม่พลอยจะสื่อสารกับผู้วิจัยเป็นภาษาเหนือที่มีสำเนียงแตกต่างจากผู้วิจัย

แม่หล้า (นามสมมติ) เป็นหญิงชาวอำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่โดยกำเนิด ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านสามที่หมู่บ้านนางเหลียว ตำบลหนองจ้อม อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ อายุ 58 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพปัจจุบันเป็นแม่บ้าน รับเลี้ยงเด็ก ซึ่งให้บริการรับเลี้ยงที่บ้านของตน สามีของแม่หล้าได้เสียชีวิตแล้วเมื่อปี 2549 ทำให้ปัจจุบันแม่หล้าอาศัยอยู่กับแม่เพียงสองคน ชื่อแม่ฮ้อยหม่อนศรี (นามสมมติ) อายุ 96 ปี แม่หล้ามีบุตร 1 คน คือ อัญญ (นามสมมติ) เป็นกะเทยปัจจุบันได้ผ่าตัดแปลงเพศแล้ว แต่ไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยกันเนื่องจาก อัญญได้แต่งงานกับสามีชาวเยอรมันแล้วไปอยู่ต่างประเทศ ทำให้แม่หล้าอาศัยอยู่กับแม่เพียง 2 คนในบ้านหลังนั้น แม่หล้าถือว่าเป็นผู้ที่มีความผูกพันกับผู้วิจัยมากที่สุดใน ผู้ถูกวิจัยทั้งหมด เนื่องจากแม่หล้าเป็นป้าสะใภ้ของผู้วิจัยเอง และพักอาศัยอยู่บ้านใกล้กัน ทำให้มีโอกาสพูดคุยกันบ่อย ๆ ในสถานะหลาน แม่หล้าเป็นผู้หญิงที่มีรูปร่างท้วมเล็กน้อย เป็นคนรักสวยรักงาม ชอบแต่งตัวในชุดที่มีสีสันสดใส เป็นคนผิวขาว ผอมสั้นประป่า เป็นคนอารมณ์ขัน

แม่ตัว (นามสมมติ) เป็นหญิงชาวอำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่บ้านในอำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ อายุ 53 ปี อาชีพ ค้าขาย ปัจจุบัน อยู่บ้านเป็นแม่บ้านเนื่องจากมีปัญหาสุขภาพ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามีเสียชีวิตแล้ว มีลูกตอนอายุ 26 ปี มีบุตร 1 คน เป็นกะเทยซึ่งอาศัยอยู่ด้วยกัน ชื่อว่า แคนดี้ (นามสมมติ) ซึ่งปัจจุบันเรียนจบแล้วทำอาชีพเป็นช่างแต่งหน้า ทำผม

เสริมสวย อีกทั้งยังเป็นนักแสดงโชว์คาบาเรต์ ณ บาร์แห่งหนึ่งในตัวเมืองเชียงใหม่ แม่ตัวมีหน้าที่ดูแลแม่สามีตั้งแต่แม่สามีเสียชีวิต ทำให้แคนดี้ต้องอาศัยอยู่กับยายอยู่กับน้าตั้งแต่ยังเล็ก โดยแม่ตัวจะเป็นผู้หาเงินมาเลี้ยงดูครอบครัวตลอด

ผู้วิจัยได้เลือกแม่ตัวเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ จากการติดต่อผ่านแคนดี้ซึ่งเป็นเพื่อนสมัยเรียนมัธยมของผู้วิจัย แคนดี้จึงเป็นผู้เปิดทางให้ผู้วิจัยได้เข้ามาสัมภาษณ์กับแม่ตัว จึงได้นัดหมายแม่ตัวผ่านแคนดี้ให้ไปสัมภาษณ์ที่บ้านวันแรกที่ได้เจอกัน แม่ตัวใส่เสื้อสีชมพูกับกางเกงขาสามส่วนและให้สัมภาษณ์บริเวณหน้าบ้านซึ่งเป็นโรงครัวที่ทำไว้นอกบ้าน แม่ตัว เป็นคนรูปร่างสมส่วน ผมหยาบ ผิวสองสี มีโรคประจำตัวเป็นโรคเบาหวาน แม่ตัวพูดให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยเป็นภาษาเหนือ

แม่พิศ (นามสมมติ) เป็นหญิงชาวจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบัน อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านบ้านไร่ ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ อายุ 63 ปี เป็นข้าราชการเกษียณ ปัจจุบันอาศัยอยู่กับสามีและลูก มีลูก 2 คน เป็นกะเทยทั้ง 2 คน ลูกคนที่ 1 ชื่อเบล (นามสมมติ) มีอาชีพเป็นนักเทคนิคการแพทย์ ลูกคนที่ 2 ชื่อแบม (นามสมมติ) จบการศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่

แม่พิศเป็นแม่ของเพื่อนของผู้วิจัยซึ่งเป็นแม่ที่มีความพิเศษอีกหนึ่งคนคือมีลูกเป็นกะเทยถึง 2 คน ผู้วิจัยได้เจอกับแม่พิศหลายครั้งแล้วเนื่องจากผู้วิจัยไปบ้านแบมบ่อย ทำให้มีโอกาสได้พูดคุยกับแม่พิศหลายครั้ง ผู้วิจัยจึงขออธิบายลักษณะของแม่พิศซึ่งเป็นคนที่มีรูปร่างท้วมเล็กน้อย ผมหยาบ ผิวขาว ยิ้มเก่ง พูดเก่ง

แม่ทั้ง 5 คนเป็นแม่ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่โดยกำเนิด โดยแต่ละคนเกิดและโตในท้องที่ต่างกันไป แม่ 2 คนที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่และมีฐานะทางครอบครัวค่อนข้างดี แม่อีก 3 คนอาศัยอยู่ในต่างอำเภอ และมีฐานะทางครอบครัวยากจน ท้องถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นผลให้มีลักษณะการได้รับการศึกษาที่แตกต่างกันไปด้วยซึ่งแม่ที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่จะได้รับโอกาสทางการศึกษาที่สูงกว่า จะเห็นได้จากการได้รับการศึกษาจากโรงเรียนประจำจังหวัดเชียงใหม่ แม่ที่อยู่ในต่างอำเภอก็จะได้รับการศึกษาที่ได้ได้สูงมากนัก จากสองในสามของแม่ที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่ในต่างอำเภอจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาในโรงเรียนระดับตำบลและระดับอำเภอ ส่งผลต่อการประกอบอาชีพแม่แต่ละคนมีอาชีพที่แตกต่างกันไปตามศักยภาพ แม่ 4 คนประกอบอาชีพนอกบ้าน ดังต่อไปนี้ แม่ 1 คนประกอบอาชีพเป็นข้าราชการบุคลากรทางการแพทย์ เป็นผู้ใช้แรงงาน (ทำงานก่อสร้าง) ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ทำไร่นา ส่วนแม่อีก 1 คนเป็นแม่บ้านดูแลบ้านและลูกๆ แต่ปัจจุบันแม่ทั้ง 5 คนส่วนใหญ่จะเป็นแม่บ้านเนื่องจากแต่ละคนได้ให้เหตุผลว่าได้ทำงานส่งลูกเรียนจนจบแล้ว อีกทั้งลูกก็สามารถเลี้ยงตนเองได้ แม่ก็อยากพักผ่อน ดูแลบ้านทำงานอดิเรกของตนไป

ประวัติโดยสังเขปของแม่ทั้ง 5 คนมีความเหมือนกันในการเป็นคนไทยภาคเหนือโดยกำเนิดซึ่งแต่ละคนใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร แต่ทำให้เห็นถึงความแตกต่างด้านท้องถิ่นที่อยู่อาศัยซึ่งนำไปสู่ความแตกต่างในด้านอื่น ๆ เช่น การศึกษา การประกอบอาชีพ เป็นต้น

4.3 ชีวิตประวัติและภูมิหลังทางด้านครอบครัว

ชีวิตประวัติและภูมิหลังทางด้านครอบครัวของแม่ทั้ง 5 คน ผู้วิจัยได้เขียนขึ้นจากการศึกษาสัมภาษณ์เชิงลึกของแม่แต่ละคนซึ่งผู้วิจัยได้เดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเองที่บ้านของแม่แต่ละคนโดยผ่านการติดต่อผ่านผู้เปิดประตูข้อมูล อันได้แก่เพื่อน หรือตัวของลูกที่พาผู้วิจัยไปสัมภาษณ์แม่ซึ่งการสัมภาษณ์จะเริ่มต้นจากการสัมภาษณ์ถึงประวัติส่วนตัว และภูมิหลังทางด้านครอบครัวอาชีพและถิ่นกำเนิดดังแสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1

ตารางแสดงภูมิหลังด้านอาชีพและครอบครัว

ที่	ชื่อ	ภูมิลำเนา	ประกอบอาชีพ
1	แม่ดาว (นามสมมติ)	อำเภอเมืองเชียงใหม่	แม่บ้าน, ธุรกิจส่วนตัว
2	แม่พิศ(นามสมมติ)	อำเภอเมืองเชียงใหม่	ข้าราชการเกษียณ
3	แม่พลอย(นามสมมติ)	อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่	เกษตรกร, ค้าขาย
4	แม่ตัว(นามสมมติ)	อำเภอสарภี จังหวัดเชียงใหม่	ค้าขาย
5	แม่หล้า(นามสมมติ)	อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	แม่บ้าน

เริ่มต้นจากผู้วิจัยได้นัดหมายกับแม่ดาว คุณแม่ท่านแรกเพื่อสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเดินทางไปกับรุ่นน้องหรือมินนี่ ซึ่งเป็นผู้เปิดประตูข้อมูลและแนะนำให้รู้จักกับแม่ดาว อีกทั้งเป็นคนพามาที่บ้านของแม่ดาวซึ่งขณะนั้นเป็นเวลา บ่ายสามโมง แม่ดาวพักอาศัยอยู่ที่บ้านเป็นตึกแถวแห่งหนึ่งย่านตำบลวัดเกต ที่พักอาศัยเป็นตึกสูงสองชั้นมีลักษณะคล้ายตึกแถวที่มีหอพักอยู่ข้าง ๆ กัน ตึกซึ่งมีคนอาศัยอยู่กันค่อนข้างแออัดหลายครอบครัว เมื่อไปถึงแม่ดาวก็มาเปิดประตูด้วยตนเอง กล่าวทักทายอย่างเป็นกันเองและเชื้อเชิญผู้วิจัยเข้าไปในบ้าน ข้างในบ้านเป็นบ้านที่จัดอย่างเป็นสัดส่วนมีระเบียบเข้าไปถึงเป็นโถงห้องนั่งเล่น มีโซฟาไม้ ตู้โชว์ ห้องครัวจะอยู่หลังบ้าน ในบ้านมีผู้ชายตัวเล็ก หุ่นบาง ซึ่งเป็นสามีและเด็กผู้หญิง 1 คน ซึ่งแม่ดาวได้บอกกับผู้วิจัยว่าแม่พักอาศัยอยู่กับสามีและลูกอีก 2 คน แต่แม่ดาวมีลูกทั้งหมด 3 คน ลูกสาวคนโตแต่งงานมีครอบครัวเป็นของตนเอง ปัจจุบันจึงมีเพียงคิตตี้ (ลูกที่เป็น

กะเทย) และลูกสาวคนเล็กอีก 1 คนที่อยู่ในบ้านเดียวกัน แม่ดาวเอ่ยถึงลูกสาวคนเล็กว่า ว่าลูกคนสุดท้องเป็นลูกหลง ซึ่งตั้งท้องเมื่ออายุ 47 ปี อีกทั้งยังมีโรคประจำตัวซึ่งแม่เคยปรึกษาหมอว่าอยากทำแท้งซึ่งหมอได้พูดกับแม่ว่า “คนอื่นเขาอยากมีลูกจะตาย จะเอาออกทำไม” แม่ก็ไม่ได้ทำแท้ง และดีใจที่ตัดสินใจแบบนั้น

เมื่อผู้วิจัยเริ่มต้นถามประวัติส่วนตัวของแม่ดาว เล่าว่า ตนเป็นลูกสาวของป้อหนานคนหนึ่งย่านตำบลวัดเกตุ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ แม่ดาว เกิด เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2507 แม่ดาวมีพี่น้อง 1 คน เป็นพี่ชาย ซึ่งพี่ชายมีอายุห่างจากแม่ดาว 11 ปี เนื่องจากครอบครัวไม่ได้มีความคิดที่จะมีลูกหลายคนมีลูกคนเดียวก็พอแล้ว แต่ด้วยความโชคดีที่มีแม่ดาวเกิดขึ้นมาซึ่งทำให้พ่อรักและเป็นห่วงแม่ดาวมาก แต่แม่ของแม่ดาวจะรักพี่ชายมากกว่า สังเกตได้จากการที่แม่เรียกพ่อว่า “ป้อไอ่ซิ่น” (นามสมมติคือพี่ชายของแม่ดาว) ซึ่งแม่ดาวเคยถามแม่ของตนว่า “มีแต่ป้อไอ่ซิ่นแล้วจะมีป้ออีดาวกะ” ซึ่งเป็นการถามที่เล่นทีจริงกับแม่ของตนว่ามีแต่พ่อของพี่ชายแล้วไม่มีพ่อของตนหรือ แม่ดาวพูดแล้วก็พลางหัวเราะไปด้วย (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2561)

เมื่อตนเกิดมาเป็นลูกสาวคนเล็กของครอบครัวพ่อซึ่งเป็นผู้ใหญ่ในชุมชนนั้น ให้การสนับสนุนแม่ดาวโดยการเลี้ยงดูอย่างตามใจทุกอย่าง ซึ่งแม่ดาวกล่าวว่าพ่อของตนเป็นคนขยันสร้างเนื้อสร้างตัวจากคนยากจนกลายเป็นคนที่มีคนนับหน้าถือตาแต่แม่นั้นเป็นคนมีฐานะ แม่ของแม่ดาวได้เรียนหนังสือที่โรงเรียนเอกชนชื่อดังแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งถือว่าสมัยนั้นผู้หญิงที่จะได้เรียนโรงเรียนชื่อดังนั้นถือว่าเป็นคนที่มีฐานะดีพอสมควร ดังที่แม่ดาวได้ให้ข้อมูลว่า

สมัยก่อนป้อของแม่นี้เป็นคนตึกเขาก่ออิฐก่อหาเองจนมีทุกอย่างมาได้ทุกวันนี้ แต่แม่เนี่ยเป็นคนมีสตางค์ได้เรียนหนังสือจบไฮสคูลเรียนเรยีนาปุ๊น . . . สมัยก่อนพ่อของแม่เป็นคนยากจนเขาก็ทำงานเองจนมีทุกอย่างมาได้จนถึงทุกวันนี้ ส่วนแม่ของแม่เป็นคนมีฐานะได้เรียนหนังสือจบโรงเรียนเรยีนา (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2561)

แม่ดาวเล่าเรื่องสมัยที่ตนเป็นสาวว่าแม่ของแม่ดาวจะปลุกฝังให้แม่ดาวเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน ให้เป็นคนมีกิริยามารยาทเรียบร้อยเนื่องจากที่บ้านจะมีคนเข้าออกบ้านของตนตลอดเวลา เนื่องจากพ่อเป็นคนที่มีคนนับหน้าถือตา อีกทั้งคนในครอบครัวอยู่กันหลายคน ทั้งพี่ ป้า น้า อาเป็นครอบครัวใหญ่ แม่ดาวเล่าว่า

เวลาปึกมาจากโฮงเฮียนตอนเมื่อแลงทุกวันต้องขึ้นเขื่อนไปไหว้สวัสดีพอกับแม่ก่อน ที่ต้องไหว้ตอนเมื่อแลงก่อเพราะว่าตอนเจ้าจะมะเจอป้อเพราะป้อลูกขวยตอนเมื่อแลงทุกวันปึกมาต้องมาไหว้สวัสดีป้อกับแม่ก่อน . . . เมื่อแม่ดาวกลับมาบ้านมาจากโรงเรียนต้องขึ้นไปไหว้สวัสดีพ้อแม่ก่อนเป็นอันดับแรกเนื่องจากตอน

เข้าไม่ได้เจอพ่อเพราะพ่อตื่นสายตนจะไปโรงเรียนก่อนที่พ่อจะตื่น (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2561)

แม่ดาวได้พูดถึงแม่ของตนว่าแม่นั้นเป็นคนใจดีคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แม่จะเป็นคนที่คอยช่วยเหลือผู้อื่นไปช่วยงานคนอื่นอยู่เสมอ เนื่องจากคนไทยภาคเหนือจะมีงานส่วนใหญ่ก็จะจัดที่บ้าน เช่น งานบุญ งานแต่งงาน หรือแม้กระทั่งงานศพ หรือแม้แต่ใครเดือดร้อนมาแม่ของตนจะคอยช่วยเหลือจนชาวบ้านในละแวกนั้นจะยินยอมเสมอว่า แม่ดาวได้นิสัยแม่ของตนมาเพราะแม่ดาวก็เป็นคนที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนอื่นอยู่เสมอเช่นเดียวกัน แม่จะคอยสอนว่าต้องเป็นผู้ให้ก่อน

ถึงแม้แม่จะมีสตางค์แม่ก็จะเอาแรงเข้าช่วย ถ้าแม่มีแม่ก็จะช่วยเหลือคนอื่น คนตำบลนี้ตั้งว่าแม่ได้เจือแม่นั้นนะ . . . ถึงแม้ว่าแม่จะไม่ได้ร่ำรวยแม่ก็จะช่วยด้วยแรงกาย ถ้าแม่มีเงินก็จะช่วยเหลือคนอื่นเสมอ คนแถวบ้านก็พูดเสมอว่าแม่ดาวนั้นเหมือนแม่ (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2561)

แม่ดาวยังเล่าให้ผู้วิจัยฟังอีกว่าครอบครัวในสมัยนั้นพ่อกับแม่ของแม่ดาวเป็นคนมีฐานะและเลี้ยงดูแม่ดาวมาอย่างดี อีกทั้งตามใจทุกอย่าง อยากได้อะไรก็หามาให้ ซื้อมาให้ ในวัยเด็กนั้นแม่ดาวจึงไม่ได้มีความเดือดร้อนเรื่องเงินทองหรือเรื่องฐานะความเป็นอยู่สักเท่าไร

พ่อกับแม่ของแม่เป็นคนมีสตางค์ แม่อยากได้อะไรก็ซื้อให้ แม่อยากได้รถซื้อให้แม่ ตามใจแม่ทุกอย่าง แม่ได้รถเครื่องก่อนยายแม่ก่อน ยายแม่น้อยใจ ยะหยัง พ่อกับแม่ซื้อรถให้น้องก่อน รถยนต์ใหม่พ่อกับแม่ก็ซื้อให้ แม่นี้ขับรถได้คนเดียวในบ้านหนะตะก่อน . . . พ่อกับแม่เป็นคนมีฐานะแม่อยากได้อะไรก็ซื้อให้ เช่นแม่อยากได้รถก็ซื้อให้ ตามใจแม่ทุกอย่าง พ่อแม่ซื้อรถจักรยานยนต์ (มอเตอร์ไซด์) ให้แม่ก่อนพี่ชายแม่เสียอีก อีกทั้งรถยนต์ก็ซื้อให้ แต่ก่อนแม่ขับรถยนต์ได้คนเดียวในบ้าน (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2561)

ผู้วิจัยจึงถามว่าเมื่อก่อนแม่ดาวพักอาศัยอยู่ที่ไหนแม่ดาวจึงอาสาพาไปยังบ้านหลังเดิมที่ตนเคยอยู่สมัยเป็นเด็ก ซึ่งอยู่บริเวณหลังบ้านที่อาศัยอยู่ปัจจุบัน

บ้านหลังนี้เป็นบ้านที่ตากกับยายอยู่สมัยก่อน ข้าวของเยอะเวลาใครมีงานก็จะมาเยี่ยม (พลาซซี่ไปที่ห้องเก็บของใต้ถุนบ้านซึ่งมีของประเภทถ้วยชามเต็มไปหมด) ตะก่อนคนอยู่นัก พี่ป้าน้าอา มะเดียวพอตาตายก่อนจะมีใครอยู่ บ้านนี้น้องคิดดีก็บอกว่าแบ่งใหม่แบ่งบ้านหื้อแม่อยู่ ข้าวของหมูนี้น้องจะเอาไปไว้ไหนต้องเอาไปบริจาค ไปหื้อเขาฟ่องละ . . . บ้านหลังนี้เป็นบ้านที่ตากกับยายอยู่แต่ก่อน มีข้าวของเยอะเวลาใครมีงานอะไรก็จะมาขอเยี่ยม เมื่อก่อนคนอยู่เยอะ พี่ป้าน้าอา ตอนนี้อยู่คนเดียวเสียแล้วก็ไม่มีใครอยู่ บ้านนี้น้องคิดดีก็ว่าจะรื้อแล้วสร้างใหม่ให้แม่อยู่ ข้าวของ

เหล่านี้ก็ไม่ว่าจะเอาไปไว้ไหนต้องเอาไปบริจาคให้เขาบ้างแล้ว (สัมภาษณ์,
8 กันยายน 2561)

ภูมิหลังทางด้านครอบครัวแม่ดาวนั้นถือว่าเป็นคนที่มีฐานะค่อนข้างดีตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ และได้รับการศึกษาอย่างดีจนจบมศ.5 ซึ่งในกรณีศึกษาที่ได้คัดเลือกมาข้างต้น ผู้ให้ข้อมูลหรือแม่ทั้ง 5 คนได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ การปลูกฝังและการเลี้ยงดูอบรมจากครอบครัวที่มีฐานะดี ทำให้มีโอกาสทางการศึกษาและโอกาสทางด้านเศรษฐกิจที่ดีเหมือนกับแม่อีกคนหนึ่งซึ่งเติบโตมาจากครอบครัวที่มีฐานะดีเช่นเดียวกันคือครอบครัวของแม่พิศ

แม่พิศ เป็นแม่อีกท่านหนึ่งซึ่งเป็นครอบครัวที่ถือว่ามีความฐานะค่อนข้างดีพอสมควร โดยทราบมาผ่านทางเพื่อนโดยให้ข้อมูลว่า ทางบ้านเป็นตระกูลดังของจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงได้เลือกกรณีศึกษาจากแม่ของเพื่อนสมัยเรียนซึ่งติดต่อไปขอสัมภาษณ์แม่เพื่อนก็บอกว่า “ดีเลย เพราะอยากรู้เหมือนกันว่าแม่จะคิดยังไง” เพื่อนจึงไปติดต่อแม่ให้ แม่พิศก็ยินดีที่จะให้สัมภาษณ์ และเนื่องจากบ้านของแม่พิศไม่ได้ห่างจากบ้านของผู้วิจัยมากนักห่างกันประมาณ 2 กิโลเมตร ก่อนหน้าที่จะได้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ไปหาเพื่อนที่บ้านหลายครั้ง ตั้งแต่อยู่ที่พลตพยาบาล อีกทั้งมีโอกาสได้เจอแม่พิศก่อนหน้าที่จะสัมภาษณ์ประมาณ 3 ครั้ง แม่พิศเป็นคนอัธยาศัยดี เวลาพูดคุยกับลูกจะพูดคุยกันแบบเพื่อนเหมือนเพื่อนคุยกัน ลูกจะเรียกแม่ว่า “เธอ” จะเรียกตนเองว่า “ฉัน” แสดงถึงความสนิทสนมระหว่างแม่ลูก

ผู้วิจัยได้เดินทางไปบ้านของแม่พิศอยู่ในหมู่บ้านพิกัด ตำบลสันทรายน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ บ้านของแม่พิศเป็นบ้านสองชั้นสีขาว หลังคาสีเทาเข้มในหมู่บ้านจัดสรร มีสวนหย่อมเล็ก ๆ หน้าบ้าน ไปถึงมีเครื่องครัวผึ่งแดดอยู่หน้าบ้านเนื่องจากแม่ทำอาหารขายออนไลน์จัดส่งระแวกในเมืองและอำเภอสันทราย เมื่อผู้วิจัยไปถึงก็กล่าวสวัสดีแม่ซึ่งแม่พิศกำลังทำความสะอาดบ้าน แม่พิศใส่เสื้อกล้ามสีกรมท่าอีกทั้งกางเกงผ้าสบาย ๆ แบบเป็นผู้มาเปิดประตูหน้าบ้านให้ โดยที่แม่พิศตะโกนถามว่า “จะถ่ายรูปไหม จะได้ไปแต่งหน้า” ผู้วิจัยจึงตอบไปว่า “ไม่เป็นไรค่ะ” เมื่อเข้าไปในบ้านมีพอนั่งอยู่ที่โต๊ะอาหารกำลังใช้คอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยก็กล่าวสวัสดีคุณพ่อด้วย ภายในบ้านของแม่พิศซึ่งมีข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ มากมาย แต่ไม่ได้ดูรุงรังทุกอย่างจัดวางอย่างเป็นระเบียบ เมื่อถึงเวลาเข้าสู่การสัมภาษณ์ แม่พิศก็เดินไปนั่งให้สัมภาษณ์บริเวณโซฟา แม่พิศก็ถามถึงเรื่องที่คุณวิจัยทำ ผู้วิจัยก็เริ่มแนะนำตนเองเป็นอันดับแรกว่าเป็น นักศึกษาระดับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิชาสตรีเพศสถานะและเพศวิถีศึกษา ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับ แม่ที่มีบุตรเป็นกะเทย ได้เริ่มสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยได้ถามถึงภูมิหลังทางด้านครอบครัวของแม่พิศ โดยให้แม่พิศเป็นผู้เล่าโดยใช้คำถามปลายเปิด แม่พิศเล่าว่า

สมัยแม่เป็นลูกอ่อนแม่ของแม่ก็จะได้เข้มงวดมาก ส่วนใหญ่แม่จะได้นิสัยต่าง ๆ มาจาก อ้าย ๆ ละก่อนน้อง ซึ่งเป็นป้อจาย แม่ก่อตะลอน ๆ เล่นไปตามประสา

ละอ่อน . . . สมัยแม่เป็นเด็กแม่ของแม่ก็ไม่ได้เข้มงวดมากส่วนใหญ่ก็จะได้นิสัยต่าง ๆ มาจากพี่แล้วก็น้องซึ่งเป็นผู้ชายแม่ก็ทะเล้น ๆ เล่นไปตามประสาเด็ก (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2562)

ป๊ากับแม่ของแม่มีลูก 3 คน คนโตเป็นป้อจาย แม่เป็นลูกคนที่สอง ละก่อนมีน้องจายแหมคน แม่เป็นลูกแม่หญิงคนเดียวก็จะได้นิสัยจากอ้ายละก่อน้องมาแม่จึงเป็นคนที่มีนิสัยห้าวเหมือนป้อจาย เวลาเล่นก่อน้องกับพี่กับน้องป้อจายจึงชอบเล่นแบบป้อจาย การเล่นแบบแม่หญิงจะม่อค่อยเล่น เช่นเล่นขายของ ส่วนใหญ่ก่อนจะเล่นปิ่นปาย เห็นปิ่น้องขึ้นต้นไม่ก่อน . . . พ่อกับแม่ของแม่มีลูก 3 คน คนโต เป็นผู้ชาย แม่เป็นลูกคนที่ 2 แล้วก็มื่อน้องชายอีก 1 คน แม่เป็นลูกสาวคนเดียวแต่ก็ได้นิสัยมาจากพี่ชายและน้องชาย แม่จึงมีนิสัยที่ห้าวเหมือนผู้ชาย เวลาเล่นก็เล่นกับพี่กับน้องผู้ชายจึงชอบการเล่นแบบผู้ชาย การละเล่นแบบผู้หญิงจึงไม่ค่อยเล่นเช่น เล่นขายของ ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเล่นปิ่นปาย เห็นพี่เห็นน้องขึ้นต้นไม่ก็ขึ้นตาม (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2562)

ตอนละอ่อนแม่ก็จะคอยบอกคอยสอน เมินไหนเตื่อ ว่าเป็นแม่หญิงจะไปไหนกับป้อจาย ไปกับป้อจายเจือ ๆ ม่อได้หนะ . . . ตอนเด็ก ๆ แม่จึงคอยบอกคอยสอน นาน ๆ ที ว่าเป็นผู้หญิงอย่าไปไหนมาไหน กับผู้ชายบ่อย ๆ ไม่ดี จะทำตัวเหมือนผู้ชายทุกอย่างไม่ได้ (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2562)

แม่เป็นคนเมืองเจียงใหม่เนี้ย เกิดในตระกูล ณ เจียงใหม่ อยู่กับป้อกับแม่ตั้งแต่ละอ่อน แต่ใหญ่ขึ้นมาหน่อย ป้อกับแม่ก็หื้อมาอยู่กับย่าที่คุ้มประตู่เจียงใหม่ เพราะแม่กับป้อเห็นว่าชอบตวยหมู่ป้อจายเลยหื้อมาอยู่กับย่า ย่ามีแต่ลูกหลายแม่หญิง ซึ่งเวลาแม่อยู่บ้านกับป้อกับแม่จะยะหยังก่ได้เต็มดี อยู่บ้านใส่เต๋ว แอ่วเล่นไป แต่พอมายู่กับย่า อยู่คุ้มก่ต้องใส่ชิน ใส่ผ้าถุง เจ้าม้าต้องถือตะกร้าไปภาคประตู่เจียงใหม่ ปักมาทำกับข้าว . . . แม่เป็นคนเชียงใหม่โดยกำเนิด ตระกูล ณ เชียงใหม่ อยู่กับพ่อแม่ตั้งแต่เด็ก พอโตขึ้นพ่อกับแม่ก็หื้อมาอยู่กับย่าที่คุ้มแถวประตู่เจียงใหม่ เนื่องจากพ่อกับแม่เห็นว่าชอบเล่นกับผู้ชายจึงหื้อมาอยู่กับย่า แทน ย่าก็จะมีลูกหลานผู้หญิงเยอะ ซึ่งเมื่อเวลาแม่อยู่กับพ่อแม่ จะทำตัวอย่างไรก็ได้เป็นอิสระอยู่บ้านใส่กางเกงได้เที่ยวเล่นได้ แต่เมื่ออยู่กับย่า อยู่บ้านต้องใส่ผ้าถุง เข้ามาต้องถือตะกร้าไปตลาดประตู่เจียงใหม่กับย่า ต้องมาทำกับข้าว (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2562)

แม่พิศได้เล่าเรื่องสมัยตอนเป็นเด็กเนื่องจากผู้วิจัยได้ถาม เกี่ยวกับการเล่าเรียนในโรงเรียนซึ่งแม่พิศเป็นผู้ที่เกิดและโตในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ โอกาสในการศึกษาของแม่พิศจึงได้เรียนโรงเรียนชื่อดังของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนสตรีประจำจังหวัดเชียงใหม่

พอมาเข้าโฮงเฮียนตะกอนแม่เฮียนโฮงเฮียนธีรศาสตร์ มะเดียเป็นร้านหนังสือ สุริวงศ์บุ๊คเซ็นเตอร์ พอเรียนจบประถมแล้ว ก่อมาเฮียนต่อมัธยมที่โฮงเฮียนวัฒโน สมัยนั้นเฮียนเสร็จก็กลับบ้าน บ่อยได้อยู่กับเพื่อนเพราะย่ามะชอบ พอเฮียนจบ แม่ก็ไปทำงานกับน้ำดีโฮงบาลสวนดอกเลยมะได้เฮียนต่อ แต่พอทำงานได้ ห้าปี ก่อเฮียนหลักสูตรผู้ช่วยพยาบาลที่คณะพยาบาลเปิดละก่ทำได้เข้างานมาเป็น ข้าราชการ . . . พอมาเรียนก็เรียนประถมที่โรงเรียนธีรศาสตร์ซึ่งเดี๋ยวนี้นี้เป็นร้าน หนังสือสุริวงศ์บุ๊คเซ็นเตอร์ พอเรียนจบชั้นประถมก็มาเรียนต่อมัธยมที่โรงเรียน วัฒโนทัยพายัพ สมัยนั้นพอเรียนเสร็จก็กลับบ้าน ไม่ค่อยได้อยู่กับเพื่อนเนื่องจาก ย่าไม่ชอบ พอเรียนจบก็ไปทำงานกับน้ำดีที่โรงพยาบาลสวนดอกเลยไม่ได้เรียนต่อ พอทำงานได้ 5 ปีก็เรียนต่อในสายพยาบาลหลักสูตรผู้ช่วยพยาบาลในคณะ พยาบาล แล้วก็ไต่เต้าเป็นข้าราชการ (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2562)

สมัยเฮียนที่โฮงเฮียน มีวิชาหน้าที่ศีลธรรมด้วยเนอะมะเดียสมัยน้องมะมีละน้อ โฮงเฮียนเนี้ยก่จะสอนเรื่องกิริยามารยาท . . . สมัยเรียนมีวิชาหน้าที่ศีลธรรม ด้วยซึ่งสมัยนี้ไม่มีแล้วซึ่งโรงเรียนก็จะมีการสอนเรื่องเกี่ยวกับกิริยามารยาทด้วย (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2562)

ข้อมูลที่ได้จากแม่พิศเกี่ยวกับประวัติและภูมิหลังทางด้านครอบครัวตั้งแต่เด็กแสดงให้เห็นว่าแม่พิศได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่และย่า ซึ่งย่าเป็นผู้ที่มีอิทธิพลกับแม่พิศมากเพราะแม่พิศจะให้ความสำคัญต่อย่าของแม่พิศ เนื่องจากแม่พิศมักจะพูดย้ำว่าย่าจะไม่ชอบก็จะไม่ทำ และปฏิบัติตาม สิ่งที่ย่าอบรมพร่ำสอน ทั้งด้านการแต่งกายกิริยามารยาท อีกทั้งแม่พิศยังได้เข้ารับการศึกษจาก โรงเรียนประจำจังหวัดและจบการศึกษาระดับชั้นม.ศ.5 ซึ่งโรงเรียนก็ยังมีวิชาหน้าที่ศีลธรรมอีกด้วย ความเป็นผู้หญิงของแม่พิศจึงถูกประกอบสร้างตั้งแต่เด็กในการอบรมเลี้ยงดูแบบผู้หญิงในคัมภีร์อีกทั้ง การเรียนในโรงเรียนสตรีประจำจังหวัดที่สอนเรื่องหน้าที่ศีลธรรมและกิริยามารยาท ทำให้แม่พิศได้ซึมซับความเป็นผู้หญิงมาจากบริบทแวดล้อมดังกล่าว

จากการสัมภาษณ์เรื่องข้อมูลภูมิหลังของแม่ทั้ง 2 คน เป็นข้อมูลภูมิหลังทางด้าน ครอบครัวซึ่งแม่ทั้ง 2 คน เป็นคนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะพอสมควร พ่อและแม่ได้มีโอกาสได้ส่ง แม่ทั้งสองเรียนหนังสือในระดับมัธยมศึกษาทำให้แม่ทั้งสองคนมีโอกาสในด้านการประกอบอาชีพที่ มั่นคงอย่างอาชีพข้าราชการได้ แต่แม่อีกสามท่านที่ไม่ได้มีฐานะทางครอบครัวดีมากนัก จากการศึกษา

โดยการสัมภาษณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิหลังทางครอบครัว แม่อีกสามท่านมีพี่น้องหลายคน มีการศึกษาจบระดับชั้นประถมศึกษาอีกทั้งต้องออกไปทำงานตั้งแต่อายุน้อย เป็นครอบครัวอีกแบบหนึ่งที่มีความแตกต่างทางด้านครอบครัว บริบทพื้นที่และฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีความแตกต่างจากแม่ดาวและแม่พิศ ดังที่จะอธิบายดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาแม่ที่เป็นสตรีชาวอำเภอสันกำแพง คือ **แม่พลอย** (นามสมมติ) ในกรณีศึกษาแม่พลอยผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงมาจากแม่ของเพื่อนร่วมงานเดิมของผู้วิจัยเองที่จังหวัดภูเก็ต คือแซมมี ซึ่งเป็นรุ่นพี่ที่มีอายุมากกว่าผู้วิจัยประมาณ 3 ปี ซึ่งยังคงติดต่อกันเป็นระยะผ่านทางสื่อออนไลน์ จึงได้ทาบทามบอกกล่าวเพื่อนคนนี้จะขอไปสัมภาษณ์แม่เกี่ยวกับเรื่อง แม่ที่มีบุตรเป็นกะเทย ซึ่งเพื่อนก็ได้ถามแม่ให้ ซึ่งแม่พลอยก็ตอบตกลงจะให้สัมภาษณ์ จึงได้นัดหมายกัน ผู้วิจัยเคยเจอแม่พลอยหนึ่งครั้งซึ่งขณะนั้นทำงานเป็นนักแสดงที่โรงละครแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งแม่พลอยได้ไปเยี่ยมแซมมีที่จังหวัดภูเก็ต จึงกล่าวทักทายกันเป็นภาษาเหนือในขณะนั้น แต่ก็ไม่ได้พูดคุยกันเยอะมาก แต่ก็ไม่ได้พบกันอีก จนมาได้เจอกันอีกครั้งเมื่อได้มาสัมภาษณ์แม่พลอยเพื่อทำงานวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยได้นัดหมายแซมมี ในตัวเมืองเชียงใหม่เพื่อเดินทางไปยังบ้านแซมมี ที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้เดินทางไปเป็นครั้งแรกซึ่งมีระยะทางไกลพอสมควร เมื่อไปถึงตัวอำเภอสันกำแพงให้เลี้ยวซ้าย จากตัวอำเภอสันกำแพงไปไกลพอสมควร ระหว่างทางจะเป็นบ้านเรือนสลับกับทุ่งนาทั้ง 2 ด้าน และเดินทางมาถึงบ้านสันข้าวแคบกลาง ซึ่งผ่านวัดสันข้าวแคบกลาง มาไม่กี่หลังคาเรือนก็ถึงบ้านของแม่พลอยซึ่งอยู่ติดกับถนน บ้านของแม่พลอยนั้นร่มรื่นอยู่ติดกับท้องนามีพื้นที่หน้าบ้านไว้ปลูกผักสวนครัว บ้านของแม่พลอยเป็นบ้านไม้ 2 ชั้นมีดาดฟ้า ข้างล่างก่ออิฐถือปูนอย่างดี เมื่อไปถึงบ้านแม่พลอยอยู่หลังบ้าน เพื่อนจึงเดินไปตามแม่พลอยให้ เมื่อเจอแม่พลอยผู้วิจัยจึงกล่าวทักทายสวัสดีตามมารยาท แม่พลอยเป็นคนยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นผู้หญิงที่แต่งตัวเรียบง่ายใส่เสื้อยืด กางเกงวอร์มสีพื้น ๆ มัดผมรวบไปข้างหลังแบบง่าย ๆ ใส่แว่นตาอยู่ตลอดเวลา ผู้วิจัยได้แนะนำตัวเองกับแม่โดยมีเพื่อนร่วมพูดคุยให้เกิดการผ่อนคลายเนื่องจากแม่พลอยเคยเป็นคนที่พูดน้อย ถามคำตอบคำ ซึ่งผู้วิจัยก็ชวนคุยนอกเรื่องบ้าง ถามสารทุกข์สุกดิบ ทั้งของแม่และเพื่อนเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยอยู่นานจึงเข้าสู่การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการดีที่ผู้วิจัยสามารถพูดภาษาเหนือได้ ทำให้การสื่อสารกับแม่พลอยเป็นไปอย่างง่ายและเป็นกันเองมากขึ้น

จุดเริ่มต้นของการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ก็เริ่มจากการสัมภาษณ์ประวัติส่วนตัวอย่างที่ได้เคยสัมภาษณ์แม่คนอื่น ๆ มา แม่พลอยเล่าว่าตนนั้นเป็นหญิงสาวชาวบ้านธรรมดา ครอบครัวทำการเกษตรเป็นหลัก พออยู่พอกิน อีกเดี๋ยวโตมาในครอบครัวใหญ่ซึ่งพ่อแม่มีลูกหลายคน และต้องช่วยกันทำงานเพื่อจุนเจือครอบครัวแม้ว่าจะเป็นผู้หญิงก็ต้องทำการเกษตร แม่พลอยเล่าว่า

แม่ก่อนเป็นคนธรรมดาชาวบ้านทั่วไป ป่อกแม่มีลูกหลายคน แม่มียายสามคน และมีน้องแม่หญิงแหมสองคน บ้านก่อนมีอาชีพเย็บไฮ่ ยะนา เลี้ยงควาย ช่วยพ่อแม่ทำงานตั้งแต่ยังน้อย มีอะหยังก่อกันกันไป หนังสือบ่ได้เขียนสูง จบป.สาม ป.สี่ มีน้องอันนะดีได้เขียนสูงมาแหมน้อย ฐานะป่อกมีป่อกิน ลูกโฮงเขียนปึกบ้านมาก่อนมาเลี้ยงควายเหี้ย . . . แม่ก็เป็นชาวบ้านทั่วไป พ่อกับแม่มีลูกหลายคน แม่มีพี่ชาย 3 คนมีน้องสาวอีก 2 คน ที่บ้านมีอาชีพทำไร่นาสวน เลี้ยงควาย แม่ก็ช่วยพ่อแม่ทำงานตั้งแต่ยังเด็ก มีอะไรก็กินไป ไม่ได้เรียนสูงจบแค่ป.สามป.สี่ มีแต่น้องรุ่นหลัง ๆ ได้เรียนสูงฐานะครอบครัวก็พอมี พอกิน กลับจากโรงเรียนก็มาเลี้ยงควาย (สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2561)

ผู้วิจัยได้ถามเรื่องการศึกษาในโรงเรียนของแม่พลอย ซึ่งแม่พลอยได้ให้ข้อมูลว่า ตนเกิดในครอบครัวที่พ่อแม่มีลูกหลายคน จึงไม่ได้เรียนสูง อีกทั้งฐานะทางครอบครัวก็พอมีพอกิน เนื่องจากมีอาชีพหลักคืออาชีพเกษตรกรรมต้องทำงานตั้งแต่เด็กเพื่อช่วยกันจุนเจือครอบครัวจึงไม่ได้เรียนสูง แม่พลอยเล่าว่า

หนังสือบ่ได้เขียนสูงจบป.สี่ก็ออกมาละ เขียนมะแง ออกมาช่วยแม่เลี้ยงควายเหี้ย . . . แม่ไม่ได้เรียนสูงเรียนจบแค่ ป.สี่ก็ออกมาแล้ว เนื่องจากเรียนไม่เก่ง ออกมาช่วยแม่เลี้ยงควาย (สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2561)

อาชีพปัจจุบันของแม่พลอยคืออาชีพค้าขาย ซึ่งขายกับข้าวแกวบ้านซึ่งจะทำวันละ 2 อย่างซึ่งได้เลิกทำมาแล้วเนื่องจากปัญหาด้านสุขภาพและลูกทั้งสองคนก็เรียนจบมีงานทำแล้ว ซึ่งปัจจุบันสื่อออนไลน์ได้เข้ามามีอิทธิพลกับชีวิตของคนชนบทมากขึ้น อย่างแม่พลอยก็มี Facebook เป็นของตนเองและได้โพสต์ขายกับข้าวเป็นประจำ ซึ่งผู้วิจัยได้เคยเข้าดูเฟสบุ๊กของแม่พลอยหลายครั้ง ซึ่งแหมมีมักจะแชร์โพสที่แม่โพสขายอาหารอยู่เป็นประจำ ส่วนใหญ่แม่พลอยก็จะทำ ข้าวก้นจั้น หรือ ข้าวเจียวขาย แล้วก็จะมีกับข้าวเป็นอาหารเหนือขายอีก 2 อย่าง ดังที่แม่พลอยให้การสัมภาษณ์ว่า

มะเตี้ยแม่ก่อนบ่เย็บไฮ่นะละ แก่ละ ลูกก่อนเขียนจบหมดละ ก่อมีรายได้กะกินขายตำบ้านนี้เหี้ย ขายกับข้าววันละ 2 อย่างกุ่มกินไปเหี้ย . . . ตอนนั้นแม่ก็ไม่ได้ทำอะไรทำมาแล้ว แก่แล้วลูกก็เรียนจบหมดแล้ว ก็มีรายได้ทำกับข้าวขายแกวบ้านขายกับข้าววันละ 2 อย่างพอกินพอใช้ไป (สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2561)

แม่พลอยเป็นคนพูดน้อยและค่อนข้างขี้อายเล็กน้อย ช่วงแรก ๆ ก็ถามคำตอบคำไม่ค่อยเล่าอะไรให้ฟังมากนักผู้วิจัยจะต้องชวนคุยนอกเรื่องไปบ้างเพื่อทำความคุ้นเคย ซึ่งแม่พลอยก็ได้บอกเล่าถึงภูมิหลังทางด้านครอบครัว ไว้ในเรื่องครอบครัว การทำงาน รายได้ และการใช้ชีวิตประจำวัน

ปัจจุบันก็มีอาชีพค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เนื่องจากอายุมากและภาระเรื่องลูกก็ไม่มีแล้วเนื่องจากลูกทั้งสองคนได้เรียนจบและมีงานทำเป็นของตนเองแม่พลอยจึงไม่ได้ทำงานหนักเหมือนแต่ก่อน

อีกหนึ่งกรณีศึกษา เป็นหญิงชาวอำเภอสารภี ชื่อว่า **แม่ตัว** (นามสมมติ) เป็นแม่อีกท่านหนึ่งที่ไปเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้โดนผู้วิจัยได้คัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงโดยการเลือกจากแม่ของเพื่อนสมัยเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย คือแคนดี้ซึ่งแคนดี้สมัยเรียนนั้นจะปิดบังแม่ไม่ให้เพื่อนที่เป็นกะเทยด้วยกันไปพบแม่เนื่องจากกลัวแม่รู้ว่า เป็นกะเทย แต่ปัจจุบันแคนดี้ได้เปิดเผยตัวตนเป็นกะเทย โดยมีอาชีพเป็นนางโชว์ที่บาร์แห่งหนึ่งย่านไนท์บาร์ซ่า ในใจกลางเมืองเชียงใหม่อีกทั้งมีอาชีพเป็นช่างแต่งหน้าทำผมฟรีแลนซ์ รับงานทั่วไปในเขตตัวเมืองเชียงใหม่และภาคเหนือ ผู้วิจัยได้ติดต่อไปยังแคนดี้เพื่อขอสัมภาษณ์แม่ตัวซึ่งก็ได้รับการตอบรับให้สัมภาษณ์โดยแคนดี้จะให้เบอร์โทรศัพท์ของแม่ให้ติดต่อประสานแม่เองเนื่องจากแคนดี้จะต้องใช้เวลากลางวันในการพักผ่อน

เมื่อผู้วิจัยได้นัดหมายติดต่อแม่ตัวว่าจะเข้าไปสัมภาษณ์ จึงได้เดินทางไปที่บ้านของแม่ตัว โดยแคนดี้ได้ส่งโลเคชันผ่านทางไลน์ เมื่อผู้วิจัยไปถึงบ้านของแม่ตัวซึ่งเป็นบ้านชั้นเดียวโทนสีส้ม เป็นบ้านที่เพิ่งสร้างใหม่ บริเวณหน้าบ้านจะมีโรงรถอยู่ทางขวาของบ้าน มีห้องครัวอยู่นอกบ้าน ซึ่งมีเครื่องครัววางเรียงรายอยู่ด้านนอกซึ่งมีลานมุงหลังคาเอาไว้พักผ่อน แม่ตัวก็นั่งอยู่ตรงเปลญวนในบริเวณดังกล่าว เมื่อเจอกับแม่ตัวทางผู้วิจัยก็ได้กล่าวทักทายแม่ตัว พร้อมทั้งแนะนำตัวว่าจะมาสัมภาษณ์เรื่องแม่ที่มีบุตรเป็นกะเทย แม่ก็กล่าวต้อนรับและบอกว่า “แคนดี้ได้บอกแม่ไว้ละ แม่เลยมานั่งรอตรงนี้” พอลงบอกไปด้วยว่า “แคนดี้นอนหลับอยู่บนบ้านตะคินปึกบ้านดึกมีงานปึกบ้านตีสามตีสี่” ผู้วิจัยก็นั่งอยู่ตรงเก้าอี้พลาสติกสีน้ำเงินที่วางอยู่บริเวณดังกล่าวด้านนอก ซึ่งผู้วิจัยก็บอกกล่าวแนะนำตัวเองอย่างเป็นทางการว่า เป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาสตรีเพศสถานะและเพศวิถีศึกษา จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จะขอความร่วมมือจากแม่เป็นกรณีศึกษาเพื่อให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ แม่ที่มีบุตรกะเทย โดยจะสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นแม่ วิถีชีวิตและ การเป็นแม่กะเทย โดยผู้วิจัยก็เริ่มสัมภาษณ์จากการพูดคุยเรื่องประวัติส่วนตัวเป็นอันดับแรก แม่ตัวได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังทางด้านครอบครัว ว่า

แม่เป็นคนสารภี เกิดวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2508 มะเดียนี่ 54 ปี เสียงานจบชั้น ม.3 มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน เป็นแม่หญิง 4 คน ป่อจาย 1 คน ป่อกับแม่เยก่านอยู่ กางไต่กางนา เลี้ยงควาย มะเดียนี่พี่น้องก่อแยกกันอยู่คนละตี คนหนึ่งเปิดอู่ซ่อมรถ ทำงานที่นิคมอุตสาหกรรม 1 คน อยู่พิษณุโลก 1 คน น้องหล้าอยู่กับยาย . . .แม่เป็นคนอำเภอสารภี เกิดวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2508 อายุ 53 ปี เรียนจบชั้น ม.3 มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน เป็นผู้หญิง 4 คน ผู้ชาย 1 คน พ่อกับแม่ทำงานทำไร่ทำนา เลี้ยงควาย ตอนนี้พี่น้องก็แยกกันไปทำงานต่างที่ คนหนึ่งเปิด

อยู่ซ่อมรถ ทำงานที่นิคมอุตสาหกรรม 1 คน อยู่จังหวัดพิษณุโลก 1 คน
ส่วนน้องคนสุดท้องอยู่กับยาย (สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2561)

เมื่อแม่ตัวถึงวัยที่ต้องแต่งงานแม่ตัวได้แยกออกไปอยู่บ้านสามีซึ่งอยู่ไกลจากบ้านของตนเองพอสมควร แต่ก็เกิดเหตุไม่คาดฝันเนื่องจากสามีหรือพ่อของแคนดี้ได้เสียชีวิต ทำให้ภาระต่าง ๆ ของครอบครัวตกมาอยู่กับแม่ตัวซึ่งมีลูกน้อยพึ่งอายุได้ 10 เดือน อีกทั้งพ่อแม่ของสามีก็อายุมากแล้ว และไม่มีใครดูแลแม่ตัวจึงต้องดูแลพ่อแม่สามี และ ลูกซึ่งก็ต้องขอกำลังจากแม่ และน้องสาวของตนซึ่งขณะนั้นยังไม่มีครอบครัวช่วยดูแลแคนดี้ในวัยเด็ก แม่ตัวเล่าว่า

แม่อยู่กับยายจนถึงอายุ ขวบห้าปี ก่อไปแต่งงานกับป่อน้องแคนดี้ก่อเลยแยกไปอยู่บ้านป่อน้องแคนดี้ ไปอยู่กับป่อน้องแคนดี้ได้ 2 ปี ป่อน้องแคนดี้ก่อตาย แม่ก็ต้องอยู่พ่อกับย่าน้องแคนดี้ ตอนนั้นน้องแคนดี้อายุ ได้ 10 เดือนอยู่เลย แม่เลยหื่อน้องแคนดี้มาอยู่กับยาย แม่เลยต้องออกไปะกานขายข้าว ยายกับน้ำก่อเลี้ยง น้ำที่อยู่พิษณุโลกนา ตะกอนน้ำยังมีครอบครัวก่อเลยช่วยเลี้ยงน้องแคนดี้ แม่ก็มีหน้าที่ส่งสตาจ์หื่อน้องแคนดี้ ละยังต้องผ่อกคนเฒ่าสองคน หั้นด้วยเอี้ยกะ . . . แม่อยู่กับยายถึงอายุ 25 ปี ก็ไปแต่งงานกับพ่อของแคนดี้เลยแยกไปอยู่บ้านพ่อแคนดี้ ไปอยู่ได้ 2 ปี พ่อแคนดี้ก็เสียชีวิต แม่ก็ต้องดูแลปู่กับย่า น้องแคนดี้ตอนนั้นน้องแคนดี้อายุได้ 10 เดือน แม่ก็เลยฝากแคนดี้ให้ยายกับน้ำเลี้ยง ยายกับน้ำคนที่อยู่พิษณุโลกก็เลี้ยงซึ่งตอนนั้นน้ำยังไม่มีครอบครัวจึงช่วยดูแลน้องแคนดี้ แม่ก็มีหน้าที่ส่งเงินให้น้องแคนดี้ อีกทั้งต้องดูแลปู่กับย่าด้วย (สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2561)

พอน้องแคนดี้ใหญ่ขึ้นมาหน่อย ก่อหื้อมาอยู่กับปู่กับย่า แม่ก่อมาเปิดร้านค้าราโอเกะอยู่ตามบ้านเนีย แต่พอปู่กับย่าเสียชีวิตแล้ว แม่ก่อขายที่สวนลำไยละก่อมาแบ่งบ้านใหม่อยู่เนี่ย ยายก่อบอกว่าตีหั้นก่อมีใครอยู่แล้วก่อขายเหี้ย ละก่อปักมาอยู่บ้านเฮา . . . พอน้องแคนดี้โตขึ้นมาหน่อย ก็มาอยู่กับปู่กับย่า แม่ก็มาเปิดร้านค้าราโอเกะอยู่แถวบ้าน แต่พอปู่กับย่าเสียชีวิตแล้ว แม่ก็ขายที่สวนลำไยแล้ว ก็มาสร้างบ้านใหม่ เนื่องจากยายก็บอกว่าไม่มีใครอยู่แล้วก็ขายแล้วก็กลับมาอยู่บ้าน (สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2561)

แม่ตัวได้เล่าว่า ปัจจุบันตนอาการป่วยด้วยโรคประจำตัวหลายอย่าง เช่นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ซึ่งก็ได้เล่าเกี่ยวกับอาการป่วยซึ่งเคยป่วยหนัก จนต้องนอนโรงพยาบาลเป็นเดือน ๆ หลายครั้ง อีกทั้งต้องรักษาอย่างต่อเนื่องโดยแม่ตัวเลือกที่จะใช้วิธีการฉีดยาอินซูลินเพื่อรักษา เนื่องจากหมอให้คำแนะนำว่าจะทำให้ไตไม่ทำงานหนักจนเกินไป ปัจจุบันแคนดี้ไม่ให้แม่ทำงานแล้วเนื่องจาก

เป็นห่วงแม่เพราะแม่ทำงานทั้งวันโดยเฉพาะร้านคาราโอเกะอีกทั้ง ร้านอาหารตามสั่งซึ่ง แคนดี้ก็เป็นห่วงเกิดแม่เข้าโรงพยาบาลอีกใครจะดูแลเนื่องจากแคนดี้ก็ต้องทำงาน แม่จึงมาพักอยู่บ้านทำงานบ้านแทน แม่ตัวบอกว่า

ช่วงปีที่แล้วป่วยหนักถึงขั้นเกือบตายหนะ มีเต๋อหนึ่งน้ำตาลลดลงเหลือ 35 หมอเลยหึ่งดยาทุกอย่างพอตได้วันเดียวน้ำตาลพุ่งขึ้นเป็นป็นสองช็อคไปเลย แคนดี้ได้ปัมหัวใจไปไปส่งโฮงยา จนหยุดหายใจไป 4 นาที หมอบอกว่าหนึ่งในพันหนที่รอดมาได้ . . . เมื่อช่วงปีที่แล้ว น้ำตาลลดลงเหลือ 35 หมอเลยหึ่งดยา จนค่าน้ำตาลพุ่งขึ้นเป็น 1,200 ทำให้เกิดอาการช็อก แคนดี้ก็พาไปส่งโรงพยาบาล จนหยุดหายใจไป 4 นาที หมอบอกว่าหนึ่งในพันหนที่รอดมาได้ (สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2562)

ม่เต๋อแม่ก็ม่ทำร้านคาราโอเกะละ แม่ม่ค่อยสบายเป็นโรคเบาหวานความดัน ต้องไปโฮงยาตลอด แคนดี้เลยบ่หื้อแม่ทำงานละหื้อแม่อยู่บ้าน แคนดี้ก้อมีงานทำละ . . . ตอนนี้อยู่ม่ได้ทำร้านคาราโอเกะแล้วเพราะแม่ม่ค่อยสบายเป็นโรคเบาหวาน โรคความดัน ต้องไปโรงพยาบาลตลอด แคนดี้เลยม่ให้แม่ทำงานละให้แม่อยู่บ้าน เพราะแคนดี้ก็ทำงานแล้ว (สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2562)

ผู้วิจัยได้ถามถึงการใช้ชีวิตสมัยเป็นสาวของแม่ตัว ว่ามีวิถีชีวิตอย่างไร หรือพ่อแม่ได้สอนให้มีการใช้ชีวิตในวัยสาวอย่างไรบ้าง ซึ่งแม่ตัวก็อธิบายว่า

สมัยแม่เป็นสาวป้อแม่จะสอนลูกแม่ญิงหื้อฮักนวลสงวนตัว จะไปตีไปกับป้อจ๋า ป้อจาย ไปตีช้อนรกันขึ้นล่องขึ้นล่องม่เหมือนสมัยนี้ สมัยตะกอนเป็นบ่าวเป็นสาว ป้อจายมาแอ่วบ้านมาแอ่วหากันเฮานั่งเพ่ แหมคนนั่งปุ้น บ่มีการกำมือกันไปแอ่วก้านแอ่วงานก็ไปกับคนใหญ่เป็นหมู่ ม่ใช่ปากันไปเข้าห้องเข้าหับเหมือนสมัยนี้ . . . สมัยแม่เป็นสาวพ่อกับแม่จะสอนลูกสาวให้รักนวลสงวนตัว ไม่ควรไปกับผู้ชาย ไม่ควรช้อนรผู้ชายไปไปมาเหมือนสมัยนี้ สมัยก่อนเป็นหนุ่มเป็นสาว ผู้ชายมาหาที่บ้านเรานั่งตรงนี้ ผู้ชายนั่งตรงนั้น ไม่มีการจับมือถือแขนกันไปเที่ยวงานต่าง ๆ ไปกับผู้ใหญ่เป็นหมู่คณะม่ได้ปากันเข้าห้องเหมือนเด็กสมัยนี้ (สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2562)

แม่ตัวเป็นแม่อีกคนหนึ่งทีพุดน้อยในช่วงแรก ๆ ผู้วิจัยจึงต้องซักชวนคุยในเรื่องต่าง ๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคยจากการที่ได้เก็บข้อมูลภูมิหลังทางด้านครอบครัวของแม่ตัวซึ่งเป็นคนที่มีความยากจน แม่ตัวเปรียบเสมือนหัวหน้าครอบครัวที่ต้องดูแลทั้งลูก ดูแลพ่อแม่ของตน อีกทั้งพ่อแม่สามีอีกด้วยซึ่งสามีเสียชีวิตตั้งแต่ลูกอายุได้เพียงแค่ 10 เดือน ทำให้ภาระต่าง ๆ ถ้าถามมาหาแม่ตัวทำให้ต้อง

ทำงานหนัก ไม่ได้ดูแลลูกด้วยตนเองและทำงานหลายอย่าง ทั้งรับจ้างทั่วไป ค้าขาย เปิดร้านคาราโอเกะ ประกอบกับปัญหาสุขภาพปัจจุบันแม่ตัวเป็นแม่บ้านอยู่ที่บ้านเนื่องด้วยปัญหาสุขภาพอีกทั้งแม่ตัวได้ให้เหตุผลว่าแคนดี้สามารถเลี้ยงดูตนเองและแม่ได้แล้วแม่จึงเลิกทำงานเป็นแม่บ้าน

แม่หล้า เป็นอีกท่านหนึ่งที่ผู้วิจัยได้เลือกให้เป็นผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้ จากที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าแม่หล้ามีศักดิ์เป็นป้าสะใภ้ของผู้วิจัยเอง เมื่อผู้วิจัยได้ติดต่อแม่หล้าไปแม่หล้าก็สงสัยว่าจะสัมภาษณ์ยังงัยทำตัวไม่ถูกเนื่องจากไม่เคยได้ให้สัมภาษณ์ใครมาก่อน ผู้วิจัยก็ได้บอกเกี่ยวกับเรื่องที่คุณผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแม่ที่มีบุตรเป็นกะเทยแม่หล้าก็ตกลงให้สัมภาษณ์และได้นัดวันสัมภาษณ์ซึ่งต้องเป็นวันหยุดสุดสัปดาห์ เมื่อถึงวันนัดหมาย ผู้วิจัยได้เดินไปที่บ้านของแม่หล้าซึ่งอยู่ห่างออกไปจากบ้านของผู้วิจัย 2 หลัง ณ ขณะนั้นแม่หล้ากำลังเลี้ยงเด็กอยู่หลายคนเนื่องจากแม่หล้ามีอาชีพหนึ่งคือการรับเลี้ยงเด็กในวัยเตรียมอนุบาล เมื่อผู้วิจัยไปถึงผู้วิจัยก็ตะโกนเรียกแม่หล้า ซึ่งผู้วิจัยจะเรียกตามความเคยชินว่า “ป้าหล้า” แม่หล้าก็ออกมาพร้อมบอกว่า “ก้อว่าไผมาฮ้อง เข้ามาเล่น้อง” ผู้วิจัยก็กล่าวทักทายสวัสดี พร้อมกับเดินขึ้นไปบนบ้าน บ้านป้าหล้าเป็นบ้านปูนหนึ่งชั้นขนาดเล็ก หลังคาสี่เหลี่ยม กระจกใส ตอนเช้าเข้ามาข้างในบ้านจะเห็นข้าวของต่าง ๆ เช่นของเล่นเด็ก พูกนอนสำหรับเด็ก กระจายอยู่บนบ้าน จากที่ได้กล่าวไปเนื่องจากว่าแม่หล้ามีอาชีพรับเลี้ยงเด็ก แม่หล้าอาศัยอยู่กับอัยหม่อนศรี ซึ่งปัจจุบันอายุ 96 ปีแล้ว ซึ่งอัยหม่อนศรีก็ยังแข็งแรงเดินไปมาบนบ้านผู้วิจัยก็ได้กล่าวสวัสดีเพื่อทักทายอัยหม่อนศรี ซึ่งผู้วิจัยก็จะมาขอพรจากอัยหม่อนศรีอยู่เป็นประจำเนื่องจากอัยหม่อนศรีถือเป็นญาติผู้ใหญ่ที่เป็นผู้อาวุโสคนหนึ่งประจำหมู่บ้านและคนละแวกนั้น จากนั้นแม่หล้าก็ถามสารทุกข์สุกดิบของผู้วิจัยว่าเป็นอย่างไรบ้าง ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะมีบ้านใกล้กับแม่หล้าแต่ผู้วิจัยไม่ได้อาศัยอยู่ที่บ้านที่จังหวัดเชียงใหม่เนื่องจากผู้วิจัยต้องไปทำงานที่จังหวัดลำปาง แล้วจะกลับเชียงใหม่ในวันหยุดสุดสัปดาห์เท่านั้น แม่หล้าถามว่า “น้องปิ๊กมาถึงบ้านเมื่อใด” ผู้วิจัยก็ตอบไปว่า “ปิ๊กมาถึงตะวาเมื่อแลงเจ้า”

เมื่อเริ่มเข้าสู่การสัมภาษณ์แม่หล้าก็ถามว่าจะมาสัมภาษณ์เรื่องอะไรบ้าง โดยแม่หล้าบอกถึงความกังวลใจว่าจะให้สัมภาษณ์ไม่ได้เนื่องจากไม่รู้เรื่องไม่รู้หนังสือ ผู้วิจัยก็ได้พูดคุยไปว่าเป็นการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยโดยอยากรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นแม่ โดยครั้งนี้ก็อยากทราบถึงประวัติของแม่หล้า ภูมิหลังทางด้านครอบครัวของแม่หล้าเป็นอย่างไร แม่หล้าก็บอกว่า

ป้าหล้าเป็นคนจอมตอมีพี่น้อง 3 คน สมัยก่อนตุ๊ก เป็นมีกานหยั่งที่ฮ้อยะป้าหล้า ยะหม่นตะ สมัยละอ่อนก้อยะนา ยะไฮไส่สวน มะมีตีมีตาง ไปฮ้อย้างเป็น ไหญ่ มาน้อยก้อยะกานก่อสร้างเป็นไปตางใดก้อยะไปหมด จนมาเจอลุงชิตตะก้อยะลุงชิต ก้อยะกานก่อสร้างเหมือนกันกะเลยแต่งงานละมาอยู่บ้านลุงชิตจนถึงมะเตี่ยว เนี้ยกะ ป้าหล้าเฮียนจบปอสี่อันนะ มะได้เฮียนหนังสือสูง เฮียนมะเก่ง มะมี

สตังตวย ป็น้องก่อได้เฮียนกันมอกเอี้ยมะมีใครเฮียนจบสูงสักคน . . . ป้าหล้าเป็นคนอำเภोजอมทอง มีพี่น้องทั้งหมด 3 คน สมัยก่อนลำบากมากเป็นคนจนเขามีงานให้ทำก็ทำสมัยเด็ก ๆ ก็ทำนา ทำไร่ ไม่มีที่ทาง ส่วนใหญ่ก็ไปรับจ้างพอโตขึ้นมาหน่อยก็ไปทำงานก่อสร้างเขาไปไหนก็ไปหมด จนมาเจอลุงชิต (สามี นามสมมุติ) ซึ่งลุงชิตก็ทำงานก่อสร้างเหมือนกันก็เลยแต่งงานอยู่กินกันมาอยู่ที่บ้านลุงชิตจนถึงปัจจุบัน ป้าหล้าเรียนจบประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้นไม่ได้เรียนสูงเนื่องจากเรียนไม่เก่งไม่มีเงินด้วยพี่น้องก็ได้เรียนกันเท่านั้นไม่มีใครเรียนจบสูงสักคน (สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2562)

ผู้วิจัยก็ได้ถามถึงการใช้ชีวิตและอาชีพแต่ก่อนของแม่หล้าว่าก่อนที่จะมีลูกใช้ชีวิตอย่างไร ซึ่งแม่หล้าก็ได้ให้ข้อมูลแบบยังเกร็ง ๆ อยู่ เมื่อผู้วิจัยถามไปแม่หล้าก็ยังคงพูดน้อยผิดจากนิสัยของแม่หล้า อาจจะมีการบอกของผู้วิจัยว่าขออนุญาตอดเสียงทำให้แม่หล้ายังคงพูดแบบเกร็ง ๆ อยู่ แม่หล้ากล่าวว่า

สมัยก่อนเขาเป็นคนตึกเนาะ ป้าหล้าก่อเอาอ้ายศรีมาอยู่ด้วยบ้านต๋อจอมทองก่อหื้อปี่พี่น้องอยู่กันเหียบบ้านหลังอยู่กันเป็นสิบคน ป้าหล้าก่อเลยพาอ้ายศรีมาอยู่นางเหลียวแพเหียบ มาอยู่ป้าหล้าก็ฮับจ้างเขาไปเรื่อยนะ ไปะก่านก่อสร้างฟ่องไปะกับแม่น้องนะกะ ตะก่อนม่วนจะต่ายไปะก่านกันแม่ญิงตังนั้น ห่อข้าวลูกบ้านไปจิ้นทอดเหียบตั้น ลูกกันกิน อยู่ไปก่อคิดเตงหาแม่น้องเนาะ . . . สมัยก่อนเป็นคนจนป้าหล้าก็พายายศรีมาอยู่ที่บ้านนี้ด้วย บ้านที่จอมทองก็ให้พี่น้องอยู่กัน สมัยก่อนบ้านหลังหนึ่งอยู่กันเป็นสิบคน ป้าหล้าเลยพายายศรีมาอยู่บ้านนางเหลียว (ชื่อหมู่บ้านที่แม่หล้าอาศัยอยู่) เมื่อมาอยู่ป้าหล้าก็รับจ้างทั่วไป เช่นไปทำงานก่อสร้างไปทำกับแม่ของผู้วิจัยเอง สมัยก่อนสนุกไปทำงานมีแต่ผู้หญิงทั้งนั้นห่อข้าวไปทำงานมีหมูทอดสักชิ้นแย่งกันกิน พูดไปก็คิดถึงแม่ของน้องนะ (สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2562)

ตั้งแต่เจ้าตี่สี่ตีห้า ตื่นมานั่งข้าวละก่อนจะไปะก่าน น้ำพริกถ้วยนี้กินได้เป็นสามวันเขาจะผักตามบ้านมากับเหียบ อ้ายศรีก่อตึงกินก้าน้ำพริกผักลวกอันนะเลยอายุยืนหันก่อ (พูดพรางหัวเราะไปด้วย) . . . ตื่นตั้งแต่เช้าตี 4 ตี 5 ตื่นมานั่งข้าวก่อนออกไปทำงาน น้ำพริกถ้วยหนึ่งกินได้สามวัน หาผักแกวบ้านมากับ ยายศรีชอบกินน้ำพริกผักลวกจึงอายุยืนเห็นไหม (สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2562)

จากการเก็บข้อมูลแม่หล้าให้ข้อมูลว่าแม่หล้ามีฐานะยากจน เป็นคนที่ได้ย้ายถิ่นฐานที่อยู่จากอำเภอจอมทองมาอาศัยอยู่ที่อำเภอสันทรายโดยได้พาแม่ของตนมาอยู่ด้วย ซึ่งถือว่าเป็นการย้ายถิ่นฐานมาไกลซึ่งแม่หล้าก็ไม่ได้เป็นคนที่มีความดีมีอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยเริ่มจากการทำงานก่อสร้างตั้งแต่สมัยเป็นสาวแสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของแม่ที่ต้องออกมาทำงานนอกบ้านถึงแม้จะเป็นงานด้านการใช้แรงงานแบบผู้ชาย อันเนื่องมาจากสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและพื้นฐานทางการศึกษา

การรวบรวมข้อมูลด้านชีวประวัติและภูมิหลังทางด้านครอบครัวทำให้ผู้วิจัยได้พบข้อสังเกตเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อผู้หญิงตั้งแต่เกิดจนโต แม่ทั้ง 5 คนได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอัตชีวประวัติของตนต่อผู้วิจัยทำให้เห็นถึงความแตกต่างทางด้านสังคม เศรษฐกิจที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้หญิง แต่ก่อนการมีลูกหลายคนเป็นครอบครัวใหญ่ จะสังเกตได้ว่าแม่ที่ยกมาเป็นกรณีศึกษาครั้งนี้ทุกคนมีพี่น้องตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปและมีพี่น้องทั้งผู้ชายและผู้หญิง ทำให้ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ที่เหมือน ๆ กัน อีกทั้งอิทธิพลทางด้านพื้นที่ ถิ่นฐานที่อยู่อาศัยในชุมชนเมืองและชนบททำให้เห็นถึงความแตกต่างในการเข้าถึงระบบการศึกษา แม่ที่เกิดและโตในชุมชนเมืองจะได้รับการศึกษาที่สูงกว่าแม่ที่เกิดและโตในอำเภอในชนบท รวมไปถึงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวทำให้เข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ได้แตกต่างกัน จากผลการศึกษาแม่ที่เกิดและโตในครอบครัวที่มีฐานะดีจะได้รับการศึกษาสูงและประกอบอาชีพที่มั่นคง ไม่ต้องลำบากเหมือนแม่ที่มีถิ่นฐานในชนบท ที่ได้รับการศึกษาไม่สูงมากอีกทั้งต้องออกมาทำงานใช้แรงงานตั้งแต่ยังเด็ก ทำให้แม่แต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งเรื่องชนชั้น สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม จึงส่งผลให้แม่มีมุมมองความคิดที่แตกต่างกันในการดำรงชีวิต

4.4 ชีวิตแต่งงานและเริ่มเป็นแม่

ชีวิตการแต่งงานของผู้หญิงแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ผู้หญิงบางคนก็มีชีวิตการแต่งงานที่ชื่นมื่น บางคนก็ไม่ได้สมหวังดังใจ ผิดหวังบ้าง เลิกรากันไปบ้าง แม่ทั้ง 5 ท่านที่ได้ยกตัวอย่างมานี้ก็เป็นผู้หญิงในสังคมไทยที่มีครอบครัวแต่จะเป็นอย่างไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับครอบครัว สังคมและวัฒนธรรม บริบทต่าง ๆ จนกระทั่งก้าวเข้าสู่ความเป็นแม่ แม่ทุกคนย่อมมีความทรงจำในขณะตั้งครรภ์ หรือคลอดลูก ซึ่งเป็นการก้าวเข้าสู่ความเป็นแม่อย่างเป็นทางการ จากผู้หญิงคนหนึ่ง ที่พร้อมมีครอบครัวจนตอนนี้ได้มีชีวิตน้อย ๆ ถือกำเนิดขึ้นเป็นสมาชิกใหม่ในครอบครัว การศึกษาในส่วนนี้จะศึกษาโดยให้แม่แต่ละคนได้เล่าเรื่อง หรือบอกเล่าความทรงจำในชีวิตการแต่งงาน การเลือกคู่ครอง การรับรู้ครั้งแรกว่าตนเองท้อง อุ้มท้องเก้าเดือนจนคลอด หรือแม้กระทั่งการเลี้ยงดูลูก

ชีวิตครอบครัวของแม่ดาว แม่ดาวแต่งงานกับพ่อใหญ่ (นามสมมติ) ซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนปัจจุบันก็อาศัยอยู่ด้วยกันที่เชียงใหม่ พ่อใหญ่เป็นผู้ขายรูปร่างผอมบางตัวเล็ก ผิวขาว ขณะที่แม่ดาวให้สัมภาษณ์พ่อใหญ่ก็คอยนั่งฟังและสนับสนุนข้อมูลต่าง ๆ เป็นครั้งคราว ซึ่งผู้วิจัยก็เปิดโอกาสให้พ่อพูดแต่พ่อก็ไม่ได้พูดอะไรได้แต่นั่งฟังแม่ดาวให้สัมภาษณ์ แม่ดาวเล่าว่าตนแต่งงานแล้วก็ไปอยู่ที่กรุงเทพเนื่องจากสามีเป็นคนไทยเชื้อสายจีนมีภูมิลำเนาอยู่ที่กรุงเทพฯ ครอบครัวของสามีเป็นครอบครัวใหญ่แม่ดาวจึงจำเป็นต้องไปอยู่ที่กรุงเทพฯ ระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งครอบครัวคนจีนนั้นทุกอย่างต้องเข้าระบบกงสี ซึ่งแม่ดาวเป็นคนไทยภาคเหนือซึ่งไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมดังกล่าว จึงเกิดความรู้สึกกดดันในหลาย ๆ ครั้ง แต่แม่ดาวก็ไม่พูดอะไรมาโดยแม่ดาวเล่าว่า

แม่แต่งงานก็ไปอยู่กรุงเทพฯ กับครอบครัวป้อ เป็นครอบครัวคนจีน ครอบครัวใหญ่ลูกหลานเยอะ ถ่ายรูปหมู่กันเรียงกันเต็มเลย แม่ไปอยู่กรุงเทพฯ นะ ทุกอย่างต้องขึ้นอยู่กับเงินกงสี คนจีนอะเนาะ เป็นกันอะหยั่งเฮาก่อต้องกินอันนั้น แม่แต่สบู่มะขามพูหนะเขาจะซื้อหื้อ จะซื้อใช้คนเดียวมะได้เจ้า . . . แม่แต่งงานก็ไปอยู่กรุงเทพฯ กับครอบครัวป้อ เป็นครอบครัวคนจีน ครอบครัวใหญ่ ลูกหลานเยอะ ถ่ายรูปหมู่ที่เรียงกันเต็มเลยตอนแม่ไปอยู่กรุงเทพฯ ทุกอย่างต้องขึ้นอยู่กับกงสี เนื่องจากเป็นครอบครัวคนจีน เขากินอะไรเราก็ต้องกินอย่างนั้น แม่แต่สบู่มะขามพูเขาก็ซื้อให้จะซื้อใช้คนเดียวไม่ได้ (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2561)

อยู่ปุ้นหนะแม่กดดันมาก มะม่วงมันมะเหมือนบ้านเฮาเนาะ มีลูกคนแรกเกิดดีที่กรุงเทพฯ เนาะ แต่น้องคิดดีก็มาเกิดที่เจียงใหม่นีละ ตอนนั้นแม่ของแม่หนะบอกว่าถ้ามะม่วงก่อกักมาอยู่บ้านเฮานิ สบายจะตาย พอแม่ปิ๊กมา ป่อก่อกแบ่งหอพักหื้อที่อยู่ตั้งวันเนี่ย . . . อยู่กรุงเทพฯ กัดดันมากไม่สุขสบายเหมือนบ้านเรามีลูกคนแรกก็เกิดที่กรุงเทพฯ แต่น้องคิดดีก็มาเกิดที่เจียงใหม่ ตอนนั้นแม่ของแม่ก็บอกว่าถ้าไม่มีความสุขก็กลับมาอยู่บ้าน พอแม่กลับมาพ่อก็บอกว่าจะทำหอพักให้ที่อยู่ทุกวันนี้ (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2561)

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกของแม่ดาวว่าแม่ดาวมีวิธีการเลี้ยงดูลูกอย่างไร และเรียนรู้วิธีการเลี้ยงดูลูกอย่างไร ซึ่งจากที่แม่ดาวได้แนะนำตัวเองว่า แม่ดาวมี ลูก ทั้งหมด 3 คน คนโตเป็นผู้หญิง คนที่สองเป็นผู้ชาย และคนที่สามก็เป็นผู้หญิงเช่นกัน แม่ดาวตั้งท้องลูกคนแรกขณะอาศัยอยู่ที่กรุงเทพ ในครอบครัวคนจีน แม่ดาวเล่าว่าลูกคนแรกคลอดที่กรุงเทพฯ โดยแม่ดาวก็เลี้ยงลูกด้วยตัวเอง ด้วยสัญชาตญาณความเป็นแม่เนื่องจากไปอยู่กรุงเทพฯ ในครอบครัวคนจีน ไม่มีใครช่วยเลี้ยงเลี้ยงกันเองสลับกับสามี เสื้อผ้าจ้างร้านซัก เนื่องจากไม่มีเวลาต้องเลี้ยงดูลูก แม่ดาวเล่าว่า

ตอนแม่มีลูกใหม่ ๆ แม่ก็เลี้ยงลูกเองหนะ โดยสัญชาตญาณเลย เพราะม่มีใครสอนเป็นแม่เลี้ยง ไปอยู่บ้านเป็นอะเนาะ ก่อช่วยกันเลี้ยงสลับกับป้อ เสื้อผ้านี้จ้างร้านซักเอา ม่มีเวลา นี่ลูกคนแรกหนะ แต่พอน้องคิดตื่นี่ปีกมายุ่เจียงใหม่ละ ถึงมี ตาน้องคิดดีดีใจมากเป็นหลานชายคนแรก เป็นเอ๋ยปากบอกเลยนะ ว่าถ้า น้องคิดดีอายุ 9 ขวบจะหื้อไปอยู่ตวย . . . ตอนมีลูกใหม่ ๆ แม่ก็เลี้ยงลูกเองโดยสัญชาตญาณเพราะม่มีใครสอนเป็นผู้หญิงคนเดียวไปอยู่บ้านสามี ช่วยกันเลี้ยงสลับกับพ้อ เสื้อผ้านี้จ้างร้านซักม่มีเวลา นี่คือลูกคนแรก แต่พอน้องคิดตื่นี่ปีกลับมาอยู่เจียงใหม่แล้ว ตาของน้องคิดดีดีใจมากเพราะเป็นหลานชายคนแรก ตาเอ๋ยปากบอกเลยว่ถ้าคิดดีอายุได้ 9 ขวบจะหื้อไปอยู่ตวย (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2561)

แม่ดาวเป็นหนึ่งในแม่ทั้ง 5 คนที่แต่งงานอยู่ในครอบครัวคนจีนแล้วย้ายไปอยู่ต่างถิ่น โดยการย้ายไปบ้านของสามีที่กรุงเทพมหานครพักหนึ่ง แต่ด้วยความที่ครอบครัวของสามีเป็นครอบครัวใหญ่ทำให้แม่ดาวเกิดความรู้สึกกดดัน จึงย้ายมาอยู่ที่เจียงใหม่พร้อมกับสามีและลูกตามเดิม และอาศัยอยู่เจียงใหม่ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ผู้หญิงไทยภาคเหนือคนหนึ่งเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวคนจีน แม่ดาวรับรู้ถึงสังคมวัฒนธรรมใหม่ในฐานะของสะใภ้และลูก แม่รับรู้ถึงแรงกดดันเกี่ยวกับการเข้าไปอยู่ในสังคมวัฒนธรรมอีกแบบหนึ่งที่ม่ได้เติบโตมาทำให้แม่ดาวได้มีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวคนจีนซึ่งเป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่งซึ่งแตกต่างจากสังคมไทยภาคเหนือ ซึ่งแม่ดาวก็ยอมรับว่ารู้สึกกดดันและเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมครอบครัวคนจีนม่ได้ จึงได้ย้ายกลับมาอยู่เจียงใหม่พร้อมกับสามี

ส่วนชีวิตการแต่งงานของแม่พิศ (นามสมมติ) แม่พิศเป็นคนเจียงใหม่โดยกำเนิดอีกทั้งสามีก็เป็นคนเจียงใหม่เช่นกัน ปัจจุบันแม่พิศอาศัยอยู่กับสามีคือพ่อน้อย (นามสมมติ) พ่อน้อยเป็นคนรูปร่างผอมบาง ตัวเล็กในวันที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์พ่อน้อยก็นั่งอยู่ในบ้าน และคอยให้ข้อมูลเป็นครั้งคราว แม่เล่าว่แม่แต่งงานกับพ่อดอนอายุ 25 ปี แต่งงานกันได้ 5 ปีถึงมีลูกคนแรก เนื่องจากพ่อกับแม่ทำงานทั้งคู่ พ่อทำงานธนาคารกลับบ้านดึกทุกวัน แม่ก็เช่นเดียวกัน โดยให้สัมภาษณ์ว่

แม่แต่งงานกับป้อตอนอายุ ซาวห้า กว่าแม่จะมีลูกก่อนอายุ ซาวเก้าแล้ว มีลูกคนที่ สองตอนอายุ สามสิบสี่ สมัยแต่งงานมีลูกใหม่ๆ ลูกสองคนอยู่บ้านย่า ซึ่งก็มีพี่สาวเป็นแม่เลี้ยง กว่าป้อกับแม่จะกลับบ้านก็ค่ำละตะก่อนป้อทำงานธนาคาร และก็เป็นพยาบาลปึกคำเหมือนกัน มาถึงบ้านลูกสองคนก่อนอาบน้ำหลับไปละแม่ทำงานไปตวย เลี้ยงลูกไปตวย ยังดีที่มีย่าคอยดูแลละอ่อนหื้อเพราะพ่อกับแม่ช่วงเวลาทำงานนี้บ่มีเวลาเลย . . . แม่แต่งงานกับพ่อดอนอายุ 25 ปี มีลูกคนแรกตอนอายุ 29 ปี ลูกคนที่สองตอนอายุ 34 ปี สมัยแต่งงานมีลูกใหม่ ๆ

ลูกสองคนอยู่บ้านย่าลูกทั้งสองคนอยู่บ้านย่า มีพี่สาวเป็นผู้หญิงกว่าพ่อกับแม่จะกลับบ้านก็ค่ำแล้ว เมื่อก่อนพ่อทำงานธนาคาร แม่เป็นพยาบาลก็กลับค่ำเหมือนกัน มาถึงบ้านลูกก็ถึงเวลาอาบน้ำหลับแล้วแม่ทำงานไปด้วยเลี้ยงลูกไปด้วยยังดีที่มีย่าคอยดูแลลูกให้เพราะพ่อกับแม่ช่วงเวลาทำงานไม่มีเวลาเลย (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2562)

ละป้อมินิสัยอยู่อย่างหนึ่งคือจังกะเทยมาก สมัยเป็นแฟนกันหนะ มันหันปึกะเทยหันยืนแถวคูเมือง มันอยู่เป็นตักน้ำปุ้น ป้อนีบอกได้เลยว่าแม่ชอบกะเทยที่สุด . . . พ่อมินิสัยอยู่อย่างหนึ่งคือไม่ชอบกะเทยมาก สมัยเป็นแฟนกันเขาเห็นกะเทยคนหนึ่งยืนแถวคูเมือง เขาผลักคนนั้นตกน้ำเลย พ่อนี้เป็นคนที่ไม่ชอบกะเทยที่สุดเลย (สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2562)

แม่พิศเป็นแม่ที่ต้องทำงานนอกบ้าน มีอาชีพเป็นพยาบาลตั้งแต่เรียนจบมัธยม อีกทั้งพ่อก็ทำงานเช่นกัน นั่นหมายความว่าทั้งสองคนเป็นผู้เลี้ยงดูครอบครัวและช่วยกันดูแลลูกเพราะอาศัยอยู่ด้วยกันตลอดจะเป็นช่วงเวลาเลิกงานซึ่งตอนกลางวันจะต้องไปทำงาน การเลี้ยงดูลูกยาของลูกทั้งสองก็จะเป็นคนช่วยดูแลด้วย

แม่ทำงานละก่อเลี้ยงลูกไปตวย แต่เลี้ยงลูกนี้สลับกับย่า ตอนหลังมาแม่ก่อย้ายหอมาอยู่ใกล้บ้านย่าแถวหลังวัดพระสิงห์ ลูกสองคนก่อจะเล่นกับพี่สาว แต่อยู่ถึงละอ่อนสองคนนี้เขามะชน ถึงเวลากินข้าวย่าจะหื้อเขานั่งเก้าอี้ คล้าย ๆ เก้าอี้เลคเชอร์หนะ นั่งกันคนละตัวกินข้าวกันคนละจาน . . . แม่ทำงานและก็เลี้ยงลูกไปด้วย แต่ก็เลี้ยงลูกเองสลับกับย่า ตอนหลังมาแม่ก็ย้ายหอไปอยู่ข้างบ้านย่าแถวหลังวัดพระสิงห์ เด็กสองคนก็จะเล่นกับพี่สาวอยู่กับย่า ซึ่งเด็กสองคนนี้เป็นเด็กไม่ช่นจะนั่งเก้าอี้คนละตัวนั่งกินข้าวคนละจาน (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2562)

สมัยเขาละอ่อนแม่เอารถเครื่องไปส่งลูกไปโฮงเฮียนตอนเช้าตลอดคนหนึ่งนั่งตางหน้า แหมคนนั่งตางหลัง เพราะป้อมไปทำงานแต่เช้าแม่ก่อต้องเป็นคนไปส่ง แม่ก่อจะมีเวลาเฉพาะเมื่อเข้ากับเมื่อแลง . . . ตอนที่ลูกยังเด็กแม่ขี่มอเตอร์ไซด์ไปส่งลูกที่โรงเรียนตอนเช้าเสมอ โดยจะมีคนหนึ่งนั่งอยู่ข้างหน้า อีกคนนั่งข้างหลัง เพราะพ่อไปทำงานแต่เช้าแม่เลยต้องเป็นคนไปส่ง ส่วนใหญ่แม่ก็จะมีเวลาตอนเช้ากับตอนเย็น (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2562)

จะเห็นว่าแม่พิศเป็นแม่ที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน รวมถึงสามีที่ต้องออกไปทำงานด้วยเช่นกันตอนที่ลูกยังเด็กต้องฝากให้ย่าคอยดูแลลูกเนื่องจากตนไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูกในตอนกลางวันคนที่เลี้ยงดูเบลกับแบมในวัยเด็กนั้นจึงมีหลายคนช่วยกันดูแล โดยส่วนใหญ่แม่พิศก็จะบอกว่าเป็น

ผู้หญิงที่คอยดูแล ทั้งย่า น้ำ และมีพี่ที่เป็นผู้หญิงอีกด้วย ในชีวิตการแต่งงานและเริ่มเข้าสู่การเป็นเมีย และการเป็นแม่ซึ่งตอนนั้นได้เข้าสู่วัยทำงานแล้ว แม่พิศต้องต่อรองเรื่องเวลาในการทำงานนอกบ้าน อีกทั้งต้องเช่าหอพักที่ใกล้ที่ทำงานเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระการเดินทาง ซึ่งจะมีเวลาให้ลูกเฉพาะ ตอนเช้าและตอนเย็นหลังเลิกงาน ในช่วงเวลาที่ตนทำงานก็ต้องฝากให้ย่าหรือญาติพี่น้องช่วยดูแลด้วย ในส่วนชีวิตการแต่งงานของแม่พลอย ซึ่งปัจจุบันสามีของแม่พลอยเสียชีวิตมาเป็นเวลานานกว่า 30 ปี แล้วดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แม่พลอยจึงเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวมาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แม่พลอยเล่าว่า

สมัยก่อนป๊อแซมมีเย่ก่านอยู่ต่างประเทศ พอเขาป๊อมาก็แต่งงานกันพ่อก็ใช้เงิน ที่หาได้มาแบ่งบ้านหลังนี้อยู่ด้วยกัน . . . สมัยก่อนพ่อของแซมมีทำงานอยู่ ต่างประเทศ พอเขากลับมาก็แต่งงานกัน ก็ใช้เงินที่หามาได้สร้างบ้านหลังนี้ (สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2561)

เมื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับนิสัยของพ่อ (สามี) แม่พลอยก็พูดเหมือนกับแม่พิศเลยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนิสัยของสามีว่า เป็นคนที่ไม่ชอบกะเทยหรือสาวประเภทสอง กล่าวว่

สมัยก่อนป๊อมันจังกะเทยขนาดเลย หันนี้มะได้ ไละเตะเลยหนะ . . . สมัยก่อนพ่อ ไม่ชอบกะเทยมากเห็นไม่ได้เลยไละเตะเลย (สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2562)

ตอนคลอดลูกออกมาได้ลูกป้อจายป้อมันดีใจที่ขนาดได้ลูกป้อจาย เลี้ยงยังมะถึงดี เตื่อพ่อตายเหี้ยก่อน พอป้อแซมมีตายแม่ก่อเลี้ยงลูกคนเดียว ก่อมมีแม่มีป้ามัน เป็นแม่หญิงหมดช่วยกันผ่อ เลี้ยงลูก 2 คน หื้อป้าหื้อน้ามันช่วยผ่อพ่อง เพราะแม่ ก่อต้องเข้าโฮ้ เข้าสวน ยะนา . . . ตอนคลอดลูกออกมาเป็นลูกชายพ่อดีใจมากที่ได้ ลูกชาย เลี้ยงกันยังไม่ถึงไหนพ่อก็เสียชีวิตพอพ่อแซมมีเสียชีวิตแม่ก็เลี้ยงลูกคนเดียวให้ ก็มีป้าเป็นผู้หญิงหมดช่วยกันดูแลลูก 2 คน ให้ป้าให้น้ำช่วยดูแลบ้างเพราะ แม่ต้องทำงานทำไร่ ทำสวน ทำนา (สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2562)

แซมมีเกิดใหม่ ๆ เลี้ยงง่ายแม่ป้อมีคอยมีสตาจค์หื้อกินนมก่อกิน กินบ่อ้ม ก่อมาบก ล้วยหื้อกินคนมะเก่าอะเนาะ แซมมีก่อใหญ่มากกับกล้วยอะกะ . . . แซมมีเกิด ใหม่ เป็นคนเลี้ยงง่าย แม่ไม่คอยมีฐานะดีเท่าที่ควรให้กินนมก็กิน กินไม่อิ่มก็ เคี้ยวกล้วยให้กินอีกแบบคนสมัยโบราณทำ แซมมีก็โตมากับกล้วยนั้นแหละ (สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2562)

แซมมีสมัยมันน้อย ๆ มะดี้อมะชน ดึงสองคนป็น้องนะ แม่เลี้ยงลูกสองคน เหมือนกันเลยนิสัยแซมมีก่อจะหนีม ะ แต่น้องมันนี้จะห้าว ๆ น้อย คนตามนี้ เขาติงว่าสองคนนี้เขาป็นกัน . . . แซมมีตอนเด็ก ๆ ไม่ดี้อมะชน ทั้ง พี่ทั้งน้องเลย

แม่เลี้ยงลูกสองคนเหมือนกัน แต่แซมมีจะเรียบบร้อยส่วนน้องก็จะห้าว ๆ คนแถวนี้เขาเลยเชื่อว่าสองคนนี้มีนิสัยกลับกัน (สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2561)

ชีวิตครอบครัวของแม่พลอย กล่าวได้ว่าแม่พลอยเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่สามีเสียชีวิตตั้งแต่ลูกยังเล็ก แม่พลอยซึ่งเล่าว่าแม่เป็นผู้หญิงที่เกิดในครอบครัวยากจนที่มีพี่น้องหลายคนทำให้โอกาสทางการศึกษาน้อยลงไปด้วย ต้องออกมาทำงานตั้งแต่เรียนจบ ป.4 เมื่อแต่งงานมีครอบครัวสามีเป็นผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวก็เสียชีวิตทำให้ภาระต่าง ๆ ตกอยู่กับแม่พลอยในการเลี้ยงดูลูกทั้งสองคน แม่พลอยทำงานหลายอย่างเพื่อดูแลลูก ทั้งทำการเกษตรทำไร่ทำนา รับจ้าง ค้าขาย เพื่อนำเงินที่ได้มาส่งลูกเรียน ซึ่งการเป็นแม่เลี้ยงเดียวนั้นทำให้แม่พลอยต้องทำงานหนักขึ้น 2 เท่า ไม่ได้มีเพียงแต่แม่พลอยเท่านั้นที่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวแม่อีก 1 คนก็ต้องดูแลลูกมาเพียงคนเดียวเช่นกันคือแม่ตัว

แม่ตัวก็เป็นแม่อีกคนหนึ่งซึ่งเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวเช่นเดียวกันกับแม่พลอย อย่างที่ผู้วิจัยได้เขียนตั้งแต่ภูมิหลังทางด้านครอบครัวของแม่ตัวแล้วว่าสามีของแม่ตัวเสียชีวิตตั้งแต่อายุ 28 ปี เนื่องจากป่วยด้วยโรคเบาหวาน ณ ตอนนั้นแคนต์มีอายุเพียงแค่ 10 เดือน แม่ตัวเล่าว่าสมัยนั้นไม่มีโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคเหมือนสมัยนี้รักษาสามีเสียเงินไปเยอะมากแต่แล้วพ่อแคนต์ก็เสียชีวิต แม่ตัวเล่าว่าแต่งงานก็ไปอยู่บ้านพ่อของแคนต์ซึ่งมีพ่อกับแม่สามีอยู่ด้วย พ่อสามีเสียชีวิตแม่ตัวก็รับหน้าที่ดูแลพ่อแม่สามี แม่ตัวจึงไม่ได้มีเพียงแคดูแลลูกอย่างเดียวเท่านั้นแม่ตัวให้สัมภาษณ์ว่า

สมัยนั้นแม่แต่งงานก็ไปอยู่บ้านป้อน้องแคนต์เลย มีปู่กับย่าด้วย พ่อแต่งงาน ได้ 2 ปีป้อน้องแคนต์ก็ตาย เมื่ออ้าน้องแคนต์ยังอายุได้ 10 เดือนอยู่เลย แม่เลยต้องยก่านเลี้ยงตังน้องแคนต์ตังคนเฒ่า 2 คน ปู่กับย่า . . . สมัยนั้นแม่แต่งงานก็ไปอยู่บ้านพ่อของแคนต์ อยู่กับปู่กับย่าด้วย พ่อแต่งงานได้ 2 ปี พ่อของแคนต์ก็เสียชีวิต ตอนนั้นแคนต์ยังอายุได้ 10 เดือน แม่เลยต้องรับหน้าที่ในการทำงานเลี้ยงแคนต์และปู่ย่าด้วย (สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2561)

เมื่อถามถึงนิสัยของสามีแม่ตัวก็พูดอย่างเดียวกับแม่พิศ แม่พลอย คือ พ่อของแคนต์มีนิสัยที่ไม่ชอบบะเทยเช่นเดียวกัน โดยที่ผู้วิจัยไม่ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับความชอบหรือไม่ชอบบะเทยเลยตามที่ได้สัมภาษณ์แม่ตัวบอกว่า

สมัยก่อนป้อน้องแคนต์นี้จ้งกะเทยมาก เพราะป้อเกยเป็นทหาร หันกะเทยละไล่เตะเลยแม่จำได้ ว่าป้อแคนต์เกยด่าปี้กะเทยหันว่า งานแต่งงานจะไปเข้าบ้านกูมาเน้อ กูจะเตะหื้อพ่อ . . . สมัยก่อนพ่อของน้องแคนต์เกลียดกะเทยมาก เพราะพ่อเคยเป็นทหาร เห็นกะเทยที่ไหนไล่เตะเลย แม่จำได้ว่าพ่อของแคนต์เคยด่าพี่ที่เป็นกะเทยคนหนึ่งว่า งานแต่งงานกูอย่ามานะ กูจะเตะให้ดู (สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2562)

ข้อสังเกตเมื่อผู้วิจัยถามถึงนิสัยของสามีของแม่แต่ละท่าน มีแม่สามคนที่บอกผู้วิจัยว่าสามีมีนิสัยที่ไม่ชอบกะเทย โดยที่ผู้วิจัยไม่ได้ตั้งคำถามนั้นมาก่อน แม่ทั้งสามบอกว่า สามีของตนนั้นเคยกระทำความรุนแรงต่อกะเทยหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในอดีต แสดงถึงความมีอคติกับกะเทยและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศของผู้ชายสมัยก่อน

ก่อนดีแม่จะท้องน้องแคนดีแม่ฝัน ฝันว่าแม่จะไปปล่อยปลา ละไปเจอสร้อยทองเส้นหนึ่งตกอยู่ ในฝันแม่เลยไปบอกน้า น้าบอกว่าสร้อยนี้มันเป็นสร้อยปลอมจะเก็บไว้ยะหยิง แม่ก็บอกน้าในฝันว่า เก็บไว้เนี่ยมันงามดี ได้บ่แม่นแม่ก็ท้อง . . . ก่อนที่แม่จะตั้งท้องแม่ฝันว่าแม่จะไปปล่อยปลา แล้วไปเจอสร้อยทองตกอยู่เส้นหนึ่ง ในฝันก็เลยไปบอกน้า น้าบอกว่ามันเป็นสร้อยปลอมจะเก็บไว้ทำไม แม่ก็บอกน้าในฝันว่าเก็บไว้เถอะมันสวยดี ไม่นานแม่ก็ตั้งท้อง (สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2562)

ตอนแคนดีเกิดป้อน้องแคนดีดีใจมาก เพราะตอนแต่งงานป้อไคได้ลูกบ่าวละก็คิดกันว่าถ้าน้องแคนดีได้สักขบ จะมีลูกหมสักคน ละป้อน้องแคนดีก็มาตายเสียก่อน . . . ตอนแคนดีเกิดพื่อน้องแคนดีดีใจมากเพราะตอนแต่งงานอยากได้ลูกชาย แล้วก็คิดกันว่าถ้าน้องแคนดีอายุได้สักขบจะมีลูกอีกคน แต่แล้วพ้อแคนดีก็เสียชีวิตไปก่อน (สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2562)

ในครั้งแรกการสัมภาษณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้สึกของการมีลูกเป็นกะเทย แม่ตัวก็พูดความในใจเกี่ยวกับการมีลูกเป็นผู้ชายที่แม่เลี้ยงดูให้ตรงตามเพศกำเนิด แม่ตัวเล่าว่า

เรามีลูกป้อจายเนาะตอนเลี้ยงมันก่อนเลี้ยงหื้อมันมันเป็นป้อจายเต็มตัวนะ เพราะแม่เคยบอกแคนดีว่าแม่ก็อยากมีหลาน อยากหื้อมันมีครอบครัว ตอนมันน้อย ๆ แม่จะได้เลี้ยงมันอย่างว่านะ แม่อยู่เลี้ยงปู่กับย่า น้องแคนดีแม่ก็หื้อน้ากับยายเป็นคนดูแล แต่งตัวไปโรงเรียนนี่ยายเป็นคนยะหมด น้องแคนดีพึ่งมาอยู่กับแม่ตอนม.4 นี่เอง . . . แม่มีลูกเป็นผู้ชายอยากที่จะเลี้ยงดูลูกให้เป็นผู้ชายเต็มตัว เพราะแม่ก็เคยบอกลูกว่าแม่อยากมีหลานอยากหื้อลูกมีครอบครัวตอนเด็ก ๆ แม่ไม่ได้เลี้ยงอย่างที่ว่า แม่ไปอยู่กับปู่กับย่า น้องแคนดีก็ให้น้ากับยายเป็นคนเลี้ยง แต่งตัวไปโรงเรียนนี่ยายทำหมด น้องแคนดีพึ่งมาอยู่กับแม่ตอนอยู่ม.4 นี่เอง (สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2561)

ชีวิตครอบครัวของแม่ตัวไม่ได้แตกต่างจากแม่พลอยมากนักยังเหมือนกันในส่วนของการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัวเนื่องจากสามีเสียชีวิตตั้งแต่ลูกยังเล็กอีกทั้งยังต้องหาเลี้ยงครอบครัวตัวเองและครอบครัวของสามีอีกด้วยทำให้ไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูกจึงต้องฝากลูกไว้กับ

น้องสาว และแม่เป็นผู้ดูแล การดูแลของแม่ตัวในช่วงแรกเริ่มจึงเป็นการดูแลในส่วนของการค่าใช้จ่ายในบ้าน ส่วนการอุ้มชูดูแลลูกนั้นได้รับการช่วยเหลือจากแม่และน้องสาวซึ่งก็สามารถแบ่งเบาภาระในส่วนของการดูแลลูกไปได้ ในส่วนของแม่หล้าได้เล่าถึงเรื่องราวของตนเกี่ยวกับชีวิตแต่งงานครอบครัวและมีลูกซึ่งแม่หล้าก็ไม่ได้มีฐานะทางครอบครัวที่ดีมากนักเนื่องจากเป็นคนที่มาจากรอบครัวที่ยากจน อีกทั้งสามีก็คือเป็นคนยากจนอีกด้วย

ป้าหล้ามาอยู่กับลุงชิตได้ 3 ปี ถึงจะมีป้าอยู่ลุงชิตเป็นซีเหล้าเนาะ กินเหล้าตั้งวันแต่ก่อนยังดีกินเหล้าละก้อปึกบ้าน อย่างว่าเนะกินเหล้าละก้อปึกมานอนเหยียดึงมะ ไซยะหยังหื้อไฟ กินกับหมูปิ้งน้องเนาะ บางเตื่อก้อผิตหัวกันไปพอง อยู่กับซีเหล้าบางเตื่อก้อลมบ่ดี อุบ่รู้เรื่อง เขาบอกอย่างนึ่งไปยะอย่างนึ่ง ก่ออยู่กันมาจนตายจากกันไปเหี้ย ตอนป้าหล้าเกิดลูกเป็นลูกป้อจายลุงชิตดีใจมาก เพราะไค่ได้ลูกป้อจายลูกปู้ลูกน้องของป้าอยู่เนี่ยเป็นป้อจายหมด แต่ป้าหล้าชอบละอ่อนแม่ญิงไค่ได้ลูกแม่ญิง . . . ป้าหล้ามาอยู่กับลุงชิตได้ 3 ปี ถึงจะมีลูกเนื่องจากลุงชิตเป็นคนซีเมากินเหล้าทุกวันแต่ก็ยังดีที่ลุงชิตกินเหล้าเสร็จแล้วก็กลับบ้าน กลับมานอนที่บ้านไม่ได้มีปัญหาอะไรกับใครกินก็กินกับพี่น้อง บางครั้งก็มีทะเลาะกันบ้างอยู่กับซีเมียบางครั้งก็อารมณ์ไม่ดี พุดไม่รู้เรื่องบอกอย่างหนึ่งทำอีกอย่างนึ่ง แต่ก้ออยู่กินกันมาจนตายจากกันไปป้าหล้าเกิดลูกผู้ชายลุงชิตดีใจมากเพราะอยากได้ลูกผู้ชายอยู่แล้วเนื่องจากลูกพี่ลูกน้องของป้าอยู่เป็นผู้ชายหมด แต่ในส่วนของป้าหล้าชอบเด็กผู้หญิงมากกว่าอยากได้ลูกผู้หญิง (สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2562)

ป้าหล้ามีป้าอยู่ก้อหื้อฮุยศรีเลี้ยง ป้าหล้ากับลุงชิตก้อไปเซาะยะก่านเหยื่ออะกะละอ่อนสมัยก่อนไปกินหยัง ต่ำกล้วยหื้อกิน เมื่อแลงมาก็กินนมแม่ บะใจกินยากได้สั๊กห้าหกเดือนก้อหย่านมละ ก่อกินนมชงเอา พอมันใหญ่มาน้อยก้อเอาไปฝากไว้บ้านยายครูละอ่อนตำบลบ้านนี้ตั้งไปกินหันนะ ตะก่อนแม่้องก้อเอาน้องไปฝากหันเหมือนกันหนะกะ . . . ป้าหล้าตอนมีลูกใหม่ ๆ ก็ให้ยายศรีเป็นคนเลี้ยง ซึ่งป้าหล้ากับลุงชิตต้องไปทำงานนอกบ้าน เด็กสมัยก่อนกินง่ายส่วนใหญ่ก็กินนมกับกล้วย พออายุได้สั๊กห้าถึงหกเดือนก้อหย่านมแม่แล้วกินนมชง พอโตขึ้นมาน้อยก้อเอาลูกไปฝากไว้บ้านยายครู (เป็นบ้านที่รับเลี้ยงเด็กในสมัยนั้น) เด็กแถวบ้านก้อไปฝากที่นี้กันหมด สมัยก่อนแม่ของน้อง (ผู้วิจัย) ก้อเอาไปฝากที่นี้เหมือนกัน (สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2562)

อย่างว่าเนาะป่าหล้าบ่มีสะตัง ก่อส่งลูกเฮียนโฮงเฮียนบ้านเฮาเนี่ย แต่มันเฮียน
 เก่งครูโฮงเฮียนนางเหลียวเป็นอุ้งจักกับครูโฮงเฮียนเมตตาในเวียงเพราะโฮงเฮียน
 เมตตาเป็นมะเก็บค่าเทอมเนาะ เป็นเลยมาบอกป่าหล้าหื้อส่งมันไปเฮียนในเวียง
 ป่าหล้าก่ส่งไปเฮียนในเวียง หื้อมันขึ้นรถเดือนไปเดือนละ 150 โฮงเฮียนเมตตา
 มันมีถึงมอสาม พอป้อฮ้อยเฮียนจบมอสามก่ไค้ไปต่ออาชีพะหลังจากหันป่าหล้า
 ก่อมีดั่งส่งมันเฮียนละ ป่าหล้าก่มีดะย่ก่าน เขามะยะก่านก่อสร้างกัน
 ละมะมีไคร่ไปกัน มีก้าคนงานต่างด้าว ลุงชิตก่ย่ก่านก่อสร้างไปตามบ้านเนี่ย
 ป้อฮ้อยก่เฮียนมะจบสักก่า ลากออกไปเป็นนางโซ้วเหี้ย ละหม่มะเมินลุงชิต
 ก่อตาย ป่าหล้าก่อยู่กับฮ้อยศรี ป้อฮ้อยก่ไปอยู่เมืองนอกเหี้ยอะกะ . . . อย่างที่ได้
 กล่าวมาป่าหล้าไม่มีเงิน พอมีลูกก็ส่งลูกเรียนโรงเรียนใกล้บ้าน แต่ป้อฮ้อยเป็นคน
 เรียนเก่งครูที่โรงเรียนบ้านนางเหลียวซึ่งรู้จักกับครูโรงเรียนเมตตาศึกษาในเมือง
 เชียงใหม่เพราะโรงเรียนนี้ไม่เก็บค่าเทอมครูจึงแนะนำให้แม่หล้าส่งลูกไปเรียนที่
 โรงเรียนเมตตาศึกษา ก็ส่งให้ไปเรียนที่โรงเรียนในเมืองให้ขึ้นรถโรงเรียนไปเดือน
 ละ 150 บาท ซึ่งโรงเรียนเมตตาศึกษา มีถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 พอเรียนจบม.3
 ก้อยากไปเรียนต่อที่อาชีพะ หลังจากนั้นป่าหล้าก็ไม่มีเงินส่งป้อฮ้อยเรียน เพราะป่า
 หล้าก็ไม่ได้ไปทำงานแล้วเพราะคนแถวบ้านไม่ค่อยมีใครทำงานก่อสร้างกันแล้ว
 เพราะมีแต่คนต่างด้าวทำ ลุงชิตก็รับจ้างทำงานก่อสร้างแถวบ้าน ป้อฮ้อยก็เรียนไม่
 จบอาชีพะก็ลากออกไปเป็นนางโซ้ว และอีกไม่นานลุงชิตก็เสียชีวิต ป่าหล้าก็อยู่
 กับยายศรีส่วนป้อฮ้อยก็ไปอยู่เมืองนอก (สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2562)

แม่หล้าเป็นแม่คนหนึ่งในชนชั้นแรงงานที่แต่งงานแล้วมาอยู่บ้านสามมีซึ่งสามมีก็เป็นคนใน
 ชนชั้นแรงงานเช่นเดียวกันเมื่อมีลูกก็ไม่ได้มีเวลาในการเลี้ยงดูลูกเท่าไรนัก ต้องให้แม่ญาติพี่น้องเป็น
 คนช่วยดูแลลูกเนื่องจากตนและสามีต้องทำงานนอกบ้าน

ชีวิตครอบครัวของแม่แต่ละคนมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันไปซึ่งสถานะทาง
 เศรษฐกิจมีส่วนในการประกอบสร้างความเป็นเมียและแม่ เพื่อดูครองภายใต้บริบทเศรษฐกิจสังคม
 และวัฒนธรรม กรณีศึกษาจากแม่ทั้ง 5 คนแสดงให้เห็นถึงการต่อรองความเป็นเมียและแม่ที่แตกต่าง
 ไปในแต่ละบุคคล ไล่เรียงจากแม่ดาวที่เริ่มต้นชีวิตครอบครัวจากการแต่งงานในสังคมวัฒนธรรมของ
 ครอบครัวคนจีนซึ่งต้องมีการปรับตัวใหม่จากผู้หญิงในครอบครัวคนไทยภาคเหนือสู่ครอบครัวคนจีนซึ่ง
 เป็นครอบครัวใหญ่และอยู่ภายใต้ระบบกงสีจึงต้องย้ายกลับเชียงใหม่เพื่อหนีจากความกดดันดังกล่าว
 ส่วนแม่ที่ต้องทำงานนอกบ้านอย่างแม่พิศจะต้องฝากลูกไว้กับแม่หรือญาติพี่น้องเป็นคนคอยดูแล
 เพื่อตนจะได้ออกไปทำงานนอกบ้านในเวลาว่าง หรือแม่ที่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ต้องสูญเสียหัวหน้า

ครอบครัวอย่างสามี ดังเช่นแม่พลอยและแม่ตัวซึ่งต้องทำงานไปด้วยเลี้ยงลูกไปด้วยอาจไม่มีเวลาให้ลูกมากนัก ในช่วงที่ออกไปทำงานก็ต้องฝากลูกให้ญาติพี่น้องเลี้ยงดู หรืออาจจะให้การสนับสนุนครอบครัวเป็นการให้ค่าเลี้ยงดูแทน จะเห็นได้ว่า แม่แต่ละคนมีภาระและการเลี้ยงดูลูกที่แตกต่างกันไปตามบริบทของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แม่จึงต้องคอยต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นเมียและแม่ภายใต้แรงกดดันต่าง ๆ จากภายนอกเพื่อความอยู่รอดและสามารถดูแลครอบครัวดูแลลูกได้

4.5 การรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก

ผลการศึกษาในเรื่องการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์แม่ทั้ง 5 คนแม่ซึ่งมีวิธีการเลี้ยงลูกที่แตกต่างกันไปในแต่ละคนอีกทั้งยังต้องทำงานนอกบ้าน ซึ่งแม่แต่ละคนย่อมเลี้ยงดูลูกตามบรรทัดฐานของสังคม ลูกผู้ชายก็จะเลี้ยงในแบบของเด็กผู้ชาย ส่วนลูกสาวก็จะเลี้ยงในแบบของผู้หญิง แต่เมื่อเด็กโตขึ้นมีพัฒนาการที่แตกต่าง แม่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับลูกมากที่สุดก็ย่อมเห็นพัฒนาการของลูกตั้งแต่เป็นเด็กทารกแบบเบาะ จนกระทั่งเติบโตใหญ่ แม่ต้องใช้การสังเกตพฤติกรรมของลูกทั้งการเดิน การนั่ง การพูด หรือแม้แต่เสื้อผ้าที่ลูกชอบใส่ เป็นการบ่งบอกถึงเพศสถานะและเพศวิถีของลูก การศึกษาจากการสัมภาษณ์แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ทั้ง 5 คนเรื่องราวการรับรู้เรื่องลูกของแม่แต่ละคนมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละครอบครัว โดยแต่ละคนจะเล่าเรื่องราวของตนเองผ่านการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูก ซึ่งการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูกแต่ละคนก็มีวิธีการไม่เหมือนกันอาจจะเป็นคนละช่วงเวลา หรือช่วงวัยก็ได้ และการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกนั้นนำไปสู่ความรู้สึกของแม่อย่างไร แม่ทั้ง 5 ท่านก็จะได้เล่าเรื่องราวการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกผ่านการเล่าเรื่องลูกของตน ซึ่งจะสรุปตามตารางที่ได้จำแนกการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก ตามช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แม่เริ่มสงสัยจากการสังเกตพฤติกรรมของลูก จนลูกได้เปิดเผยตัวตนกับแม่ทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งความรู้สึกของแม่เมื่อรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก

ตารางที่ 4.2

ตารางแสดงการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก

ที่	ชื่อ	ความสงสัยของแม่เกี่ยวกับลูก	ลูกเปิดเผยตัวตน	ความรู้สึกของแม่
1	แม่ดาว (นามสมมติ)	ตอนลูกเรียนระดับมัธยมฯต้น	อายุ 19 ปี	ตกใจเล็กน้อย
2	แม่พิศ (นามสมมติ)	ตอนลูกเรียนระดับประถมฯ	อายุ 19 ปี	กังวลใจเล็กน้อย
3	แม่พลอย (นามสมมติ)	ตอนลูกเรียนระดับประถม	อายุ 15 ปี	เฉย ๆ

4	แม่ตัว(นามสมมติ)	ตอนลูกเรียนระดับมัธยมศึกษาปลาย	อายุ 15 ปี	ตกใจมาก
5	แม่หล้า(นามสมมติ)	ตอนลูกเรียนระดับประถมฯ	อายุ 15 ปี	เฉย ๆ

เริ่มจากแม่คนแรก แม่ตัวได้เล่าเรื่องการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก โดยเล่าเรื่องน้องคิตตี้ตั้งแต่เด็กว่าน้องคิตตี้มีพฤติกรรมอย่างไร แม่ถึงรู้ว่าลูกของแม่ไม่ได้เป็นผู้ชายแท้ตามบรรทัดฐานของสังคมตามเพศกำเนิดของลูก โดยเริ่มต้นจากการเล่านิสัยของคิตตี้ในขณะที่แม่เล่า นั้น แม่จะเรียกคิตตี้ว่า น้องคิตตี้

น้องคิตตี้เป็นเด็กเรียบร้อย มะตื้อ มะชน มะเป็นคนก้าวร้าว ซึ่งแม่เคยคิดว่าลูกจะเป็นแบบนี้แต่พอชั้น ป.5 แม่เคยหันน้องคิตตี้เอากะโปรงไปใส่ พอตาเห็น ตาก่อว่าแม่เพราะตา เป็นคนมะเก๋า หัวโบราณ ว่าแม่เลยว่าห้ามหื้อคิตตี้ทำแบบนี้แหลม . . . น้องคิตตี้เป็นเด็กเรียบร้อย ไม่ตื้อ ไม่ชน ไม่เป็นเด็กก้าวร้าว แม่ไม่คิดว่าน้องคิตตี้จะเป็นแบบนี้แต่พอ ประถมชั้น ป.5 แอบเอากะโปรงไปใส่ตาเห็นตาก็ว่าแม่มากเพราะตาเป็นคนโบราณตาก็ว่าวันหลังอย่าให้น้องคิตตี้ทำแบบนี้ (สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2561)

พอชั้นมัธยม น้องคิตตี้มีก้าเปื้อนแม่ญิงมะค่อยมีเพื่อนบ้อจาย มะชอบเล่นกีฬา แต่คิตตี้เป็นคนตั้งใจเฮียนหนังสือ ตอนมอสี มอห้า เริ่มมีเพื่อนเป็นกะเทย อยู่ด้วยกันสองคน แม่ก็เลยจุถามน้องคิตตี้ว่าเป็นกะเทยก่อนน้องคิตตี้ก้อมะตอบ . . . พอชั้นมัธยม น้องคิตตี้มีแต่เพื่อนผู้หญิงไม่ค่อยมีเพื่อนผู้ชาย ไม่ชอบเล่นกีฬา แต่น้องคิตตี้เป็นคนตั้งใจเรียนหนังสือ ตอน ม.ปลาย เริ่มมีเพื่อนเป็นกะเทยอยู่ด้วยกันสองคน แม่ก็สงสัยจึงถามว่าน้องคิตตี้เป็นกะเทยไข่มัย แต่ตอนนั้นน้องคิตตี้ก็ไม่ตอบ (สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2561)

พอเข้ามหาลัยตอนปีสอง น้องคิตตี้เริ่มลักเอากะโปรงมาใส่ แม่เคยไปตีหื้อเตื่อหนึ่งหื้อบ้อไปซ่อมประตู แม่ลักหันกระดุมเสื้อแม่ญิง แต่แม่ก้อมะได้รู้ยังหนะ แต่วันนึงแม่มาเจอน้องคิตตี้มาเอาของเข้ามาตางหลังบ้านแม่หันคิตตี้เหมือนใส่กะโปรงแม่เลยขึ้นไปผ่อ แม่ตกใจเลยแต่แม่ก้อมะได้ว่ายังหนะ เพราะแม่ก้อูมาเมินละแต่ก้อมะนึกว่าจะใส่กะโปรงมาเลย ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมาจนถึงวันนี้ น้องคิตตี้ก้อเป็นแม่ญิงเต็มตัว แต่งหื้อแม่ดูเลย . . . พอเข้ามหาวิทยาลัยตอนปีสอง น้องคิตตี้ เริ่มแอบใส่กะโปรง เพราะแม่ไปตีหื้อแม่ไปเจอกระดุมเสื้อนักศึกษาหญิง แต่แม่ก็ไม่ได้พูดอะไร แต่วันหนึ่งคิตตี้มาเอาของโดยเข้าหลังบ้าน แม่เห็นน้องคิตตี้ใส่กะโปรงแม่ก็รีบวิ่งขึ้นไปตีหื้อบ้อไปเจอลูกใส่กะโปรงแม่ตกใจ

แต่ก็ไม่ได้ทำอะไร เพราะรู้มานานแล้วแต่แค่นี้ไม่ถึงว่าจะใส่กระโปรงมา ตั้งแต่
วันนั้นจนถึงวันนี้้องคิดดีก็เป็นผู้หญิงเต็มตัว แต่งให้แม่ดูเลย (สัมภาษณ์,
26 ตุลาคม 2561)

ถ้าแม่เริ่มฮู้จริง ๆ จัง ๆ คิดว่าคิดดีเป็นแน่ ๆ น่าจะตั้งแต่มัธยม เพราะตอนประถม
น้องคิดดีก็ยังนิ่ง ๆ แต่พอมัธยมแม่เริ่มสงสัย เพราะคิดดีเริ่มคบเพื่อนกะเทย การ
เดิน การเหิน แม่ดูออกแต่ยังมั่งถึงขั้นแต่งหน้าแต่งตา แต่พอไปเรียนมหาวิทยาลัยมี
รุ่นพี่แนะนำให้อมันแต่งหญิง แม่ก็คิดว่าเป็นเรื่องดีดีหะ เพราะจะยะหื้อคิดดีเป็น
คนกล้าแสดงออก รุ่นพี่เขาก่อนจะได้บังคับลูกเขาหื้อเป็นแบบนั้นแบบนี้ มันเป็นคน
ความพอใจของลูกเขาเอง มันมั่งได้เสียหายอะหยัง . . . ถ้าแม่เริ่มฮู้จริง ๆ จัง ๆ คิด
ว่าคิดดีเป็นแน่ ๆ ตั้งแต่มัธยม เพราะประณมน้องมิตรจะนิ่ง ๆ พอขึ้นมัธยมก็เริ่ม
สงสัยเช่นการคบเพื่อนกะเทย การเดิน การเหิน แม่ดูออกแต่ถึงขั้นแต่งหน้าแต่ง
ตา แต่พอไปที่ เรียนมหาวิทยาลัยที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็มีรุ่นพี่แนะนำให้แต่ง
หญิง แม่ก็คิดว่าเป็นเรื่องที่ดีนะ เพราะจะทำให้มิตรเป็นคนกล้าแสดงออกเขาก็
ไม่ได้บังคับลูกเราให้เป็นแบบนั้นแบบนี้ เพราะมันเป็นความพอใจของลูกเราเอง
ซึ่งไม่ได้เสียหายอะไร (สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2561)

แม่ยอมฮับว่าตอนตีแม่ฮู้ว่าคิดดีเป็นครั้งแรกเนี่ย ตกใจหะ เพราะว่าเจ๊เฮามะ
มีอะ มะเคยมาก่อน แต่แม่ก่อนได้ต่อต้านหะเพราะว่าคิดดีเนี่ยเขาดีอะ
เขามะเคยดีอ แม่ก็เคยว่าให้อมันหะ มันให้จะเป็นจะตาย สุดท้ายแม่ก็ต้อง
ยอมอะ เพราะอย่างใดเขาก่อนเป็นลูกเขาอะ . . . แม่ยอมรับว่าตอนที่แม่รู้ความคิดดี
เป็นกะเทยครั้งแรกตกใจหะ เพราะว่าเชื้อสายเราไม่มีใครเป็นและไม่คุ้นเคยกับ
คนเป็นกะเทยมาก่อน แต่แม่ก็ไม่ได้ต่อต้านหะเพราะว่าคิดดีเขาเป็นคนดี เขาไม่
ดีอ แม่เคยต่อว่าครั้งหนึ่ง เขาร้องให้จะเป็นจะตายสุดท้ายแม่ก็ต้องยอมเพราะ
ยังงัยเขาก็เป็นลูกเรา(สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2561)

สมัยน้องคิดดีอยู่ประถมเนาะ ป๋อไปประชุมโฮงเฮียน ครูว่าใส่ป๋อว่า น้องคิดดี
น่าจะเป็นกะเทย ป๋อโหดมากคำครูเลยหะ ว่าครูเนียปากเสีย กะเทยที่ไหนเด็ก
มันเรียบร้อย พอขึ้นมอปลายมาก็เริ่มคบเพื่อนกะเทยละ แต่เวลาแม่ไปฮับดีโฮง
เฮียนเพื่อนเขาจะคอยหลบหน้าแม่เน้อ แต่ตอนนั้นแม่มั่งยังถามหยังหะ
เพราะมันก็ยังเล่นกับป๋อจาย คิง ฮา บ่า ไอ่ กันอยู่ . . . สมัยน้องคิดดีอยู่ประถม
พอไปประชุมที่โรงเรียนครูว่าใส่พ่อว่า น้องคิดดีน่าจะเป็นกะเทยพ่อโกรธมากคำ
ครูเลยว่าครูปากเสียเป็นกะเทยที่ไหนเด็กมันเรียบร้อยพอขึ้นมอปลายมาก็เริ่ม

คบเพื่อนกะเทยละแต่เวลาแม่ไปรับที่โรงเรียนเพื่อเขาจะคอยหลบหน้าแม่แต่
ตอนนั้นแม่ก็ยังไม่ถามเขานะเพราะก็ยังเห็นคิดดีเล่นกับผู้ชายอยู่ (สัมภาษณ์,
26 ตุลาคม 2561)

ตอนเขียนมอปลาย แม่ก็เขม้นเขียนรด. เนาะแม่ก็บอกว่า ใค้ไปคัดเลือกทหารกะ
ไปถอดเสื้อเข้าแถวจับใบดำใบแดงหนะ มันคงจะกลัวก็เลยเขียนรด. คิดดีมันยัง
ป็นแม่นเน้อ แต่มันดิงมะเอามาอวดแม่ เพราะมันมะภูมิใจ มันมะชอบ
อะเนาะ . . . ตอนเรียนมอปลายแม่ก็บังคับให้ลูกเรียนรด.แม่ก็บอกไปว่าอยาก
ไปคัดเลือกทหารหรือ ไปถอดเสื้อเข้าแถวจับใบดำใบแดง เขาคงจะกลัวก็เลย
เรียนรด. คิดดียังป็นแม่นนะแต่เขาไม่เอามาอวดแม่หรอกเพราะเขาไม่ภูมิใจเขา
ไม่ชอบ (สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2561)

พอเขียนมหาลัย ตอนแม่หันมันใส่กระโปรง จากนั้นมันใส่กระโปรงมาหาแม่
ตลอดเลยเจ้า ความลับเปิดเผยละลู่ (พูดไปพลาหงหัวเราะไป) แม่หันมันใส่เสื้อใน
เนาะ แข็งเกิกเดิกอะ มันเลือกบะจ่างใจ ละตอนนั้นสมัยเขียนตวยมะมีสตั๊ดแม่
เลยพามันไปซื้อยี่ห้อดี ๆ มันเจ็บอะ ขนาดเฮาใส่ยังเจ็บเลย . . . พอเรียน
มหาวิทยาลัย แม่เห็นเขาใส่กระโปรงครั้งแรกหลังจากนั้นเข้าจะใส่กระโปรงมา
หาแม่ตลอดเพราะความลับได้เปิดเผยแล้ว แม่เห็นเขาใส่ชุดชั้นในแข็งมาก เขา
เลือกไม่เป็นใจแล้วตอนนั้นเรียนอยู่ไม่มีเงิน แม่ก็เลยพาเขาไปซื้อยี่ห้อดี ๆ ใส่
เพราะมันเจ็บเราใส่แล้วยังเจ็บ (สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2561)

แม่เคยอยู่กับคิดดีว่า แม่ขอคิดดีเรื่องเดียวถ้าจะเป็นกะเทย ขอให้อคิดดีเป็น
กะเทยจันสูงเน้อ จะไปเป็นกะเทยจันต่ำ กรีดกราดวิ๊ตวิ๊วแม่มะชอบเลย มันก่อ
ฮับปากแม่ . . . แม่เคยพูดกับคิดดีว่า แม่ขอคิดดีเรื่องเดียว ถ้าจะเป็นกะเทย
ขอให้คิดดีเป็นกะเทยจันสูง ห้ามเป็นกะเทยจันต่ำ กรีดกราดวิ๊ตวิ๊วแม่ไม่ชอบ
เขาก็รับปากแม่ (สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2561)

ส่วนตัวแม่ก็มะได้ว่ายังคิดดีละ แม่เป็นห่วงความรู้สึกป้อเนี้ย เป็นเป็นคน
จินอะเนาะ ลูกชายสำคัญมาก แม่ก็ว่าป้อก็ต้องเสียใจเหมือนกัน แม่ก็ว่ามันเป็น
จะดีกว่ามันไปติดยา เป็นนักร้อง ชีรตขึ้นล่อง ๆ แต่มะเดียวนี้อ้อฮักคิดดีที่สุด
เวลาไปไหนจะโทรถามตลอด กลับมารียัง จะกลับมาที่โม่งมากินข้าวที่บ้านรีเปลา
เป็นห่วงคิดดีที่สุด (พูดไปพลาหงหัวเราะไป) ครอบครัวยุสสันต์อะเนาะ . . . ส่วนตัว
แม่ก็ไม่ได้ว่าอะไรคิดดีแล้วนะ แต่แม่เป็นห่วงความรู้สึกพ่อ เพราะพ่อเป็นคนจิน
ลูกชายสำคัญมาก แม้ว่าพ่อก็ต้องเสียใจเหมือนกัน แม่ก็บอกพ่อว่าเขาเป็นแบบนี้

ดีกว่าไปติดยา เป็นนักแสดง แต่เดี๋ยวนี้พอรักคิดดีมากที่สุด เวลาไปไหนจะโทรถามตลอดว่ากลับมาหรือยัง จะกลับมาก็เื่อง กินข้าวที่บ้านหรือเปล่า เป็นห่วงคิดดีที่สุด ครอบครัวสุขสันต์ (สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2561)

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ในประเด็นเรื่องการจัดการกับความรู้สึกของแม่ภายหลังการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก โดยตั้งคำถามว่า “แม่มีการจัดการกับความรู้สึกของแม่หลังจากรับรู้ว่าคุณแม่เป็นสาวประเภทสองคะ”

แม่จะเห็นต้องจัดก้นหยังเลย ในเมื่อลูกแม่จะได้หยังผิดอะ แม่ดีใจด้วยซ้ำที่ลูกแม่เป็นคนดี ละเขาก่อนจะได้สร้างความเดือดร้อนหือใครอะแม่นก้อ ยะหยังแม่จะต้องรู้สึกปดืด้วยแม่นก้อลูก . . . แม่ไม่เห็นต้องจัดการอะไรเลย ในเมื่อลูกแม่ไม่ได้ทำอะไรผิด แม่ดีใจด้วยซ้ำที่ลูกแม่เป็นคนดี แล้วเขาก็ไม่ได้สร้างความเดือดร้อนหือใครอะไข่มุ่ทำไมแม่จะต้องรู้สึกไม่ดีด้วยไข่มุ่ลูก (สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, 25 กันยายน 2564)

สำหรับแม่พิศ การสังเกตพฤติกรรมของลูกแม่จะเป็นคนสังเกตด้วยตัวเอง โดยจะเป็นอีกเริ่มสังเกตพฤติกรรมของลูกตั้งแต่เด็กแม่พิศให้สัมภาษณ์ว่า การสังเกตลูกในช่วงแรก ๆ ไม่ได้ตั้งข้อสงสัยว่าลูกจะเป็นกะเทย แต่เป็นการสังเกตพฤติกรรมตามปกติ ซึ่งแม่พิศมีลูกชาย 2 คน แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนเพศสถานะและเพศวิถีเป็นกะเทยทั้ง 2 คน ซึ่งกรณีศึกษานี้เป็นกรณีศึกษาที่พิเศษกรณีหนึ่งเนื่องจากลูกชายทั้งสองคนกลายเป็นกะเทยหรือสาวประเภทสองทั้งคู่ ซึ่งผู้วิจัยก็ได้ถามเกี่ยวกับการรับรู้อัตลักษณ์ทางเพศของลูกได้อย่างไร ซึ่งแม่พิศก็ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

ครั้งแรกดีแม่เริ่มสังเกตเบลเป็นเด็กเรียบร้อย ตอนอนุบาลสามนั่งจิบข้างจิบขาจะแต่งตัวเรียบร้อยมาก เอาเสื้อเข้าในกางเกงตลอดหือได้หลุดเลย ส่วนใหญ่เสื้อเป็นเสื้อคอกลมเสื้อกล้าม พอโฮงเฮียนเริ่มมีเพื่อนรำ ก่อจะมีการแต่งหน้าแม่ก้อเป็นคนแต่งหือ แต่พอมาสังเกตน้องเบลจะทำท่าเพยปากตลอดเวลา อย่างว่าลิบฉั้นจะหลุดออกจากปากมาได้ ก็เลยคิดว่าลูกน่าจะเป็น . . . ครั้งแรกที่แม่เริ่มสังเกตเบลจะเป็นเด็กเรียบร้อย ตอนอนุบาลสามชอบนั่งจิบข้างจิบขา เป็นคนแต่งตัวเรียบร้อยมากเอา สวมเสื้อเข้าในกางเกงตลอดส่วนใหญ่เสื้อจะใส่เป็นเสื้อคอกลมเสื้อกล้าม พอโรงเรียนเริ่มมีงานเพื่อนรำจะต้องมีการแต่งหน้าแม่ก็จะเป็นคนแต่งให้ แต่เมื่อสังเกตแล้วน้องเบลจะมีการทำท่าเพยปากตลอดเวลาอย่างกับว่าลิบจะหลุดออกจากปากไม่ได้เลยคิดว่าลูกเป็น (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ส่วนน้องแบมนี้เป็นคนที่ซนที่สุด ดื้อที่สุด ม๊ะค้อยฟังซึ่งแม่เม่เกยก็เลยรู้ว่าแบมจะเป็น แต่พอช่วงประถม แบมเริ่มไว้ผมหน้าม้า เป็นอย่าง ๆ เวลาถ่ายรูปจะนั่งเป็นท่าเป็นทางวันก่อนยังนั่งดูรูปกันอยู่เลย แบมพอใหญ่มาหน่อยนี้รู้เลยเพราะชอบเล่นกับแม่หญิง มีเรื่องบ่อย สมัยเรียนโดนตบมาล่อ แม่หญิงเป็นมีเรื่องกันแบมเข้าไป สอดโดนตบออกมาเลย. . . ส่วนน้องแบมนี้เป็นคนที่ซนที่สุด ดื้อที่สุด ไม่ค่อยฟัง ซึ่งแม่ไม่เคยคิดเลยว่าแบมจะเป็นแต่ช่วงประถมแบมเริ่มไว้ผมหน้าม้า เวลาถ่ายรูปจะนั่งเป็นท่าเป็นทางซึ่งวันก่อนยังนั่งดูรูปกันอยู่เลย แบมพอโตขึ้นแม่รู้เลยเพราะชอบเล่นกับผู้หญิง มีเรื่องมีราวบ่อย สมัยเรียนโดนตบผู้หญิงเขามีเรื่องกันแล้วแบมเข้าไปสอดโดนตบออกมาเลย (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

แต่ความรู้สึกตอนนั้นก็ยังม๊ะพินธงหนะว่าเป็นกะเทย เพราะด้วยความที่แม่ก็คิดว่าดีละที่มันม๊ะไปเล่นซนกันตางนอก แหมอย่างย่าของเขาเนี่ยขางหลาน ม๊ะหื้อไปเล่นกับละอ่อนบ่อยจายฮ้าย ๆ นอกบ้านย่าจะเปิดทีวีหื้อพ่อ เล่นเกมส์กันสองคนพี่น้อง . . . แต่ความรู้สึกตอนนั้นก็ยังไม่พินธงว่าลูกเป็นกะเทย เพราะด้วยความที่แม่ก็คิดว่าดีแล้วที่ลูกไม่ไปเล่นซนซ้องนอก อีกอย่างย่าเป็นคนทีหวงหลานมากไม่ให้ไปเล่นกับเด็กผู้ชายนอกบ้านเพราะเด็กผู้ชายคือและชน ย่าจะเปิดทีวีให้ดูและให้ทั้งสองคนเล่นเกมบ้าง (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ตอนตีแม่เริ่มรู้ละว่าเป็นกะเทยแน่ ๆ เลย อีแบมนี้ไค่เอาयाเปือกรอกปาก (พูดไปพลาหงั่วเราะไป) แต่แม่ก็แค่ความรู้สึกบ่อยาก แม่กลัวพ่อจะฮับม๊ะได้ แม่ก็พยายามจับลูกแต่งตัวหาเต๋วยินส์มาหื้อใส่ลูกก็ม๊ะค้อยใส่ บ่อยากฮู้มากำเลยว่ “กะเทยอะกะ” หลังจากนั้นบ่อกับแม่ก็สังเกตพฤติกรรมของลูกเรื่อย ๆ หนะ จนมันออกปากอู้กับแม่เอง . . . ตอนที่แม่เริ่มรู้แล้วว่าลูกเป็นกะเทยแน่ ๆ แบมนี้อยากเอาयाเปือกรอกปาก (พูดไปพลาหงั่วเราะไป) แต่แม่ก็แค่ความรู้สึกของพ่อกับแม่ แม่กลัวพ่อกับแม่ไม่ได้ แม่ก็พยายามจับลูกแต่งตัวหาทางเกยอินส์มาหื้อใส่ลูกก็ไม่ค่อยใส่ พ่อจึงพูดขึ้นมาคำหนึ่งว่ กะเทยแน่นอน หลังจากนั้นพ่อกับแม่ก็สังเกตพฤติกรรมของลูก จนลูกเอ่ยปากบอกกับแม่เอง (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ตั้งแต่ที่เบลมาเอ่ยปากอู้กับแม่ แม่ก็พยายามอู้กับบ่อกำลูกเป็นคนที่มีความประพฤติดี เรียนเก่ง ไปสอบตีไหนก็สอบได้ สอบติดหมด ม๊ะตื้อ ม๊ะซน พ่อกับแม่ฮับม๊ะได้หรือแต่พ่อกับแม่พยายามตีจะยอมฮับ . . . ตั้งแต่เบลเอ่ยปากพูดกับแม่ แม่ก็พยายามคุยกับพ่อกำลูกเป็นคนที่มีความประพฤติดี เรียนเก่ง ไปสอบตีไหนก็

สอบได้สอบติด ไม่ดี ไม่ชน พ่อก็รับไม่ได้หรอกแต่พ่อก็พยายามที่จะยอมรับ (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

แม่ตบอู๋แบบอย่างหนึ่ง ห้ามกรีดกรีด หุ้ยต่ำกางถนน อายหือเป็นเป็นจะว่า หือ กะเทยหมู่เนี่ยพ่อมันหุ้ยกันแฮะ คือเฮาหือเฮาฮู้ว่าเฮาเป็นกะเทยก่อปอ มะต้องไปหุ้ย ซึ่งอู๋นี้ทำ ทำแน่นอน ส่วนเบลนึ่มะยะกิริยาเป็นจะเรียบร้อยอยู่ละมะต้องห่วง . . . แม่บอกแบบอย่างหนึ่ง ห้ามกรีดกรีด เสียงดังกลางถนน อายคนอื่นเขาจะว่าว่ากะเทยพวกนี้ดูพวกมันกรีดกรีดกันสิ คือให้เขารู้ว่าเราเป็นกะเทยก็พอไม่ต้องกรีดเสียงดัง ซึ่งอู๋นี้ทำ ทำแน่นอน ส่วนเบลนึ่มะยะกิริยาเขาจะเรียบร้อยอยู่แล้วไม่ต้องห่วง (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

การรับรู้อัตลักษณ์ตัวตนของลูก ในส่วนของแม่พลอยก็เลี้ยงแซมมีด้วยตนเองเช่นกัน เนื่องจากเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว แม่พลอยก็สังเกตลูกจากการที่ลูกโตขึ้นเริ่มไปโรงเรียน แม่พลอยได้ให้ข้อมูลดังนี้

แม่มาได้กิดเลยนะว่าแซมมีจะเป็นพอมันใหญ่มันก่เป็นของมันคนเดียวอะ แม่มาฮู้ก่ตอนช่วงประถมเวลามีกำนันงาน ปอยหลวงพ่องะหยังพ่องเป็นเอาไปแต่งตัวเป็นศิลาmani ละแซมมีตั้งมะชอบเล่นกับป้อจาย เพื่อนป้อจายไปเตะบอลบ่ชอบมัน บอกว่าเจ็บ พอตตอนมอหนึ่งมีหมู่แล้ว ก่อปล่อยไปตามเรื่อง . . . แม่ไม่ได้คิดเลยนะว่าแซมมีจะเป็นพอเขาโตขึ้นเขาก็เป็นของเขาเอง แม่มาสังเกตดูตั้งแต่ช่วงประถมเวลามีงานเช่น งานปอยหลวง เข้าให้ไปแต่งตัวเป็นศิลาmani แล้วแซมมีก็ไม่ชอบเล่นกับผู้ชาย เพื่อนผู้ชายเตะบอลก็บอกว่าเจ็บ พอตตอนมอหนึ่งก็มีเพื่อนแล้วก็ปล่อยเลยตามเลย (สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2562)

พอแซมมีใหญ่มาหน่อยแม่ก็เห็นว่ามันก่มีเพื่อนเป็นอย่างเดียวกันเนี่ยสองสามคนแม่ก่มีได้ว่าหยัง มันจะคบใครเป็นเพื่อนก่อย่าสร้างความเดือดร้อนหือไ่ก่ปอ มีเต๊อเน้งตอนแม่ไปประชุมผู้ปกครองนะ ครูตี๋โฮงเฮียนชอบเขา บอกว่าเขาเป็นละอ่อนเรียบร้อยจะครูตี๋โฮงเฮียนตั้งว่านะ ไปว่าหือเขาเน้อ เขามะดีมีมะชน ครูก่เหมือนปลอบใจแม่ว่ามันเป็นเพราะฮอร์โมนผิดปกติ แม่ก็ว่าช่างมันเต๊อะ. . . พอแซมมีโตขึ้นแม่ก็เห็นว่าเขามีเพื่อนเป็นแบบเดียวกันสองสามคน แม่ก็ไม่ได้ว่าอะไร เขาจะคบใครเป็นเพื่อนแต่ก่อย่าสร้างความเดือดร้อนให้ใครก็พอครั้งหนึ่งแม่ไปประชุมผู้ปกครองครูที่โรงเรียนขึ้นชอบเขาบอกว่าเขาเป็นเด็กเรียบร้อย ครูที่โรงเรียนก็บอกอย่าไปดูต่ำว่าเขาเขาเป็นเด็กไม่ดีไม่ชน ครูก็

เหมือนปลอมใจแม่ว่าอาจเป็นเพราะความผิดปกติของฮอร์โมน แม่ก็บอกกว่า
ช่างเถอะ (สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2562)

จากการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ผู้วิจัยถามแม่พลอยว่าตอนที่เห็นลูกแต่งหญิงครั้งแรก
แล้วแม่รู้สึกอย่างไรบ้าง ตอนแม่เห็นพี่แซมมีแต่งหญิงครั้งแรกแม่รู้สึกยังไงคะ ตกใจไหมคะ
แม่พลอยตอบว่า

แม่ไม่ตกใจไหนะ เพราะแม่รู้สึกว่ามันเป็นคนกะเทย สมัยมันไผ่ผมยาวไหม ๆ มันถึง
แต่งหน้าขาว ทาปาก หนีบผมจะไผ่ผมจะเตี้ยลู่ เตี้ยแรกหันมันใส่ใส่กระโปรงชุด
นักเรียนมา แม่ก็อว้างามดี บอกมันแต่งก๊อแต่งหื้อมันเรียบร้อยเอี้ยกะจะไปใส่
สั้นเกิน อายหื้อเป็น . . . แม่ไม่ตกใจนะ เพราะแม่รู้แล้วว่าเขาเป็นคนกะเทยสมัยเขา
ไผ่ผมยาวไหม ๆ เขาแต่งหน้าขาว ทาปาก หนีบผม ครั้งแรกที่เห็นเขาใส่ชุด
นักเรียนมาแม่ก็ว่าสวยดี แม่ก็บอกเขาแต่งก็แต่งให้มันเรียบร้อยอย่าใส่สั้นเกิน
อายเขา (สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2564)

ผู้วิจัยจึงถามต่อเกี่ยวกับวิธีการจัดการความรู้สึกของแม่หลังจากที่รับรู้เพศสถานะและ
เพศวิถีของลูก แสดงว่าแม่มีวิธีการจัดการกับความรู้สึกของตัวเองก๊อเจ้า อย่างเช่นความรู้สึกผิดหวังที่
ลูกเป็นคนกะเทย แม่พลอยตอบว่า

แม่ก๊อทำใจเอนะกิดแค่ว่าหื้อมันเป็นคนดี มีก้านมึงงานทำเหมือนเป็นก๊อปอละ
มันก๊อสุดความสามารถดีแม่จะยะได้ละ . . . แม่ก็ทำใจคิดชะว่าให้เขาเป็นคนดี
มึงงานทำเหมือนคนอื่นเขาก็พอแล้ว มันก็สุดความสามารถที่แม่คนหนึ่งจะทำได้
แล้ว (สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2564)

แม่ตัวเป็นแม่คนเดียวที่ให้สัมภาษณ์ว่าแม่ไม่ได้ดูแลแคนดี้ตลอดเวลาเนื่องจากแม่อยู่บ้าน
ปู่กับย่า ส่วนแคนดี้จะให้ยายกับน้าเป็นคนเลี้ยงดู ซึ่งแม่ตัวจะเป็นแม่ที่รับรู้ตัวตนของลูกช้าที่สุดตอนที่
ลูกเรียนมัธยมศึกษาปีที่สี่ ทำให้แม่ตกใจมากจึงเผลอตีลูก สาเหตุอันเนื่องมาจากลูกเป็นคนกะเทย ซึ่งแม่ก็
ไม่ได้คำตอบจากปากลูกว่าทำไมถึงเป็นคนกะเทย แม่ตัวเล่าว่า

ตอนมันน้อย ๆ แม่ก๊อสังเกตพฤติกรรมมันหนะ เป็นละอ่อนชอบเล่นผ้า เล่น
กับแม่หญิง เพื่อนแถวบ้านมีก้าแม่หญิง พอมันเล่นกับแม่หญิงแม่ก๊อจะได้สนใจจะได้
เอะใจ เพราะแถวบ้านไม่ค่อยมีละอ่อนป้อจายอยู่แล้ว . . . ตอนแคนดี้ยังเด็ก
แม่ได้สังเกตพฤติกรรมตอนเป็นเด็กชอบเล่นผ้า เล่นกับผู้หญิงสมัยตอนที่ลูกยัง
เป็นเด็กมีนิสัยชอบเล่นผ้า และเล่นกับผู้หญิง เพื่อนแถวบ้านมีแต่ผู้หญิงพอเขา
ไปเล่นกับผู้หญิงแม่ก็ไม่ได้เอะใจอะไรเนื่องจากแถวบ้านไม่ค่อยมีเด็กผู้ชายอยู่
แล้ว (สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2561)

แม่มาชู้ว่าลูกเป็นกะเทยตอนม.4 สมัยมันเฮียนวัดโน แม่ไปปะใส่แผงยาคุมในห้องมันอะ พอแม่ชู้เตื่อแรก แม่เอาไม้แขวนฟาดมันเลยหนะเพราะชู้ว่าลูกเป็นกะเทย ม่อยากห้อมันเป็นอะ ต่แม่ชู้ว่าแคนดี้เป็นกะเทย เพราะแม่จับได้เองหนะ แม่ก่อรอรจนมันปึกมาจากโฮงเฮียนแม่เลยถามมัน มันก่อยอมฮับว่ายาคุมที่แม่เจอของมัน . . . แม่รู้ว่าลูกเป็นกะเทยตอนที่ลูกเรียนอยู่ชั้น ม.4 โรงเรียนวัดโนฯ แม่เจอแผงยาคุมกำเนิดในห้องของแคนดี้พอแม่รู้ครั้งแรก แม่ใช้ไม้แขวนตีลูกเพราะรู้ว่าลูกเป็นกะเทย ไม่อยากให้ลูกเป็นกะเทยที่รู้ว่าลูกเป็นกะเทยเนื่องจากแม่จับได้ด้วยตัวเองแม่ก็รอให้ลูกกลับจากโรงเรียน พอลูกกลับมาจากโรงเรียนจึงซักถาม และลูกก็ยอมรับว่ายาคุมกำเนิดเป็นของตัวเองเป็นกะเทย (สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2561)

เมื่อผู้วิจัยได้รู้ว่าแม่ตีลูกเนื่องจากรู้ว่าลูกเป็นกะเทย ผู้วิจัยจึงตั้งคำถามเกี่ยวกับการรับรู้พฤติกรรมทางเพศของลูกจนถึงขั้นพลังมือ ใช้ไม้แขวนเสื้อตีลูกแม่ตัวบอกว่า

ก่อนแม่มีลูกป้อจาย ละก้อเลี้ยงมันมา ละมันบ่เคยแสดงออกหื้อหัน พอแม่ชู้แม่ก่อถามว่ายะหยังมันถึงเป็นกะเทยมันบ่บอก มันให้ แม่ก่อเอ็นดูมันเนาะลูกเฮา หลังจากตีแม่ตีมันไปแล้ว มันก้อให้มะตาย แม่ก้อคิดแล้วว่าถ้าลูกเฮาเป็นป้อจายมันต้องมะให้ แต่พอแม่ตีมันมันให้ แม่ก้อฮู้ละว่ามันต้องเป็น ปู้กับย่าก้อมาห้ามหนะ ว่ายังตีมันเหียไหน ๆ ก่อเป็นไปแล้ว จากนั้นแม่ก้อทำใจละ มันเป็นไปแล้วบ่เป็นหยังละ . . . เพราะแม่มีลูกเป็นผู้ชายซึ่งเลี้ยงมาเองไม่เคยรู้เลยว่า เป็นกะเทย เพราะไม่เคยแสดงออกให้เห็นมาก่อน พอแม่รู้แม่ก็ถามว่าทำไมถึงเป็นกะเทยเขาก็ไม่ตอบ ได้แต่ร้องไห้ แม่ก็สงสารเพราะยังก็ เป็นลูก หลังจากตีแม่ตีมันไปแล้วก็ร้องไห้ แม่ก็คิดแล้วว่าลูกเราเป็นผู้ชายต้องไม่ร้องไห้แต่พอแม่ตีเขาแล้วเขาร้องไห้ แม่ก็รู้สึกได้แล้วว่าเขาต้องเป็นแน่ ๆ ปู้กับย่าก็เข้ามาห้ามว่าหยุดตีไหน ๆ เขาก็เป็นไปแล้ว จากนั้นแม่ก็ทำใจเป็นไปแล้วก็ไม่เป็นไร (สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2561)

แม่ตัวเป็นแม่คนเดียวที่มีความรู้สึกตกใจมากที่ได้รับรู้ถึงอัตลักษณ์ทางเพศของลูก เมื่อรู้ว่าลูกเป็นกะเทยแม่ตัวก็ใช้ความรุนแรงกับลูกโดยการดุด่า และใช้ไม้แขวนเสื้อตี ซึ่งเกิดจากการที่แม่ตัวไม่รู้อีก่อนว่าแคนดี้เป็นกะเทยเนื่องจากแม่ไม่ได้ดูแลลูกอย่างใกล้ชิด เพราะแม่ตัวต้องทำงานตลอด ทำให้ไม่ได้รับรู้ถึงพัฒนาการด้านพฤติกรรมของลูก เมื่อได้รับรู้จึงเกิดอาการตกใจรับไม่ได้ถึงเพศสถานะและเพศวิถีของลูก แต่ด้วยความเป็นแม่จึงต้องค่อย ๆ ปรับตัว

การรับรู้อัตลักษณ์ทางเพศของลูก แม่หล้าเริ่มมีความรู้สึกว่าลูกเป็นกะเทย ตอนที่ลูกไปเรียนโรงเรียนในเมืองในระดับชั้นมัธยมศึกษาและระดับปวชซึ่งลูกเริ่มไ้ผมยาวแต่งหน้ารักสวยรักงาม

เมื่อป้อญน้อย ๆ ป้อญฮ้ายกะ มะใจอยู่หนีมแป๊ะฮอดจะโดนฟาด แต่มันเขียนหนังสือเก่ง ได้เกรดสี่หมด ป้าหล้าก่อบได้คิดหนะว่ามันจะเป็นกะเทย เพราะปิ่น้องเฮาเนี่ยมีก้าลูกหลานป้อจายตั้งนั้น เขาก่อเล่นตวยกันไปตามบ้านเนี่ย พอไปโฮงเขียนครูก่สอนเขาแบ่งดอกแบ่งดวง แบ่งกระทงไปประกวดฟ่อง หลัง ๆ มาก่อเริ่มตวยหมู่แม่ญิงละ หมู่ป้อจายเขาเล่นบอลกัน มันมะเล่นมันไปเล่นวอลเลย์บอล เล่นโดดหนึ่งฟ่อง ตวยกับหมู่แม่ญิงขึ้นกองล่องกอง . . . เมื่อตอนฟ้อญเด็ก ๆ ฟ้อญดื้อนะไม่อยู่นิ่งเลย โดนต้อยบ้อย ๆ แต่มันเรียนหนังสือเก่งได้เกรดสี่หมด ป้าหล้าก็ไมเคิดนะว่ามันจะเป็นกะเทย เพราะญาติพี่น้องเรามีแต่ลูกหลานผู้ชายทั้งนั้น เขาก็เล่นด้วยกันแถวบ้าน พอไปโรงเรียนครูก็สอนเขาให้ประดิษฐ์ดอกไม้ ทำกระทงไปประกวด หลัง ๆ มาก่อเริ่มอยู่กับผู้หญิง พวกเด็กผู้ชายเล่นฟุตบอลกันมันไม่เล่นมันไปเล่นวอลเลย์บอล เล่นกระโดดหนึ่งยาง ไปกับผู้หญิงไปไปมามา (สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2562)

ป้าหล้าก็เริ่มฮู้ละนะสมัยมันเป็นละอ่อนละนี่ก่ฮั่นมันตวยกับหมู่แม่ญิงเขาตามบ้านเนี่ย แต่ตั้มฮู้แต่ ๆ ก็ตอนที่ไปเรียนอาชีวะ คือเริ่มไ้ผมยาวละ ทาลิป ทาปาก มีเพื่อนเป็นกะเทยนักตอนตีป้าหล้าฮู้ว่ามันเป็นกะเทยแต่งหน้าแต่งตา ใส่ยกรทง ป้าหล้าก่ฮู้ว่าห้อมันหนะ มันโหดหนีไปอยู่บ้านป้อมบุนหาว่าป้าหล้ามะเข้าใจมัน . . . ป้าหล้าก็เริ่มรู้แล้วตั้งแต่สมัยที่ลูกยังเป็นเด็กก็เล่นกับผู้หญิงแถวบ้าน แต่ที่รู้จริง ๆ ก็คือตอนที่ไปเรียนที่อาชีวะ เริ่มไ้ผมยาวได้ ทาลิป ทาปาก มีเพื่อนเป็นกะเทยเยอะ ตอนที่ป้าหล้ารู้ว่ามันเป็นกะเทย แต่งหน้าใส่ยกรทง ป้าหล้าก็ต่อว่าอยู่ ลูกก็โกรธหนีไปอยู่บ้านป้อม (พี่ที่เป็นกะเทยใกล้ ๆ บ้าน) หาว่าป้าหล้าไม่เข้าใจ (สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2562)

พอเขียนไปได้สองปีเพื่อนมันก่จวนไปยะก่านที่คาบาเร่เปิดใหม่ที่เจียงใหม่เนี่ย ก่อเขียนมะจบสักก้า ป้าหล้าก่อมะมีสตางค์ส่งมันละก็ห้อมันไปยะก่านเหี้ย พอยะก่านได้สักปีมันก่ไปยะก่านเมืองนอก ปึกมาก่อมาทำนม แผลงเพศ มันมีสตางค์ก่ส่งมาห้อมป้าหล้า ป้าหล้าก่อดึงมะว่าหยังมันละ เขาก่อคิดว่าเฮาเลี้ยงมันมาจนสุดละ มันก่ทำงานหาเงิน มีตังเลี้ยงป้อเลี้ยงแม่ได้ เลี้ยงตัวมันเองได้ ก่อดีละ . . . พอเรียนได้สองปีเพื่อนของฟ้อญก็ชวนไปทำงานที่โรงละครคาบาเร่เปิดใหม่ที่เจียงใหม่ ทำให้เรียนไม่จบ ด้วยความที่ป้าหล้าก็ไม่มีเงินส่งให้ลูกเรียน

ลูกจะไปทำงานก็ให้ไป พอทำงานได้สักปีก็ไปทำงานที่เมืองนอก กลับมาก็มาเสริมหน้าอก และผ่าตัดแปลงเพศพอลูกมีเงินก็ส่งมาให้ป้าหล้าใช้ ถึงตอนนี้ป้าหล้าก็ไม่ว่าอะไรแล้ว เราก็กินเลี้ยงดูเขาจนมาจนที่สุดแล้ว เขาก็ทำงานหาเงินมีเงินเลี้ยงดูพ่อแม่เลี้ยงดูตัวเองได้ก็ดีแล้ว (สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2562)

ผู้วิจัยได้ถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้สึกหลังจากที่รู้ว่าลูกเป็นกะเทย “ป้าหล้ารู้สึกอย่างไรบ้างหลังจากที่รู้ว่าพี่อัญเป็นกะเทยและมีวิธีการจัดการความรู้สึกของตัวเองอย่างไรบ้าง” แม่หล้าตอบว่า

ป้าหล้าได้กิดหยิงปล่อยมันไปไหนกะ ถึงมันจะเป็นป้าหล้าก็อึดมันอย่างกะนั้น คนเป็นกะจะอึดจะตายดิเหลือหมู่อี้ให้ล้าเมายาก่อน . . . ป้าหล้าไม่ได้คิดอะไรก็ปล่อยเขาเป็นไปนั่นแหละ ถึงเขาจะเป็นป้าหล้าก็รักเขาเหมือนเดิม คนเป็นแบบนี้น่ารักจะตายดีกว่าพวกซี่มาเสียอีก (สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2564)

จากผลการศึกษาถึงการรับรู้อัตลักษณ์ตัวตนทางเพศของลูก แม่แต่ละคนก็ให้ความสำคัญในการสังเกตพฤติกรรมลูกตั้งแต่เล็กซึ่งแม่แต่ละคนก็ให้เหตุผลว่าได้เลี้ยงดูลูกตามเพศกำเนิดของลูกโดยเลี้ยงดูลูกให้เป็นผู้ชาย เอาใจใส่เรื่อง การแต่งกายของลูก การละเล่นของลูก ซึ่งพอลูกโตขึ้นพฤติกรรมของลูกก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเช่นการเล่นกับผู้หญิง การคบเพื่อน หรือการปฏิเสธ การแต่งตัวแบบผู้ชาย ทำให้แม่เริ่มคิดว่าลูกอาจจะกะเทย ซึ่งจุดเริ่มต้นดังกล่าวนำไปสู่การสังเกตพฤติกรรมของลูกเรื่อยมาจนกระทั่งรับรู้ พร้อมกับทำความเข้าใจร่วมไปด้วย ซึ่งไม่ได้ทำให้แม่แต่ละคนเกิดความตื่นตระหนกตกใจ หรือกระทบกับจิตใจของแม่มากนักเนื่องจากแม่แต่ละคนมีความใกล้ชิดกับลูกอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่เล็กจนโต แต่หนึ่งในห้ารายนี้มีแม่ตัวคนเดียวเท่านั้นที่ตกใจ จากการรับรู้ว่าลูกเป็นกะเทยถึงขั้นลงไม้ลงมือใช้ความรุนแรงเนื่องจากแม่ตัวเป็นแม่ใน 5 คนนี้ที่ใช้เวลาอยู่กับลูกน้อยที่สุดเมื่อรับรู้ว่าลูกเป็นกะเทยจึงกระทบกระเทือนจิตใจและรับไม่ได้ต้องใช้เวลานานกว่าจะยอมรับได้ จะเห็นได้ว่าการอึดอัดลูกด้วยตัวเองของแม่เป็นการเรียนรู้ถึงพฤติกรรมของลูก นำไปสู่การปรับตัวและต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่จะต้องทำความเข้าใจเพศสถานะและเพศวิถีของลูก โดยไม่กระทบถึงสภาวะจิตใจของแม่

4.6 ความกังวลใจของแม่

เมื่อลูกได้เปิดเผยตัวตนทางเพศกับผู้เป็นแม่แล้ว ความรู้สึกของแม่เกี่ยวกับความกังวลใจในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคมในอนาคต แม่จึงมีความกังวลใจในหลาย ๆ เรื่องเช่น การเรียนในโรงเรียน โดนกลั่นแกล้ง การทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ แม้กระทั่งเรื่องความรัก

การมีครอบครัว ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ถึงความกังวลในในเรื่องต่าง ๆ ของแม่ทั้ง 5 คน ซึ่งได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกด้านความกังวลใจในเรื่องที่แตกต่างกัน ตามแบบฉบับของแม่แต่ละท่าน

ตารางที่ 4.3

ตารางแสดงความกังวลใจของแม่ภายหลังรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก

ที่	ชื่อ	ความกังวลใจของแม่
1	แม่ดาว (นามสมมติ)	การใช้ชีวิตและการทำงานของลูก
2	แม่พิศ(นามสมมติ)	เรื่องความรักของลูก
3	แม่พลอย(นามสมมติ)	การใช้ชีวิตของลูก ความเป็นอยู่ของลูก
4	แม่ตัว(นามสมมติ)	การชีวิตและความรักของลูก
5	แม่หล้า(นามสมมติ)	เรื่องการใช้ชีวิตในต่างแดน (คิดถึงลูก) การทำศัลยกรรม

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แม่ดาวเกี่ยวกับความกังวลด้านต่าง ๆ แม่ดาวได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความกังวลใจของตนเอง ว่าห่วงลูกเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับคนอื่น อีกทั้งยังกลัวการผ่าตัดแปลงเพศ และห่วงสุขภาพของลูก ซึ่งแม่ดาวกล่าวว่า

แม่ห่วงคิดดี๊หนะ แต่ลูกแม่ แม่มั่นใจว่าน้องคิดดี๊เก่ง ทำงานได้ แม่คอยสนับสนุนลูกทุกอย่างอย่างเวลาคิดดี๊ไปทำงานแม่ก็จะทำกับข้าวไปแบ่งพี่ที่ทำงานด้วย แต่คิดดี๊จะมาปรึกษาแม่ตลอดเรื่องที่ทำงาน แม่กลัวอย่างเดียวกลัวเขาโดนเอาเปรียบ เพราะคิดดี๊มันบ๊อบปาก เวลามันกลับมากินข้าวบ้านแม่จะนั่งตมมันตลอดจะดึกแค่ไหน แม่ก็นั่งฟังมัน บางครั้งมันไห้เลยนะ . . . แม่ห่วงคิดดี๊นะ แต่ลูกแม่แม่มั่นใจว่าน้องคิดดี๊เก่ง ทำงานได้ แม่คอยสนับสนุนลูกทุกอย่าง บางวันแม่ก็จะทำกับข้าวไปแบ่งให้พี่ที่ทำงานด้วย แต่คิดดี๊จะมาปรึกษาแม่ตลอดเรื่องที่ทำงาน แม่กลัวอย่างเดียวกลัวคิดดี๊โดนเอาเปรียบ เพราะคิดดี๊เป็นคนเจียว ๆ ไม่ค่อยพูด เวลาเขากลับมากินข้าวที่บ้านแม่จะนั่งกินด้วยตลอดถึงแม้ว่าจะดึกแค่ไหนแม่ก็จะนั่งฟังเป็นเพื่อนเขาตลอด บางครั้งถึงกับร้องไห้เลยนะ (สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2562)

เหมือนอย่างแม่บ๋อยากที่หือคิดดี๊ผ่าตัดแปลงเพศเน้อ แม่กลัว ด้วยสตาจค์ตวย เขาว่าผ่ามาละจะเพี้ยน อายุสั้นตวย แม่อยากหือคิดดี๊อยู่กับแม่ไปเมิน ๆ แต่ถ้าไค่ทำนมแม่ก็หือทำแต่เก็บตังทำเองหนะ แต่มันเป็นอย่างอื่ก่อดีไปเหมือนอย่างนะ

หันก่อน ปิ่นแต่งงานก่อนไปอยู่กับครอบครัวเขา แต่อย่างไร คิดดีก็ต้องอยู่กับแม่ แม่ดีใจ . . . อีกอย่างแม่หวังคือเรื่องการผ่าตัดแปลงเพศ แม่ไม่อยากให้คิดดีทำ แม่กลัวด้วยปัจจัยทางการเงินด้วย แล้วก็ได้ยินมาว่าถ้าผ่ามาละจะเพี้ยน อายุสั้นด้วย แม่อยากให้คิดดีอยู่กับแม่ไปนาน ๆ แต่ถ้าอยากเสริมหน้าอกแม่ก็อนุญาตให้ทำแต่ต้องเก็บเงินทำเองนะ แต่เขาเป็นแบบนี้ก็ดีนะ เห็นไหมพี่สาว เขาแต่งงานก็ออกไปอยู่กับครอบครัว แต่ยังไม่คิดดีก็ต้องอยู่กับแม่ (สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2562)

ผู้วิจัยจึงได้ถามเกี่ยวกับเรื่องความรักของลูก หากลูกมีความรักแม่คิดอย่างไร แม่ดาวจึงให้ความเห็นกว้าง ๆ ว่า

แม่ก็ม่ว่านะถ้าคิดดีจะมีแฟน แต่แม่กลัว เขาจะมัวจริงจังกับมัน มันมัวเกยอยู่ เรื่องความฮักกับแม่เลยนะ แต่ก็เคยมีครั้งนึงมันเล่าให้ฟังคนจีนที่มาซื้อเพชรเขาก่อนมาแปงหน้าน้อยตาน้อยใส มันมัวชอบมันไล่เลยมันว่า (พูดไปพลางหัวเราะไป) มันก็บอกว่าทำงานก่อนดีกว่า เรื่องความฮักเอาไว้ทีหลัง . . . แม่ก็ไม่ว่านะ ถ้าคิดดีจะมีแฟน แต่แม่กลัวเขาจะไม่จริงจังกับลูก เขาไม่เคยพูดเรื่องความรักกับแม่เลย แต่ก็เคยมีครั้งหนึ่งเขาเล่าให้ฟังคนจีนที่มาซื้อเพชรเขาก็มาจีบ เขาไม่ชอบก็เลยไล่เลยเขาบอก เขาก็บอกว่าทำงานก่อนดีกว่า เรื่องความรักเอาไว้ทีหลัง (สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2562)

ความกังวลใจเรื่องความรักของลูกซึ่งแม่อีกท่านหนึ่งคือแม่พิศได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความกังวลใจในเรื่องลูกเมื่อลูกได้เปิดเผยตัวตนทางเพศ และแม่พิศได้เล่าประสบการณ์ของแม่ในการทำงานอยู่ที่คลินิกจิตเวชที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งแม่พิศจะกังวลใจในตัวเบลมากกว่าแบบเนื่องจากแม่พิศบอกว่าเบลเป็นคนอ่อนไหวง่าย และเคยออกหักมาแล้วครั้งหนึ่ง

แม่เป็นห่วงเบลมาก ช่วงที่ลูกแม่เริ่มโตเนี่ยคิดต่อไปข้างหน้าว่าถ้าลูกเป็นแบบนี้แล้วจะเป็นจะไต่ แม่เริ่มสอนลูกเรื่องความฮัก อย่างอื่นแม่จะมัวค่อยห่วง เนื่องจากแม่ทำงานในฝ่ายจิตเวช เรื่องรักแรง โกรธแรง แม่เจอมาหลายเคส เอาไปเอามาเกิดกับตัวเองจริง ๆ แม่ไปมัวถูกเลย ตอนนั้นเบลออกหัก แม่ต้องคอยอู้อยู่คอยบอกอยู่ใกล้ ๆ เขา หลัง ๆ มากี่ดีขึ้น . . . แม่เป็นห่วงเบลมาช่วงที่ลูกเริ่มโตคิดต่อไปข้างหน้าว่าถ้าลูกเราเป็นแบบนี้แล้วจะเป็นยังไต่ แม่เริ่มสอนลูกเรื่องความรัก อย่างอื่นแม่ไม่ค่อยเป็นห่วงเท่าไร เนื่องจากแม่ทำงานในฝ่ายจิตเวชเรื่องรักแรงโกรธแรง แม่เจอมาหลายเคส พอมาเจอกับตัวเองจริง ๆ ไปไม่

เป็นเลย เพราะตอนนั้นเบลอกหักแม่ต้องคอยพูดคอยอยู่ใกล้ ๆ หลัง ๆ มาเขาก็ดีขึ้น (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

แม่จะบอกเสมอว่า ถ้าอยากมีแฟนจริง ๆ แม่ก็อยากหามีแฟนเป็นฝรั่ง เขาจะจริงใจกับเธอมากกว่า คนไทยนี่แม่ไม่สนับสนุน เขามะดี มะจริงใจ แต่ถ้ามีไผ่ไม่มีครอบครัวคือหนึ่ง เก็บตังไว้ ดูแลตัวเองตอนเฒ่าจะได้มีเงินใช้ตอนนี้เบลก็ไปอยู่กรุงเทพนะ แต่เขาจะโทรหาแม่ทุกวัน แม่เป็นห่วงเบลมากเพราะเขาเป็นคนหัวอ่อนตั้งแต่เนิ่น ๆ . . . แม่จะบอกลูกเสมอว่า ถ้าอยากมีแฟนจริง ๆ แม่ก็อยากให้เขามีแฟนเป็นฝรั่ง เขาจะจริงใจกับเธอมากกว่า คนไทยนี่แม่ไม่สนับสนุน เขาไม่ดี ไม่จริงใจ แต่ถ้าไม่มีใครไม่มีครอบครัวคือหนึ่งเก็บเงินไว้ดูแลตัวเองตอนแก่จะได้ไม่ลำบากตอนนี้นะเบลก็ไปอยู่กรุงเทพ แต่เขาจะโทรหาแม่ทุกวัน แม่เป็นห่วงเบลมากเพราะเขาเป็นคนหัวอ่อนตั้งแต่เด็ก ๆ (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ส่วนอีแหมแม่ไม่ห่วงมันเลย เป็นคนต่อแหลไปได้หมด แม่เลี้ยงลูกสองคนเหมือนกันนะ แต่เบลเป็นคนหัวอ่อน มองโลกในแง่ดี แหมแม่ไม่ค่อยห่วงเท่าเบล เพราะมันสามารถเอาตัวรอดได้ . . . ส่วนแหมแม่ไม่ห่วงเลย เพราะต่อแหลไปได้หมด แม่เลี้ยงลูกสองคนเหมือนกันนะ แต่เบลเป็นคนหัวอ่อน มองโลกในแง่ดี แหมแม่ไม่ค่อยห่วงเท่าเบล เพราะมันเอาตัวรอดได้ (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ในกรณีของแม่ตัวเกี่ยวกับเรื่องความกังวลใจของแม่หลังจากที่แม่ตัวได้บอกถึงความรู้สึกเมื่อรับรู้อัตลักษณ์ทางเพศของลูกแล้วแม่ตัวเป็นคนเดียวที่รู้สึกตกใจมากและได้ใช้ความรุนแรงกับลูกไปแล้ว ผู้วิจัยได้ถามเกี่ยวกับความรู้สึกกังวลใจของแม่ตัวเมื่อรับรู้อัตลักษณ์ทางเพศของแคนดี้ว่ามีความรู้สึกกังวลใจหรือไม่ถึงได้พลั้งมือใช้ความรุนแรงกับแคนดี้ในตอนนั้น ซึ่งแม่ตัวก็ตอบว่ากังวลใจเป็นอย่างมากถึงกับคิดมากเรื่องอนาคตของลูก แม่ตัวกล่าวว่า

ถามว่ากังวลหยั่งก้อ กังวลกะ ช่วงแรก ๆ แม่ก็ดะชะปะะ มันเป็นกะเทยเฮาก่อกั๊วอนาคตมันจะอยู่อย่างใด อยู่กับใคร ใครจะผ่อมันยามเฒ่า ก้ามะเตี้ยนี้มันทำงานปักบ้าน ดีหนึ่งดีสอง . . . ถามว่ากังวลอะไรไหม กังวล ช่วงแรก ๆ แม่คิดเยอะมาก เขาเป็นกะเทยแม่ก็กลัวอนาคตเขาจะอยู่อย่างไร อยู่กับใคร ใครจะดูแลเขายามแก่เฒ่า แค่นั้นนี่ก็ทำงานกลับบ้านดีหนึ่งดีสอง (สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2562)

แคนดี้มีแฟนมันก้อเอามาอยู่บ้านตวยนี้ล่อ ถามว่าแม่กิดจะใดแม่ก้อผ่อคอยมันไป มาอยู่นี้ก้อดีมีป้อจายจ้วยผ่อบ้าน แต่จะหื้อเป็นไปอย่างป้อจายแม่ญิงก้อ

คงจะเหมือนขอจะไปเยหื้อลูกแม่ก่อปอ สมัยก่อนตั้มันยังมะเป็นกะเทยเตื้อแม่ ก่อคิดเรื่องไคมีหลานก้อย่างป้อแม่ทั่วไปเนี้ย แต่พอมันเป็นจ๊ะฮัยะไคมัน มัน ก่อเป็นไปแล้ว . . . แคนตั้มี่แพนเขาก็พามาอยู่ที่บ้านด้วย ถามว่าแมคดียังงแม่ก็ คอยดูเขาไปเรื่อย ๆ มาอยู่บ้านนี้ก็ค้อมีผู้ช่วยช่วยสอดส่องดูแลบ้าน แต่จะให้ เป็นเหมือนค้อมีผู้ช่วยผู้หญิงก็คงไม่เหมือน ขอแค่อย่าทำร้ายลูกแม่ก็พอ สมัยก่อนที่เขา ยังไม่เป็นกะเทยแมก็คิดเรื่องอยากมีหลานเหมือนพ่อแม่ปกติทั่วไปแต่พอเขาเป็น แบบนี้แล้วจำทำไงได้ เขาเป็นแบบนี้ไปแล้ว (สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2562)

ตอนแคนตั้มี่ทำศัลยกรรมตอนนั้นแมก้อมะห้ามมันนะ แต่แมบอกมันเลยว่าจะทำ หยั่งเก็บสตางค์ทำคนเดียวแม่มะมีหื้อ ตอนมันจะทำมันหันมันก้อเก็บสตางค์ทำ เองหนะ ถ้าอย่างผ่าตัดแปลงเพศนี้มันคงมะยะ แต่ถ้ามันจะยะแมก้อมะห้ามแต่ ก้อย่างวานะ เก็บสตางค์ยะคนเดียวเน้อ . . . ตอนแคนตั้มี่ทำศัลยกรรมตอนนั้น แมก็ไม่ได้ห้ามอะไรเขา แต่แมก็บอกไว้เลยว่าจะทำอะไรให้เก็บเงินทำเองแมไม่มี ให้ตอนนั้นที่เขาจะเสริมหน้าอกเขาก็เก็บเงินทำเองนะ ถ้าอย่างผ่าตัดแปลงเพศ เขาคงไม่ทำ แต่ถ้าเขาจะทำแมก็ไม่ห้ามแต่ก้อย่างที่แมบอกให้เก็บเงินทำเอง (สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2562)

แม่พลอยได้ตอบเรื่องความกังวลใจของตนเมื่อรับรู้อัตลักษณ์ทางเพศของลูกซึ่งแม่พลอย ก็ตอบในลักษณะความห่วงใยของแม่ที่มีต่อลูกทั่วไปซึ่งแม่พลอยไม่ได้ตั้งความหวังอะไรไว้กับลูกมาก นัก แต่เพียงเป็นห่วงเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ของลูก ซึ่งแม่พลอยให้เหตุผลว่าแมรู้จักลูกของตนมากที่สุด ถึงแมจะมีเสียงจากคนรอบข้างว่าอย่างไร แต่แมก็มั่นใจในตัวลูก และปัจจุบันลูกทั้งสองคนก็ประสบความสำเร็จ เรียนจบมีงานทำทั้ง 2 คนแล้วก็ทำให้แม่หายห่วงไปได้ระดับหนึ่ง ตามที่แม่พลอยได้บอก เล่า ดังนี้

ถามว่าแม่ห้วงมันก้อ แม่ห้วงมันกะมันเป็นกะเทย คนแถวบ้านนี้ก้อว่า เป็น กะเทยใหญ่มาเอาสตางค์ไปเลี้ยงป้อจายพ่อง แมก้อมะโชดเขานะ ปล่อยเขาว่า ไปเตื้อเฮฮื้อฮื้อฮื้อลูกเฮฮื้อ สมัยเฮียนปวช. มันไปอยู่หอเนาะ เฮียนพายัพมัน ไกล แม่เลยหื้อไปอยู่หอแถวโฮงเฮียน แมก้อห้วงมันแต่พอมันเฮียนจบมาได้แม ก้อภูมิใจละ . . . ถามว่าเป็นห้วงมันใหม่ แม่เป็นห้วงนะ เพราะเขาเป็นกะเทยคน แถวบ้านก็ว่าเป็นกะเทยโตขึ้นเอาเงินไปเลี้ยงผู้ขายบ้าง แมก็ไม่โกรธนะปล่อยให้ เขาว่าไป เรารู้ฮื้อฮื้อลูกเรา สมัยลูกเรียนปวช.เขาก็ไปอยู่หอ เพราะเรียนพายัพ ไกลจากบ้าน แม่เลยให้ไปอยู่หอแถวโรงเรียนแมก็เป็นห้วงเขา แต่พอเขาเรียน จบมาแมก็ภูมิใจ (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

ตอนนี้แม่ก้อมะห้วงหยังละ ใหญ่กันหมดละ แม่ก้อเลิกละไฮยะนาละส่งลูกสองคนเขียนจบแล้วลูกคนน้องก้อได้ยก่านละ เรื่องเป็นกะเทยเป็นหยังจ้างเขาเตอะขอเขาดูแลตัวเก่าได้แม่ก้อมะห้วงละ . . . ตอนนี้แม่ก้อไม่ห้วงอะไรแล้ว โต ๆ กันหมดแล้ว แม่ก้อเลิกละทำนาแล้วส่งลูกสองคนเรียนจบหมดแล้วลูกคนเล็กก้อได้ทำงานแล้ว เรื่องเป็นกะเทยเป็นอะไรก็ช่างเขา ขอให้ดูแลตัวเองได้แม่ก้อไม่ห้วงแล้ว (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

ผู้วิจัยได้ถามคำถามเกี่ยวกับความกังวลใจของแม่เกี่ยวกับการรับรู้อัตลักษณ์ทางเพศของลูก ของแม่หล้าว่าเมื่อรับรู้แล้วแม่หล้ารู้สึกอย่างไร มีความกังวลใจในด้านใดบ้าง ซึ่งแม่หล้าก็ตอบว่า ณ ปัจจุบันนี้ก็ได้กังวลใจอะไรเพราะลูกก็อยู่ดีสบาย แล้วผู้วิจัยก็ย้อนถามกลับไปในช่วงที่แม่หล้าได้รับรู้อัตลักษณ์ทางเพศของพี่อู๋ในช่วงแรก ๆ แม่หล้าก็ให้ข้อมูลว่า

เฮาคคนตุ๊กเนาะมะฮู้จะเฮาจะสตาจค์ดีไหนดื้อลูกเขียน ตะก่อนมาป่าหล้าก้อกั้วมันเขียนมะจบละจะไปยก่านอะหยัง พอมันออกไปอยู่คาบาเร่ตยะก่านจะดีก้อไปทำได้สักก่ามันก้อไปโจวเมืองนอกเขาปามันไป ได้เงินดีก้อไปของมันเรื่อย ๆ สิงคโปร์ มาเลย์ ไต้หวัน หลัง ๆ ก้อส่งสตาจค์มาหื้อใช้ ซื้อหั้นซื้อนืมาหื้อก้อสบายละ . . . เรามันคนจนไม่รู้จะหาเงินที่ไหนดื้อลูกเรียน เมื่อก่อนป่าหล้าก้อกลัว เขาเรียนไม่จบแล้วจะทำงานอะไร พอเขาออกไปทำงานคาบาเร่ตจะดีไหม ไปทำได้สักพัก ก็ไปโจวเมืองนอกมีคนพาไป ได้เงินดีเขาก็ไปเรื่อย ๆ ทั้งสิงคโปร์ มาเลย์ เซีย ไต้หวัน หลัง ๆ ก็ส่งเงินมาให้ใช้ ซื้อนืซื้อนืมาให้ใช้ก็สบายละ (สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2563)

ดีห้วงเหมออย่างคือมันชอบทำศัลยกรรมบางเตื่อป่าหล้ากั้ว กั้วมันยะหยังละมันเจ็บมันเปน บางเตื่อมันยะหยังมะไซ่บอกป่าหล้าหะ มันกั้วป่าหล้าด่ามัน บางเตื่อก้อหื้อเปื่อนมันฮับโทรศัพท์แทนหื้อ มันไปผ่าตัดอยู่ฮู้มะได้ ป่าหล้าก้อห้วงมันตรงนี้ แต่มะเตี่ยวป่าหล้าก้อมะได้กังวลอะหยังละ ก้ออาลัยหามันมะตายนะ ไปอยู่ปุ่นเขาก้อดูแลมันดีมีสตาจค์ใช้ส่งสตาจค์มาหื้อป่าหล้ากับฮู้ยศรีใช้เทียกอดีละ กิดเติงหาลูขิดเหมือนกัน ถ้ายังอยู่ก้อคงสบายละ . . . ที่เป็นห้วงอีกอย่างหนึ่งคือชอบทำศัลยกรรมบางครั้งป่าหล้ากลัว กลัวเขาไปทำอะไรแล้วเขาเจ็บ บางครั้งเขาไม่ได้บอกป่าหล้าหะ เขากลัวป่าหล้าด่า บางครั้งก็ให้เพื่อนรับโทรศัพท์แทน เพราะเขาผ่าตัดอยู่พูดไม่ได้ ป่าหล้าก้อห้วงเขาตรงนี้ ตอนนี้ป่าหล้าก็ไม่เป็นกังวลอะไรแล้ว แค่คิดถึงเขา ไปอยู่ปุ่นเขาก็ดูแลดี มีเงินใช้ ส่งเงินมาให้

ป่าหล้าและยายศรีใช้ก็ดีแล้ว คิดถึงลุงชิตเหมือนกันถ้ายังอยู่ตอนนี้ก็คงสบายแล้ว (สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2563)

หลังจากที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความกังวลใจของแม่เมื่อรับรู้อัตลักษณ์ทางเพศของลูกแม่ทั้ง 5 คนก็มีความกังวลใจในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ถามคำถามแบบปลายเปิดเพื่อที่จะให้แม่ทั้ง 5 คนได้ให้ข้อมูลแตกต่างกันไป และมีระดับความกังวลใจที่แตกต่างกันอีกด้วย แม่ที่มีความกังวลใจมากที่สุดคือ แม่ตัวสับเนื่องจากที่แม่รับรู้เพศสถานะของลูกแล้วเกิดเกิดการกระทบกระเทือนจิตใจทำให้ในช่วงแรกแม่มีความกังวลใจมาก ทั้งกังวลในตัวลูก อนาคตของลูกต้องใช้เวลานานกว่าจะสามารถทำใจยอมรับได้ แม่ดาวจะกังวลใจในเรื่องการทำงานของลูกเนื่องจากลูกเป็นกะเทยแล้วจะเข้ากับคนอื่นไม่ได้ แม่จึงต้องคอยสนับสนุนลูกทุกวิถีทางเพื่อให้ทุกคนยอมรับ เช่นการทำกับข้าวไปให้เพื่อนที่ทำงานลูก เป็นต้น ส่วนแม่พิศจะเป็นห่วงลูกในเรื่องความรักซึ่งแม่จะเข้าใจความรักแรงโกรธแค้นเนื่องจากทำงานในแผนกจิตเวช ซึ่งได้เคยเปิดใจกับลูกแล้วครั้งหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องความรักแม่พิศจึงอยากให้ลูกเจอกับความรักที่ดี ส่วนแม่พลอยก็เป็นห่วงลูกตามประสาแม่ที่เป็นห่วงลูกทั่วไปเมื่อลูกประสบความสำเร็จแล้วแม่ก็ไม่ได้กังวลใจอะไรมาก ซึ่งเหมือนกับแม่หล้าก็แสดงความห่วงใยลูกเพราะอยู่ห่างกับลูก ปัจจุบันด้านการเงินก็เป็นส่วนที่ทำให้แม่หล้าคลายกังวลเกี่ยวกับอนาคตของลูกไปได้

จะเห็นได้ว่าแม่แต่ละคนมีความกังวลใจในหลาย ๆ ด้านมีจุดที่เหมือนกันคือในส่วนของความห่วงใยซึ่งเป็นส่วนสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก รวมทั้งเรื่องการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานของลูกการที่ลูกทำให้พ่อแม่ภูมิใจในความสำเร็จในด้านการงาน การเงิน ก็สามารถทำให้แม่คลายความกังวลใจไปได้ ซึ่งจะแตกต่างกันในเรื่องของความรักซึ่งแม่บางคนก็ยังกังวลในเรื่องความรักของลูก ซึ่งแม่หลาย ๆ คนมองว่าความรักระหว่างกะเทยกับผู้ชาย ยังไม่มั่นคงถาวร ไม่ยืนยาว จึงไม่อยากให้ลูกผิดหวังในเรื่องความรักซึ่งเป็นสิ่งที่แม่หลายคนกังวลใจ และอีกเรื่องที่แม่คือเรื่องชีวิตของลูกในอนาคตหากไม่มีใครดูแลแล้วจะใช้ชีวิตอยู่อย่างไร

4.7 ทศนคติของแม่ต่อบุคคลที่เป็นกะเทย

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามถึงบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่งในที่นี้หมายถึงกะเทย ผู้วิจัยได้นำคำถามนี้ถามกับแม่ทั้ง 5 คน เพื่อถามเกี่ยวกับทัศนคติของแม่ที่มีต่อกะเทย อาจจะเป็นกะเทยในสมัยที่แม่ยังอายุน้อย หรือเป็นกะเทยที่แม่เคยรู้จัก หรือเพื่อนของแม่ที่เป็นกะเทย เพื่อบอกเล่าเกี่ยวกับทัศนคติของแม่ที่มีต่อกะเทยหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศดังนี้

ผู้วิจัยได้ถามคำถามเกี่ยวกับทัศนคติของแม่ที่มีต่อกะเทยของแม่ดาว ซึ่งผู้วิจัยได้ถามในการสัมภาษณ์ว่า “แม่เคยมีคนในครอบครัวเป็นกะเทย มีเพื่อนเป็นกะเทยหรือรู้จักใครที่เป็นกะเทยหรือไม่ แล้วแม่รู้สึกอย่างไร” แม่ดาวตอบว่า

มะมีนะลูก เท่าที่แม่เห็นก็เห็นกะเทยที่แม่ไปเจอทั่วไป ในทีวีฟอง แต่แม่ไม่เคยมีเพื่อนเป็นกะเทย คนในครอบครัวยังมีเลย สมัยก่อนไปโฮงเฮียนก่อนจะมีหนะ ฟังจะมีน้องคิดดีเนี่ยซึ่งแม่ก่อนจะมีหนะคิดว่ามันจะเป็นจ๊ะอ . . . ไม่มีนะลูก เท่าที่แม่เห็นก็เห็นกะเทยที่แม่ไปเจอทั่วไป เห็นในทีวีบ้าง แต่แม่ไม่เคยมีเพื่อนเป็นกะเทย คนในครอบครัวยังไม่มีเลย สมัยก่อนไปโรงเรียนก็ไม่มีนะ ฟังจะมีตอนน้องคิดดีนี้แหละ ซึ่งแม่ก็ไม่คิดไม่ฝันว่ามันจะเป็นแบบนี้

ผู้วิจัยจึงได้ถามถึงประเด็นเกี่ยวกับความรู้สึกของแม่เกี่ยวกับกะเทยของแม่ดาวซึ่งแม่ดาวตอบอีกว่า “แล้วแม่อะไรกับคนที่กะเทยคะ” แม่ดาวตอบว่า

แต่ก่อนแม่เฉย ๆ นะ แต่พอมาตอนนี้ตั้งแต่รู้ว่าน้องคิดดีไปแม่ก็สังเกตน้องคิดดีนะ เพราะอย่างดีแม่ว่านะกะในครอบครัวแม่ไม่เคยมี แม่อยู่กับคิดดีเสมอว่า แม่ขอคิดดีเรื่องเดียวถ้าจะเป็นกะเทย ขอให้อคิดดีเป็นกะเทยชั้นสูงเน้อ จะไปเป็นกะเทยชั้นต่ำ หันไปขายละล้นใส่ล้นใส่ แต่เดี๋ยวแม่ผัดคิดดีมาแม่บอกได้เลยลูก แม่จะไม่ใจคนจะอัน แม่จะไม่ชอบเลยหมู่กะเทยดีหันไปขายละล้นใส่ล้นใส่ หุย กรีด กรีดไว้ดว้าย แม่จะไม่ชอบ เขาจะเป โนะหยัง ก่อจ้าง เตอะแต่ ก่อขอหื้อเป็นคนดี มะทำความเดือดร้อนหื้อไผ แม่เชื่อว่าแม่ทุกคนตั้งกิตแบบเดียวกัน . . . แต่ก่อนแม่ก็เฉย ๆ นะแต่พอมาตอนนี้ตั้งแต่รู้ว่าน้องคิดดีไปแม่ก็สังเกตน้องคิดดีนะ เพราะอย่างแม่พูดว่าในครอบครัวแม่ไม่เคยมีมาก่อน แม่อยู่กับคิดดีเสมอว่า แม่ขอคิดดีเรื่องเดียวถ้าจะเป็นกะเทยขอให้กะเทยชั้นสูง ห้ามเป็นกะเทยชั้นต่ำ เห็นผู้ชายแล้ววิ่งไล่ แต่เท่าที่แม่สังเกตคิดดีมาแม่บอกได้เลยว่าลูกแม่ไม่ใช่คนแบบนั้น แม่ไม่ชอบเลยกลุ่มกะเทยที่เห็นผู้ชายแล้ววิ่งไล่ ๆ กรีดไว้ดว้าย แม่ไม่ชอบเราเป็นอะไรก็ช่างเถอะ ขอให้เป็นคนดีไม่ทำความเดือดร้อนให้ใคร เมื่อเชื่อว่าแม่ทุกคนก็คิดแบบเดียวกัน (สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2561)

แต่กะเทยหลายคนอย่างเพื่อนน้องคิดดี เขาจะคอยบอกคอยสอนกัน อย่างรุ่นพี่ที่มอเนี่ยเขาฮู้ใจกัน สอนกันตั้งแต่ตัว สอนกันกินฮอโรโมน เวลาแม่ไปหาคิดดีที่หอเขาตังมาสวัสดิแม่บอกแม่ว่าบ่ต้องห่วงคิดดีเลยจะดูแลเป็นอย่างดี แม่มองว่าเขาอีกกันดีเขาคอยแนะนำกันแม่ก็สบายใจ . . . แต่กะเทยหลายคนแบบเพื่อนน้องคิดดี เขาจะคอยบอกคอยสอนกัน อย่างรุ่นพี่ที่มหาวิทยาลัยเขาฮู้ใจกัน สอน

กันแต่งตัว สอนให้ใช้ฮอร์โมน เวลาแม่ไปหาคิดตี้ที่หอพักเขาก็จะมาสวัสดิ ทัศนัยแม่บอกว่าแม่ไม่ต้องเป็นห่วงคิดตี้จะดูแลเป็นอย่างดี แม่มองว่าเขาก็รัก กัน คอยแนะนำกันดีแม่ก็สบายใจ (สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2561)

จากคำถามเดียวกันแม่พิศก็ได้ให้คำตอบที่แตกต่างกันไปโดยได้อธิบายถึงสมัยเรียนว่า เคยได้เห็นและรู้จักกับครูที่มีลักษณะต้งต้งแต่สมัยนั้นยังไม่ได้เปิดกว้างมากนักทำให้ครูคนนั้นยังคง แต่งตัวเป็นผู้ชายแต่มีกิริยาต้งต้งมากกว่า

ถ้าถามว่าแม่ก็โตอย่างใดกับกะเทย สมัยก่อนนี้แม่มีแบบแต่งเป็นแม่หญิงจะมีแม่มี แต่ก่อนจะเป็นป้อจายแต่มีลักษณะต้งต้งน้อย อย่างครูตี๋โฮงเฮียนแม่ตะก่อนมี คนหนึ่งเป็นจะมีลักษณะต้งต้งแต่เป็นก้อแต่งตัวเป็นป้อจาย แต่แม่ก็ไม่ได้คิดหยิ่ง หนะ เพราะครูเป็นก้อเรียบร้อยดี แม่ก้อบเกยเฮียนกับเป็นนนะ แม่เลยบ่ฮู้ว่าเป็นใจ ดีก้อ สวกก้อ ส่วนเพื่อนนี้บ่มีส่วนใหญ่ก้อจะมีเพื่อนป้อจายแม่หญิง มะเกยมีเพื่อน กะเทยมาก่อน . . . ถ้าถามว่าแม่คิดยังงัยกับกะเทย สมัยก่อนนี้ไม่มีแบบแต่งเป็น ผู้หญิงแบบนี้ไม่มี แต่ก็จะเป็นผู้ชายที่มีลักษณะต้งต้งเล็กน้อย อย่างครูที่โรงเรียน แม่แต่ก่อนมีคนหนึ่ง เขามีลักษณะต้งต้งแต่เขาก็แต่งตัวเป็นผู้ชาย แต่แม่ก็ ไม่ได้คิดอะไรนะเพราะครูเขาก็เรียบร้อยดี แม่ก็ไม่เคยเรียนกับเขานะ แม่เลยไม่รู้ ว่าเขาใจดี หรือดู ส่วนเพื่อนนี้ไม่มี ส่วนใหญ่ก็จะเป็นเพื่อนผู้ชายผู้หญิง ไม่เคยมี เพื่อนที่เป็นกะเทยมาก่อน (สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2562)

แต่ถ้าป้อนี้ตะก่อนจังกะเทยมาก แต่แม่เตี่ยวนี้ก้อคงทำใจละ (พลาหงหันหน้าไป หาพ่อที่นั่งฟังอยู่) เพราะลูกสองคนเป็น พ่อกับแม่ก้อเฮียนฮู้ไปด้วย คอย วางแผนอนาคตหื้อเขา เพราะเพศแบบนี้จะหาครอบครัวหาแฟนอย่างเพศอื่นนี้ ยาก . . . แต่ถ้าพ่อนี้แต่ก่อนเกลียดกะเทยมากแต่ตอนนี้ก็คงทำใจละ (พลาหงหัน หน้าไปหาพ่อที่นั่งฟังอยู่) เพราะลูกสองคนเป็น พ่อกับแม่ก็เรียนฮู้ไปด้วย คอย วางแผนอนาคตให้เขาเพราะเพศแบบนี้จะหาครอบครัวหาแฟนอย่างเพศอื่นนี้ ยาก (สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2562)

ในส่วนทัศนคติของของแม่พลอยเกี่ยวกับกะเทยแม่พลอยซึ่งเป็นคนพุดน้อย จากคำถาม เดียวกันแม่พลอยก็จะให้คำตอบเกี่ยวกับเพื่อนบ้านของตนที่เป็นกะเทยและลูกของตน

ตะก่อนนี้แถวบ้านนี้ก็มีเป็นเพื่อนกันเนี่ยแต่แม่ค้อยสนิทกันแต่ได้ มีกานมงานเขา ก้อไปจួយเขาก้อดีหนะเพื่อนแซมมีก้อมีหลายคนเขาไปมาหาสู่กันตลอด ละอ่อน หมุ่นีเขาฮักกันดี แม่เลยแม่ได้ห้วงเรื่องที่เขาก้อจะไปเกรกัน ก้อดีไปอย่าง . . . แต่ ก่อนนี้แถวบ้านก็มีเป็นเพื่อนกันนี้แหละ แต่ไม่ค่อยสนิทกันเท่าไร มีงานต่าง ๆ เขา

ก็ไม่ช่วยเขาก็ดีนะเพื่อนแซมมีก็มีหลายคนเขาไปมาหาสู่กันตลอด เด็กพวกนี้เขารักกันดี แม่เลยไม่ค่อยห่วงว่าเขาจะไปเกรกัน (สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2562)

แม่พลอยส่วนใหญ่ก็จะชื่นชมคนที่เป็นกะเทยเนื่องจากแม่พลอยมองว่า กะเทยเป็นเพศที่เรียบร้อย ไม่เกรทำให้แม่ไม่ค่อยห่วงเท่าเพศชาย อีกทั้งเท่าที่แม่พลอยรู้จักคนที่เป็นกะเทย ก็มองว่าเป็นคนดีขยันเอาการเอางานจึงได้มองข้ามเรื่องของเพศแต่มองที่ลักษณะนิสัยและการทำงานมากกว่า ผู้วิจัยได้ถามแม่ตัวเช่นกันในเรื่องทัศนคติของแม่ต่อคนที่เป็นกะเทยซึ่งแม่ตัวก็ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแม่ที่เคยมีเพื่อนเป็นกะเทยแต่ในสมัยนั้นในสังคมยังไม่ค่อยยอมรับคนที่เป็นกะเทยสักเท่าไรแม่ก็เล่าถึงเหตุการณ์ครั้งที่แม่ตัวแต่งงานกับพ่อ แม่ตัวเล่าว่าพ่อของแคนดีเป็นคนที่ไม่เกลียดกะเทยมากได้ออกมาจากกับแม่ตัวว่าจะไม่ให้เพื่อนที่เป็นกะเทยของแม่ตัวมางานแต่งงาน ซึ่งแม่ตัวก็ได้ให้คำตอบเกี่ยวกับทัศนคติต่อคนที่เป็นกะเทย

ตะกอนแม่มีเพื่อนคนหนึ่งเป็นกะเทยเขาเปิดร้านเสริมสวยนะ ลักษณะท่าทางเขาก่อนจะได้แต่งตัวเป็นแม่ญิงนะ แต่ก่อนจะแต่งหน้าแต่งตา อู๊จิบปากจิบคอเอี้ยกะ แม่ก็มองว่าเขาเก๋ดีนะขยันทำงานทำมาหากิน . . . แต่ก่อนแม่มีเพื่อนคนหนึ่งเป็นกะเทยเข้าเปิดร้านเสริมสวย ลักษณะท่าทางของเขาก็ไม่ได้แต่งตัวเป็นแม่ญิงนะ แต่ก็แต่งหน้าแต่งตา พุดจิบปากจิบคอ แม่ก็มองว่าเขาเก๋ดีนะขยันทำมาหากิน (สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2562)

ผู้วิจัยถามอีกว่า แม่ก็จะเจอกับคนที่เป็นกะเทยเจ้า. . . แม่คิดอย่างไรกับคนที่เป็นกะเทยคะ แม่ตัวให้คำตอบว่า

แม่เฉย ๆ นะม่ได้จิง เพราะเขาก็เป็นคนอย่างเฮาเนี่ยจะไปจิงเขาเยหยัง เขามะสร้างความเดือดร้อนหือไผ เขายังดีกว่าหมู่ละอ่อนซี้ยา ไล่ตีกัน ซี้รถซึ้น ๆ ล่อง ๆ ก่อนกะ . . . แม่เฉย ๆ นะ ไม่ได้เกลียด เพราะเขาก็เป็นคนเหมือนเราจะไปเกลียดเขาทำไม เขาไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้ใคร เขายังดีกว่าพวกเด็กที่เสพยาไล่ตีกันซี้รถไปไปมามาอีก (สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2562)

เมื่อได้คำตอบว่าแม่รู้สึกเฉย ๆ กับคนที่เป็นกะเทย ผู้วิจัยก็ถามอีกว่า “แล้วทำไมแม่ถึงดีแคนดีตอนที่รู้ครั้งแรกว่าแคนดีเป็นกะเทย” แม่ตัวตอบว่า

ตอนนั้นแม่ยอมฮับเลยว่าแม่ตกใจมาก ฮับม่ได้ เยหยังลูกเฮาถึงเป็นกะเทย แม่เลี้ยงมันมากก็คิดว่ามันเป็นป้อจายตลอด แม่ก็อ้อมมัน พอแม่หันมันให้แม่ก็อหุุดตีมันก็ม่ได้หยังซึ้นมา ในใจก็ห่วงมันนั่นนะ เฮาก็อ้นตัวอย่างกะเทยคนอื่น แม่ก็อ้อมลูกแม่จะเป็นจะอั้น . . . ตอนนั้นแม่ยอมรับเลยว่าแม่ตกใจมากรับม่ได้ ทำไมลูกเราถึงเป็นกะเทย แม่เลี้ยงมันมาแม่ก็คิดว่าเขาเป็นผู้ชายมาโดย

ตลอดแม่อีกดีมัน พอแม่เห็นเขาร้องไห้แม่อีกหยุดดี ตีไปก็ไม่ได้อะไรขึ้นมา ในใจแม่อีกห่วงเขานั่นแหละ เราก็เห็นตัวอย่างจากกะเทยคนอื่น แม่อีกกลัวเขาจะเป็นแบบนี้ (สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2562)

ผู้วิจัยถามต่อในประเด็นพฤติกรรมหรือการเป็นกะเทยในสังคมที่แม่ได้เห็นแล้วนำมาเปรียบกับลูกว่า “แล้วแม่เห็นตัวอย่างจากกะเทยคนอื่นอย่างใดพองเจ้า”

ก่อย่างดีแม่ว่าตะกอนบ้อแคนดีจังกะเทย แม่ก่กั้วเขาจะจังกะลูกแม่ออย่างอื่นอย่างดีหัน ๆ กะเทยโดนบ้อจายจุพอง เป็นโรคตายพอง แม่ก่กิดนัก . . . ก่อย่างที่แม่ว่าแต่ก่อนพ้อของแคนดีเกลียดกะเทย แม่ก่กั้วเขาจะเกลียดลูกแม่แบบนี้ แล้วก่อย่างทีเห็นกะเทยโดนผู้ชายหลอกบ้าง ติดโรคบ้าง แม่ก่คิดมาก (สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2562)

ผู้วิจัยได้ถามแม่ห่อด้วยคำถามเดียวกันนี้ “บ่าห่อเคยมีเพื่อนหรือคนรู้จักที่เป็นกะเทยไหม แล้วบ่าห่อคิดอย่างไร” แม่ห่อตอบว่า

กะเทยบ้านเฮาเปอเลอะหยั่งน้อง ก้าดำบ้านเฮานี้มีเปนสิบคน บีม่อมลอ อีวอนลอ อีเณลอ (นามสมมติ) อยู่กับเขาม่วนจะตาย บี้้อญปาเปื่อนมันมาบ้านมานอนมาकिनอยู่เนื้แหลมลอ เดียวคนหนึ่งมาคนหนึ่งไป บี้้อญไปอยู่ปุ่น (หมายถึงประเทศเยอรมัน) ก่อมีบี้กะเทยหมู่เดียวกันนั้นนกะอยพ้อ บ่าห่อกิดว่าเขาเหมือนเปนลูกเปนหลานเฮานะ บ่าห่อแม่เกยรังเกียจเลย ฮักเขาทุกคน . . . กะเทยแถวบ้านเราเยอะเยะ แคแถวบ้านนี้ก็มีเปนสิบคนแล้ว ทั้งบีม่อม อีวอน อีเณ (นามสมมติ) อยู่กับพวกเขาสนุกจะตาย อีกทั้งบี้้อญพาเพื่อนมาकिनมานอนที่บ้านอีก เดียวคนหนึ่งมาคนหนึ่งไป บี้้อญไปอยู่ทีนุ่น (หมายถึงประเทศเยอรมัน) ก็มีบี้ที่เป็นกะเทยเหมือนกันคอยดูแล บ่าห่อกิดคิดว่าเขาก็เหมือนลูกเหมือนหลานเรา บ่าห่อไม่เคยรังเกียจพวกเขาเลย รักพวกเขาทุกคน (สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2563)

ผู้วิจัยได้ถามเกี่ยวกับทัศนคติและความรู้สึกของแม่ห่อเกี่ยวกับคนที่เปนกะเทย แม่ห่อตอบว่า

บ่าห่อจะว่าไคดี เขาก่อดีหะ ผ่อมะเดียวดาราเป็นกะเทยก่อนัก มีก้าคนงาม ๆ เปนถึงครูบาอาจารย์ก่มี สมัยนั้นมันเปิดกว้างละนะ อย่างบ่าห่อก่เล่นเฟสบุ๊ค ก่อฮู้ก่หันละอ่อนมะเดียวเก่ง ๆ ทั้งนั้น พอหันละก่กิดลูกเป็นเหมือนลูกเฮาเนื้ . . . บ่าห่อจะพุดยังไคดี เขาก่ดีนะดูอย่างดาราสมัยนี้เป็นกะเทยก็เยอะมีแต่คนสวย ๆ เปนถึงครูบาอาจารย์ก่มีสมัยนี้เปิดกว้างแล้ว บ่าห่อก่เล่น

เฟสบุ๊คทำให้รู้เห็นว่าเด็กสมัยนี้เก่งทั้งนั้น พอเห็นลูกเขาแล้วก็เหมือนเห็นลูกตัวเอง (สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2563)

อย่างหนูเป็นป๊อญเขาเก่งนะ หาเงินเก่งเลี้ยงป๊อเลี้ยงแม่หมดทุกคนป๊อแม่แต่ละคนนี้สบายเลย . . . อย่างกับเพื่อนที่ป๊อญเขาเก่งนะ หาเงินเก่งเลี้ยงป๊อเลี้ยงแม่หมดทุกคนป๊อแม่แต่ละคนนี้สบายเลย (สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2563)

ม่ต้องผ่อไกลอย่างน้องเนีย (หมายถึงผู้วิจัย) เขียนหนังสือก่อก่งถ้าแม่ตายยังอยู่ให้จะยืมดีใจแน่นอนป้าหล้าว่า . . . ไม่ต้องดูไหนไกลเลยอย่างน้องนี้แหละ (หมายถึงผู้วิจัย) เรียนหนังสือก็เก่งถ้าแม่ตายยังอยู่ป้าหล้าคิดว่าคงจะยืมดีใจแน่นอน (สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2563)

ด้วยคำถามเดียวกันซึ่งเป็นคำถามที่ผู้วิจัยได้ร่างไว้เพื่อขอข้อมูลจึงได้ถามแม่ทุกคนในคำถามเดียวกันเกี่ยวกับทัศนคติของแม่เกี่ยวกับคนที่เป็นกะเทย แม่ทุกคนก็ให้คำตอบคล้าย ๆ กัน ไปในเชิงบวกโดยจะมองข้ามเรื่องเพศกลับมองถึงเรื่องลักษณะนิสัยมากกว่า แม่แต่ละคนมีทัศนคติเกี่ยวกับกะเทยก่อนที่จะรับรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางเพศของลูกแตกต่างกันไปบางคนไม่เคยมีคิรู้จักหรือเพื่อนที่เป็นกะเทยเลย หรือรู้จักแต่ก็ไม่ได้สนิทสนมสักเท่าไร มีเพียงแม่หล้าเท่านั้นที่รู้จักและมีญาติเป็นกะเทย แต่เมื่อถามเกี่ยวกับความรู้สึกของแม่ต่อกะเทยแล้วนั้นแม่ทุกคนล้วนแต่มีทัศนคติกับกะเทยในเชิงบวก เช่น กะเทยมีนิสัยที่ไม่เกร ีเยบร่อย เป็นคนเก่ง มีความสามารถ จนบางครั้งผู้วิจัยก็แอบนึกในใจว่าเป็นเพราะอัตลักษณ์ตัวตนของผู้วิจัยหรือไม่ที่ทำให้แม่แต่ละคนตอบมาในเชิงบวกเหมือนกันในขณะเดียวกันเพราะลูกที่เป็นกะเทยจึงได้เรียนรู้ลักษณะนิสัยของลูกและปรับตัวให้เข้าใจกับอัตลักษณ์ทางเพศของลูก

ในทางกลับกันทัศนคติของแม่ที่มีต่อกะเทยในสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงมายาคติในสังคมเกี่ยวกับกะเทยในสังคมไทย แม่ทุกคนยังคงมีอคติและมายาคติที่เกี่ยวกับกลุ่มกะเทยในแง่ลบ เช่น นิสัยกะเทยที่จะเสียดังในที่สาธารณะ บ้าผู้ชาย หรือแม้กระทั่งการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น แม่มีมายาคติในเรื่องรูปร่างหน้าตา ความประพฤติของกะเทยโดยการนำอัตลักษณ์ทางเพศของผู้หญิงไปเปรียบเทียบกับผู้หญิงหรือนิสัยของผู้หญิงที่จะต้องเป็น “กะเทยที่ดี” เป็นคนเรียบร้อย สวยเหมือนผู้หญิง การแต่งกายเรียบร้อย เป็นต้น

จากการศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยมีทัศนคติต่อกะเทยในสังคมไทย ยังคงถูกกรอบอคติมายาคติเกี่ยวกับกะเทยในสังคมไทยที่มองว่ากะเทยเป็นเพศที่ถูกติดอยู่กับผู้หญิงในอุดมคติที่จะต้องเป็นกุลสตรี เรียบร้อย อีกทั้ง มายาคติเกี่ยวกับกะเทยที่จะต้องสวย มีความสามารถ และเรียนเก่ง เป็นต้น ทัศนคติดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อการยอมรับเพศสถานะและเพศวิถีของลูก ซึ่งกล่าวได้ว่าลูก

จะต้องอยู่ภายใต้กรอบของมายาคติเกี่ยวกับ “กะเทยที่ดี” ในสังคม จึงจะได้รับการยอมรับจากแม่และคนในสังคม

4.8 ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกที่เป็นกะเทย

ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกเป็นประเด็นที่สำคัญในการศึกษาเรื่องแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย เมื่อแม่รับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกแล้วแม่มีความสัมพันธ์กับลูกเป็นไปในทิศทางไหน แล้วแม่ต้องปรับตัวตนของความเป็นแม่อย่างไรบ้างในความสัมพันธ์ที่มีต่อลูกเมื่อรับรู้ว่าลูกเป็นกะเทย อีกทั้งการเป็นกะเทยของลูกนั้นส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกหรือไม่อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นดังกล่าวของแม่ทั้ง 5 คน โดยการศึกษาถึงความเหมือนหรือความแตกต่างในความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ชีวิตร่วมกันตั้งแต่ลูกยังเด็ก จนกระทั่งลูกเติบโตและเปลี่ยนแปลงเพศสถานะและเพศวิถีเป็นกะเทย ซึ่งจะแสดงผลการศึกษา ผ่านตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกที่เป็นกะเทย เป็นดังนี้

ตารางที่ 4.4

ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกที่เป็นกะเทย

ที่	ชื่อ	ความสัมพันธ์	ตัวอย่างกิจกรรมที่ทำร่วมกัน
1	แม่ดาว (นามสมมติ)	ดีมาก	ทำขนมด้วยกัน, ไปซื้อของใช้ต่าง ๆ ด้วยกัน, รอรับประทานอาหารพร้อมลูก
2	แม่พิศ (นามสมมติ)	ดีมาก	ช่วยกันทำอาหารขายออนไลน์, แนะนำการใช้ชีวิตให้กับลูก
3	แม่พลอย (นามสมมติ)	ดีมาก	ทำอาหารขายด้วยกันหน้าบ้าน, ขายของออนไลน์
4	แม่ตัว (นามสมมติ)	ดี	ช่วยกันเปิดร้านอาหาร
5	แม่หล้า (นามสมมติ)	ดีมาก	ไปเที่ยวในประเทศและต่างประเทศด้วยกัน, อยู่ห่างไกลกันติดต่อกันทางออนไลน์, ส่งเงินให้แม่ใช้

ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกที่เป็นกะเทยจากการสัมภาษณ์ด้วยคำถามในแบบที่คล้ายคลึงกันเพื่อให้ได้ข้อมูลจากแม่ที่เป็นผู้ให้ข้อมูล รวมถึงการสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก ในครั้งที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์อยู่แม่กับลูกมักจะไม่ค่อยแสดงออกในด้านความสัมพันธ์ให้เห็นมากนักส่วนใหญ่เมื่อผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ ลูกก็จะปลีกตัวไปทำอย่างอื่นบ้าง หรือบางครั้งก็ไม่ได้อยู่บ้าน และมีกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยไม่เจอแม่กับลูกอยู่ด้วยกันเลยก็มีทำให้จะได้เพียงข้อมูลด้านเดียวจากการสัมภาษณ์แม่นั้น กรณีศึกษาแม่ดาว ซึ่งผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แม่และมี 1 ครั้งที่คิดดีลูกของแม่ดาวอยู่ ซึ่งได้เห็นความสัมพันธ์ของแม่ดาวและลูกที่เป็นกะเทย อีกทั้งคนในครอบครัวที่อยู่ด้วยกันพร้อมหน้าในวันนั้น ผู้วิจัยถามว่า “วันนี้คิดดีไม่อยู่หรือคะแม่เห็นจินนี่บอกว่าวันนี้คิดดีหยุดงาน” แม่ดาวตอบว่า

ออกไปตางนอกเดี๋ยวก่อคงเข้ามาละ วันนี้พี่สาวเขาก่อจะมาหันว่าไปแวะร้านหยกกำเดียวจะเข้ามาละ หันว่าไปซื้อของทำขนม เขาชอบทำขนมทั้งพี่ทั้งน้องเลย วันก่อนคิดดีก่ออบขนม จะทำขายอีล่อ เขาว่าหนะ จะเป็นลายก่อกะมะฮู้แม่ก่อปล่อยเขาสบายใจหยังก่อทำเตอะ ไค้จิมก่อเดียวแม่เอามาหื้อจิม . . . ออกไปข้างนอกเดี๋ยวก็คงกลับมาแล้ว วันนี้พี่สาวเขาก็จะมาหันว่าไปแวะร้านหยก (ร้านอุปกรณ์เบเกอร์รี่ในจังหวัดเชียงใหม่) เดี่ยวมา เห็นว่าจะไปซื้อของทำขนม พวกเขาชอบทำขนมทั้งพี่ทั้งน้องเลย วันก่อนคิดดีก่ออบขนม เขาว่าจะทำขาย จะสำเร็จหรือไม่ก็ไม่รู้ แม่ก็ปล่อยเขาสบายใจอะไรก็ให้เขาทำไปเถอะ อยากชิมไหมเดี๋ยวแม่เอามาให้ชิม พลาเดินไปหีบขนมหน้าตาน่ารับประทานมาให้บรรจุห่อเป็นอย่างดีผู้วิจัยก็ได้กล่าวขอบคุณกับแม่ดาวไป (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

ผู้วิจัยจึงได้ถามเข้าประเด็นความสัมพันธ์ของแม่ดาวและลูกว่าเป็นอย่างไรบ้างหลังจากที่แม่รับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกแล้ว

แม่ฮับได้ มะมีปัญหาอะหยังกับความสัมพันธ์ของแม่กับคิดดีเลย เพราะเขาเป็นลูกเฮา ดีด้วยซ้ำเขาเข้าใจกันได้ทุกเรื่อง เสื้อผ้าอย่างบางตัวเฮายังใส่ด้วยกันได้เลย . . . แม่รับได้ ไม่มีปัญหาอะไรกับความสัมพันธ์ของแม่กับคิดดีเลย เพราะเขาเป็นลูกเราดีด้วยซ้ำเราจะเข้าใจกันได้ทุกเรื่อง เสื้อผ้าบางตัวเรายังใส่ด้วยกันได้เลย (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

ผู้วิจัยถามต่อไปเกี่ยวกับการเลือกซื้อเสื้อผ้าการแต่งกายว่าได้รับคำแนะนำจากแม่หรือไม่ว่า “อย่างเสื้อผ้านี้แม่ได้แนะนำคิดดีในการเลือกไหมคะ” แม่ดาวตอบว่า

ก่อนมีพ้อง อย่างเสื้อในนะแข็งเกิกเด็ก (พูดไปปลางหัวเราะไปด้วย) มะเป็นทรวด เป็นทรง ละอ่อนมันเลือกมะจ้างไปซื้อเสื้อในกาตหน้ามามาใส่คนเดียว แม่ต้องไปส่งซื้อเลยเอาอย่างดี ยี่ห้อดี ๆ แม่รู้ว่าเสื้อในนี้สำคัญมากเพราะถ้ายี่ห้อไม่ดี ใส่ละมันเจ็บแหม่นกอลูก แม่เอ็นดูมัน แม่ไปเลือกหื้อเองเลย ลูกเขาต้องเป๊ะที่สุด ไผจะมามว่ามะได้ ตอนนี้นักมะต้องละเขาแต่งของเขาได้ บางครั้งยังซื้อลิปสีแดง มาหื้อแม่ เพราะเขาว่าแม่ชอบทาลิปสีแดง คุณเธอบอกว่าต้องยี่ห้อที่ดีเหมาะ กับแม่ . . . ก็มีบ้างอย่างเสื้อชั้นในแข็งมาก ไม่เป็นทรวดเป็นทรง เด็กเขาเลือกไม่ เป็นไปซื้อเสื้อชั้นในหน้ามามาใส่เอง แม่จึงต้องไปส่งซื้อเอาอย่างดี ยี่ห้อดี ๆ แม่รู้ ใจว่าเสื้อชั้นในนี้มีความสำคัญมาก เพราะถ้ายี่ห้อไม่ดีใส่แล้วจะเจ็บไข้ไหมลูก แม่ สงสารแม่ไปเลือกให้เองเลยลูกเราต้องเป๊ะ (สมบูรณ์แบบ) ที่สุดใครจะมว่าไม่ได้ ตอนนีหรอไม่ต้องแล้วเขาแต่งของเขาได้ บางครั้งยังซื้อลิปสติกสีแดงมาหื้อแม่ เพราะเขาว่าแม่ชอบทาลิปสีแดง คุณเธอ (คิตตี้) บอกว่ายี่ห้อที่ดีเหมาะกับแม่ (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

ระหว่างนั้นคิตตี้ก็กลับมาพอดิ คิตตี้และผู้วิจัยได้กล่าวทักทายกันเนื่องจากคิตตี้เป็นรุ่นน้องที่มหาวิทยาลัยของผู้วิจัยซึ่งได้เคยพบปะและเห็นหน้าคร่ำตากันมาบ้างเป็นครั้งคราว คิตตี้ก็ถามแม่ดาวว่า “xonng ฟังด้วยไดไหมแม่” แม่ดาวตอบไปว่า ไม่ได้ ๆ แม่เชื่อมั่นเป็นความลับปลางหัวเราะไปด้วยอย่างมีความสุข อีกทั้งคิตตี้ได้ซื้อของมาให้แม่ดาวอีกตามเคย เป็นการสนับสนุนคำกล่าวของแม่ดาวที่ว่าเขาจะซื้อของใช้มาให้แม่ดาวเป็นประจำ

หันก่อนเขาจะมีอะไรยังติดไม้ติดมือมาหื้อแม่ตลอด รอบนี้เป็นสบู่ สบู่แม่หมดแม่บอกเขาเขาก่อซื้อมาหื้อทันที แม่ก่อยู่กันจะเอี้ยะ กอยผ่อกอยดูแลกัน แม่ห่วงเขามากขึ้นด้วยซ้ำเพราะเขาก่อเหมือนแม่ถึงคนหนึ่ง มะเหมือนละเป็นแม่ถึงเลยงามกว่าแม่ถึงตวยซ้ำ เวลาคิตตี้กลับตึกเนี่ยแม่จะโทรหาละ อยู่ไหนทำอะไร เขาบอกอยู่ไหนเนอเนอ แม่ก่สบายใจละ . . . เห็นไหมเขาจะมีอะไรติดไม้ติดมือมาให้แม่ตลอด รอบนี้เป็นสบู่ สบู่แม่หมดแม่บอกเขาเขาก็ซื้อมาให้ทันทีแม่ก็อยู่กันแบบนี้ คอยดูและกันแม่เป็นห่วงเขามากขึ้นด้วยซ้ำเพราะเขาก็เหมือนผู้หญิงคนหนึ่ง ไม่เหมือนละเป็นผู้หญิงเลยสวความผู้หญิงด้วยซ้ำ เวลาคิตตี้กลับตึกแม่จะโทรหาว่าอยู่ไหนทำอะไรอยู่ เขาบอกอยู่ไหนที่นั่นแม่ก็สบายใจแล้ว (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

ผู้วิจัยถามต่อไปถึงกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกันกับลูกว่า “แม่มีกิจกรรมที่ได้ทำอะไรร่วมกันอีกไหมคะ” แม่ดาวตอบว่า

เยอะเยะ อย่างลอยกระทงนี้แม่เขาก่อนจะไปขายกระทงสะพานนรินทร์ แม่เขาไปขายทุกปีลูกขายดีขายหมดตลอด อย่างปีแล้วคิดดีแต่งอบกระทงขนมปังไปขาย เตอบมันหน้อยเนาะอบได้ครั้งละอัน แม่ก่อนบอกมันไป จะกุมค่าไฟเตอบก่อนลูก . . . เยอะเยะ อย่างลอยกระทงนี้แม่ก็จะไปขายกระทงที่สะพานนรินทร์ แม่ไปขายทุกปีขายดีขายหมดตลอด อย่างปีทีแล้วคิดดีแต่งอบกระทงขนมปังไปขาย เตอบมันเล็กอบได้ครั้งละอัน แม่ก็บอกไปว่าจะกุมค่าไฟเตอบใหม่ลูก แม่ดาวพูดไปพลางหัวเราะไปด้วย (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

ไปแอ่วต๋วยกันแหลมลอแถวใกล้ ๆ นี่แม่ไปกะไปกันทั้งครอบครัวนี้แหละ แต่คิดดีจะชอบแอ่วแบบไก่ ๆ แม่มะไป เขาชอบไปนอนดอย โสมสเด็จ ชอบไปลำบากอยู่บ้านสบายมะชอบ วันหันปีกมาจ่มปวดหลัง . . . ไปเที่ยวด้วยกันอีกแหละ แถบใกล้ ๆ นี่แม่ไปนะก็ไปกันทั้งครอบครัว แต่คิดดีจะชอบไปเที่ยวแบบไกล ๆ แม่ไม่ไป เขาชอบไปนอนดอย โสมสเด็จ ชอบไปลำบาก อยู่บ้านสบาย ๆ ไม่ชอบ วันนั้นกลับมาที่บ้านปวดหลัง (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

เมื่อลูกสาวอีกคนของแม่ดาวมาถึงแม่ดาวจึงได้เชิญชวนผู้วิจัยไปรับประทานอาหารด้วยกัน ซึ่งในวันนั้นแม่ดาวไม่ได้ทำกับข้าวเย็นจึงชวนกันไปรับประทานอาหารที่ตลาดใกล้บ้าน จึงได้เลือกร้านขนมจีนเจ้าดังร้านหนึ่งเป็นที่ร่วมนั่งรับประทานอาหาร แม่ดาวมาพร้อมกับลูกทั้งสามคนส่วนพ่อ (สามี) ไม่ได้มาด้วยแม่ดาวให้เหตุผลว่า พ่อเขาชอบทำกับข้าวกินเอง เขากินไปแล้ว ซึ่งระหว่างรออาหารมาเสิร์ฟแม่ดาวก็เล่าไปว่า

ส่วนใหญ่แม่ก่อนจะได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันอาทิตย์ละครั้ง เพราะปีสาวคิดดีอยู่บ้านแฟนเขา ส่วนคิดดีก็กลับบ้านค้า แต่ทุกวันแม่ก่อนจะทำกับข้าวใส่ตู้ไว้ให้พ่อคิดดีปีกมาแม่ก่อนจะมานั่งเฝ้าคอยปรับทุกข์กัน ยะกานมาเป็นไต่ เพื่อนร่วมงานเป็นไต่พ่อง บางครั้งคิดดีก็มาอยู่หื้อฟังคนนั้นเป็นจะอี่ คนนี้เป็นจะอี่ต้องเทคแคร์ความรู้สึกเขาตลอด แม่ก่อน . . . ส่วนใหญ่แม่ก็จะได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันสัปดาห์ละครั้ง เพราะปีสาวคิดดีอยู่บ้านแฟนเขา ส่วนคิดดีก็กลับบ้านค้า แต่ทุกวันแม่ก็จะทำกับข้าวใส่ตู้ไว้ให้ พ่อคิดดีกลับมาแม่ก็จะมานั่งเฝ้าคอยปรับทุกข์กัน ทำงานมาเป็นยังงี้ เพื่อนร่วมงานเป็นยังงี้บ้าง บ้างครั้งคิดดีก็จะมาพูดให้แม่ฟังคนนั้นเป็นแบบนี้ คนนี้เป็นแบบนี้ ต้องเทคแคร์ความรู้สึกเขาตลอด ไข้ไหม แม่ดาวหันไปหาลูกพยักหน้าพลางหัวเราะไปด้วย และพูดคุยกันตามประสาแม่ลูก (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

ความสัมพันธ์ระหว่างแม่ดาวกับคิตที่อยู่ในระดับดีมากซึ่งทั้งสองคนจะใช้เวลาอยู่ด้วยกันทุกวัน และพยายามหาเวลาเพื่อนำมาพูดคุยสารทุกข์สุขดิบกับลูกในเวลาเลิกงานและวันหยุดทำให้ทั้งสองคนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและเป็นครอบครัวที่อบอุ่น สามารถพูดคุยกันได้ในทุกเรื่อง และพยายามหากิจกรรมทำร่วมกันตลอด อาทิเช่น ไปเดินเลือกซื้อของ การซื้อของใช้ให้กัน การรับประทานอาหารร่วมกัน ไปขายกระทงด้วยกันในช่วงเทศกาลลอยกระทง เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างแม่กับลูก

แม่พิศกับลูกทั้งสองก็มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันเช่นเดียวกัน จากการสัมภาษณ์โดยการตั้งคำถามล่วงหน้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกหลังจากที่แม่ได้รับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก ซึ่งจากสิ่งที่แม่พิศได้ให้ข้อมูล และจากการสังเกตของผู้วิจัยเอง แม่พิศถือว่าเป็นแม่ที่อารมณ์ดีพูดคุยกับลูกประหนึ่งเป็นเพื่อนกันสังเกตจากการที่แม่ใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า “ฉัน” ใช้สรรพนามแทนแม่ว่า “เธอ” ซึ่งแม่ก็ไม่ได้ว่าหรือตำหนิแม่แต่อย่างใด เหมือนกับว่าใช้สรรพนามนี้อยู่เป็นประจำ แสดงให้เห็นถึงความสนิทสนมและระยะห่างในความสัมพันธ์นี้ ผู้วิจัยได้เริ่มถามว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกในขณะที่แม่รู้ว่าลูกเป็นกะเทยแล้วเป็นอย่างไรบ้างคะ” แม่พิศตอบว่า

ปกติเลย เพราะแม่ไม่ได้ฟังรู้ว่าเขาเป็น แต่แม่ก้อย ๆ ฮู้ ที่ละหน่อย ๆ ซึ่งแม่จะสังเกตเขาทั้งสองคนอยู่ตลอด แม่เลี้ยงลูกแม่ปกติเลยไม่ได้มีอะไรมากแตกต่างไปจากเดิม . . . ปกติเลย เพราะแม่ไม่ได้ฟังรู้ว่าเขาเป็น แต่แม่ก้อย ๆ รู้ทีละเล็กทีละน้อย ซึ่งแม่จะสังเกตเขาทั้งสองคนอยู่ตลอด แม่เลี้ยงลูกแม่ปกติเลยไม่ได้มีอะไรแตกต่างไปจากเดิม (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ผู้วิจัยถามต่อไปเกี่ยวกับความสนิทสนมระหว่างแม่กับลูก ว่า “แล้วแม่สนิทกับลูกไหมคะ” แม่พิศตอบว่า

ตั้งวันนี้แม่กับแม่นี้แทบจะเหมือนเพื่อนกันอยู่ละ ผอมันอยู่กับแม่หั่นแล ส่วนเบลนี่สุขภาพเรียบร้อยคนละชั่วเลย อันนี้แม่ไม่ได้หวดเบลมากกว่าแบบจะอันจะอึ้งใจไหนะ ส่วนเบลนี่อยู่กรุงเทพมาได้อยู่กับแม่ เขาก่อจะคอยโทรหาแม่ทุกวัน . . . ทุกวันนี้แม่กับแม่นี้แทบจะเหมือนเพื่อนกันอยู่แล้ว คุมันพูดกับแม่สิ ส่วนเบลนี่สุขภาพเรียบร้อยคนละชั่วเลย แม่ไม่ได้จะหวดเบลมากกว่าแบบแบบนั้นแบบนี้นะ ส่วนเบลนี่อยู่กรุงเทพไม่ได้อยู่กับแม่เขาจะคอยโทรหาแม่ทุกวัน แม่พิศพูดแล้วหันไปทางเบมนั่งฟังอยู่ (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ผู้วิจัยถามเกี่ยวกับการแนะนำการใช้ชีวิตให้กับลูกทั้งสองคนว่า “แล้วแม่ได้แนะนำการใช้ชีวิตให้เขาอย่างไรบ้างคะ” แม่พิศตอบว่า

แม่จะแนะนำเรื่องก่านเรียนของเขามากกว่าแม่จะบอกเลยว่า หื้อเรียนทางด้านการแพทย์เน้อ เพราะแม่ทำงานด้านนี้มานานะ แม่รู้ว่าลูกจบมาก่านดีจะมีงานทำเปอร์เซ็นต์จะน้อยกว่า ตอนแรกอ๊เบมเป็นจะเลือกคณะหยังม่ฮู้ เป็นชอบไปตางจะอั้น แม่ก้อแนะนำมันว่าเรียนคณะนี้ดีกว่า มันก้อเจ้อแม่ . . . แม่จะแนะนำเรื่องการเรียนของเขามากกว่า แม่จะบอกเลยว่าให้เรียนทางด้านการแพทย์ เพราะแม่ทำงานด้านนี้มา แม่รู้ว่าลูกจะจบมาการที่จะไม่มีงานทำจะมีเปอร์เซ็นต์น้อยกว่า ตอนแรกเบมเขาจะเลือกเรียนคณะอะไรม่รู้ เขาชอบไปแบบนั้น แม่ก็แนะนำมันว่าเรียนคณะนี้ดีกว่า มันก็เชื่อแม่ (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ผู้วิจัยอยากรู้เกี่ยวกับชีวิตประจำวันทั่วไปด้วยจึงถามว่า “แล้วเรื่องการใช้ชีวิตประจำวัน หละคะ เรื่องการแต่งตัว เสื้อผ้า หน้าผม” แม่พิศตอบว่า

ไม่เลยหมูนี๋เขามะต้องแนะนำหยัง เขาแต่งของเขาเอง ต่างคนก้อชอบมะเหมือนกัน ตามใจเขา . . . ไม่เลยพวกเขาไม่ต้องให้แม่แนะนำอะไร เขาแต่งของเขาเองต่างคนก็ชอบไม่เหมือนกันตามใจพวกเขา (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ผู้วิจัยได้เอยปากชมเพื่อนของผู้วิจัยคือเบมกับแม่พิศว่า “แต่เบมเป็นคนแต่งตัวสวยจริง ๆ นะแม่” แม่พิศจึงแกล้งพูดว่า

หา อ๊เบมเนี้ยกะงาม มะต้องไปชมมันหรอกลูกมันสลิดจะต่าย . . . หา อ๊เบมเนี้ยหรือสวย ไม่ต้องชมมันหรอกลูกมันกระแตจะตาย แม่พิศพูดไปก็เ้าปากไปด้วย ทางด้านเบมก็เช่นกัน ทำให้ผู้วิจัยอดหัวเราะในความน่ารักและสนิทสนมของทั้งสองคนออกมาไม่ได้ (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ผู้วิจัยได้ถามเกี่ยวกับการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างแม่กับลูกว่า “แล้วแม่ได้ทำกิจกรรมอะไรร่วมกันไหมคะ” แม่พิศตอบว่า

ทุกวันนี้เบมนี้อยู่บ้านกับแม่อยู่ เพราะมันเรียนปอโทอยู่ยังม่จบเต้อ แม่ก้อเกษียณละ มันก้อคิดว่าหื้อแม่ทำกับข้าวขายละมันก้อประกาศขายในเฟสบุ๊ค ก้อช่วยกันทำแกงอ่อมไป ส่วนเบลนี้อยู่ใกล้ก้อโทรหากันเอา . . . ทุกวันนี้เบมยังอยู่บ้านกับแม่ เพราะเรียนปริญญาโทอยู่ยังไม่จบ แม่ก็เกษียณแล้ว มันก็คิดว่าจะให้แม่ทำกับข้าวขายแล้วมันก็ประกาศขายในเฟสบุ๊ค ก็ช่วยกันทำแกงอ่อมไป ส่วนเบลนี้อยู่ไกลก็โทรหากันเอา (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

แม่พิศกับลูกทั้งสองคนมีความสัมพันธ์ระหว่างกันในระดับดีมาก จากการให้สัมภาษณ์ของแม่พิศแม่พิศจะให้ข้อมูลในเชิงบวกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก เนื่องจากแม่ไม่ได้มี

ความตกใจในการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก แต่แม่ค่อย ๆ รับรู้มาเรื่อย ๆ ทำให้แม่พิศได้ปรับตัวและปรับความสัมพันธ์ที่มีต่อลูกอยู่ตลอดเวลา และการสังเกตความสัมพันธ์ของทั้งสองผ่านผู้วิจัยแสดงให้เห็นถึงความสนิทสนมระหว่างกันแม่จะพูดกับลูกไม่ได้ใช้ภาษาที่ไพเราะในการสื่อสารกับลูก แต่ภาษาที่ใช้กลับเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน แฝงด้วยการหยอกล้อกันเล็กน้อย อีกทั้งยังได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับลูก แต่น่าเสียดายที่ผู้วิจัยไม่ได้เจอพี่เบลลูกคนโตของแม่พิศเลยสักครั้ง แต่แม่พิศก็มักจะชื่นชมในความเรียบร้อยอ่อนโยนของพี่เบลให้ฟังอยู่เสมอมาถึงเรื่องราวของแม่พลอยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่พลอยและแซมมีว่ามีความสัมพันธ์อย่างไรหลังจากที่แม่พลอยรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาชีวประวัติของจะเห็นได้ว่าแม่พลอยเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวซึ่งสามีเสียชีวิตตั้งแต่ลูกยังเด็ก ทำให้แม่พลอยต้องเลี้ยงดูลูกทั้งสองคนโดยลำพังมาโดยตลอดจะมีเพียงญาติ พี่ น้อง ที่คอยช่วยเหลือหรือคอยเยี่ยมยามถามไถ่เป็นครั้งคราวเท่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างแม่พลอยและลูกจึงเป็นความสัมพันธ์ที่ดีจะมีเพียงบางช่วงที่ลูกต้องไปอยู่หอพักในตัวเมืองเท่านั้นที่แม่พลอยใช้ชีวิตเพียงลำพังที่บ้าน เนื่องจากบ้านของแม่พลอยมีระยะทางที่ไกลพอสมควรในการเดินทางไปกลับทำให้ลูกทั้งสองคนในวัยเรียนจึงต้องออกไปใช้ชีวิตเด็กหอในตัวเมืองเชียงใหม่

ปัจจุบันลูกทั้งสองได้จบการศึกษาแล้วโดยเฉพาะแซมมีซึ่งกลับมาอยู่บ้านหลังจากได้ออกไปตามหาความฝันที่จังหวัดภูเก็ตระยะเวลากว่า 7 ปี จึงตัดสินใจมาอยู่กับแม่ เปิดร้านขายกับข้าวเล็ก ๆ หน้าบ้านอีกทั้งยังออกร้านขายขนมบ้าบิ่นในวันที่มีตลาดนัดกับแม่ ในวันที่ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลในวันนั้นแม่พลอยก็ได้ทำขนมจีนน้ำเงี้ยวให้ทานร่วมกันอีกด้วยซึ่งเมื่อผู้วิจัยไปถึงแม่พลอยกับแซมมีอยู่ในครัวช่วยกันทำขนมจีนน้ำเงี้ยวรับประทานกันในบ้านผู้วิจัยจึงกล่าวสวัสดิทักทายแม่พลอยและแซมมีและนั่งลงพร้อมช่วยทั้งสองคนทำขนมจีนน้ำเงี้ยว

เมื่อทำเสร็จแล้วก็ร่วมรับประทานขนมจีน ซึ่งผู้วิจัยก็ได้ชวนพูดคุยเรื่องการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของทั้งสองคน “ปกติแม่ทำกับข้าวกินกันทุกวันก่อนเช้า” แม่พลอยตอบว่า

เจ้า แม่ะกับข้าวกินกันทุกวัน เพราะแม่เอาไปขายกาดมดเป็นถุงไปขาย ก่อแบ่งไว้กินพอเอื้อะกะ บางเตี๊อบได้ขายของก่อกออกไปกินกันตางนอกพ่อง ซ้อมากินพ่อง . . . ค่ะ แม่ทำกับข้าวกินกันเองทุกวัน เพราะแม่เอาไปขายที่ตลาดมดเป็นถุงไปขาย ก็เลยแบ่งเอาไว้กินบ้างเล็กน้อย บางครั้งไม่ได้ออกไปขายของก็ออกไปกินกันนอกบ้านบ้าง ซ้อมากินบ้าง (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

ผู้วิจัยถามต่อว่า “แล้วใครช่วยแม่ทำกับข้าวขายคะ” แม่พลอยตอบว่า

ก่อยะกันสองคนเนี้ยกะ มะเตี๊ยนี่แซมมีขายย้าหน้าบ้านขายตังวัน ที่ผ่านมาโควิตกาดนัดบ่ค่อยเปิดแม่ก่อมะค่อยได้ไปนั่งกาดละ ส่วนใหญ่ก็จะขายหน้าบ้าน

ขายออนไลน์พองอัยกะ หื้อแซมมีจัดกำหนด ดึงขาย ดึงส่ง . . . ก็ทำกันสองคนนี้แหละ แต่ตอนนี้แซมมีขายยำหน้าบ้านขายทุกวัน ที่ผ่านมาโควิดตลาดนัดไม่ค่อยเปิดแม่ก็ไม่ได้ได้ไปขายของที่ตลาดแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะขายหน้าบ้านขายออนไลน์บ้าง ให้แซมมีจัดการทั้งขายทั้งส่ง (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

ผู้วิจัยซึ่งไม่เคยเจอลูกสาวอีกคนของแม่พลอยเลยจึงได้ถามไปว่า “แล้วแม่อยู่กับสองคนหรือคะ แล้วน้องไปไหน” แม่พลอยตอบว่า

แม่นละ เพราะตัวน้องมันไปยะก่านไปอยู่ในเวียงขุ่น วันหยุดเตื่อก่อนมา เตื่อก่อนมา . . . ไซ่แล้วคะเพราะน้องเขาไปทำงานในเมือง วันหยุดถึงจะมา บางครั้งก็มาบางครั้งก็ไม่มา (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

ผู้วิจัยต่อไปว่า “แล้วแม่ขายกับข้าวตั้งวันเลยก่อนเจ้า แม่พลอยตอบว่า

บ่ตั้งวัน ก่อหยุดพ่องอาดัดไหนเตื่อ บางอาดัดก่อนมาหยุดแล้วแต่วัน . . . ไม่ทุกวัน ก็หยุดบ้างสัปดาห์ไหนวันหนึ่ง บางสัปดาห์ก็ไม่ได้หยุดแล้วแต่วัน (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

ผู้วิจัยถามต่อว่า “ละวันหยุดแม่กับพี่แซมมีได้ไปไหนกันก่อนเจ้า” แม่พลอยตอบว่า

“ซ้าเตื่อก่อนไปซ้าเตื่อก่อนมาไป ถ้าไปก่อนออกไปซื้อหั้นซื้อนี้ในเวียงมาไว้ยะกับข้าวขาย เตื่อก่อนไปแอ่วบ้านเปื่อนมันพ่องมันก่อนแม่ไปตวยอัยกะ” --- บางครั้งก็ไปบางครั้งก็ไม่ไป ถ้าไปก่อนออกไปซื้อหั้นซื้อนี้ในเมืองมาไว้ทำกับข้าวขาย บางครั้งก็ไปเที่ยวบ้านเพื่อนเขาบ้างเขาก็พาแม่ไปด้วย (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

พอรับประทานขนมจิ้นกันเสร็จผู้วิจัยก็ชวนแม่พลอยคุยเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก แม่พลอยก็ชวนไปนั่งที่ตั่งใต้ต้นมะม่วงที่อยู่ริมครัว แม่พลอยก็พาลงแกะกระเทียมไปด้วย ผู้วิจัยถามว่า “ตอนที่แม่รู้ว่าพี่แซมมีเป็นกะเทยความสัมพันธ์ของแม่กับพี่แซมมีเป็นอย่างไรบ้าง” แม่พลอยตอบว่า

ก่ออย่างเก่านะกะ แม่มาได้ก็คิดหยังจะเป็นหยังแม่ก่อตั้งมะว่า . . . ก็เหมือนเดิมนีแหละ แม่ไม่ได้คิดอะไรจะเป็นอะไรแม่ก็ไม่ว่า (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)
ซ้าฮ้ายกะลูกเฮาเป็นจะอ๊แม่ยั้งหว่ง ไปโฮงเฮียนก่อแก้วเขาเยห้อมัน ยิ่งช่วงต้ไปยะก่านไก่อบ้านแม่ยั้งเป็นหว่ง . . . ยิ่งไปใหญ่สิ ลูกเราเป็นแบบนี้แม่จะยั้งเป็นหว่งไปโรงเรียนก็กลัวเขาทำร้ายมัน ยิ่งช่วงไปทำงานไกลบ้านแม่ยั้งเป็นหว่ง (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

ผู้วิจัยถามเกี่ยวกับการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างแม่ลูก “ทุกวันนี้แม่กับพี่แซมมีได้ทำกิจกรรมอะไรร่วมกันไหมคะ” แม่พลอยตอบว่า

อยู่ด้วยกันตั้งวันก่อนช่วยกันขายของ ขายกับข้าวเนี้ยกะ ช่วยกันทำมาหากิน ได้ตั้งมานานก่อนเอาหื้อแม่พองเอี้ยกะ . . . อยู่ด้วยกันทุกวันนี้ช่วยกันขายของ ขายกับข้าวนี้แหละ ช่วยกันทำมาหากินได้เงินมาเขาก็จะเอามาให้แม่บ้าง เมื่อแซมมีไต่บั้นแซมมีพูดแทรกขึ้นมาว่า “มะเดี้ยมะได้หื้อละ เกะแม่กิน”--- ตอนนี้อย่าให้ละ เกะแม่กิน พูดไปพลาทหัวเราะไป (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

ผู้วิจัยถาม“แล้วแม่คิดว่าทุกวันนี้ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับพี่แซมมีดีไหมคะ” แม่พลอยตอบพร้อมกับส่งยิ้มให้ผู้วิจัยด้วยว่าดีกะ แม่ก็อ้อลูกแม่เหมือนเดิม เขาจะเป็นอะหยังเขาก่อนเป็นลูกอะนะ . . . ดีสิแม่ก็รักลูกแม่เหมือนเดิม เขาจะเป็นอะไรเขาก็เป็นลูก (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

แม่พลอยได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกที่เป็นกะเทยแล้วแสดงให้เห็นถึงความไม่แตกต่างระหว่างแม่สองคนก่อนหน้านี้ในเรื่องการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกเนื่องจากรับรู้มาตั้งแต่เด็กและรับรู้มาเรื่อย ๆ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกไม่ได้เปลี่ยนไปมากนัก แต่จะเปลี่ยนไปเนื่องจากระยะทางที่ไกลกันทำให้ทั้งสองคนไม่ได้ใช้เวลาร่วมกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ปัจจุบันทั้งสองคนได้กลับมาใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันที่บ้าน และทำอาชีพค้าขายเป็นธุรกิจครอบครัว และมีความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกดีขึ้น ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันมากขึ้น

แม่ตัวคือแม่อีกคนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกมากขึ้นหลังจากที่ลูกเปิดเผยตัวตนทางเพศสืบเนื่องจากที่แม่ตัวได้รับรู้ว่าลูกไม่ได้เป็นชายอย่างเพศกำเนิด การที่แม่ตัวรู้สึกตกใจมากกว่าแม่คนอื่นเนื่องจากแม่ตัวได้ให้ข้อมูลว่าแต่ก่อนแม่ตัวต้องเลี้ยงดูพ่อแม่สามี จึงนำลูกมาให้แม่ของตนเองและน้องสาวเป็นผู้เลี้ยงดู แต่เมื่อวันหนึ่งแม่ตัวตัดสินใจกลับมาอยู่กับลูกที่บ้าน จึงได้รับรู้ว่าลูกเป็นกะเทยจากการเข้าไปในห้องส่วนตัวของลูกแล้วไปเจอแผงยาคุมกำเนิด อีกทั้งพฤติกรรมของลูกอีกหลายอย่างแม่ตัวยอมรับว่าตกใจมาก จนส่งผลกับความสัมพันธ์ในช่วงแรกที่รับรู้ แม่ตัวให้ข้อมูลว่าแม่ตัวคิดมากไปหลายวัน ผู้วิจัยจึงได้ถามต่อไปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของแม่ตัวกับแคนดี้หลังจากที่แคนดี้เปิดเผยตัวตนทางเพศ แม่ตัวตอบว่า

พอแม่ฮู้ว่ามันเป็นครั้งแรกแม่โชดกะ แม่พาดมันมันให้แม่น้ำตาตกเลยแม่มะฮู้จะยะจะไต่ต่อ นังก็दनอนกิดหนะ แม่มะปากเป็นสองสามวันเลยหนะ . . . พอแม่รู้ว่ามันเป็นครั้งแรกแม่โกรธนะ แม่ตีมันมันร้องไห้ แม่ก็น้ำตาตกและ แม่ไม่รู้จะทำยังงัยต่อ นังदनอนกิด แม่ไม่พูดไปสองสามวันเลย (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

ผู้วิจัยถามเกี่ยวกับความรู้สึกโกรธของแม่ “ที่แม่โชดนี้โชดเพราะอะหยังเจ้า แล้วหลังจากนั้นแม่ยะจะไต่ต่อเจ้า” แม่ตัวตอบว่า

โชดตัวเก่าเนี้ย แม่มะได้โชดลูกหนะ โชดตัวเก่าตีกำหามาฮู้ว่าลูกเป็นจะอ๊แม่ก็กิดได้กำจ้งมันเด้อะ มันเป็นไปแล้ว ยายกับน้ากอดึงว่าตีมันไปมันก่อน

ดิ่งมะหาย กะว่ามันเป้นเพราะแม่มะได้เลี้ยงมันตั้งแต่หน้อย ๆ มะฮู้หนะ . . . โกรธตัวเองนี่แหละ แม่ไม่ได้โกรธลูกนะโกรธตัวเองที่ฟังจะมารู้ว่าลูกเป็นแบบนี้ แม่ก็คิดได้แต่ว่าช่างมันเถอะ เขาเป็นไปแล้ว ยายกับน้ำก็พูดว่าดี เขาไปก็ไม่หายหรือ หรือว่าอาจจะเป้นเพราะแม่ไม่ได้เลี้ยงเขาตั้งแต่เด็ก ๆ ไม่รู้หนะ (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

ดีแม่ก็ดันกะใจหยังหนะ แม่เป้นห่วงมันนั่นนะ เฒ่าแกมาไผจะผ้อมัน . . . ที่แม่คิดมากไม่ใช่อะไรนะ แม่เป้นห่วงเขานั่นแหละ ยามแก่เฒ่าใครจะดูแลเขา (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

ผู้วิจัยถามถึงความสัมพันธ์ระหว่างแม่ตัวกับแคนดี “ละหลังจากนั้นแม่กับแคนดีมีความสัมพันธ์กันยังงัยบ้างคะ” แม่ตัวตอบว่า

ก่อดีขึ้นละนะ มะฮู้จะโชตจะเกียดไปยะหยัง แม่ก่เอ็นดูลูกแม่นั่นนะ แม่มะได้เลี้ยงมันมาตั้งแต่หน้อย ๆ เนาะ มันก่คงเป้นความผิดแม่ด้วยส่วนหนึ่ง . . . ก็ดีขึ้นแล้วนะ ไม่รู้จะโกรธจะเคียดไปทำไม แม่ก็สงสารลูกแม่นั่นแหละ แม่ได้ได้เลี้ยงดูเขามาตั้งแต่เด็ก ๆ มันก็คงเป้นความผิดของแม่ด้วยส่วนหนึ่ง (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

ผู้วิจัยจึงถามด้วยความสงสัยว่า “แสดงว่าแม่ก็ต้องโทษตัวเองด้วยใช่ไหมคะ” แม่ตัวตอบเชิงปฏิเสธในประเด็นการโทษตัวเองของแม่เมื่อรับรู้ว่าลูกเป็นกะเทย

บ่หนะ มะได้โทษตัวเก่า แต่ตอนนั้นแม่ก่อมะอยากให้อมันเป้น ก่อยากให้อมันเป้นอย่างคนอื่น . . . ไม่นะไม่ได้โทษตัวเองแต่ตอนนั้นแม่ก็ไม่อยากให้เขาเป็น แค่อยากให้เขาเป็นเหมือนคนอื่น (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

ผู้วิจัยถามต่อเกี่ยวกับการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างแม่กับลูก “แล้วแม่กับแคนดีได้ทำกิจกรรมอะหยังตวยกันพ่องเจ้า เช่น กินข้าวพร้อมหน้ากัน ปากันไปแอ่วเอี้ยะเจ้า” แม่ตัวตอบว่า

มีพ่อง แต่มะบ่อย เพราะแคนดีทำงานเมื่อคืน เมื่อเจ้ามามันก่อหลับเหี้ย เวลามะตรงกันแต่ก่มีพ่องปากันไปกินหมูกระทะ กินข้าวตางนอกพ่อง . . . ก็มีบ้างแต่ไม่บ่อย เพราะแคนดีทำงานกลางคืน ตอนเช้าเขาก็นอนหลับ เวลาไม่ตรงกันแต่ก็มีบ้างพากันไปกินหมูกระทะ กินข้าวนอกบ้านบ้าง (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

อย่างไปแอ่วนี่มะค่อยไป แม่นั่งรถเมินมะได้ มะค่อยไหวไปก่ไปตามในเวียงเนี้ย . . . ถ้าไปเที่ยวนี้ไม่ค่อยไปแม่นั่งรถนานไม่ได้ไม่ค่อยไหว ถ้าไปก็ไปแถวในเมืองนี้แหละ (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

ผู้วิจัยถามถึงตอนที่แม่ตัวเปิดร้านคาราโอเกะ “ตะกอนตอนแม่เปิดร้านคาราโอเกะ แคนดี้ไปช่วยแม่ก่อเจ้า” แม่ตัวตอบว่า

ไปกะ ช่วยกันเนี่ยตะกอนแม่ะกับน้องสาวชายเหล่าโง้ง ชายจิ้นย่าง แคนดี้มัน ก่อไปจួយแม่ตลอด พอมันยก่านนางโง้งมันก่อมะค้อยไปช่วยละ มะเดียวแม่ ก่ออยู่บ้านมะตาย แคนดี้มะหื้อแม่ทำงานละเพราะโรคประจำตัวเยอะมันเป็น ห่วงแม่ แม่อยู่บ้านก่อเยะหยังต่อบแต่ไป กวาดบ้านถูบ้าน ปลุกหั่นปลุกนี้ไป มะ ยะหยังเลยก่อกาย . . . ไปสิ ไปช่วยกันนี้แหละแต่ก่อนแม่ทำกับน้องสาวชาย เหล่า ชายเนือย่าง แคนดี้ก็ไปช่วยแม่ตลอด พอแคนดี้ไปทำงานนางโง้งเขาก็ไม่ ค้อยไปช่วยแล้วตอนนี้อยู่บ้านเฉย ๆ แคนดี้ไม่ยอมให้แม่ทำงานแล้วเพราะ โรคประจำตัวเยอะ เขาเป็นห่วงแม่ แม่ก็อยู่บ้านทำงานบ้านเล็กน้อย กวาดบ้าน ถูบ้านปลุกนั้นปลุกนี้ไป ไม่ทำอะไรเลยก็เบือ (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

แม่ตัวกับแคนดี้เป็นอีกกรณีศึกษาหนึ่งในความสัมพันธ์ของแม่กับลูกที่เป็นกะเทยที่แม่ ไม่ได้ดูแลลูกตั้งแต่เด็กเพราะแม่ต้องทำงานเพื่อดูแลครอบครัว ทำให้ลูกต้องอยู่กับน้าและยายส่วนแม่นั้นเป็นผู้สนับสนุนด้านการเงินของครอบครัว เมื่อแม่รับรู้อัตลักษณ์ทางเพศของลูกทำให้แม่รู้สึกตกใจ มากกว่าแม่คนอื่น ๆ ที่ดูแลลูกและสังเกตพฤติกรรมของลูกตั้งแต่เด็ก อีกทั้งแม่มักรับรู้และ ความรู้สึกในด้านลบกับตัวเองเล็กน้อย ส่งผลถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันในระยะแรกที่ไม่ค่อยดีนัก ต้องใช้เวลาในการทำใจยอมรับลูก แต่เมื่อผ่านไปแล้วความสัมพันธ์จึงค่อย ๆ ดีขึ้นตามลำดับ

กรณีศึกษาสุดท้ายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกที่เป็นกะเทย คือกรณีศึกษา ของแม่เหล่าซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเหมือนกับแม่คนอื่น ๆ เช่นกันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของระหว่างแม่ กับลูก แม่เหล่าซึ่งเป็นผู้หญิงที่สามีเสียชีวิตในขณะที่ลูกโตและเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศแล้ว การ สูญเสียหัวหน้าครอบครัวเป็นสาเหตุอีกอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างแม่ลูกโดยพ้อญจึง กลายเป็นหัวหน้าครอบครัว ต้องหาเงินเพื่อเลี้ยงดูคนในครอบครัวต่อไปทำให้แม่เหล่าและพ้อญไม่ได้ อยู่ด้วยกันอย่างแม่ลูกคู่อื่น ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่เหล่าและพ้อญเป็น อย่างไรหลังจากที่แม่เหล่ารับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก แม่เหล่าให้ข้อมูลว่า

ป้าเหล่ารู้ตั้งแต่พ้อญน้อย ๆ ละ ว่ามันเป็นผู้หญิง สมัยละอ่อนป้าเหล่าก่อเลี้ยง มันตามเฮามีนะกะพอใหญ่มามันก่อไปยะก่านมะหื้อเติดฮ้อนป้าเหล่า ยิ่งลุงชิต มาตายสตาจกก่อมะมีละ พ้อญก่อเลยต้องไปทำงานตั้งแต่หั้นพ้อญก่อออกบ้าน ตลอดมะได้อยู่บ้านเลย มีแค่ป้าเหล่ากับอัยศรีที่อยู่นี่สองคน พ้อญก่อจะปิ๊กมา บ้านปีละเตื่อ ส่วนใหญ่ก่อจะโทรหากันเอา หื้อมันส่งสตาจกมาก่อปอ . . . ป้า เหล่ารู้ตั้งแต่พ้อญเด็ก ๆ แล้ว ว่ามันเป็นผู้หญิง สมัยเด็กป้าเหล่าก็เลี้ยงเขาตามมี

ตามเกิดนั้นแหละ พอโตขึ้นเขาก็ไปทำงานไม่ได้เดือดร้อนป่าหล้า ยิ่งลุงซิดมา เสียชีวิตเงินก็ไม่มี พี่อัญเลยต้องไปทำงานตั้งแต่นั้นมาพี่อัญก็ออกบ้านตลอดไม่เคยได้อยู่บ้านเลย มีแค่ป่าหล้าอยู่กับยายศรีสองคน พี่อัญก็จะกลับมาบ้านปีละครั้ง ส่วนใหญ่ก็จะโทรหากันให้เขาส่งเงินมาก็พอ พุดไปพลางหัวเราะไปด้วย (สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2564)

ผู้วิจัยจึงถามต่อ “แล้วป่าหล้าจะอยากไปอยู่กับพี่อัญกะเจ้า” --- แล้วป่าหล้าไม่อยากไปอยู่กับพี่อัญหรือคะ แม่หล้าตอบว่า

มะไป อยู่บ้านเฮาเนีย ป่าหล้ากับ้านเมืองเขาอู้ภาษาเขาก่อมะจั่ง ไค่อยาก เจอกันก่อหื้อพี่อัญปึกมาเอา . . . ไม่ไป อยู่บ้านเรานี้แหละ ป่าหล้ากลัวบ้านเมืองเขา พุดภาษาเขาก็ไม่เป็น ถ้าอยากเจอกันก็ให้พี่อัญกลับมาหา (สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2564)

ผู้วิจัยถามว่า แล้วพี่อัญเคยชวนป่าหล้าไปอยู่ด้วยกันไหม แม่หล้าตอบว่า

มันไค่หื้อไปจะตาย ป่าหล้ามะไป ไปละไผจะผ่ออู้ยศรี อู้ยก่อเผอะละ . . . เขาอยากให้ไปมาก แต่ป่าหล้าไม่ไป ไปแล้วใครจะดูแลยายศรี ยายก็แก่แล้ว (สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2564)

ผู้วิจัยจึงได้ถามถึงระดับความสัมพันธ์ของแม่หล้ากับพี่อัญว่าเป็นอย่างไรบ้าง ป่าหล้าคิดว่าความสัมพันธ์ของป่าหล้าและพี่อัญยังดีอยู่ไหมคะ แม่หล้าตอบว่า

ดีเหมือนเดิมกะกะ ไปแป้นหยัง ซ้าตีกะเขาส่งสตาจค์มาหื้อใช้ ดีเหลือลูกไผหลาย คนก่อนบางคนละป้อละแม่มะมาผ่อยังมี . . . ดีเหมือนเดิมนั้นแหละ ไม่เห็นเป็นอะไรเลย ยิ่งดีเขาส่งเงินมาให้ใช้ ดีกว่าลูกใครหลายคนอีกบางคนทิ้งพ่อทิ้งแม่ก็มี (สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2564)

ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า ถ้าหากลูกไม่ส่งเงินมาให้แม่จะคิดอย่างไร แล้วถ้าสมมติว่าพี่อัญไม่ส่งเงินมาให้ใช้ ป่าหล้าจะโกรธไหม ป่าหล้าตอบว่า

มะโหด มีก่อหื้อมะมีก่อมะหื้อ ตะก่อนเฮายังอยู่มาได้ แค่เขาดูแลตัวเองได้ป่าหล้าก่อดีใจแล้ว ตั้งวันนี้ป่าหล้าก่อมะไซ่ขอตั้งป้อญหนะ มันมีมันตั้งหื้อ ช่วงไหนมะมีป่าหล้าก่อตั้งมะไปรบกวมนัน . . . ไม่โกรธ มีก็ให้ไม่มีก็ไม่ต้องให้ เมื่อก่อนเรายังอยู่มาได้เลน แค่เขาดูแลตัวเองได้ป่าหล้าก็ดีใจแล้ว ทุกวันนี้ป่าหล้าก็ไม่ได้ขอเงินพี่อัญนะ เขามีเขาก็ให้ ช่วงไหนไม่มีป่าหล้าก็ไม่ไปรบกวมนเขาหรอก (สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2564)

ผู้วิจัยจึงได้ถามถึงการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างแม่กับลูกที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันว่า แล้วป้าหาล้าได้ทำกิจกรรมอะไรร่วมกันบ้าง เช่น ไปเที่ยวด้วยกัน อะไรประมาณนี้ค่ะ แม่หาล้าตอบว่า

มีกะเวลาป้อญปีกมาเขาตังซื้อของขวัญมาหื้อ ปาคนเฒ่าไปกินข้าวนอกพ่อง ปาป้าหาล้าไปแอ่ว ปีหั้นก่ไปเกาหลี ญีปุ่น ไต้หวัน มันปาหาล้าไปเสริมสวยตี่เกาหลีลล . . . มีสิ เวลาพ้อญกลับมาเขาจะซื้อของขวัญมาให้เสมอ พาญาติผู้ใหญ่ไปรับประทานอาหารนอกบ้าน พาป้าหาล้าไปเที่ยวบ้าง อย่างปีนั้นก็ไปเกาหลี ญีปุ่น ไต้หวัน เช่นพาป้าหาล้าไปเสริมสวยที่เกาหลีอีกด้วย(สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2564)

ตอนนี้ป้อญมันซื้อบ้านตี่เกาะจ้าง มันปีกมามันตังปาป้าหาล้าไปทุกปีนะ เมินไหนปะกันเต้ก่ไปแอ่วด้วยกันเต้ หื้อแม่มันได้ฮู้ได้หันอย่างป็นนะกะ . . . ตอนนี้พ้อญเขาซื้อบ้านที่เกาะซ้าง เวลาเขากลับมาเขาก็จะพาไปหาล้าไปเที่ยวทุกปี นาน ๆ เจอกันก็ไปเที่ยวกันสักครั้ง ให้แม่ได้เปิดหูเปิดตาไปกับเขาบ้าง (สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2564)

แม่หาล้ากับพ้อญเป็นแม่ลูกที่อาศัยอยู่โดยมีความห่างไกลกันในเรื่องระยะทางซึ่งแม่หาล้าก็ได้ให้ข้อมูลว่าไม่ได้มีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์กันเนื่องจากลูกยังคงดูแลและสนับสนุนด้านการเงินและความเป็นอยู่ของครอบครัวอยู่เป็นเนืองนิจ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้อยู่ในบ้านเดียวกันแต่ยังสามารถติดต่อสื่อสารกันผ่านโซเชียลมีเดียหรือผ่านทางโทรศัพท์ได้ อีกทั้งพ้อญก็กลับบ้านปีละ 1 ครั้งการเจอกันนาน ๆ ครั้งทำให้การทำกิจกรรมร่วมกันมีความพิเศษมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์แม่ทั้ง 5 คนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกหลังจากที่รับรู้ว่าการเป็นกะเทยแล้วแม่ทั้ง 5 คนมีคำตอบที่คล้ายกันว่าความสัมพันธ์ระหว่างกันนั้นยังดีเหมือนเดิม 2 คนจากการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการอยู่ด้วยกันกับลูกถึงแม้ว่าลูกจะมีเพศที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแต่ความสัมพันธ์ก็ยังคงเหมือนเดิม ในทางหนึ่งคือมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นมากกว่าเดิม 2 คน ให้เหตุผลจากการให้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศของลูก มีการพูดคุยกันมากขึ้น สามารถคุยกันได้ในทุก ๆ เรื่อง แม้กระทั่งเรื่องเพศหรือเรื่องความรัก และแม่ให้ความใส่ใจกับลูกมากเป็นพิเศษโดยให้เหตุผลว่าเพศที่ลูกเป็นต้องได้รับความเข้าใจและใส่ใจมากขึ้น และในส่วน of แม่ที่มีความสัมพันธ์กับลูกที่ค่อย ๆ ดีขึ้น 1 คน ที่แม่จะต้องมีการปรับตัวและทำความเข้าใจลูกจากอคติในเชิงลบที่มองว่าการเป็นกะเทยของลูกเป็นสิ่งที่แม่ไม่สามารถยอมรับได้จนกระทั่งแม่เริ่มทำใจยอมรับและกาลเวลาก็พิสูจน์ตัวตนของลูกว่าลูกเป็นกะเทยไม่ได้เป็นเรื่องที่ผิด

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกจากแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์เล็กน้อยในระยะแรกๆที่แม่เริ่มรับรู้ แต่เมื่อแม่ได้ทำใจยอมรับ อีกทั้งให้ความสนใจในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกโดยใช้เวลาในการพิสูจน์ลูกว่าสามารถดูแลตัวเองได้ และประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งด้านการศึกษาหรือการเลี้ยงชีพ แม่จะต้องให้ความสนใจในความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกจากการประสานความสัมพันธ์ของกันและกันให้ดีขึ้นตามลำดับ และมีความเข้าใจกันมากขึ้น

4.9 ความรู้สึกของแม่กับปฏิกิริยาของคนในสังคม

ปฏิกิริยาของคนในสังคมต่อแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยเป็นการศึกษาอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยจะศึกษาผ่านปฏิกิริยาของคนในสังคมที่มีต่อแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย โดยให้แม่เป็นผู้ให้ข้อมูลจากการรับรู้ของตนเอง การต่อสู้กับสายตาของคนในสังคมเช่นคนในครอบครัว เพื่อนบ้าน ครูของลูก และคนในสังคมทั่วไป ในข้อนี้จะชี้ให้เห็นถึงความรู้สึกของแม่ต่อปฏิกิริยาของคนในสังคมที่มีผลต่อความรู้สึกของแม่อีกด้วย แม่หลายคนอาจไม่ได้สนใจถึงปฏิกิริยาของคนอื่นในสังคมเท่ากับคนในครอบครัวหรือแม่บางคนอาจมีผลกระทบทางด้านจิตใจเมื่อรับรู้ถึงปฏิกิริยาของคนในสังคมที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ดังที่แสดงในตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5

ตารางแสดงความรู้สึกของแม่กับปฏิกิริยาของคนในสังคม

ที่	ชื่อ	บุคคลที่ส่งผลต่อความรู้สึกของแม่	ความรู้สึกเมื่อรับรู้ปฏิกิริยาของคนในสังคม	การจัดการกับความรู้สึก
1	แม่ดาว (นามสมมติ)	สามี, ลูกสาวคนโต	กังวลใจเล็กน้อย	พูดคุยทำความเข้าใจกัน
2	แม่พิศ(นามสมมติ)	สามี	กังวลใจ	ทำใจยอมรับ
3	แม่พลอย(นามสมมติ)	คนรอบข้าง	โกรธเป็นบางครั้ง	ปล่อยให้เขาพูดไป, ไม่สนใจ
4	แม่ติ๋ว(นามสมมติ)	คนรอบข้าง	เฉย ๆ	เฉย ๆ
5	แม่หล้า(นามสมมติ)	คนรอบข้าง	โกรธ	ร้องไห้บางครั้ง, อุดทน

การเลี้ยงดูลูกให้เติบโตเป็นคนดีของสังคมคือเป้าหมายของคนเป็นพ่อเป็นแม่ แม่ซึ่งเลี้ยงดูลูกจนเติบโตใหญ่ก็ต้องคอยดูแลลูก สังเกตพฤติกรรมของลูก เมื่อลูกเติบโตใหญ่ขึ้นลูกก็ต้องไปโรงเรียน มีเพื่อน ไปพบปะสังคมภายนอก แต่เมื่อลูกเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศของตนแม่จะต้องพบเจอกับปฏิกิริยาตอบกลับของสังคมซึ่งไม่ใช่ผลกระทบจากความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกเท่านั้น อันดับแรกเริ่มจากคนที่ใกล้ชิดที่สุดคือพ่อของลูกหรือสามีของตนมีปฏิกิริยาตอบกลับกับการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูกอย่างไรบ้าง อีกทั้งคนในครอบครัวคนอื่น ๆ เช่น ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา พี่น้อง หรือลูกคนอื่น ๆ ไปจนถึงคนรอบข้างและคนในสังคม ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงปฏิกิริยาของคนรอบข้างและคนในสังคมต่อแม่เมื่อลูกได้เปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศซึ่งส่งผลกระทบต่อแม่อย่างไร อีกทั้งแม่มีความรู้สึกกับปฏิกิริยาเหล่านั้นอย่างไร ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แม่แต่ละคนถึงประเด็นนี้และแม่แต่ละคนได้ให้คำตอบที่หลากหลายในประเด็นดังกล่าวดังนี้เริ่มต้นจากการสัมภาษณ์แม่ดาวถึงประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยถามแม่ว่า “คนในสังคมมีปฏิกิริยากับแม่อย่างไรบ้าง” แม่ดาวตอบว่า

แรก ๆ เลยคือตา พ่อของแม่เนี่ยแกลงเป็นคนหัวโบราณตอนคิดตั้หน้อย ๆ มันเอาชุดนอนแม่ที่เป็นระบาย ๆ ผ้าพลีว ๆ ไปใส่ ละมันหมุนเล่น ตาไปหันเข้าใส่ตาด่าแม่ละเอากะโปรงหันไปลาบขว้างเลย ละบอกแม่ห้ามเอาเสื้อผ้ามืดมาใส่ละห้ามหื้อคิดตั้หัน ตาโหดแม่ขนาดเลย แต่ตอนนั้นคิดตั้ยังน้อยเนาะมันยังมั่วฮู้ยังแม่เลยม่ได้กิดอะหยังเต๊อว่ามันจะเป็น . . . แรก ๆ เลยคือตา พ่อของแม่เนี่ยแหละแกลงเป็นคนหัวโบราณตอนคิดตั้เด็ก ๆ มันเอาชุดแม่ที่เป็นระบาย ๆ ผ้าพลีว ๆ ไปใส่แล้วหมุนเล่นตาเห็นตาด่าแม่ละเอาประโปรงแม่ไปสับทิ้ง แล้วบอกแม่ว่าห้ามเอาเสื้อผ้ามืดนี้มใส่ให้คิดตั้เห็น ตาโกรธแม่มากเลย แต่ตอนนั้นคิดตั้ยังเด็กเขาไม่รู้อะไรแม่เลยยังไม่คิดว่าเขาจะเป็น(สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

มันไปโฮงเฮียนเนาะมันมาเล่าหื้อแม่ฟังหมู่ละอ่อนป้อจายชอบแกล้งมัน มันเป็นคนมั่วฮู้คนหนา แต่มันเป็นคนเฮียนหนังสือเก่งหมู่ละอ่อนป้อจายจะมาขอลอกกำนันบ้านมัน มันก่อว่าเขาวาคิงแกล้งฮาฮามะหื้อลอกกำนันบ้าน เขาก่อเลยม่ค่อยแกล้งคิดตั้เต้าใด . . . เขาไปโรงเรียนเขามาเล่าให้แม่ฟังว่าพวกเด็กผู้ชายชอบแกล้ง เขาเป็นคนไม่ฮู้คน แต่เป็นคนเรียนหนังสือเก่งพวกเด็กผู้ชายจะมาขอลอกกำนันบ้าน เขาก็บอกว่าถ้าเธอแกล้งฉฉฉฉจะไม่ให้ลอกกำนันบ้าน พวกเขาเลยม่ค่อยแกล้งคิดตั้เท่าไร (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

แต่อย่างเพื่อนคิดตั้คนนึ่งเป็นกะเทยหนะมันจะตวยกันสองคนอันนะ เวลาแม่ไปฮับมันตั้โฮงเฮียนหนะมันจะคอยหลบหน้าแม่ตลอดเลย มันให้จะกั้วแม่ฮู้ว่าคิดตั้เป็น แต่ม่เคยฮู้ละเปิดเผยหมดเพื่อนลูกเฮาฮักทุกคน แม่นี้จะคอยทำกับข้าว

หื้อเขากินกันตลอดเวลาเขามาบ้าน เพราะว่าเวลาเขาอยู่กันตางนอกแม่มะหัน ก่อต้องหื้อเขาหมู่เนี้ยดูแลกัน . . . แต่เพื่อนคิตตี้คนหนึ่งเป็นกะเทยเขาจะอยู่ ด้วยกันสองคน เวลาแม่ไปรับที่โรงเรียนเขาจะคอยหลบหน้าแม่ตลอด เขาคง กลัวแม่จะรู้ว่าคิตตี้เป็น แต่เดี๋ยวนี้อันนี้รู้แล้วเปิดเผยหมดเพื่อนลูกแม่รักทุกคน แม่จะ คอยทำกับข้าวให้พวกเขากินกันตลอดเวลาเขามาเยี่ยมบ้าน เพราะเวลาพวกเขา อยู่กันข้างนอกแม่ไม่เห็นจะต้องให้พวกเขาดูและกันและกันเอง (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

ผู้วิจัยได้ถามในการสัมภาษณ์ครั้งก่อนเกี่ยวกับครูที่โรงเรียนว่าเคยบอกแม่หรือไม่ว่าลูก เป็นกะเทย แล้วครูที่โรงเรียนเคยมาฟ้องแม่หรือไม่ว่าคิตตี้เป็น ผู้วิจัยถาม

แม่มะเกยเจอครูส่วนใหญ่ประชุมผู้ปกครองป๋อจะเป็นคนไป ครูคนหนึ่งสมัย ประถมเกยมมาบอกป๋อ ป๋อโชดมากด่าครูเลยหนะ ว่าครูเนี้ยปากเสีย กะเทยที่ ไหนเด็กมันเรียบบร้อย . . . แม่ไม่เคยเจอครูส่วนใหญ่จะประชุมผู้ปกครองพ่อกะ ไป มีครูคนหนึ่งสมัยประถมเคยมาบอกพ่อกะ พ่อกะโกรธมากด่าครูไปเลยว่ครูปาก เสียเป็นกะเทยที่ไหนเด็กมันเรียบบร้อย (สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2561)

ป๋อเขาเป็นคนมะปาก ก่ออย่างเอี้ย (พลาหงั้นไปทางพ่อกะของน้องคิตตี้ที่นั้งอยู่อีกฝั่ง ของห้องรับแขก) . . . พ่อกะเป็นคนไม่ค่อยพูด เป็นแบบนั้นแหละ (พลาหงั้นไปทางพ่อกะ ของน้องคิตตี้ที่นั้งอยู่อีกฝั่งของห้องรับแขก) (สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2561)

ผู้วิจัยจึงได้ถามคำถามเกี่ยวกับพ่อกะ แล้วพ่อกะเกลียดกะเทยไหมคะ เพราะส่วนใหญ่แม่ หลายคนจะบอกว่าพ่อกะเกลียดกะเทยไล่เตะกะเทยบ้างทำให้ลูกเป็นกะเทย แม่คิดอย่างไรคะ แม่ดาว ตอบว่า

ป๋อคิตตี้เนี้ยจะไปะหยังไผ่ได้ ตัวน้อยเดียวจะไปเตะเป็นโดนเป็นซ่อมหัวกะ มะมี ป๋ออย่าะหยังหื้อไผ่ตั้งวันนีป๋อจะมะปากอยู่หั้นละ . . . พ่อกะคิตตี้เนี้ยหรือจะไปทำ อะไรใครได้ ตัวเล็กนิดเดียวจะไปเตะเขา ก็โดนเขาซ่อมกลับมาสิ ไม่มีหรือพ่อกะ ไปทำอะไรใครทุกวันนี้ก็จะไม่พูดอยู่แล้ว (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

ผู้วิจัยถามเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมเกี่ยวกับลูกชายของคนจีนที่มีหน้าที่ในการสืบ สกุลซึ่งพ่อมีความคิดเห็นอย่างไร แล้วอย่างพ่อกะและคนในครอบครัวพ่อกะที่เป็นคนจีนที่ถือเกี่ยวกับการ สืบสกุลไหมคะ แม่ดาวตอบว่า

ถือกะ เพราะเขาเป็นคนจีนเนาะ แต่ครอบครัวเขาใหญ่อามีลูกหลานป๋อจ่าย เป็นชาว อย่างงานศพอาม่าตอนหั้นเนาะเป็นจัดตัววัดเทพศิรินทร์ อย่างวันรวม ญาติลูกหลานยื่นเรียงกันถ่ายฮูปยืนกันเต็มเฟรมจะไปกลัวมะมีไผ่สืบสกุลหยัง

ละแม่ก่อพึ่งมีน้องอายุได้เจ็ดขวบก่อเหมือนมีหลานนะตั้งวันนี้ก่อกิดว่าเลี้ยงหลานนะ . . . ถือสิ เพราะเขาเป็นคนจีนแต่ครอบครัวเขาเป็นครอบครัวใหญ่มีลูกหลานผู้ชายเป็นยี่สิบคน อย่างงานศพอำมาตยอนันนั้นเขาจัดที่วัดเทพศิรินทร์เหมือนวันรวมญาติลูกหลานยืนเรียงกันถ่ายรูปเต็มเฟรมจะกลัวไม่มีใครสืบสกุลทำไม แล้วตอนนี้แม่ก่อพึ่งมีน้องอายุได้เจ็ดขวบก็เหมือนมีหลานทุกวันนี้ก็คิดจะว่าเลี้ยงหลาน (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

แต่คนที่รู้สึกว่ายับมะได้มากที่สุด คือป้าสาวของคิตตี้ ตอนน้องคิตตี้เป็นหนะเขาปิดประตูปรับความเข้าใจกันสองคนมะหื้อแม่เข้าไปฟังด้วย อู้หยังกันมะฮู้แม่ก่อเข้าใจเขาหนะเขามีน้องชายคนเดียวก่อมะอยากหื้อเป็น แต่ตอนนี้เข้าใจกันดีละ รักกันเหมือนเดิม . . . แต่คนที่รู้สึกว่ารับไม่ได้ที่สุดคือพี่สาวของคิตตี้ ตอนรู้ว่าคิตตี้เป็นหนะเขาปิดประตูห้องปรับความเข้าใจกันสองคนไม่ให้แม่เข้าไปฟังด้วย คุยอะไรกันไม่รู้ แม่ก็เข้าใจเขาหนะเขามีน้องชายคนเดียวก็คงไม่อยากให้เป็น แต่ตอนนี้เข้าใจกันดีแล้ว รักกันเหมือนเดิม (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

ผู้วิจัยได้ถามเกี่ยวกับปฏิกิริยาจากคนรอบข้าง แล้วก็ความรู้สึกของแม่เกี่ยวกับปฏิกิริยาดังกล่าวว่าเป็นอย่างไร แล้วคนรอบข้างเพื่อนบ้านเคยมีใครมาว่าแม่ไหม แล้วถ้ามีคนว่านี่แม่รู้สึกอย่างไราย โกรธ หรือมีความรู้สึกอย่างไรคะ แม่ดาวกล่าวอย่างหนักแน่นว่า

มะมี ลองมีไผมาว่ากะแม่จะจัดกัน มะมีไผมาว่าแม่ได้ทั้งนั้น แม่เลี้ยงลูกของแม่มาดีที่สุดละแม่ก่อมะเกยอายด้วย ผ่อกิตตี้ล่อ มีหยังนำอายฟ่อง เขียนหนังสือก่อก่ง มีงานดีดีทำ หัวหน้าเป็นขอบคิตตี้มากเวลามีอบรมหรือมีอะหยังเป็นจะเลือกคิตตี้คนแรกเลย ละลูกแม่งามเหมือนผู้หญิงมากตอนไปโรงพยาบาล อ้องนายนี้ พอคิตตี้เดินไปนี่เขามะเชื่อเลยว่าเป็นป้อจายละจะมีอะหยังต้องอาย แม่ภูมิใจในตัวลูกแม่ที่สุดมะมีใครจะมาว่าแม่ได้ . . . ไม่มี ลองมีใครมาว่าสิแม่จะจัดการ ไม่มีใครมาว่าแม่ได้ทั้งนั้น แม่เลี้ยงลูกของแม่มาดีที่สุด แล้วแม่ก็ไม่เคยอายด้วย ดูคิตตี้สิมีอะไรน่าอายบ้าง เรียนหนังสือก็เก่งมีงานดี ๆ ทำ หัวหน้าเขาขอบคิตตี้มากเวลามีอบรมหรือมีอะไรเขาจะเลือกคิตตี้เป็นคนแรกแล้วลูกแม่สวยเหมือนผู้หญิงมากตอนไปโรงพยาบาล พยาบาลเรียกชื่อเป็นนาย พอคิตตี้เดินไปเขานี้ไม่เชื่อเลยว่าเป็นผู้ชายแล้วมีอะไรต้องอาย แม่ภูมิใจในตัวลูกแม่ที่สุด ไม่มีใครจะมาว่าแม่ได้ (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2563)

ความรู้สึกของแม่อดาวที่มีต่อปฏิกิริยาของคนในสังคมซึ่งแม่อดาวจะกังวลกับความรู้สึกของคนในครอบครัวมากกว่าทั้งสามีและลูกสาวคนโต ส่วนคนรอบข้างซึ่งไม่ใช่บุคคลในครอบครัวไม่ได้มีผลต่อความรู้สึกของแม่อดาวสักเท่าไร

การสัมภาษณ์แม่พิศในประเด็นเดียวกันเกี่ยวกับความรู้สึกของแม่อดาวที่มีต่อปฏิกิริยาของคนในสังคม แม่พิศได้ให้ข้อมูลว่าสามีคือคนที่แม่อดาวรู้สึกกังวลมากที่สุดว่าจะรับไม่ได้ที่ถูกเป็น อาจเป็นเพราะจากการที่แม่ได้ให้ข้อมูลว่าสามีเป็นคนที่ไม่ชอบทะเลาะเถียงอะไรเลยทำให้แม่อดาวมีความรู้สึกกังวลใจในตัวพ่อมากที่สุดโดยผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเหมือนกับการถามแม่อดาว ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยถามว่า “แม่อดาวครอบครัวมีความรู้สึกอย่างไรกับแม่ที่มีลูกเป็นทะเลาะทะเลาะ” แม่พิศตอบว่า

คนที่แม่ห่วงที่สุดเลยคือพ่อ แม่กลัวที่สุดคือพ่อจะฮับมะได้ ตั้งแต่ที่เบลมาเอ๋ยปากอยู่กับแม่ แม่ก็พยายามอยู่กับพ่อว่าลูกเป็นคนที่มีความประพฤติดี เรียนเก่ง ไปสอบที่ไหนก็สอบได้ สอบติดหมด มะดื้อ มะซน พ่อก็ฮับมะได้หรอกแต่พ่อก็พยายามดีจะยอมฮับ . . . คนที่แม่ห่วงที่สุดเลยคือพ่อ แม่กลัวที่สุดเลยคือพ่อจะรับไม่ได้ตั้งแต่เบลมาเอ๋ยปากพูดกับแม่ แม่ก็พยายามคุยกับพ่อว่าลูกเป็นคนที่มีความประพฤติดี เรียนเก่ง ไปสอบที่ไหนก็สอบได้สอบติด ไม่ดื้อ ไม่ซน พ่อก็รับไม่ได้หรอกแต่พ่อก็พยายามดีจะยอมฮับ (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ผู้วิจัยจึงถามต่อไปว่า “แล้วตอนที่พี่เบลมาฮับกับแม่แม่ได้ช่วยปิดบังพ่อไหมคะ” แม่พิศตอบว่า

แม่ไม่ได้ปิดบังนะ คืออยู่กับแม่เนี่ยเลี้ยงลูกมาด้วยกันอยู่ด้วยกันทุกวัน มีอะไรก็คุยกันตลอด ตอนเบลมาอยู่เปิดใจกับแม่แม่ก็สังเกตลูกมาเมินละ แต่สำหรับแบบนี้แม่ไม่คิดเลยเพราะมันฮ้ายมากเล่นกับละอ่อนป้อจายที่แฟลตหั้น ตะก่อนแม่อยู่แฟลตพยาบาล แบบนี้ฮ้ายมากแม่อายังไม่คิดเลยว่ามันจะเป็น . . . แม่ไม่ได้ปิดบังนะคือพ่ออยู่กับแม่เลี้ยงลูกมาด้วยกันอยู่ด้วยกันทุกวันมีอะไรก็คุยกันตลอด ตอนเบลมาพูดเปิดใจกับแม่แม่ก็สังเกตลูกมานานแล้ว แต่สำหรับแบบนี้แม่ไม่คิดเลยเพราะว่าเขาดื้อมาก เล่นกับเด็กผู้ชายที่แฟลต เพราะเมื่อก่อนแม่อยู่แฟลตพยาบาล แบบนี้ดื้อมากแม่อายังไม่คิดเลยว่าจะเป็น (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ผู้วิจัยจึงถามในประเด็นต่อไปว่า แล้วคนอื่นอย่างเช่นญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือคนในสังคมเขามีปฏิกิริยาต่อแม่อย่างไรบ้างคะแม่พิศตอบว่า

ก่อนจะได้มีปฏิริยาอะหยังหนะ เพราะอย่างป้า อย่างย่า หรือญาติ ๆ ก่อช่วยกัน
 ฝ่อละอ่อนสองคนนี้มาตั้งแต่ตั้น้อย ๆ เพราะแม่กับป้อต้องทำงานเนาะเล็กทีก่อคำ
 ละ ละเขาจะอาการออกตั้งแต่ตั้น้อย ๆ เลย ก่อเหมือนฮู้กันหมดหนะแต่ก่อนจะได้
 ว่าหยัง คนในครอบครัวแม่ส่วนใหญ่ก่อจะเป็นแม่หญิงหมด มีป้า มีย่า ทุกคนก่อฮู้
 พร้อมกันหมด. . . ก็ไม่ได้มีปฏิริยาอะไรนะ เพราะอย่างป้า ย่า หรือญาติ ๆ ก็
 จะช่วยกันดูแลเด็กสองคนนี้มาตั้งแต่เล็กแต่น้อย เพราะแม่กับป้อต้องทำงาน
 เล็กงานบางทีก็ค้าแล้ว แล้วพวกเขาจะอาการออกตั้งแต่เด็กแล้วก็เหมือนรู้กัน
 หมดแต่ก็ไม่ได้ว่าอะไร คนในครอบครัวแม่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้หญิงหมด มีป้า มี
 ย่า ทุกคนก็รู้พร้อมกันหมด (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ก่อนอย่างวันก่อนเอาอัลบั้มรูปเก่า ๆ มาผ่อว่าอ๊อแบมนี้มันเริ่มเป็นตั้งแต่เมื่อใด
 ก่อไปเจอรูปสมัยที่ปากันไปแอ่วทั้งครอบครัว อ๊อแบมถ่ายรูปแบ่งขาแป้เลย ก่อ
 เลยอ้อกันว่ามันเป็นตั้งแต่ตอนไหนละ . . . วันก่อนเอาอัลบั้มรูปเก่า ๆ มาดูกันมา
 ดูว่าแบมนี้เริ่มเป็นตั้งแต่เมื่อไร ก็ไปเจอรูปสมัยที่ปากันไปเที่ยวทั้งครอบครัว
 แบมถ่ายรูปทำขาเป๋ียงไปข้าง ๆ ก็เลยอ้อกัน ว่าเป็นมาตั้งแต่ตอนนั้น (สัมภาษณ์,
 18 กรกฎาคม 2563)

ผู้วิจัยถามอีกว่า แล้วแม่เคยโทษตัวเองไหมคะว่า เป็นเพราะการเลี้ยงดูของแม่ทำให้ลูก
 เป็นแบบนี้ แม่พิศตอบว่า

แม่เม่เคยโทษตัวเองแม่เป็นแม่ ลูกจะเป็นหยังแม่ก่อฮับได้หมด แม่เคยฮู้กับเขา
 ว่าวันหนึ่งถ้าแม่อยู่ต้องดูแลตัวเองให้ได้ เพราะเป็นจะอ๊อจะมีครอบครัวอย่างคน
 อื่นนี้ยากเพราะฉะนั้นต้องดูแลตัวเก่าแม่ก่อจะคอยวางแผนชีวิตให้เขา . . . แม่
 ไม่เคยโทษตัวเอง แม่เป็นแม่ ลูกจะเป็นอะไรแม่ก็รับได้หมด แม่เคยพูดกับพวก
 เขาว่าวันหนึ่งถ้าแม่ไม่อยู่ต้องดูแลตัวเองให้ได้ เพราะเป็นแบบนี้จะมีครอบครัว
 อย่างคนอื่นนี้ยาก เพราะฉะนั้นต้องดูแลตัวเองแม่ก็จะคอยวางแผนชีวิตให้เขา
 (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ละแม่ก่อนเม่เคยว่าลูกแม่เลย เพราะกำฮู้เฮามันจะมีผลกระทบต่อลูกแน่นอน เม่
 เคยว่าเป้นกะเทยจะอ๊อจะอ๊อแม่เม่ว่าลูกแม่ แม่เม่อายเลยเพราะลูกแม่แต่ละคน
 แม่เลี้ยงดูมาอย่างดี ประคบประหงม เลี้ยงดูเม่เคยหื้อลำบาก ส่งเข้าโฮงเฮียนดี
 ๆ กำนเฮียนนี้เขาเก่งมีแต่คนชมตลอด. . . แล้วแม่ก็ไม่เคยว่าลูกแม่เลย เพราะ
 คำพูดเรามีผลกระทบต่อลูกแน่นอน ไม่เคยว่าเป็นกะเทยแบบนี้แบบนั้น แม่ไม่ว่า
 ลูกแม่ แม่ไม่อายเลยเพราะลูกแม่แต่ละคนแม่เลี้ยงดูมาอย่างดี ประคบประหงม

เลี้ยงดูไม่เคยให้ลำบาก ส่งเข้าโรงเรียนดี ๆ การเรียนนี้เขาเก่งมีแต่คนชื่นชมตลอด (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

ถ้าจะว่าเขาได้นิสัยมาจากแม่ก่อน ที่จริงถ้าจะว่าเขาเลียนแบบแม่เขาก่อนน่าจะจะเป็น เพราะนิสัยแม่นี้ห้าวมากเอาลูกไปหั้นไปนี่บุกลุยไปหมด แต่ก่อนคงมีส่วนที่เขาก่อนจะซึมซับเอาความเป็นผู้หญิงจากแม่ที่ละน้อย ๆ อาจจะเป็นจากป้า จากย่า จากเพื่อนเขาด้วย . . . ถ้าจะว่าเขาได้นิสัยต่าง ๆ มาจากแม่หรือไม่ นั่นที่จริงถ้าเขาจะเลียนแบบแม่เขาก็ไม่น่าจะเป็น เพราะนิสัยแม่จะห้าวมากพาลูกไปนั่นไปนี่บุกลุยไปหมด แต่ก็คงมีส่วนที่พวกเขาซึมซับเอาความเป็นผู้หญิงจากแม่ที่ละเล็กทีละน้อย อาจจะเป็นจากป้า จากย่า จากเพื่อนเขาด้วย (สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2563)

จากปฏิกิริยาของคนอื่น ๆ หรือคนในสังคมแม่พิศจะให้ความสำคัญกับความรู้สึกของพ่อ (สามี) มากที่สุดเนื่องจากแม่พิศได้ให้เหตุผลไปว่าพ่อไม่ชอบกะเทยมาตั้งแต่เป็นแฟนกัน พ่อเริ่มรู้ว่าลูกเป็นกะเทยแม่ก็รับรู้ถึงความรู้สึกของพ่อ (สามี) ที่รับไม่ได้ที่ลูกเป็นกะเทย แต่แม่ก็เชื่อว่าพ่อก็พยายามที่จะยอมรับและเข้าใจในเพศสถานะและเพศวิถีของลูก

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แม่พลอยในประเด็นเดียวกันนี้ ผู้วิจัยถามแม่พลอยว่า หลังจากที่คุณแม่รู้ว่าพี่แซมมีเป็น แม่เห็นปฏิกิริยาของคนในครอบครัวหรือคนในสังคมที่มีต่อแม่อย่างไรบ้าง แม่พลอยให้คำตอบว่า

ตอนป้อเขาตายเขายังหน้อย ๆ อยู่ มะดันได้รู้ฮื่อว่าแซมมีเป็น ละซำมีลูกสาวแหมคนซำห้าว ๆ เทีย เขาติงว่าล่อว่า ละอ่อนสองคนนี้นั้นปั่นกัน คนเป็นป้อจายก่อไค้เป็นแม่หญิง คนเป็นแม่หญิงก่อไค้เป็นป้อจาย . . . ตอนที่พ่อของเขาเสียชีวิตเขายังเด็กมาก ไม่ทันได้รู้หรือกว่าแซมมีเป็น แถมลูกสาวคนเล็กก็ยังห้าว ๆ อีก เขารู้ว่ากันว่าเด็กสองคนนี้มีนิสัยสลับกัน (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

ผู้วิจัยถามต่อเกี่ยวกับเพศสถานะของลูกสาวอีกคนที่แม่ได้กล่าวว่า มีลูกชายหญิงแต่เพศสถานะและเพศวิถีสลับกันว่า “แล้วตอนนี้ลูกสาวแม่เป็นทอมหรือคะ” แม่พลอยตอบว่า

มะเป็นล่อ มีนิสัยห้าว ๆ มะตาย แต่ก่อนมะได้เป็นทอมหนะ มีแฟนแล้ว คนที่บ้านนี้เขาติงแซว แต่แม่ก่อนมะสนใจ ขอเขาเป็นคนดีก่อปอละ . . . ไม่เป็นนะ มีนิสัยห้าว ๆ เฉย ๆ แต่ก็ไม่ได้เป็นทอมนะ มีแฟนแล้วด้วย คนแถวบ้านนี้เขาชอบแซวอยู่นะ แต่แม่ก็ไม่สนใจ ขอแค่เขาเป็นคนดีก็พอแล้ว (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

ผู้วิจัยถามเกี่ยวกับคำพูดของคนรอบข้างที่แม่พูดถึงการแซวว่า “แล้วเขาแซวแม่ว่ายังไงบ้าง” แม่พลอยก็ยิ้ม ๆ แล้วตอบว่า

เขาก่อนว่ามีลูกบ่าวก่อนเป็นกะเทย ลูกสาวก่อนเป็นปู้ ข้าแต่เขาก่อนไค้หัว ข้าคนก่อนว่าเป็นกะเทยจะไปทำมาหากินยังเอี้ยะกะ บางอย่างเฮามะเคยได้ยินกับหูเขาก่อนมาเล่าให้ฟัง . . . พวกเขาก็ว่ามีลูกชายก็เป็นกะเทย ลูกสาวก็เป็นทอม บางครั้งเขาก็หัวเราะ บางคนก็ว่าเป็นกะเทยจะไปทำมาหากินอะไรประมาณนี้ บางอย่างก็ไม่เคยได้ยินกับหูเขามาเล่าให้ฟัง (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

ผู้วิจัยจึงถามต่อไปเกี่ยวกับความรู้สึกของแม่ต่อการรับรู้ถึงคำกล่าวในเชิงลบต่อลูกว่า “แล้วแม่รู้สึกอย่างไรบ้างเมื่อได้ยินเขาพูดแบบนั้น” แม่พลอยตอบว่า

เฮาตั้งมะว่าหยั่ง จ้างเขาเต๊อะ ปล่อยเขาวะกะ . . . เราก็ไม่ได้ว่าอะไร ช่างเขาเถอะ ปล่อยเขาว่าไป (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

ผู้วิจัยถามต่อเกี่ยวกับความรู้สึกของแม่เมื่อรับรู้ถึงคำกล่าวในเชิงลบว่ามีความรู้สึกในเชิงลบตอบได้กลับไปหรือไม่ “แล้วแม่รู้สึกโกรธไหมคะ” แม่พลอยตอบทันทีว่า

บางเต๊อกอโหดแต่ก่อนเก็บไว้ในใจ มะได้ไปดำไปว่าเขา เขาก่อนเจียบไว้เหี้ย เขาก่อนอยู่ของเฮา ละอ่อนหมูนี้นี้เขาจะเป็นหยั่งก่อนเรื่องของเขา เขาใหญ่ละดูแลตัวเก่าได้ละ . . . บางครั้งก็โกรธแต่ก็เก็บเอาไว้ในใจ ไม่ได้ไปดำไปว่าอะไรพวกเขา เราก็เจียบไว้ เราก็อยู่ส่วนเรา เด็กพวกนี้จะเปื้ออะไรก็เรื่องของเขา เขาโตแล้วดูแลตัวเองได้แล้ว (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

แต่มะเดี่ยวเขาขอยเฮาหมั้นข้า ลูกเฮาเฮียนจบไปยก้านส่งสตาจค์มาหื้อแมคนตามบ้านก่อนมาอู้หมะว่า มีลูกดีเนาะส่งสตาจค์มาหื้อแมใช้ ไค้หื้อลูกเป็นกะเทยหมะ . . . แต่ตอนนีเขาอิจฉาเราด้วยข้า ลูกเราเรียนจบไปทำงานส่งเงินมาให้แมใช้ คนแถวบ้านก็มาพูดว่า มีลูกดีนะ ส่งเงินมาให้แมใช้ อยากให้ลูกเป็นกะเทยไปอีก (สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2563)

แม่พลอยได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปฏิกิริยาของคนในสังคมต่อแม่ ส่งผลต่อความรู้สึกของแม่อย่างไรบ้างจากคำตอบทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าคนในชุมชนมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของแม่ไม่น้อยเลย ซึ่งแม่อีกจะรับรู้ในสิ่งที่ชาวบ้านหรือคนรอบข้างพูดถึงลูกของตน ซึ่งแน่นอนว่าส่งผลกระทบต่อทางจิตใจของแม่พลอยด้วยจากการให้ข้อมูลว่าบางครั้งก็รู้สึกโกรธแต่ก็ทำอะไรไม่ได้ต้องปล่อยผ่านไป แต่พฤติกรรมของลูกในด้านที่ดีก็คอยเยียวยาจิตใจ เช่น การที่ลูกเรียนจบปริญญาตรี การส่งเงินให้แมใช้ หลังจากเรียนจบ เป็นสิ่งที่แม่พลอยนำมาต่อรองกับคนในสังคม

แม่พลอยกับแม่ตัวมีความเหมือนกันตรงที่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวเหมือนกัน แต่แตกต่างกันตรงที่แม่ตัวไม่ได้เลี้ยงดูลูกตลอดเวลาเนื่องจากต้องทำงานนอกบ้านทำให้ตอนเด็กแคนดี้ต้องอาศัยอยู่กับน้ำและยายเป็นส่วนใหญ่ แม่ตัวจะเป็นเพียงผู้ที่คอยสนับสนุนด้านการเงิน จนแคนดี้อายุได้ 15 ปีจึงมาอยู่กับลูกประจวบเหมาะับตอนนั้นก็รู้พ่อตัวลูกเป็นกะเทย หลังจากที่แม่ตัวรู้แม่ตัวได้ยอมรับว่าได้ใช้ความรุนแรงกับลูกไป ผู้วิจัยจึงอยากรู้เกี่ยวกับปฏิกิริยาจากบุคคลอื่น ทั้งคนในครอบครัว เช่น ยาย น้ำ หรือคนรอบข้างอื่น ๆ มองแม่ยังงี้แล้วแม่มีความรู้สึกอย่างไรกับปฏิกิริยาเหล่านั้น แม่ตัวให้คำตอบว่า

หลังจากตีแม่ฮู้ แม่ตกใจมากอุ้งกับยายกับน้ำมันหนะ เขาก่อว่า มันเป็นไปแล้วะ ไตได้ ตีมันไปมันก่อเจ็บเหี้ยมะตาย แม่ว่ายายกับน้ำก่อกองฮู้มินละ แต่เขาจะได้อบอกแม่เพราะตะก่อนแคนดี้อยู่กับยาย จากนั้นแม่ก็ปล่อยมัน . . . หลังจากที่แม่รู้แม่ก็ตกใจมาก คอยกับยายกับน้ำ เขาก็บอกว่ มันเป็นไปแล้วจะทำยังงี้ได้ ตีไปก็เจ็บเปล่า ๆ แม่ว่ายายกับน้ำก็คงรู้กันมานานแล้ว แต่เขาไม่ได้บอกแม่เพราะแต่ก่อนแคนดี้อยู่กับยายจากนั้นแม่ก็ปล่อย (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

ตอนเฮียนตัวพัฒนา ครูก็บอกแม่ว่าแคนดี้มันเป็นเน่อ แต่ตอนนั้นแม่ฮู้ละ แม่ก็บอกแคนดี้เนาะว่าจะไปซื้อหื้อตั้งใจเฮียนหนังสือ . . . ตอนเรียนที่พัฒนาครูก็บอกแม่ว่าแคนดี้เป็นนะ แต่ตอนนั้นแม่รู้แล้วแม่ก็บอกแคนดี้ว่าอย่าให้อตั้งใจเรียนหนังสือ (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

ผู้วิจัยจึงถามต่อว่า “แล้วแม่เคยโทษตัวเองไหมคะว่าทำให้ลูกเป็นแบบนี้” แม่ตัวตอบว่า แม่บ่เคยโทษตัวเองหนะ เพราะแคนดี้อยู่กับน้ำกับยายมาตลอดแต่จะโทษยาย เขาก่อจะถู ก่อกองเป็นเพราะแม่จะได้อผ่อนตั้งแต่หน้อย ๆ นะก้า แม่ว่า . . . แม่ไม่เคยโทษตัวเองนะ เพราะแคนดี้อยู่บ้านกับน้ำกับยายมาตลอดแต่จะโทษยายก็ไม่ถูกก็คงเป็นเพราะแม่ไม่ได้ดูแลเขาตั้งแต่เด็ก ๆ นั้นแหละแม่ว่า (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

แต่แม่ตังเจ้อเลยว่เป็นเวรกรรม เพราะตะก่อนป้อแคนดี้นี้จิงกะเทยมาก ปีกะเทยตีเป้นเปื้อนแม่นี้เอ๋ยปากมะหื้อเข้าบ้านเลยหนะ แม่ว่าเป้นเพราะเวรกรรมนะ . . . แต่แม่ก็เชื่อจิง ๆ นะว่เป้นเพราะเวรกรรม เพราะแต่ก่อนพ่อของแคนดี้เกลียดกะเทยมาก พืที่เป็นกะเทยเพื่อนแม่เขาเอ๋ยปากว่าไม่ให้เข้ามาที่บ้านเลยนะ แม่ว่าเป้นเพราะเวรกรรมนั้นแหละ (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

แม่วัยก็ยังคงย้ำในเรื่องเวรกรรมที่สามีของตนเกลียดคนที่เป็นกะเทยทำให้ลูกของตนเป็นกะเทย เหมือนกับการสัมภาษณ์ครั้งก่อน ผู้วิจัยก็ได้ถามต่อไปอีกว่า “แล้วแม่เคยได้ยินคนว่าให้แม่หรือว่าให้แคนดีไหมคะ” แม่วัยตอบว่า

มะเกยหนะ แต่แม่คิดว่าเขาก็คงว่าอยู่ห้ามเขามะได้หรือก ละข้าแคนดีเฮียนมะจบออกมาเยก่านเป็นนางโชว์ ไปหมู่ไปตางอย่างอี ละก่ช่วงตีแม่เปิดร้านคาราโอเกะ แคนดีก่มาช่วย ตึงมีคนแซวฟ่องลูกสาวงามตั้ แต่ก่มะเกยไต่ยินเขาว่าอะหยังมะดีหนะ . . . ไม่เคยนะแต่แม่คิดว่าเขาก็คงว่าอยู่แหละ ห้ามเขาไม่ได้หรือก มีหน้าข้าแคนดีเรียนไม่จบออกมาทำงานเป็นนางโชว์เพราะเขาชอบไปในทางนี้ แล้วก็ช่วงที่แม่เปิดร้านคาราโอเกะแคนดีก็มาช่วย ก็จะมีคนมาแซวบ้างว่าลูกสาวสวยนะ แต่ก็ไม่เคยไต่ยินเขาว่าอะไรไม่ตึงนะ (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

ผู้วิจัยถามต่อไปเกี่ยวกับคำกล่าวในเชิงลบของครอบครัวต่อลูกของตนว่า “แล้วถ้าแม่ไต่ยินคนว่าให้แล้วแม่โกรธไหมคะ” แม่วัยตอบทันทีว่า

แม่มะโหด แต่ถ้าแคนดีมันไต่ยินมันด่าเลย ขนาดเขาแซวมันมะตายหนะมันสวกเนื่อไผ่ว่าหื่อนี่สวนเลย แต่แม่นี่มะโหดไผ่ไค่ว่าหยังก่ว่า . . . แม่ไม่โกรธ แต่ถ้าแคนดีมันไต่ยินมันด่าเลย บางคนเขาแค่แซวเฉย ๆ นะ มันคุนจะใครว่าอะไรให้นี้สวนกลับเลย แต่แม่ไม่โกรธใครจะว่าอะไรก็ว่าไป (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2563)

จากการสัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าวข้างต้นทำให้เห็นว่าแม่วัยนั้นไม่เคยไต่ยินใครพูดหรือเห็นปฏิกิริยาของคนอื่นที่มีต่อตนเองเมื่อเขาเหล่านั้นรับรู้ว่ตนมีลูกเป็นกะเทย แต่ก็มีกรรับรู้ถึงกระแสสังคมว่าในเมื่อลูกของตนเป็นกะเทยก็ต้องมีคนว่านินทาเป็นธรรมดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่ลูกเรียนหนังสือไม่จบทำให้แม่ไม่เพียงแต่กังวลเรื่องลูกเท่านั้นแต่ยังคงรับรู้ถึงสายตาของคนในสังคมที่มองมายังแม่ แต่ผู้ปฏิกิริยาตอบได้นั้นแคนดีจะเป็นคนโต้กลับกับคนในสังคมแทนแม่

แม่หล้าเป็นแม่ที่พบเจอกับปฏิกิริยาของคนในสังคมที่มีต่อการเป็นแม่กะเทยมากที่สุด เป็นระยะเวลานาน จากการที่แม่หล้าให้ข้อมูลกับผู้วิจัยแม่หล้าได้รับรู้ปฏิกิริยาของคนในสังคมในเชิงลบเสมอ กับลูกของตนเองจึงจะมีช่วงหลังที่แม่หล้ามีอำนาจในการต่อรองกับครอบครัวและคนในสังคมมากขึ้น ผู้วิจัยใช้คำถามเดียวกันกับแม่ทุกคนเนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดคำถามไว้เป็นการตายตัวไว้ล่วงหน้า ผู้วิจัยถามว่า “หลังจากที่ป้าหล้ารู้ว่าป๊อญเป็นกะเทย ป้าหล้ารับรู้ถึงปฏิกิริยาของคนในสังคมถึงการที่มีลูกเป็นกะเทยอย่างไรบ้าง เช่น คนในครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน” แม่หล้าตอบว่า

ในครอบครัวเฮนี่ลูกหลานหลาย ต่างคนก่ต้องดูแลลูกตัวเก่า ป้าหล้ามีลูกคนเดียว พอฮู้ว่าป๊อญเป็นกะเทยป็น้องก่ตึงมะสนใจ ลุงชิตข้าฮ้ายเป็นขี้เหล้าเยก่านก่ไปฟ่องมะไปหลายสตาจค์ก่อมะค้อยมีมันจะไปว่าหยัง เลียงกันไปตาม

มีตามเกิด ละป้อญคือมันนอกกะเทยเมินแล้วมันแต่งหน้าแต่งตัว ซ้อวิกมาใส่ ใส่เตวขาสั้น คนตำบลนี้ตั้งว่าหื้อมันล่อ อีประเทียง ๆ (มาจากเพลงประเทียง). . . ในครอบครัวเรามีลูกหลานหลายคนต่างคนต่างก็ต้องดูแลลูกหลานตัวเอง ป้าหล้ามีลูกคนเดียวพอรู้ว่าพ้อญเป็นกะเทยพี่น้องก็ไม่สนใจ ลุงชิตยิ่งไปกันใหญ่ เป็นขี้เมาทำงานก็ไปบ้างไม่ไปบ้างเงินก็ไม่ค่อยมี เขาก็คงไม่ว่าอะไรหรอก เลี้ยงกันไปตามมีตามเกิด แล้วพ้อญคือเป็นกะเทยมานานแล้ว แต่งหน้าแต่งตัว ซ้อวิกมาใส่ ใส่กางเกงขาสั้นคนแถวบ้านชอบว่าให้มันว่า “อีประเทียง ๆ” (สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2563)

พอมันจบมอสามไปเข้าอาชีวะ มันก่อตวยกุ่มัน เขาก่อปามันไปทำงาน มันก่อมาบอกป้าหล้าว่ามันจะไปทำงานมะเฮียนละ ป้าหล้าก่อมั่งฮู้ว่าจะใดตอนนั้นก่อปล่อยมันไป คนแถวบ้านนี้ตั้งว่าละ เฮียนมะจบออกไปเต้นละ หมู่ตี้มีลูกหลานป้อจายก่อมาว่าหื้อป้าหล้าชะปะ๊ะ จำมะได้ . . . พอมันจบมอสามไปเข้าอาชีวะ ก็ตามเพื่อนเขาก็พามันไปทำงาน มันก็มาบอกป้าหล้าว่าจะไปทำงานไม่เรียนแล้ว ป้าหล้าก็ไม่รู้จะพูดยังงีตอนนั้นก็เลยปล่อยเขาไป คนแถวบ้านก็ว่า เรียนไม่จบก็ออกไปเต้นแล้ว พวกคนที่มีลูกหลานเป็นผู้ชายก็มาว่าให้ป้าหล้าหลายอย่างจำไม่ได้แล้ว (สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2563)

ผู้วิจัยจึงถามถึงความรู้สึกของแม่หล้าว่ามีความรู้สึกอย่างไรต่ocalกล่าวในเชิงลบของคนรอบข้างว่า “แล้วมีคำไหนที่ป้าหล้ารู้สึกโกรธมาก ๆ ที่เขามาว่าให้แบบนี้” แม่หล้าตอบว่า

มีกะนั้น บางคนก่อว่าป้อญเฮียนมะจบออกไปเต้น เป็นกะเทยไปขายตัวพอง มะเมินก่อเป็นเอดส์ละกะ ป้าหล้าฮู้กะแต่ก่อบ่บอกว่าไผนะเพราะเฮาบได้ยินกับหูญาติ ๆ เฮาเนี่ย อย่างแม่มะลุงชิตนี่ตะก่อนจ้งป้าหล้าจะตาย ว่าป้าหล้าสลดพองอะหยังพอง มะผ่อลูกผ่อเต้าเปิงลูกมันเป็นกะเทย มีเตื่อหนึ่งเนาะป้อญโดนยับคต๊ะทะเลาะวิวาทเขายิ่งซ้ำเติมเฮาป้าหล้าตั้งบอกป้อญนะว่าไผว่าหยังหื้อพองอดเอาลูก ป้อญตั้งมะชอบ ผ่อมะเตียวนี้ลูกหลานเขามะเป็นโล้เป็นพายสักคน คนบ้านเฮามันปากมะตีน้องก่อฮู้อยู่. . . มีเยอะมากนะ บางคนก็ว่าพ้อญเรียนไม่จบออกไปเต้น เป็นกะเทยไปขายตัวบ้าง ไม่นานก็คงเป็นเอดส์แล้วแหละ ป้าหล้ารู้ณะแต่ก็ไม่บอกว่าเป็นใครเพราะเราไม่ได้ยินกับหู เป็นญาติ ๆ เราเนี่ยแหละแม่มะลุงชิต (แม่สามี) แต่ก่อนเกลียดป้าหล้ามาก ว่าป้าหล้าไม่ดีบ้างอะไรบ้าง ไม่ดูแลลูกถึงว่าลูกถึงเป็นกะเทย มีครั้งหนึ่งที่พ้อญถูกจับคต๊ะทะเลาะวิวาทเขายิ่งซ้ำเติมเรา ป้าหล้าก็บอกพ้อญนะว่าใครว่าอะไรให้บ้าง ให้ออดทนนะลูก พ้อญเลย

ไม่ชอบ พอมาตอนนี้ลูกหลานเขาไม่เป็นโล้เป็นพายสักคน เพราะคนบ้านเราปากไม่ค่อยดี น้อง (ผู้วิจัย) ก็คงรู้อยู่ (สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2563)

ตั้งวันนี้พอป้ออ้อมีสตางค์ มากินมาอยู่กับเฮาเนี่ยว่ามันดีจะอันจะอ้อ ก็ถึงสมัยก่อนเฮาตุ๊กเนาะตั้งมะมีใครมาช่วย เขาตุ๊กเฮาจะตาย . . . ทุกวันนี้พอป้ออ้อมีเงินมากขึ้น ก็มากินมาอยู่กับเราชมว่าดีอย่างนั้นอย่างนี้ นึกถึงสมัยที่เราจนนะ ไม่มีใครมาช่วย ตุ๊กเราจะตาย (สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2563)

ผู้วิจัยจึงได้ถามแม่หล้าเกี่ยวกับความรู้สึกและการต่อรองต่อต้านกับคำกล่าวในเชิงลบต่อลูกและตนเองอย่างไรว่า “แล้วป้าหล้าต่อรองกับคำพูดหรือคนเหล่านั้นอย่างไรบ้าง” แม่หล้าตอบว่า

ป้าหล้าก้ออดเอานะกะะ นับหนึ่งถึงสิบถึงชาวไป ข้าเตื่อก้อลักให้พ่องมะได้ให้เข้าว่าหื้อหนะ ให้ตีเฮามะมีสตางค์นั้นนะ เอ็นตุ๊กเฮาตวยไปยะก้านเขาเซตตางค์มาหื้อแม่เปนจะใดพ่องก้อมะอู้ แต่มะเตียวสบายใจละโทรศัพท์ก้ออู้ไลน์ได้ มีหยังก่อโทรหากันเอา ก้ออู้จาวบ้านมะต้องกิดหยังนัก กอยผ่อเขาเอาเขาตึงมะใจจะดีดีผ่อตึงวันเนี่ยเตียวก้อมาขอเตียวก้อมีสตางค์ สบายใจละมะเตียว มะต้องกิดหยังนักกิดอ้อยางเตียวเปนห้วงป้ออ้อม ช่วงนี้ ก้อโควิดปีใหม่นี้จะได้อ้อมะได้อ้อมะอู้ . . . ป้าหล้าก้นเอนั้นแหละ นับหนึ่งถึงสิบถึงยี่สิบไปบางครั้งก็แอบไปร้องไห้บ้าง แต่ไม่ได้ร้องไห้เพราะเขาว่าให้นะ ร้องไห้เพราะเราเองไม่มีเงินสงสารลูกตวยไปทำงานหาเงินมาให้แม่เปนยังงัยบ้างก็ไม้อู้ แต่ตอนนี้อยู่สบายใจแล้วโทรศัพท์ก้อคุยไลน์กันได้ มีอะไรก็โทรหากันเอา คำพูดชาวบ้านไม่ต้องคิดอะไรมาก คอยดูเขาเขาไม่ได้ดีหรือดูจากทุกวันนี้เตียวก็มาขอเตียวก็มาอ้อมเงิน สบายใจแล้วตอนนี้อย่างไม่ต้องคิดอะไรมาก คิดอ้อยางเตียวเปนห้วงป้ออ้อม ช่วงนี้ ก้อโควิดระบาศปีใหม่นี้จะได้อ้อมหรือไม่ได้มายังไม้อู้ (สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2563)

แม่หล้าเป็นแม่ที่รับรู้เกี่ยวกับปฏิกิริยาของคนในสังคมเกี่ยวกับแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยมากที่สุดสืบเนื่องจากสถานภาพทางสังคมที่ไม่ได้มีอำนาจในการต่อรองทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเมื่อสังคมรู้ว่าลูกเป็นกะเทยทำให้แม่หล้าได้รับแรงปะทะจากคำพูดต่าง ๆ อย่างมากทั้งจาก แม่สามี ญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน และคนรอบข้างมากมาย ทั้งจากคำพูดที่ถูกกดขี่ว่าเป็นแม่ที่ไม่ดีเลี้ยงดูลูกไม่ดีทำให้ลูกเป็นกะเทยและเรียนไม่จบ แม่หล้าจึงต้องอดทนกับคำพูด คำนิินทา หรือปฏิกิริยาต่าง ๆ เหล่านั้นมาโดยตลอด จนมาถึงวันที่ลูกมีฐานะร่ำรวยสามารถส่งเสียเลี้ยงดูแม่ สร้างบ้านให้แม่ ซื้อรถให้แม่ได้ ผู้คนเหล่านั้นจึงผ่อนคลายการกดขี่ทำให้แม่หล้ามีอำนาจในการต่อรองความเป็นแม่ได้

จะเห็นว่าแม่แต่ละคน มีกระบวนการยอมรับเพศสถานะและเพศวิถีของลูกได้โดยที่ไม่ได้นำไปสู่จุดแตกหักในความสัมพันธ์ระหว่างกับลูกหรือคนในครอบครัว ส่วนใหญ่แม่ทุกคนจะสังเกตพฤติกรรมของลูกตั้งแต่เด็ก โดยการเลี้ยงดูลูกเองเหมือนเป็นการซึมซับพฤติกรรมของลูกไปที่ละเล็กทีละน้อย โดยเฉพาะ 2 ใน 5 ครอบครัวที่อาศัยอยู่กันทั้งพ่อ แม่ ลูก จะเห็นได้ว่าพ่อก็ยังมีการยอมรับลูกหลังจากที่ลูกได้เปิดเผยเพศสถานะของตนต่อพ่อแม่ ในส่วน 3 ใน 5 ครอบครัวที่เหลือนั้นเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวซึ่งสามีเสียชีวิตตั้งแต่ลูกยังเด็กซึ่งแม่ก็เลี้ยงดูลูกคนเดียว ซึ่งจะเห็นพฤติกรรมของลูกตั้งแต่เล็กจนโตเนื่องจากเลี้ยงลูกด้วยตัวเองจึงเป็นการซึมซับพฤติกรรมของลูกและเข้าสู่กระบวนการยอมรับเพศสถานะของลูก โดยไม่ได้มีปฏิกิริยาตอบโต้กับเพศสถานะของลูกที่รุนแรงแต่จะมีเพียงความกังวลใจเกี่ยวกับคนในครอบครัวที่จะไม่ให้การยอมรับลูก อีกทั้งกังวลใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคมของลูก ทั้งเรื่องงาน เรื่องความรักเรื่องครอบครัวในอนาคต

ผลการศึกษาในประเด็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยกับปฏิกิริยาของคนในสังคม แสดงให้เห็นถึงว่าแม่แต่ละคนรับรู้ถึงปฏิกิริยาของบุคคลแตกต่างกันไปแม่บางคนรับรู้และมีความกังวลเกี่ยวกับคนในครอบครัวคือแม่ดาวและแม่พิศ ซึ่งกังวลว่าคนในครอบครัวจะไม่ยอมรับในตัวลูก ส่วนของแม่อีกสามคนรับรู้เกี่ยวกับปฏิกิริยาของคนในสังคมผ่าน ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือคนรอบข้างในเชิงลบ ซึ่งแม่จะมีความรู้สึกโกรธเมื่อรับรู้ว่ามีปฏิกิริยาจากบุคคลเหล่านั้นในทางลบต่อตัวเองและลูกซึ่งนำไปสู่การหาข้อดีต่าง ๆ ของลูกเพื่อนำมาเยียวยาความรู้สึกในส่วนที่แม่ต้องเผชิญกับการถูกกดทับ ถูกว่ากล่าว และคำพูดของคนรอบข้าง จะเห็นได้ว่าแม่แต่ละคนได้รับผลกระทบจากปฏิกิริยาของคนในสังคมที่แตกต่างกันในบริบทของเศรษฐกิจ สังคม

ความสำเร็จของลูกยังเป็นตัวแปรสำคัญในการต่อรองกับคนในสังคมอีกด้วย แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยได้ต่อรองกับอคติและมายาคติในสังคมเกี่ยวกับการมีลูกเป็นกะเทย ว่าการมีลูกเป็นกะเทยเป็นความผิดของแม่ แต่การที่ลูกประสบความสำเร็จจากการใช้ชีวิตในสังคม มีหน้าที่การทำงานที่ดีเป็นคนกตัญญูทวดที่ต่อบิดามารดา สามารถเลี้ยงดูพ่อแม่ได้ อีกทั้งคนรอบข้างให้การชื่นชมลูกก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นตัวชี้วัดการเป็นแม่ที่ดีของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้แม่สามารถก้าวข้ามอคติมายาคติดังกล่าวได้ ในทางกลับกันอคติมายาคติดังกล่าวกลับส่งผลต่อลูกที่จะต้องพิสูจน์ความสำเร็จของตัวเองเพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองก็สามารถเป็นคนดีของสังคมได้ในขณะที่เป็นกะเทยหรือเพศที่ไม่ตรงกับบรรทัดฐานของสังคม ความกดดันดังกล่าวจึงตกไปอยู่ที่ลูกในการพิสูจน์ตัวเองเพื่อให้สังคมยอมรับ แต่ในมิติของแม่นั้นการประสบความสำเร็จของลูกถือเป็นตัวชี้วัดในความเป็นแม่ที่ดีตามบรรทัดฐานของสังคม

โดยสรุปอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่ได้จากผลการศึกษาผู้วิจัยพบว่าอัตลักษณ์ความเป็นแม่ของแต่ละคนนั้นประกอบไปด้วยตัวตนที่หลากหลายไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล อีกทั้ง

ยังสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอแล้วแต่สถานการณ์ที่แต่ละคนประสบพบเจอ ซึ่งอาจจะมาจากตัวตนของความเป็นแม่ที่เกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณความเป็นแม่ของตนเอง ยิ่งไปกว่านั้นอัตลักษณ์ความเป็นแม่ยังเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง คนในครอบครัว และสังคมรอบข้างในแต่ละพื้นที่ แต่ละเวลาอีกด้วย เรื่องราวภูมิหลังของแม่ทั้ง 5 คน ทำให้ผู้วิจัยเห็นความแตกต่างหลากหลายในอัตลักษณ์แม่กะเทยที่อยู่ในบริบทพื้นที่ใกล้เคียงกันแต่ด้วยบริบทสังคมและเศรษฐกิจทำให้แม่แต่ละคนมีอัตลักษณ์ความเป็นแม่เป็นไปตามการหล่อหลอมตัวตนของตนเอง การที่มีลูกเป็นกะเทยเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติที่แม่จะต้องเลี้ยงดูลูกให้เป็นไปตามกรอบของสังคม แต่ในทางกลับกันหากไม่ได้เป็นไปตามความคาดหวังดังกล่าวแล้ว แม่จะต้องรับมือกับความกังวลใจในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม แม่ที่ต้องสั่งสมประสบการณ์ที่ได้รับจากการเลี้ยงดูลูกและเห็นพัฒนาการของลูกตั้งแต่เล็กจนโตจนกระทั่งลูกเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีว่าเป็นกะเทยแม่จึงมีอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่แตกต่างจากความเป็นแม่ในอุดมคติที่ต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงของลูก ยอมรับความเสี่ยงที่ลูกจะไม่ได้แต่งงานมีครอบครัว อีกทั้งยังต้องปิดบังเพศสถานะและเพศวิถีของลูกต่อคนในครอบครัวและคนรอบข้างในระยะเวลาหนึ่งซึ่งแม่ต้องประคบประหงมพุ่มพูกจนถึงเวลาที่เหมาะสมที่ลูกจะเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถี แสดงให้เห็นถึงมิติเรื่องของเวลาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสั่งสมการรับรู้เรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูกที่แม่จะค่อย ๆ รับรู้และค่อย ๆ ยอมรับมาเรื่อย ๆ นำไปสู่การยอมรับในตัวตนของตนเองที่เป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ในมิติด้านอัตลักษณ์ทางเพศของลูกที่ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ดำเนินไปตามบรรทัดฐานของสังคม แต่ลูกก็ดำรงอัตลักษณ์ตามกรอบบรรทัดฐานของสังคมที่ไม่ได้เปี่ยมเบน อีกทั้งยังเป็นคนดีของสังคม และสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงานได้ ในด้านการยอมรับในตัวลูกของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย เป็นอีกมิติหนึ่งในการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่อาจจะไม่ต้องเลี้ยงดูลูกตามบรรทัดฐานของสังคมในเรื่องเพศแต่ลูกก็สามารถดำเนินไปตามบรรทัดฐานของสังคมในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การใช้ชีวิต การมีครอบครัว การมีหน้าที่การงานที่ดี และภาคภูมิใจในการมีลูกเป็นกะเทย

บทที่ 5

การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย

ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์แบบเจาะลึกในประเด็นที่ได้จากผลการศึกษาเรื่อง แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ผู้วิจัยต้องการที่จะค้นหาอัตลักษณ์ความเป็นแม่ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ซึ่งได้นิยามอัตลักษณ์และบทบาทความเป็นแม่ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยทั้ง 5 คนในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยมีคำถามวิจัยที่ต้องการให้ทราบถึง ความรู้สึกของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยว่า แม่มีความรู้สึกอย่างไรต่อการเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย รวมถึงการต่อรองอัตลักษณ์และบทบาทของการเป็นแม่อย่างไรเมื่อรับรู้ว่ามีลูกเป็นกะเทย โดยแม่มีกระบวนการจัดการกับความรู้สึกนั้นอย่างไรเมื่อรับรู้ถึงการเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีของลูก และแม่มีวิธีต่อต้านหรือต่อสู้ต่ออคติมายาคติ และบรรทัดฐานของสังคมไทยอย่างไรจากการที่แม่รับรู้ถึงการเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศของลูก อีกทั้งมีกระบวนการจัดการหรือมีปฏิสัมพันธ์กับลูกอย่างไรหลังจากการรับรู้ถึงเพศสถานะและเพศวิถีของลูก

เมื่อแม่มีความจำเป็นที่จะต้องต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในการปรับอัตลักษณ์ตัวตนที่ผู้หญิงคนหนึ่งเมื่อมีลูกต้องรับหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูก จากภาระหน้าที่ดังกล่าวทำให้แม่กับลูกมีความผูกพัน ความเป็นแม่จึงมีความสำคัญในการพัฒนาตัวตนของลูกไปด้วย ในเมื่อลูกเติบโตไปไม่ได้เป็นเพศที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งแน่นอนว่าสังคมจะต้องทำการตั้งคำถามกับความเป็นแม่ การเลี้ยงดูลูกของแม่ในประเด็นต่าง ๆ เกิดการเพ่งเล็ง หรือถึงขั้นประณามแม่ในเรื่องการเลี้ยงดูลูกว่าเกิดความผิดพลาดอย่างไร และแม่มีความรู้สึกผิดกับการที่ลูกมีเพศไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมหรือไม่อย่างไร ดังนั้นการที่แม่ต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในการเป็นแม่กะเทยที่ลูกสังคมมองว่าเป็นแม่ที่ไม่ดีจนทำให้ลูกกลายเป็นกะเทย อีกทั้งมีวิธีการต่อรองอย่างไรต่อความคาดหวังของสังคมและสามารถก้าวข้ามผ่านอคติมายาคติเกี่ยวกับเพศในสังคมไทยได้หรือไม่

การตอบคำถามวิจัยผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยจากแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยทั้ง 5 คน ซึ่งได้กลั่นกรองผ่านบทสัมภาษณ์ ที่ประกอบไปด้วยอารมณ์ความรู้สึกจากการมีครอบครัว มีลูก เลี้ยงดูลูกจนลูกเติบโตใหญ่ แต่เมื่อลูกกลับมีบางสิ่งที่สังคมส่วนใหญ่ไม่คาดหวัง คือการที่ลูกเป็นกะเทย ซึ่งแม่แต่ละคนมีอารมณ์ ความรู้สึก ปฏิกริยาตอบโต้มีกระบวนการยอมรับในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกที่แตกต่างกัน จากสิ่งที่ได้ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นจากการศึกษาวิจัยจากการสัมภาษณ์แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยทั้ง 5 คนสิ่งที่ผู้วิจัยได้รับรู้นั้นสามารถแยกประเด็นได้ดังต่อไปนี้

5.1 ความเป็นแม่กับการต่อรองภายใต้บริบทด้านอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจของสังคม ปัจจุบัน และวัฒนธรรมไทย

สังคมไทยในปัจจุบันที่สังคมเมืองเริ่มขยายตัวและเป็นยุคของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ผู้หญิงที่ก้าวสู่ความเป็นแม่ซึ่งแต่ก่อนบทบาทของผู้หญิงอยู่แต่เพียงในบริเวณบ้านเท่านั้น แต่เมื่อสถานภาพและความเป็นอยู่ในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป ผู้หญิงได้รับโอกาสในการเข้าถึงสิทธิ ด้านต่าง ๆ มากขึ้น อาทิเช่น การศึกษา การได้ทำงานนอกบ้านทัดเทียมกับผู้ชายเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว จะกล่าวได้ว่าความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจกลายเป็นเหตุผลสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้หญิง อัตลักษณ์ของผู้หญิงที่เป็นแม่ในบริบทสังคมไทยปัจจุบันจึงมีความซับซ้อน และไม่มีอัตลักษณ์ความเป็นแม่แบบตายตัว ผู้หญิงบางคนอาจเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นแม่จากแม่ของตน ตั้งแต่เด็ก หรือแม่บางคนอาจเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นแม่ในขณะที่ตนตั้งครรภ์ หรืออาจพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นแม่เรื่อย ๆ มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแม่จะต้องมีการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่จากบริบทเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความคาดหวังของสังคม ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จึงส่งผลต่ออัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่ผู้หญิงจะต้องต่อรองกับคุณลักษณะของการเป็น “แม่ที่ดี” หรืออัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติในสังคม

จากการศึกษาข้อมูลแม่ทั้ง 5 คน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ชีวิตประวัติของแม่ทั้ง 5 คน ตั้งแต่เล็กจนโต ทั้งประวัติด้านความเป็นอยู่ ครอบครัว พ่อแม่ การศึกษา การประกอบอาชีพมาจนถึงการมีและการสร้างครอบครัว ประเด็นที่ได้จากชีวิตประวัตินั้นแสดงให้เห็นถึงบริบทเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของแม่แต่ละคน ที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันไปซึ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจมีส่วนในการประกอบสร้างความเป็นเมียและแม่ เพื่อต่อรองภายใต้บริบทเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจากแม่ทั้ง 5 คนแสดงให้เห็นถึงการต่อรองความเป็นเมียและแม่ที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล

5.1.1 แม่กับการย้ายถิ่นฐานทางครอบครัว

การย้ายถิ่นฐานครอบครัวจากครอบครัวคนไทยภาคเหนือไปสู่ครอบครัวคนจีน ยกตัวอย่างของแม่ที่ได้ย้ายถิ่นฐานทางครอบครัวจากการศึกษาในครั้งนี้ โดยเริ่มต้นความเป็นแม่อย่างผู้หญิงในอุดมคติของแม่ดาวที่ไม่ต้องทำงานนอกบ้านอยู่แต่ในบ้านเพื่อดูแลลูก แต่จะต้องเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงคือการย้ายถิ่นฐานของครอบครัวจากผู้หญิงไทยภาคเหนือสู่การเป็นสะใภ้ในครอบครัวคนจีน การเริ่มต้นชีวิตครอบครัวของผู้หญิงจากการแต่งงานเข้าไปเป็นสะใภ้ของครอบครัวคนจีนซึ่งเป็น

ครอบครัวใหญ่และอยู่ภายใต้ระบบกงสี อีกทั้งย้ายไปอยู่เมืองหลวงจึงเป็นการเปลี่ยนย้ายวัฒนธรรม ทำให้การใช้ชีวิตและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปนับแต่เริ่มเป็นแม่ไปพร้อมกัน

เมื่อกล่าวถึงในสังคมไทยภาคเหนือในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรม ผู้หญิงในชุมชนชนบทมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชน ผู้หญิงเป็นผู้ผลิตสำคัญด้านการเกษตร ทัดเทียมกับผู้ชาย ผู้หญิงมีบทบาทในการประกอบกิจการการค้า เป็นผู้ควบคุมรายรับรายจ่ายของครอบครัว และเป็นแกนกลางของระบบครอบครัวและเครือญาติ การที่ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจ เป็นทั้งผู้ผลิตและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจควบคุมการผลิต ทำให้ผู้หญิงมีสถานะทัดเทียมกับผู้ชาย อีกทั้งยังได้รับการปกป้องจากครอบครัวและเครือญาติ แต่ภายหลังเงื่อนไขทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะเศรษฐกิจ (ยศ สันตสมบัติ, 2534, น. 201)

ครอบครัวและกลุ่มเครือญาติเป็นพื้นฐานของข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชนชาวนาไทยตลอดมาทุกยุคทุกสมัย นอกเหนือไปจากสมาชิกในครอบครัวแล้วยังมีกลุ่มเครือญาติของชาวบ้านแต่ละคนประกอบไปด้วยบรรดาผู้สืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษ สมาชิกของกลุ่มเครือญาติส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันโดยเรียกรวม ๆ ว่าญาติ หรืออาว ซึ่งจะมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันคอยสนับสนุนและช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากกว่าเพื่อนบ้านหรือชาวบ้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งญาติฝ่ายแม่ เช่น พี่สาว น้องสาว ซึ่งจะคอยสอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือกัน (ยศ สันตสมบัติ, 2534, น. 206)

ผู้หญิงในสังคมไทยภาคเหนือที่ได้รับอิทธิพลและแนวคิดแบบมาตาธิปไตยในภาคเหนือและอีสานของไทยที่สถานะของผู้หญิงในสังคมไทยภาคเหนือนั้นจะสูงกว่า จะต้องแต่งผู้ชายเข้าบ้าน ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน สถานะของผู้หญิงจะลดลงไปเมื่อทำอาชีพเกษตรกรรมลดน้อยลง แต่ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถานะของผู้หญิงในระบบครอบครัวและเครือญาติในสังคมชาวนาไทยในภาคเหนือดั้งเดิมยังคงมีอยู่ให้เห็นในความความเป็นครอบครัวหรือความเป็นเครือญาติฝ่ายหญิงที่ยังคงให้ความสำคัญกับลูกสาว หรือให้การสนับสนุนกันในเครือญาติ จากการศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยในสังคมไทยภาคเหนือจะเห็นได้ว่าผู้หญิงที่เกิดมาในสังคมเกษตรกรรมภาคเหนือที่ส่วนใหญ่แล้วมีอาชีพทำนา รับจ้าง ผู้หญิงที่เป็นแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านเนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจที่ผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้าน มักอยู่กันแบบเครือญาติจะเห็นได้จากการที่แม่แต่ละคนมักจะฝากลูกไว้กับ ญาติฝ่ายหญิงเพื่อดูแลลูกในตอนกลางวัน

เมื่อเชื่อมโยงกับการการย้ายถิ่นฐานของผู้หญิงในสังคมไทยภาคเหนือไปเริ่มต้นการเป็นแม่ในสังคมใหม่ในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีน อีกทั้งยังอยู่ภายใต้ระบบกงสี ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้หญิงไทยภาคเหนือต้องรองรับอำนาจระหว่างตนเองและคนในครอบครัวนั้น แม่ดาวเล่าว่า การใช้ชีวิตทุกอย่างต้องขึ้นอยู่กับระบบกงสี ทั้งของกิน ของใช้ ทุกอย่างไม่สามารถหาซื้อเองได้ต้องรอจาก อาม่า

เป็นผู้ตัดสินใจ ทำให้แม่ดาวที่ได้ย้ายถิ่นฐานตามสามีไปอยู่ในครอบครัวคนจีนมีความกดดันอย่างมาก ในการเริ่มใช้ชีวิตครอบครัว ดังที่ อุดลย์ รัตนมันเกษม (2551 อ้างถึงใน รุจษ์สวัสดิ์ ครองภูมินทร์, 2564, น. 99) กล่าวเกี่ยวกับวัฒนธรรมในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนไว้ว่า ชาวจีนเป็นชาติพันธุ์ที่มีการวางรากฐาน ขนบจารีตธรรมเนียมประเพณีในครอบครัวไว้อย่างเคร่งครัด การผสมกลมกลืนอาจเป็นไปอย่างยากลำบาก ดังนั้นแล้วเมื่อเวลาผ่านไปคนไทยเชื้อสายจีนที่เป็นลูกหลานของชาวจีนโพ้นทะเล จึงได้มีการนำเอาแบบแผนลักษณะของคนจีนตลอดจนวิถีการดำรงชีวิตและประเพณีต่าง ๆ ของชาวจีนประเทศต้นกำเนิดมาปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตประจำวัน ผู้หญิงไทยภาคเหนือในครอบครัวคนจีนจึงประสบกับความกดดันในวัฒนธรรมของครอบครัวที่แตกต่าง

จากกรณีศึกษาในการเริ่มต้นบทบาทความเป็นแม่ภายใต้บริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสังคมที่เติบโตมา แสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นแม่ภายใต้ความกดดันและความคาดหวังในฐานะสะใภ้คนจีน ซึ่งได้เรียนรู้ความเป็นแม่โดยการประกอบสร้างทางสังคมผ่านประสบการณ์ของแม่ บทบาทการเป็นแม่ในครอบครัวคนจีนกล่าวคือในขณะที่เริ่มก้าวเข้าสู่ความเป็นแม่แม่จะต้องเรียนรู้ความเป็นแม่ด้วยตัวเองอีกทั้งยังต้องต่อรองกับความกดดันภายใต้สังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ทำให้ต้องตัดสินใจกลับบ้านเพื่อปลีกออกจากความกดดันนั้น ดังที่ Green (2004, p. 130) ได้สรุปเรื่องการท้าทายความเป็นแม่ว่า ผู้หญิงบางคนปฏิเสธอย่างเปิดเผยต่อแรงกดดันและความคาดหวังจากความเป็นแม่ในอุดมคติโดยการท้าทายมาตรฐานทั่วไปของความเป็นแม่โดยมีจุดยืนที่จะได้รับการลงโทษอย่างมีสติในวิถีที่จะโค้นล้มเพื่อสอนลูก ๆ ให้มีสติในการท้าทายในรูปแบบต่าง ๆ ของการกดขี่ที่สนับสนุนระบบปิตาธิปไตย โดยไม่คำนึงถึงกลยุทธ์ที่ผู้หญิงเหล่านี้ได้คิดค้นพวกเขาใช้ชีวิตอยู่กับความตึงเครียดระหว่างสถาบันความเป็นแม่กับประสบการณ์การเป็นแม่ ซึ่งผู้หญิงเหล่านี้ประสบความสำเร็จในการทำหายจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

งานศึกษาของ Green (2004) ข้างต้น เป็นเพียงการชี้ให้เห็นถึงความท้าทายความเป็นแม่ของผู้หญิงที่ปฏิเสธความกดดันดังกล่าวและมีจุดยืนการท้าทายระบบปิตาธิปไตย ซึ่งเป็นแนวคิดสตรีนิยมจากตะวันตกเท่านั้น แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกับผู้หญิงไทยภาคเหนือซึ่งได้รับอิทธิพลแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมสายแม่ของวิถีชีวิตของผู้หญิงไทยภาคเหนือ จะเห็นได้ว่าทางเลือกของแม่ในสังคมไทยภาคเหนือมีครอบครัวเครือญาติที่เป็นกำลังสนับสนุนแม่ในการเลี้ยงดูลูกนำไปสู่การตัดสินใจหลีกเลี่ยงหนีจากแรงกดดันดังกล่าว ดังนั้นผู้หญิงไทยภาคเหนือมีอำนาจในการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่จากวัฒนธรรมสายแม่ที่มีมาแต่ดั้งเดิมการสนับสนุนจากสังคมเครือญาติที่สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการเลี้ยงดูลูก และคนในครอบครัว เข้าครอบครัวพร้อมที่จะอุ้มชูดูแลและสนับสนุนแม่ อีกทั้งความเข้มแข็งจากเครือญาติข้างแม่มีคอยให้ความช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน

เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงไทยภาคเหนือสามารถกลับสู่มาตุภูมิได้ โดยที่ครอบครัวและเครือญาติพร้อมที่จะสนับสนุนและคอยดูแลสอดส่องช่วยเหลือกัน

5.1.2. มายาคติเกี่ยวกับสัญชาตญาณความเป็นแม่ของผู้หญิง

การศึกษาประสบการณ์ความเป็นแม่คือการเลี้ยงดูลูกด้วยตนเองตั้งแต่คลอดลูกจนเติบโต ผู้หญิงทุกคนที่ได้ให้กำเนิดลูกออกมาตั้งแต่การอุ้มท้องตลอด 9 เดือน กระทั่งคลอดให้นมลูก จนถึงการเลี้ยงดูลูกให้เติบโตใหญ่ แม่ล้วนมีประสบการณ์จากการเป็นผู้หญิงที่ได้รับการอบรมจากผู้เป็นแม่มาอีกทอดหนึ่ง หรือแม้กระทั่งบริบทแวดล้อมที่บังคับให้แม่ต้องนำความเป็นแม่ออกมาใช้ด้วยตัวเอง สอดคล้องกับ Oakley (1974 อ้างถึงใน Tong, 1989, p. 83 - 84) ได้ให้ความเห็นที่ขัดแย้งกับความเห็นแม่ทางชีวภาพ (Biological Mother) ที่ไม่ได้ผูกติดมากับผู้หญิงโดยกำเนิดหรือตามธรรมชาติ แต่เป็นมายาคติความเชื่อที่ตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อ และมายาคติเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงต้องผูกติดกับความเป็นแม่ “all mothers need their children” หรือแม่ทุกคนจำเป็นต้องมีลูกการมีความเชื่อที่ว่าผู้หญิงมี “สัญชาตญาณของความเป็นแม่” ซึ่งมีตามธรรมชาติของผู้หญิง มายาคตินี้ส่งผลถึงผู้หญิงที่ไม่มีลูกทำให้ผู้หญิงเสียใจหรือหงุดหงิด ซึ่งประเด็นนี้ Oakley ได้โต้แย้งว่า ในความเป็นจริงแล้วสัญชาตญาณของความเป็นแม่ที่ว่ามีไม่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นมายาคติ หรือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อที่จะให้ผู้หญิงทุกคนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการมีลูก

แต่เมื่อนำมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์จากการเป็นผู้หญิงไทยภาคเหนือที่ได้ปลูกฝังความคาดหวังต่อผู้หญิงของสังคมไทยภาคเหนือให้เป็นแม่ศรีเรือนในทุกช่วงวัยของชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านคำสอน สุภาพชน คำพังเพย ต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่แล้วผู้หญิงจะซึมซับบทบาทของผู้หญิงผ่านพฤติกรรมของแม่ในการเรียนรู้เรื่องงานบ้าน ปลูกฝังให้ผู้หญิงเรียนรู้เรื่องการบ้านการเรือน รักนวลสงวนตัวซึ่งคนไทยภาคเหนือจะมีกลไกในการควบคุมความประพฤติของผู้หญิงให้เป็นไปตามที่คาดหวังของครอบครัวนั้นคือการนับถือผี จึงทำให้ผู้หญิงในชุมชนยึดถือปฏิบัติตามค่านิยมว่ามีความถูกต้องและเหมาะสม เด็กผู้หญิงจะต้องเรียนรู้และได้รับการถ่ายทอดการทำงานบ้านจากแม่ เช่น การช่วยดูแลน้อง กวาดบ้าน ถูบ้านและคอยช่วยเหลือแม่ในการทำกับข้าว ซึ่งแม่จะคอยสอนว่าจะต้องทำอะไร พอโตขึ้นก็ทำหน้าที่แทน เช่น นั่งข้าวเอง ทำกับข้าวแทนแม่ เป็นต้น ซึ่งความรู้ที่ผู้หญิงได้รับนั้นจะเกี่ยวกับเรื่องในบ้านที่ได้ประพฤติปฏิบัติในครอบครัวอยู่เป็นประจำ ทำให้ผู้หญิงซึมซับบทบาทหน้าที่โดยมีแม่เป็นแบบอย่าง (ศศิธร ไชยชนะ, 2544)

จากกรณีศึกษาแม่ถูกปลูกฝังความเป็นแม่บ้านแม่เรือนจากวัฒนธรรมประเพณีของภาคเหนือของไทยตั้งแต่ยังเด็กได้ให้ข้อมูลว่าตนเลี้ยงลูกด้วยตัวเอง ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ของแม่ในวัฒนธรรมดังกล่าวที่ต้องคอยช่วยผู้เป็นแม่ตั้งแต่ตนยังเป็นเด็ก แม่จึงได้รับการซึมซับประสบการณ์การเลี้ยงดูลูกมาจากครอบครัว แต่ในปัจจุบันเนื่องด้วยสถานการณ์บังคับที่ผู้หญิงไม่

สามารถทำงานอยู่แต่บ้านได้ ผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้านได้เช่นเดียวกันกับผู้ชายอีกด้วย สถานการณ์บังคับอีกทอดหนึ่งคือการที่สามีเสียชีวิตหรือการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว แม่ยังต้องเผชิญกับภาระอันหนักอึ้งด้วยการหาเลี้ยงชีพด้วยตนเองอีกทั้งดูแลลูกด้วย จากกรณีศึกษาแม่ที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ภาระการดูแลลูกในขณะที่แม่ไม่อยู่บ้านจึงตกไปอยู่กับเครือญาติฝ่ายหญิง ไม่ว่าจะเป็น แม่ พี่ ป้า น้า อา จะมีเวลาให้ลูกเฉพาะตอนเช้าและตอนกลางคืนเท่านั้น เนื่องด้วยสถานการณ์ที่บังคับ การเลี้ยงดูลูกจึงเป็นไปตามบริบทแวดล้อมของแม่ เมื่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งยังเป็นแม่ที่เลี้ยงลูกคนเดียวหรือแม่แต่สามีติดเหล้าไม่ได้ให้เวลากับลูกมากนัก ดังเช่นแม่พลอยกับแม่หล้าให้ข้อมูลในการแก้ไขปัญหาของความเป็นแม่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกในขณะที่ต้องทำงาน

จากแนวคิดของ Oakley (1974 อ้างถึงใน Tong, 1989, p. 83 - 84) การเลี้ยงดูลูกโดยสัณฐานตณานั้นเป็นอคติ มายาคติ จากสังคมชายเป็นใหญ่ ที่พยายามทำให้ความเป็นแม่เป็นเรื่องของธรรมชาติ แต่เนื่องด้วยประสบการณ์ของผู้หญิงมีความแตกต่าง ๆ กันในการเลี้ยงดูลูก การเลี้ยงดูโดยสัณฐานตณจึงเป็นแนวคิดที่คอยกดขี่ผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงไม่มีความสุขในการมีลูก เป็นการผลักภาระให้ผู้หญิงเมื่อสังคมปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งทุนนิยมผู้หญิงมีความจำเป็นที่จะต้องไปทำงานนอกบ้านเช่นเดียวกับผู้ชาย การที่ผู้หญิงจะต้องรับภาระทั้งภายในบ้านและนอกบ้านทำให้แม่ต้องเหนื่อยเป็นสองเท่า และเมื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดความคาดหวังของสังคมของผู้หญิงไทยภาคเหนือแล้วจากสถานการณ์ที่บังคับในบริบทของสังคมปัจจุบัน แม่ในสังคมไทยภาคเหนือที่ได้รับอิทธิพลการปลูกฝังความเป็นแม่บ้านแม่เรือนตั้งแต่ยังเด็ก การเป็นแม่จึงเป็นหน้าที่ที่ผูกติดกับแม่ แม่จึงต้องดูแลลูกเองให้ได้ภายใต้ภาวะกดดันหลายทางทั้งจากภาวะเศรษฐกิจที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน แม่จึงต้องได้รับการสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัว หรือสถานที่รับเลี้ยงเด็ก ซึ่งสามารถเลี้ยงดูลูกได้เช่นกันเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของแม่ ดังนั้นหน้าที่ของแม่ไม่ได้มีความจำเป็นที่จะต้องเลี้ยงดูลูกเพียงอย่างเดียว แม่หลาย ๆ คนก็ยังคงความเป็นแม่อยู่โดยการเลี้ยงดูลูกผ่านวิธีการอื่น เช่น การฝากลูกไว้กับคนอื่น ๆ ในเครือญาติ

5.1.3 แม่กับการทำงานนอกบ้าน

ปัจจัยที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของผู้หญิงไทยในปัจจุบันคือ การออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว ซึ่งไม่ได้เพียงแค่ทำหน้าที่แม่และเมียในบ้านเพียงอย่างเดียว เนื่องจากสังคมขับเคลื่อนด้วยเงิน แม่ที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน จากตัวอย่างที่ Hays (อ้างใน Horwitz & Long, 2005: 100) กล่าวถึง แม่ในวัยทำงาน เป็นสถานะที่มีความขัดแย้งกับวาทกรรมการเป็นแม่ในเรื่องหลักการเลี้ยงดูลูก โดยมองว่าแม่ในระบบการทำงานนอกบ้านต้องปฏิบัติตนให้เต็มศักยภาพสูงสุดในที่ทำงาน แม่ต้องทำตัวให้แตกต่าง ๆ ไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงเมื่ออยู่ในสถานที่ทำงาน

จะต้องตั้งใจทำงานอีกทั้งจะต้องไม่ละทิ้งความเป็นแม่ ผู้หญิงจึงต้องพยายามที่จะบูรณาการบทบาทความเป็นแม่และการทำงานนอกบ้าน จากการศึกษาจากแม่ทั้ง 5 คน แสดงให้เห็นว่า แม่ส่วนใหญ่จะต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพ และจุนเจือครอบครัว แม่แต่ละคนมีอาชีพที่แตกต่างกันผลสืบเนื่องมาจากฐานะทางครอบครัว อีกทั้งโอกาสทางการศึกษา ผู้หญิงที่เกิดมาในครอบครัวที่มีความพร้อมด้านเศรษฐกิจทำให้แม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาและโอกาสด้านการทำงานที่ในระบบแรงงานหรือข้าราชการ

ตัวอย่างแม่ที่ทำงานนอกบ้านอย่างแม่พิศ ที่มีพื้นฐานด้านครอบครัวที่มีฐานะความเป็นอยู่ดี และได้รับโอกาสทางการศึกษาทำให้ประกอบอาชีพที่มั่นคงอย่างอาชีพข้าราชการ ซึ่งเมื่อก้าวเข้าสู่ความเป็นแม่ แม่พิศจะมีเวลาเลี้ยงดูลูกเฉพาะตอนเช้าและตอนเย็นเท่านั้น จึงต้องฝากลูกไว้กับญาติผู้ใหญ่หรือพี่น้องเป็นคนคอยดูแลลูกเพื่อตนจะได้ออกไปทำงานนอกบ้านในเวลางานดังที่แม่พิศได้ให้ข้อมูลว่า “ตนเองนั้นต้องทำงานไปด้วยเลี้ยงลูกไปด้วย แต่ยังมีความโชคดีที่มีคนในครอบครัวคอยดูแลลูกให้” ไม่ได้แตกต่างกันมากนักกับแม่ที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านเช่นกันแต่ต่างกันที่อาชีพที่ถนัดทำให้แม่เลือกที่จะต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา สืบทอดจากครอบครัวหรือผู้ใช้แรงงานซึ่งต้องออกจากบ้านแต่เช้าเพื่อไปทำงานเช่นเดียวกันอย่างเช่น แม่หล้าที่หน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกตกไปอยู่ที่ยายที่ต้องช่วยดูแลหลานพอลูกโตขึ้นก็ไปฝากสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นการแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูลูกในขณะที่ตนต้องออกไปทำงานโดยฝากลูกไว้กับแม่ของตนเช่นเดียวกัน

การทำงานนอกบ้านในอาชีพที่ต้องมีการเข้างานเป็นเวลาและการทำงานหาเลี้ยงชีพเพื่อความอยู่รอดของคนในครอบครัว เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงที่เป็นแม่ต้องปรับตัวผู้หญิงไม่เพียงแต่ทำงานบ้านหรือดูแลลูกให้นมลูกเท่านั้น แต่ผู้หญิงยังต้องออกไปทำงานนอกบ้านเช่นเดียวกับผู้ชายที่เป็นสามีทำให้เวลาในการเลี้ยงดูลูกลดลง และภาระในส่วนนี้จึงตกไปอยู่กับบุคคลในครอบครัวคนอื่น ๆ เช่น ญาติผู้ใหญ่ พี่ น้อง คนในครอบครัว หรือสถานรับเลี้ยงเด็กซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งในการแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูลูก แต่แม่อีกยังให้ความสำคัญกับความเป็นแม่ที่ต้องให้เวลากับลูกให้มากที่สุด อาทิเช่น การส่งลูกไปโรงเรียน การให้นมลูก เป็นต้น

แม้กับการทำงานนอกบ้านอาจมีความรู้สึกผิดที่เกิดจากการให้ความหมายถึงความเป็นหญิงในสังคมและวัฒนธรรมของไทย ที่ให้ความหมายเกี่ยวกับผู้หญิงดี ผู้หญิงเลว หรือแม่ที่ดี แม่ที่เลว ความเป็นแม่ในอุดมคติเป็นพื้นที่ของแม่บ้าน การทำงานเพื่อลูก การดูแลลูก นั้นหมายถึงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของความเป็นแม่ และเป็นแม่ที่ทำตัวดีในสายตาของคนในสังคมเท่านั้น จึงจะเป็นแม่ที่ดี หากคนใดไม่ทำหน้าที่ดังกล่าวก็จะถูกตราหน้าว่าเป็นแม่ที่เลว (กัจจกร หลุยยะพงศ์, 2544 อ้างถึงใน อุไร ไชยเสน และสมสุข หินวิมาน, 2561, น. 65) แต่ในทางกลับกันผู้หญิงไทยมีการเปลี่ยนแปลงและความเคลื่อนไหวทางเพศสถานะและเพศวิถีจากการต่อรองอัตลักษณ์ทางเพศสถานะและเพศวิถีของตน จากการศึกษา

ของสุชาดา ทวีสิทธิ์ (2547) โดยการเสนอภาพลักษณ์หรือภาพตัวแทนให้คุณลักษณะที่ใกล้เคียงแบบผู้หญิงดี แต่ในทางปฏิบัตินั้นผู้หญิงไทยจำนวนมากมีความจำเป็นต้องฝ่าฝืนวาทกรรมผู้หญิงดีแบบจารีต โดยอ้างถึงคำกล่าวของนักวิชาการต่างชาติอย่าง Manderson (1992 อ้างถึงใน สุชาดา ทวีสิทธิ์ (2547, น. 212) กล่าวว่าความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์กับชีวิตจริงเป็นสิ่งที่พบได้เสมอในสังคมไทย ผู้หญิงไทยได้ทำทลายวาทกรรมกระแสหลัก ที่ผู้หญิงจะต้องเสียสละอยู่กับครอบครัว แต่ผู้หญิงไทยภาคเหนือนั้นมีความเปลี่ยนแปลงและเลื่อนไหลในอุดมคติของผู้หญิงซึ่งต้องออกไปทำงานหาเงินมาจุนเจือครอบครัวหรือส่งเงินให้ลูก ในสังคมไทยภาคเหนือในปัจจุบันจะเห็นว่าการแบ่งงานตามเพศมีลักษณะที่ยืดหยุ่นมากขึ้น อันเนื่องมาจากสถานะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้หญิงกับผู้ชายล้วนแล้วแต่ต้องออกมาทำงานนอกบ้าน (ยศ สันตสมบัติ, 2534, น. 201) ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้แม้จะไม่จำเป็นต้องอยู่ในปริมาณพลในบ้านอย่างเดียวแต่สามารถออกไปทำงานเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวได้ และการทำหน้าที่ของแม่ในรูปแบบนี้ก็ไม่ได้ทำหน้าที่ขาดตกบกพร่องแต่อย่างใด

จะเห็นได้ว่าความเป็นแม่ในยุคสมัยที่ผู้หญิงจะต้องออกไปทำงานนอกบ้านเป็นสิ่งที่ผู้หญิงจะต้องปรับตัวไปตามบริบทเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกันด้านสถานภาพทางสังคม อาชีพและฐานะทางครอบครัว การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่จึงได้กระทำผ่านกับตัวตนของแม่แต่ละคน ซึ่งแม่แต่ละคนยังไม่ลืมบทบาทความเป็นแม่ในอุดมคติคือการเลี้ยงดูลูกด้วยตนเองโดยไม่ผลักภาระไปให้ผู้อื่นมากเกินไป เช่น การดูแลลูกในช่วงเช้านก่อนทำงานและตอนเย็นหลังเลิกงาน หรือการให้นมลูกด้วยนมแม่ เป็นต้น การเป็นแม่ที่เลี้ยงลูกคนเดียวเมื่อสามีถึงแก่กรรมหรือหย่าร้าง ในงานศึกษาของจิรนนท์ พิมถาวร (2557, น. 90-91) ที่ได้อธิบายถึงการที่แม่ได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัวเดิม กล่าวว่าอันดับแรกควรจะให้กำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป แต่เมื่อแม่เลี้ยงเดี่ยวต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัวในฐานะหัวหน้าครอบครัว ทางครอบครัวเดิมจะเข้ามามีบทบาทในด้านการช่วย เลี้ยงดูบุตรหลานให้

ดังนั้นการทำงานนอกบ้านของแม่ทำให้แม่มีความรู้สึกที่ต้องรับผิดชอบทั้งงานและรับผิดชอบในการดูแลลูกด้วย จึงเป็นเหตุผลที่แม่ต้องหาทางออกด้วยการฝากลูกไว้กับญาติฝ่ายหญิง ทำให้แม่คิดเห็นและตั้งคำถามกับตัวเองว่าการไม่ดูแลเอาใจใส่ลูกเท่าที่ควรหรือแม้กระทั่งการให้ญาติฝ่ายหญิงดูแลลูกเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ลูกเป็นกะเทย แต่การฝากให้ญาติโดยเฉพาะญาติฝ่ายหญิงดูแลลูกนั้นเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นแม่ที่ต้อยตางหนึ่ง เนื่องจากการทำงานหาเงินเพื่อให้ครอบครัวอยู่รอด อีกทั้งการที่แม่ฝากลูกกับญาติฝ่ายหญิงสะท้อนว่าความเป็นแม่ของแม่ผู้ให้กำเนิดนั้นมีความจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน แต่แม่ผู้ที่เฝ้ารับการอุ้มชูดูแลไม่ใช่แม่ผู้ให้กำเนิดก็ได้ ซึ่งหมายถึงการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่จารีตที่การทำงานนอกบ้านของแม่ก็สามารถแสดงความเป็นแม่ที่ดีได้เช่นเดียวกัน

5.1.4 มายาคติเกี่ยวกับแม่ที่ทำงานนอกบ้าน

ภาระหน้าที่ของผู้หญิงที่เป็นแม่ย่อมไม่ได้มีเพียงแค่เลี้ยงดูลูกเท่านั้นการดูแลคนอื่น ๆ ในครอบครัวก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกับการตัดสินใจให้ย่ายกับน้ำเลี้ยงดูลูกแทนตัวเองโดยที่ตนนั้นต้องออกไปทำงานนอกบ้านและดูแลบ้านอาจเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดให้กับตนเองและลูก ถึงแม้ว่าการตัดสินใจดังกล่าวจะไม่ตรงตามแบบบรรทัดฐานของสังคมที่แม่ต้องเลี้ยงดูลูกด้วยตนเองก็ตาม อย่างที่ Hays (อ้างถึงใน Horwitz & Long, 2005, p. 100) จึงมองว่าแม่ในการทำงานนอกบ้านพวกเธอนั้นต้องปฏิบัติตนให้เต็มศักยภาพสูงสุดในที่ทำงาน แม่ต้องทำตัวให้แตกต่าง ๆ ไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงเมื่ออยู่ในสถานที่ทำงาน จะต้องตั้งใจทำงานอีกทั้งจะต้องไม่ละทิ้งความเป็นแม่ ผู้หญิงจึงต้องพยายามที่จะบูรณาการบทบาทความเป็นแม่และการทำงานนอกบ้าน ผู้วิจัยจึงมองว่าด้วยสถานการณ์ขณะนั้นที่บังคับให้แม่ต้องเลือกระหว่างอุดมการณ์ความเป็นแม่และความอยู่รอด เพื่อออกไปหาเงินเพื่อนำเงินที่ได้มาจุนเจือครอบครัวเป็นสิ่งที่แม่ต้องทำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม่จึงส่งต่อความเป็นแม่ให้กับบุคคลอื่นผ่านปัจจัยทางการเงิน ภายใต้การประกอบสร้างความเป็นแม่ที่ไม่ได้เลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง เป็นการส่งให้คนอื่นกลุ่มหนึ่งดูแล เช่น ยาย ย่า พี่ ป้า น้า อา หรือญาติฝ่ายหญิง เป็นต้น

ตัวอย่างของ 1 ใน 5 ของกรณีศึกษาซึ่งได้ให้ข้อมูลว่าไม่ได้เลี้ยงดูลูกด้วยตนเองแต่ให้ย่ายกับน้ำ (แม่และน้องสาวของแม่ตัว) เป็นผู้ดูแล ตนมีหน้าที่หาเงินเลี้ยงดูครอบครัว ทั้งฝั่งพ่อแม่สามีและแม่ของตนเองด้วย กรณีดังกล่าวไม่ได้เป็นเรื่องใหม่ของสังคมแต่เป็นเรื่องที่สามารถพบเห็นได้ในยุคสมัยทุนนิยมที่ทุกคนต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดูลูกในตอนที่เด็ก ๆ ตั้งแต่วัยสามสี่ขวบถึงสิบขวบอายุได้ 10 เดือนเมื่อตนเองแต่งงานออกไปอยู่กับสามีสิ่งที่ตนต้องรับผิดชอบอีกอย่างหนึ่งก็คือพ่อแม่สามีในวัยชรา ทำให้แม่ตัวตัดสินใจนำลูกไปฝากเลี้ยงกับยายและน้า (แม่และน้องสาวของแม่ตัว) ซึ่งเป็นเครือญาติฝ่ายหญิงที่พร้อมที่จะเลี้ยงดู กรณีศึกษาแม่ตัวเป็นการย้ำให้เห็นถึงระบบเครือญาติของสังคมไทยภาคเหนือที่ให้การสนับสนุน อุ้มชู ดูแลกันในเรื่องระหว่างเครือญาติจึงเป็นศักยภาพอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงไทยภาคเหนือสามารถต่อรองบทบาทความเป็นแม่ระหว่างพื้นที่ในบ้านและพื้นที่นอกบ้านได้ อีกทั้งความเป็นแม่ของผู้หญิงไทยได้มีเฉพาะแม่ที่เป็นผู้ให้กำเนิดเท่านั้นแต่ยังหมายรวมผู้หญิงหรือบุคคลอื่น ๆ ที่เข้ามาทำหน้าที่แม่ด้วย ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ (2536 อ้างถึงใน อุไร ไชยเสน และสมสุข หินวิมาน, 2561, น. 60) “ความเป็นแม่” เป็นเรื่อง ของสังคมยิ่งกว่าจะเป็นเรื่องของทางชีวภาพ หมายถึงผู้หญิงที่ไม่ได้เป็นผู้ให้กำเนิด หรือผู้หญิงที่ไม่ได้มีลูกก็ยังสามารถเป็นแม่ทางสังคมได้

มายาคติในสังคมไทยที่ไม่สามารถก้าวข้ามความเป็นแม่ที่ แม่ต้องออกไปทำงานแต่ไม่ได้ทำหน้าที่ของแม่ได้นักและถูกตราหน้าว่าเป็นแม่ที่ไม่ดี อย่างในละคร เรื่องอีสา รวีช่วงโชติ ที่ชีวิตการทำงานของสา ผู้เป็นแม่แต่ต้องละทิ้งลูกเพื่อออกไปทำงานนอกบ้าน มีความสามารถ ทำงาน

แก่ แต่กลับไม่ได้รับการยอมรับจากลูกหรือจากคนรอบข้าง เพราะไม่ได้ทำหน้าที่แม่ตั้งแต่แรกถึงแม่จะส่งเงินให้ใช้หรือเลี้ยงดูลูกก็ตาม แต่เมื่อสากลับมาเป็นแม่ดั้งเดิม กลับมาอยู่บ้านดูแลลูก จะได้รับการยอมรับจากลูกและคนรอบข้าง (อุไร ไชยเสน และสมสุข หินวิมาน, 2561, น. 65) มายาคติดังกล่าวเป็นการผลิตซ้ำความเป็นผู้หญิงดีผู้หญิงไม่ดีในสังคมไทยที่เมื่อเป็นแม่แล้วจะต้องดูแลลูกถึงแม้จะหาเงินได้ขนาดไหนก็ไม่สามารถทดแทนความเป็นแม่ได้ แต่ในกรณีศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยจะเห็นได้ว่าแม่ได้ต่อรองกับมายาคติดังกล่าวโดยที่แม่สามารถแสดงความเป็นแม่ได้ผ่านทรัพยากรการเงินที่แม่ใช้เลี้ยงดูลูก ส่งเสียให้ลูกได้เรียนหนังสือการที่แม่ออกไปทำงานนอกบ้านแม่ก็ยังสามารถที่จะเป็นแม่ที่ดีได้

จากอคติมายาคติเกี่ยวกับแม่ที่ไม่ได้เลี้ยงลูกด้วยตัวเองแสดงให้เห็นถึงความเป็นแม่ที่ไม่ได้รับการยอมรับถึงแม้ว่าจะส่งเสียลูกด้วยปัจจัยทางการเงินหรือมีเงินแค่ไหนก็ตาม แต่ในทางกลับกันผลการศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยในครั้งนี้กลับพบว่า แม่ไม่สามารถอยู่บ้านเลี้ยงลูกได้ทั้งวันเนื่องจากสถานการณ์ที่บีบคั้นจากสามีเสียชีวิต แม่ต้องรับภาระในการเลี้ยงดูพ่อแม่สามีและพ่อแม่ตนเองอีกทั้งลูกอีก 1 คน ทำให้ไม่สามารถเป็นไปตามอุดมคติความเป็นแม่ได้ ดังงานวิจัยของ ชุตินาโสมรัตนานนท์ (2555) กล่าวถึงขั้นตอนการรับรู้โลกแห่งความจริงหรือการเผชิญสถานการณ์ เนื่องจากภาพความเป็นแม่ในอุดมคติที่เกิดขึ้นก่อน เมื่อเปรียบเทียบกับความเป็นแม่ในสถานการณ์จริง ผู้เป็นส่วนใหญ่มักพบว่ามี ความแตกต่างกันทั้งความรู้สึก การปฏิบัติตัว หรือสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ อาจด้วยเงื่อนไขทางสังคมและ วัฒนธรรมต่างๆที่ผู้เป็นแม่ไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้นามาสู่การไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่แม่ได้อย่างตั้งใจ

แม่หลายคนให้เหตุผลว่าที่ยังคงทำงานอยู่เพราะอยากมีรายได้เพื่อใช้จ่ายส่วนตัวและแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัว เนื่องจากการมีลูกหมายถึงการมีรายจ่ายที่เพิ่มมากขึ้น และในอนาคต ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ อีก การทำงานของตนจะสามารถช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเหล่านั้นได้ไม่มากนักนี่ยังนอกจากนี้บางคนยังต้องการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่างๆ ของพ่อแม่สูงวัยของตัวเอง อยากส่งเงินกลับไปให้พ่อแม่ของตัวเอง หรือดูแลค่าใช้จ่ายเรื่องประกันสุขภาพหรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ ของพ่อแม่ตัวเองด้วย (มนสิการ กาญจนะจิตร และคณะ, 2562, น. 108) ดังนั้นความเป็นจริงกับมายาคติบางครั้งกลับสวนทางกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อย่างกับเรื่องแม่กับการทำงานนอกบ้าน ที่ซึ่งแม่ไม่ได้ปฏิบัติตามจารีตของความเป็นแม่ที่ต้องเลี้ยงดูและใส่ใจลูกแต่แม่ก็ยังคงมีความรับผิดชอบด้วยการเลี้ยงดูด้วยปัจจัยทางการเงินซึ่งนั่นคือศักยภาพอย่างหนึ่งของแม่ที่ทำให้ลูกได้

5.1.5 ทางออกของแม่คือบุคคลในครอบครัว

สืบเนื่องจากประเด็นที่แม่ทำงานนอกบ้าน ผู้วิจัยได้ค้นพบว่าแม่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นแม่ได้ตลอดเวลาเนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม เงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้

แม่จะต้องหาทางออกในการดูแลลูกโดยมักจะหาวิธีในการฝากลูกไว้กับบุคคลในครอบครัว เช่น ญาติผู้ใหญ่ พี่ น้อง ที่แม่สามารถพึ่งพาและไว้วางใจได้ การขอความช่วยเหลือชั่วคราวในขณะที่ตนต้องออกไปทำงานนอกบ้าน โดยแม่จะมีหน้าที่ที่จำเป็นอย่างแน่นอนคือหาเงินเพื่อจุนเจือครอบครัว แต่ก็ไม่มีสิ่งที่จะดูแลลูกด้วย ในช่วงเช้าก่อนไปทำงานและตอนเย็นหลังเลิกงาน ในขณะที่แม่บางคนมีหน้าที่ในการดูแลจนไม่สามารถมีเวลาให้ลูกได้ทุกวันจึงฝากลูกไว้ส่วนตัวเองนั้นก็แสดงความรับผิดชอบด้วยการส่งเงินให้ลูกใช้ หรือเลือกที่จะส่งลูกเข้าสถานรับเลี้ยงเด็กในขณะที่ตนต้องทำงาน

การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่ต้องผูกติดกับการทำงานนอกบ้านอาจไม่ได้ตรงกับความเป็นแม่ในอุดมคติที่ต้องดูแลบ้านดูแลลูกต้องเสียสละทุกอย่างเพื่อครอบครัวและลูก แต่การออกไปทำงานนอกบ้านของผู้หญิงจึงเป็นการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่อย่างหนึ่งโดยการดูแลเป็นตัวเงิน คอยขับเคลื่อนให้การดูแลลูกดำเนินต่อไปโดยต้องได้รับการสนับสนุนจากบุคคลที่ไว้วางใจได้ในครอบครัว ในสังคมไทยภาคเหนือเป็นสังคมแห่งเครือญาติที่จะช่วยกันดูแลและสนับสนุนกันในครอบครัว ดังที่นักสตรีนิยมประเทศโลกที่สาม (อ้างถึงในเพชรสาคร สมพงษ์บุตรขัน, 2554) อธิบายถึงความเป็นแม่ที่มีได้ถึง 4 ประเภทได้แก่ 1. แม่โดยสายเลือด (Blood mother) คือแม่ผู้ให้กำเนิดลูก 2. แม่ที่ช่วยดูแลลูก (Othermother) คือแม่ที่ช่วยเลี้ยงดูลูกของคนอื่นซึ่งในที่นี้พบเห็นมากในระบบเครือญาติของไทย ที่มีสมาชิกในครอบครัวผู้หญิงในครอบครัวเช่น ย่า ป้า น้า อาจจะช่วยกันดูแลเด็กๆในบ้านด้วย 3. แม่ของชุมชน (Community Othermother) คือแม่ที่เป็นเสมือนศูนย์กลางของชุมชน เป็นแม่ที่คอยสนับสนุน และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน 4. คือแม่แห่งจิตวิญญาณ (Spiritual Mother) คือแม่ที่เป็นผู้นำพาผู้คนในสังคมไปสู่การมีชีวิตอันประเสริฐ และสันติภาพ ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งแม่ในทางโลก และแม่ในทางธรรม แม่ทั้ง 4 ประเภทจากนักสตรีนิยมประเทศโลกที่สามที่ได้ยกตัวอย่างจากแม่ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งยังรวมไปถึงสังคมไทยภาคเหนือในสังคมเครือญาติที่ไม่เพียงมีแต่แม่ผู้ให้กำเนิดเท่านั้นที่คอยดูแลและเลี้ยงดูลูก แต่ยังมีบุคคลในครอบครัวที่เป็นหญิงคนอื่น ๆ คอยสนับสนุนคอยดูแลลูกร่วมกัน หรือในยามที่แม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน แม่ทั้ง 5 คนที่มีภาระหน้าที่ที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหาเงินมาคอยจุนเจือครอบครัวจึงต้องอาศัยแม่ที่ช่วยดูแลลูกคือบุคคลในครอบครัวที่เป็นผู้หญิงอย่างที่ได้ให้ข้อมูลอันได้แก่ ย่า ยาย ป้า น้า อา คอยดูแลในยามที่แม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน

การที่แม่ต้องทำงานนอกบ้าน หรือกลายเป็นหัวหน้าครอบครัวโดยไม่ทันตั้งตัวเนื่องจากสามีถึงแก่กรรมหรือหย่าร้างอย่างงานศึกษาของ เกศินี เกิดอนันต์ (2539 อ้างถึงใน จิรนนท์ พิมถาวร, 2557, น. 90-91) ได้ศึกษาเรื่อง การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียวในกรุงเทพมหานคร พบว่า ภายหลังการหย่าร้างหรือสามีถึงแก่กรรม มารดาส่วนใหญ่พาบุตรย้ายกลับไป

อยู่กับครอบครัวเดิมของตน โดยสมาชิกคนอื่นในครอบครัวเดิมที่อบอุ่นและมีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูได้ร่วมกับมารดา

สิ่งที่ขาดไปไม่ได้ของความเป็นแม่ในสังคมปัจจุบันคือความช่วยเหลือของบุคคลในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่ครอบครัวในต่างจังหวัดหรือในพื้นที่ศึกษาคือภาคเหนือส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวขยายที่มีปู่ ย่า ตา ยาย หรือพี่น้องอาศัยอยู่ร่วมกัน แม้ทุกคนที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านจะต้องฝากลูกไว้กับญาติผู้ใหญ่ พี่ น้อง บุคคลในครอบครัวที่สามารถช่วยเหลือดูลูกในขณะที่ตนออกไปทำงานได้ หรือแม้กระทั่งการส่งลูกเข้าสถานรับเลี้ยงเด็กก็เป็นทางออกอย่างหนึ่งของแม่ เพราะฉะนั้นปัจจัยทางด้านครอบครัวและเศรษฐกิจจึงสำคัญในการดำรงชีวิตและต่อรองความเป็นแม่ในยุคสมัยที่ผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้านเฉกเช่นเดียวกับผู้ชาย ประเด็นที่พบหลังจากศึกษาเรื่องการฝากลูกไว้กับบุคคลอื่นนั้นคือความเป็นแม่ ที่ไม่ได้มีความจำเป็นจะต้องเป็นแม่โดยกำเนิดเท่านั้น แต่บุคคลอื่นที่ไม่ได้เป็นแม่ผู้ให้กำเนิดก็สามารถให้การดูแลเด็กเปรียบเสมือนลูกได้เช่นเดียวกัน จะเห็นได้จากการที่แม่ต้องไปทำงานนอกบ้านและฝากลูกไว้กับญาติฝ่ายหญิงของตน ที่สามารถให้การช่วยเหลือในการดูแลลูกแทนตน ในยามที่ตนต้องออกไปทำงานนอกบ้าน แสดงให้เห็นถึงความเป็นแม่ที่ประกอบสร้างขึ้นจากประสบการณ์ของผู้หญิงที่สามารถเลี้ยงดูเด็กเปรียบเสมือนแม่ที่แท้จริงได้ ดังนั้น ความเป็นแม่ในที่นี้จึงเป็นการประกอบสร้างขึ้นจากประสบการณ์ของผู้หญิงที่สามารถเลี้ยงดูเด็กได้เช่นเดียวกัน

5.1.6. การเป็นแม่ที่เลี้ยงลูกคนเดียว

ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งของการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่คือการเป็นแม่ที่เลี้ยงลูกคนเดียว ผลของการศึกษาที่ได้จากการศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยทั้ง 5 คน มีแม่จำนวน 3 คนที่ต้องจบชีวิตคู่ลงเนื่องจากสามีเสียชีวิต ทำให้แม่กลายเป็นแม่ที่เลี้ยงลูกคนเดียว จากกรณีศึกษาแม่จำนวน 2 ใน 3 คนเป็นผู้หญิงที่เสียหัวหน้าครอบครัว (สามี) ไปตั้งแต่ลูกยังเล็ก และอีก 1 ใน 3 คนสามีเสียชีวิตไปในขณะที่ลูกโตและเลี้ยงดูตัวเองได้แล้วจึงไม่ได้มีปัญหาเรื่องความเป็นอยู่และการดูแลลูกเพียงลำพัง บริบทความแตกต่างด้านชีวิตครอบครัว เป็นส่วนหนึ่งของการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

แต่ถึงอย่างนั้นแล้วในสังคมไทย ผู้หญิงยังคงถูกคาดหวังให้เป็นผู้ดูแลลูกรับผิดชอบงานต่าง ๆ ภายในบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องรับผิดชอบการเป็นหัวหน้าครอบครัวแทนสามี บทบาทในการทำงานนอกบ้านและการดูแลบ้านจึงตกเป็นของแม่ทั้งหมด ซึ่งแม่ทั้งสามคนที่เป็นแม่ที่เลี้ยงลูกคนเดียว ในกรณีศึกษาต่างยอมรับในความคาดหวังของสังคมเมื่อสามีเสียชีวิตผู้เป็นแม่จะต้องรับผิดชอบงานทุกอย่างด้วยตนเองเพียงลำพัง ตัวอย่างกรณี แม่พลอยและแม่ตัว ที่สามีเสียชีวิตตั้งแต่ลูกยังเล็ก ภาระการหาเงินอีกทั้งการทำงานบ้าน การเลี้ยงดูลูกจึงตกเป็นของแม่ กรณีดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงผู้หญิงที่ต้องต่อรองกับสถานการณ์ที่ไม่คาดฝันคือการที่สามีเสียชีวิตทำให้แม่จะต้องรับ

บทบาทเป็นทั้งพ่อและแม่ในเวลาเดียวกัน ดังที่ มาลี จิรวัฒนานนท์ (2545, p. 7) ได้กล่าวถึงความเป็นแม่ที่เลี้ยงลูกคนเดียวที่ต้องประสบกับความยุ่งยากทางสังคม ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดในครอบครัว อีกทั้งยังเป็นหัวหน้าครอบครัวรวมถึงการเลี้ยงลูกเพียงลำพังอีกด้วย ทางออกของแม่จึงเป็นบุคคลในครอบครัว การได้รับความช่วยเหลือจากคนในครอบครัว เช่นแม่และพี่สาวของตนเป็นผู้ดูแลลูกในยามที่ตนต้องออกไปทำงานนอกบ้าน

จะเห็นได้ว่าขณะที่แม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านสิ่งที่ขาดไม่ได้เลยคือการที่จะมีคนมาดูแลลูกในยามที่ตนไม่อยู่ นั่นคือเครือญาติฝ่ายหญิงอีกเช่นกัน ดังนั้นความคาดหวังของสังคมที่ให้ผู้หญิงต้องเป็นผู้ที่ดูแลลูก ดูแลบ้าน ดังนั้นสิ่งสำคัญของผู้หญิงที่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวคือความช่วยเหลือจากบุคคลในครอบครัว ทั้งคำแนะนำจากผู้ใหญ่ในการดูแลลูกและการช่วยรับเลี้ยงลูกในเวลาแม่ต้องออกไปทำงาน เช่นเดียวกันกับแม่ตัวที่ต้องอาศัยบุคคลในครอบครัวให้ช่วยเลี้ยงดูลูกเนื่องจากตนต้องดูแลพ่อแม่สามี อีกทั้ง ต้องหาเลี้ยงชีพด้วยการรับจ้างเพื่อส่งเงินให้ลูกใช้ ดังนั้นการเป็นแม่ที่เลี้ยงลูกคนเดียวจึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิต โดยเฉพาะด้านจิตใจ การประคับประคองครอบครัวต่อไปหลังจากที่สามีเสียชีวิตเป็นสิ่งที่ยากลำบากของผู้หญิง แต่เมื่อผู้หญิงได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลในครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่แม่ได้รับประโยชน์และแบ่งเบาภาระในส่วนของการดูแลลูกไปได้ โดยที่แม่ได้ทำหน้าที่ความเป็นแม่ที่ดีผ่านปัจจัยทางการเงินที่แม่ออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อจุนเจือครอบครัว

การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ภายใต้บริบทเศรษฐกิจสังคมในปัจจุบันที่แม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น เพื่อหาเงินมาจุนเจือครอบครัว แม่อาจไม่ได้ทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกในบ้านแบบเต็มเวลา แต่แม่ใช้อำนาจทางการเงินเป็นสิ่งที่ต่อรองกับความเป็นแม่ในอุดมคติ แม่ผู้ให้กำเนิดไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้เลี้ยงดูลูกตลอดเวลา ในทางกลับกันคนที่ดูแลลูกไม่จำเป็นจะต้องเป็นแม่ผู้ให้กำเนิดในสังคมไทยผู้หญิงสามารถโอรับความเป็นแม่และสามารถเลี้ยงดูเด็กได้ดีเช่นกัน ความยืดหยุ่นระหว่างความเป็นแม่นี้แสดงให้เห็นถึงการเปิดกว้างเรื่องความเป็นแม่ในอุดมคติกับความเป็นจริงแต่แม่กล้าที่จะต่อรองกับอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่แม่ต้องออกไปหาเงินเพื่อจุนเจือครอบครัวและเป็นอีกหนทางหนึ่งในการดูแลลูกที่ดีได้เช่นกันถึงแม้ว่าแม่จะไม่ได้ดูแลลูกเต็มเวลาแต่แม่ก็สามารถจัดสรรเวลาและจัดสรรทรัพยากรที่แม่มีอยู่ทั้งทรัพยากรด้านการเงินและทรัพยากรบุคคล และอื่น ๆ ในการดูแลลูกได้เช่นเดียวกัน

5.2 การส่งเสริมการรับรู้เรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูก

การดูแลลูกให้เป็นไปตามที่สังคมคาดหวังเป็นสิ่งทีพ่อแม่ทุกคนให้ความสำคัญในการเลี้ยงดูลูก การสังเกตพฤติกรรมของลูกจึงเป็นสิ่งที่พ่อแม่ทุกคนต้องทำ พ่อแม่จึงต้องสังเกตพฤติกรรมของลูก

ตั้งแต่เล็ก ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกกับแม่ทั้ง 5 คน ผลการศึกษาที่ได้ก็มีความแตกต่างกันไม่มากนัก แต่สิ่งที่พบจากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาวิจัยเรื่องแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยเป็นประเด็นการสังสมการรับรู้เรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูก ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม่ทั้ง 5 คนให้ข้อมูลว่าตนได้สังเกตพฤติกรรมของลูกตั้งแต่ลูกเป็นเด็กโดยการตั้งข้อสังเกตในพฤติกรรมของลูก เช่น การเล่นผ้า การไม่ชอบเล่นกับผู้ชาย การหลีกเลี่ยงการเล่นกีฬาของผู้ชาย หรือการคบเพื่อน เป็นต้น

5.2.1 “เด็กผู้ชายเรียบร้อย” สัญญาณที่ทำให้แม่รับรู้

แม่แต่ละคนเมื่อมีลูกเป็นผู้ชายก็ไม่เคยคิดว่าลูกของตนจะเป็นกะเทยเพราะแม่ทุกคนที่เป็นกรณีศึกษาให้เหตุผลว่าแม่ทุกคนเลี้ยงดูลูกตามเพศกำเนิดเมื่อลูกเป็นผู้ชายก็จะสอนลูกให้เป็นผู้ชาย แต่งตัวให้ลูกเป็นผู้ชาย ชื้อของเล่นแบบเด็กผู้ชายให้ลูก สิ่งสำคัญที่สุดคือการสังเกตพฤติกรรมของลูก อย่างแรกที่แม่ทุกคนเห็นคือการทำลูกเป็น “เด็กผู้ชายเรียบร้อย” การเป็นเด็กผู้ชายเรียบร้อยนำมาสู่ความสงสัยในเพศสถานะของลูกซึ่งเมื่อลูกเป็นเด็กแม่ก็ยังไม่ได้ตัดสินใจว่าลูกจะเป็นกะเทยหรือไม่ แต่แม่เพียงสงสัยเท่านั้น

เด็กผู้ชายเรียบร้อยที่แม่เห็นอาจเป็นสิ่งที่ทำให้พ่อแม่กังวลใจว่าลูกชายของตนนั้นอยู่ในโอวาท ไม่ดี ไม่ซน เลี้ยงง่าย การวางใจต่อความประพฤติที่ดีของลูกเป็นการคลายความกังวลใจของแม่ที่ลูกเป็นเด็กเรียบร้อยแต่ก็ไม่ได้คิดว่าลูกจะเป็นกะเทยซึ่งแม่ 3 คน คือแม่ดาว แม่พิศ และแม่พลอย ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความเป็นเด็กผู้ชายเรียบร้อยของลูกในวัยเด็กซึ่งแม่ก็ยังไม่ได้ตัดสินใจเรื่องเพศของลูก ผู้วิจัยพบว่า แม่มีเพียงความสงสัยแต่ยังไม่ตัดสินใจว่าลูกเป็นกะเทยหรือไม่ การเป็นกะเทยยังไม่ได้มีความชัดเจนตั้งแต่ลูกอยู่ในวัยเด็กเนื่องจากแม่แต่ละคนยังคงไม่ได้ตัดสินใจอย่างชัดเจนว่าพฤติกรรมการเป็น “เด็กผู้ชายเรียบร้อย” ของลูกจะทำให้ลูกเป็นกะเทย อย่างกับที่แม่มักจะพูดว่า “ตอนเด็ก ๆ แม่ไม่คิดว่าลูกแม่จะเป็นกะเทย” การที่ลูกยังอยู่ในวัยเด็กซึ่งถูกเลี้ยงดูโดยแม่ หรือคนในครอบครัวที่เป็นผู้หญิง อย่างที่ Silverstein & Rashbaum (1994 อ้างถึงใน O'Reilly, 2004, p. 167) กล่าวว่า ค่านิยมในสังคมเชื่อว่าเด็กผู้ชายจะต้องถูกลบออกจากอิทธิพลของแม่ของเขาเพื่อที่จะหนีจากการปนเปื้อนของความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับแม่ ซึ่งเชื่อว่าจะ “ความเป็นผู้หญิงจะทำให้เด็กผู้ชายเป็นเด็ก ทำให้เขานุ่มนวล อ่อนแอ พึ่งพาอาศัย การสละสายใยความรักของแม่ทำให้เด็กชายเติบโตเป็นผู้ชาย คำกล่าวนี้เป็นค่านิยมในสังคมที่มองว่าเมื่อลูกชายอยู่กับแม่มากเกินไปจะทำให้นิสัยของลูกเป็นเด็กผู้ชายเรียบร้อย นุ่มนวล

แม่ได้มีความกังวลใจถึงการที่ไม่สามารถดูแลลูกได้อย่างเต็มที่เนื่องจากมีภาระที่ต้องทำงานนอกบ้าน ทำให้แม่ต้องฝากลูกไว้กับบุคคลอื่น โดยเฉพาะญาติฝ่ายหญิง ผู้วิจัยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของลูก โดยแม่จะให้ข้อมูล การที่ลูกเป็นผู้ชายแล้วบุคคลรอบข้างเป็นผู้หญิง

ทำให้แม่รู้สึกว่าการที่ลูกอยู่กับผู้หญิงมากเกินไปจะทำให้ลูกมีพฤติกรรมที่โน้มเอียงจากชายเป็นหญิง เป็นสิ่งที่แม่ได้ตระหนักถึงการที่ไม่ได้ดูแลลูกด้วยตนเองโดยการฝากลูกไว้กับญาติที่เป็นผู้หญิงจึงได้กล่าวถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการที่ลูกเป็นกะเทยความคิดเห็นส่วนตัวของแม่ แต่ในทางกลับกันเป็นการเชื่อมโยงไปถึงแม่ที่ให้ข้อมูลว่ามีลูกเป็นเด็กชุน การเป็นเด็กผู้ชายที่ดื้อและซนทำให้แม่ไม่ได้มีความสงสัยในตัวลูก

แม่พิศได้เล่าเรื่องลูกคนเล็กของตนและแม่หล้าได้ให้ข้อมูลว่าลูกดื้อเหมือนเด็กผู้ชายทั่วไปและเล่นกับเด็กผู้ชายจึงคล้ายกังวลไปเลยว่าลูกของตนนั้นไม่ได้เป็นกะเทย นั้นแสดงให้เห็นว่า ณ ขณะนั้น แม่ยังคงมองว่าลูกยังเป็นเด็กผู้ชายซึ่งแม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและนิสัยของลูกเกี่ยวกับความดื้อซนที่เป็นลักษณะนิสัยของเด็กผู้ชาย ตามที่ Bowlby (อ้างถึงใน McGuire, 1991, p. 143-146) กล่าวถึงพฤติกรรมของเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายที่มีความแตกต่างกันว่า แม่มีแนวโน้มที่จะรับรู้ว่าคุณผู้หญิงมีความสามารถน้อยกว่า หรือมีความต้องการการปกป้องดูแลอีกทั้งการส่งเสริมสนับสนุน และการดูแลอย่างใกล้ชิด อีกทั้งในแนวทางเดียวกันนักพฤติกรรมนิยมยังให้ความสำคัญในเรื่องความแตกต่างในการเรียนรู้พฤติกรรมของเด็กซึ่งกล่าวว่าเด็กหญิงต้องการการดูแลเอาใจใส่มากกว่าเด็กผู้ชาย เด็กทั้งสองเพศมีการแต่งกาย การละเล่นและของเล่นที่แตกต่างกันตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งของเล่นของเด็กผู้ชายจะมีความแข็งแรงมากกว่าของเด็กผู้หญิง ในวัยเด็กแม่หลายคนจึงยังไม่สามารถระบุได้ว่าลูกของตนนั้นเป็นกะเทย

จากแนวคิดของ Bowlby (อ้างถึงใน McGuire, 1991: 143-146) ที่กล่าวถึงพฤติกรรมของเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงซึ่งมีความแตกต่างกันคือเด็กผู้ชายจะมีพฤติกรรมที่แข็งกร้าว ดุดัน และผู้หญิงจะมีนิสัยที่อ่อนโยน แต่เมื่อเด็กผู้ชายจากการที่แม่ให้ข้อมูลจากการศึกษานี้มีพฤติกรรมที่สลับซับซ้อนคือเป็นเด็กผู้ชายเรียบร้อย ทำให้แม่เกิดความสงสัยในพฤติกรรมของลูก แต่พฤติกรรมของลูกที่เป็นเด็กผู้ชายเรียบร้อยไม่ดื้อไม่ซนก็ยังไม่ได้เป็นสิ่งที่ทำให้แม่ตัดสินใจได้ว่าลูกเป็นกะเทยหรือไม่ แต่เป็นสิ่งที่ทำให้แม่วางใจว่าลูกไม่ได้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนในด้านอื่น ๆ เช่น ออกไปเถรนอกบ้าน เป็นต้น อีกทั้งยังให้เหตุผลว่า ความสบายใจของการเป็นแม่คือการที่ลูกเติบโตไปเป็นคนดีของสังคมย่อมเป็นสิ่งที่แม่ทุกคนประสบความสำเร็จในการเป็นแม่ การเป็นเด็กผู้ชายเรียบร้อยจึงเป็นสัญญาณที่ดีในการที่ลูกของแม่จะเติบโตไปเป็นคนดีของสังคม

การเป็น “เด็กผู้ชายเรียบร้อย” เป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในการเลี้ยงดูลูกอย่างหนึ่งที่แม่มองว่าการเป็นเด็กผู้ชายเรียบร้อยเป็นพฤติกรรมในเชิงบวก การที่ลูกเรียบร้อยไม่ได้เป็นสิ่งที่ผิด อีกทั้งไม่สามารถตัดสินใจได้ทันทีว่าลูกเป็นกะเทยหรือไม่ แต่การเป็นเด็กผู้ชายเรียบร้อยเป็นมุมมองอีกด้านหนึ่งในการสังเกตรับรู้เรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูก

และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลต่อปฏิกิริยาของแม่ในการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก ที่ไม่ได้ตกใจหรือผิดหวัง จึงเป็นการค่อย ๆ สังเกตการรับรู้พฤติกรรมของลูกทีละเล็กทีละน้อย

5.2.2 ความสงสัยเรื่องเพศสถานะของลูก

การตั้งคำถามกับตัวเองของแม่ต่อพฤติกรรมของลูกสืบเนื่องจากการเป็นเด็กผู้ชายเรียบร้อยของลูก ถึงแม้ว่าจะยังตัดสินใจเกี่ยวกับการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกแต่ก่อให้เกิด “ความสงสัยในเพศสถานะและเพศวิถีของลูก” ในความเป็นจริงแล้วแม่คือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับลูกมากที่สุดที่มองเห็นพัฒนาการของลูกตั้งแต่เป็นเด็กทารกแบบเบาะ จนกระทั่งเติบโตใหญ่ แม่ต้องใช้การสังเกตพฤติกรรมของลูกทั้งการเดิน การนั่ง การพูด หรือแม้แต่เสื้อผ้าที่ลูกชอบใส่ เป็นการบ่งบอกถึงเพศสถานะและเพศวิถีของลูก เมื่อแม่เลี้ยงดูลูกเหมือนกันตามความคาดหวังของสังคม แต่กลับมีเหตุการณ์ที่ทำให้แม่ฉุกฉุคหรือสงสัยในตัวลูกแม่ทั้ง 5 คนที่เป็นกรณีศึกษาก็มีเหตุการณ์ในการที่แม่เริ่มตั้งคำถามกับตัวเองเกี่ยวกับเพศสถานะและเพศวิถีของลูก ดังที่ Rich (1995, p. 205) กล่าวถึงความกลัวของแม่ที่กลัวว่าลูกเป็นชายรักชาย กล่าวว่า ผู้หญิงยังคงมีความกลัว ว่าความเข้มงวดของตนและอิทธิพลของความเป็นแม่ที่จะทำให้ลูกชายกลายเป็นชายรักชายนั้นยังคงหลอกลอนผู้หญิงมาตลอด ซึ่งผู้หญิงไม่ได้กล่าวโทษการรักเพศเดียวกัน บางทีอาจเป็นเพราะอำนาจของปิตาธิปไตยนั่นเองที่ยังคงถูกสังคมมองว่าเป็นสิ่งดีสำหรับเด็กผู้ชายเพื่อที่จะสามารถเติบโตไปเป็น “ชายแท้”

ในชั้นแห่งความสงสัยนี้แม่มีความกระอักกระอ่วนใจซึ่งไม่ได้ถามลูกไปตรง ๆ ในพฤติกรรมที่แม่สังเกตได้ ความสงสัยนี้เป็นความในใจที่แม่เก็บไว้ก่อนที่ลูกจะเปิดเผยตัวตนทางเพศ ซึ่ง Rich (1995) ได้กล่าวถึงความกังวลใจของผู้หญิงนี้ว่า ผู้หญิงที่เป็นแม่ยังคงกลัวการเกิดความแปลกแยกขึ้นกับลูกที่เป็นผู้ชายจากความเป็นอยู่ของเขา ความกลัวดังกล่าวนี้จึงยังคงหยั่งลึกลงไปในจิตใจของผู้หญิง (Rich, 1995, p. 205) จากคำกล่าวของ Rich เกี่ยวกับความกลัวของผู้หญิงในการที่ลูกจะเป็นคนรักเพศเดียวกัน เมื่อนำมาวิเคราะห์กับผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาแม่ทั้ง 5 คนนี้ เนื่องจากความเป็นแม่ในอุดมคติที่กำหนดความเป็นแม่ ที่มองว่าความเป็นผู้หญิงของแม่จะทำให้ลูกชายนั่นเป็นคนรักเพศเดียวกัน ความกลัวดังกล่าวจึงฝังอยู่ในใจลึก ๆ ของแม่ทำให้แม่เกิดความสงสัยในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกและไม่สามารถพูดออกมาตรง ๆ ได้จึงเกิดภาวะแห่งความกังวลใจของแม่ที่ไม่กล้าพูดกับลูกหรือคนรอบข้างโดยตรงก่อนที่ลูกจะเปิดเผยตัวตนทางเพศ

ความสงสัยในพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่ทำให้แม่แต่ละคนฉุกฉุคและสงสัย อาทิ เช่น การละเล่นของลูกซึ่งเป็นเด็กผู้ชายแต่กลับไม่ชอบเล่นกีฬาสำหรับผู้ชาย เช่น ฟุตบอล อีกทั้งยังชอบเล่นกีฬาหรือการละเล่นแบบผู้หญิงเช่น การกระโดดหนังยางเป็นต้น การปฏิเสธที่จะเล่นกับเพื่อนผู้ชายเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่แม่ตั้งคำถามเรื่องเพศของลูก ดังตัวอย่าง แม่พลอยเล่าว่าลูกไม่ชอบเล่นกับผู้ชาย ประเด็นเรื่องการคบเพื่อน แม่ดาวก็สังเกตพฤติกรรมของลูกในการคบเพื่อนเช่นกัน ซึ่งลูกคบแต่

เพื่อนผู้หญิงไม่มีเพื่อนผู้ชายไม่ชอบเล่นกีฬาหนัก ๆ และอีกอย่างหนึ่งคือการมีเพื่อนกะเทยที่โรงเรียน แม่ดาวสังเกตเมื่อไปรับลูกที่โรงเรียนจะเห็นลูกอยู่กับเพื่อนที่เป็นกะเทยอีกคน จึงทำให้เกิดความสงสัยว่าลูกจะเป็นกะเทย การที่แม่จะรับรู้ผ่านการละเล่นของลูก การไม่ชอบเล่นกีฬาอีกทั้งไม่ชอบเล่นกีฬาที่รุนแรงแบบผู้ชาย อีกทั้งการคบเพื่อนเป็นสิ่งที่แม่สามารถสังเกตได้ เมื่อลูกคบเพื่อนผู้หญิง เช่นเดียวกันกับ แม่หล้าได้ให้ข้อมูลว่าแถวบ้านมีเด็กผู้ชายเยอะพอ ๆ กับเด็กผู้หญิงในหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เด็กผู้ชายในหมู่บ้านจะเล่นฟุตบอลแต่ลูกตัวเองกลับเล่นวอลเลย์บอล กระโดดหนังยางกับเด็กผู้หญิงชอบคลุกคลีกับเด็กผู้หญิง และไปไหนมาไหนกับเด็กผู้หญิงตลอด

การเล่นกับเด็กผู้หญิงยังไม่สามารถทำให้แม่ตัดสินใจได้ว่าลูกนั้นเป็นกะเทยหรือไม่ ในกรณีของแม่ตัวซึ่งลูกก็เล่นกับผู้หญิงเหมือนกันแต่แม่ตัวให้ข้อมูลว่าการที่ลูกเล่นกับผู้หญิงแต่ก่อนนั้นตนคิดว่าแถวบ้านไม่มีเด็กผู้ชายมีแต่เด็กผู้หญิงทำให้ไม่ได้ใส่ใจคิดถึงหรือสงสัยในการที่ลูกเล่นกับผู้หญิงแต่ลูกจะมีพฤติกรรมอย่างหนึ่งคือชอบเล่นผ้า โดยเอาผ้าที่อยู่ในบ้านมาพันตัวจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความสงสัยอีกทั้งเชื่อมโยงกับการเล่นกับผู้หญิงจึงเกิดการสังสมการรับรู้พฤติกรรมของลูกในวัยเด็กมากขึ้น

จากแนวคิดของ Rich (1995) ที่กล่าวถึงเรื่องความกลัวของแม่ที่กลัวว่าลูกของตนจะเป็นกะเทยซึ่งจากการศึกษาแม่ทั้ง 5 คน แม่เพียงตั้งคำถามกับพฤติกรรมของลูกที่ไม่เหมือนกับเด็กผู้ชายทั่ว ๆ ไปโดยแม่จะยกตัวอย่างการละเล่นของลูกในวัยเด็กเนื่องจากการละเล่นของเด็กผู้ชายมักจะเป็นการละเล่นที่รุนแรง เช่น การเล่นฟุตบอล เป็นต้น ซึ่งแม่แต่ละคนจะให้ข้อมูลว่าลูกจะไม่ชอบเล่นอะไรที่รุนแรง ชอบเล่นกับผู้หญิงจึงเป็นสิ่งที่ทำให้แม่เกิดความสงสัยในตัวลูกว่าเมื่อลูกชายปฎิเสธที่จะเล่นแบบผู้ชายนั้นคือสาเหตุที่จะทำให้ลูกเป็นกะเทยหรือไม่ แม่จึงเป็นผู้ที่ตั้งคำถามและสงสัยในพฤติกรรมของลูกเนื่องจากแม่มีความสำคัญในการรับผิดชอบเลี้ยงดูลูก ทำให้เด็กมีความใกล้ชิดกับแม่มากกว่า อีกทั้งการตั้งคำถามของ Komarovsky (1953 อ้างถึงใน Tomas, 2001, p. 122) ซึ่งเป็นคนแรก ๆ ที่ตั้งข้อสงสัยถึง ความเสี่ยงของบุตรต่อการกลายเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เด็กมีโอกาที่จะสัมผัสกับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย อีกทั้งยังทำกิจกรรมต่าง ๆ กับแม่และบุคคลรอบข้างที่เป็นผู้หญิง โดยสังเกตได้จากการที่โรงเรียนจะมีผู้ดูแลเลี้ยงดูเด็กที่เป็นผู้หญิง จากการตั้งคำถามของ Komarovsky (1953) ทำให้เห็นถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับตัวลูกเนื่องจากการดูแลของแม่และบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นผู้หญิงจึงไม่แปลกที่แม่จะเกิดความสงสัยและตั้งคำถามในพฤติกรรมของลูก

การสงสัยในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกเป็นสิ่งที่แม่ต้องทำการต่อรอง อัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่มองว่าความเป็นผู้หญิงของแม่จะทำให้ลูกมีพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน การที่แม่สังเกตพฤติกรรมของลูกตั้งแต่เล็กจนโต มีพฤติกรรมหลายอย่างที่ทำให้แม่เกิดความสงสัยในเพศ

สถานะและเพศวิถีของลูก แต่ความสงสัยนี้นำไปสู่ความตระหนักรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเพศสถานะและเพศวิถีของลูก จึงเป็นสิ่งที่แม่ได้ทำการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในการสั่งสมการรับรู้เรื่องเพศและค่อย ๆ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเพศที่แตกต่างของลูก ที่ทำให้แม่ไม่ได้กลัวเกี่ยวกับการที่ลูกเป็นกะเทยแต่แม่เตรียมความพร้อมในการรับมือการเติบโตที่เปลี่ยนแปลงไปของลูก

5.2.3 ความเป็นแม่กับการเติบโตที่เปลี่ยนไปของลูกที่เป็นกะเทย

การเลี้ยงดูลูกตามบริบทแวดล้อมของเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การเลี้ยงดูลูกย่อมมีความแตกต่างกัน แต่ถึงอย่างนั้นแล้วเมื่อลูกเลือกทางเดินชีวิตด้วยการเป็นกะเทย จากการศึกษาแม่ได้เก็บสั่งสมการรับรู้เรื่องเพศของลูกตั้งแต่ยังเด็ก แม้ทุกคนมองเห็นถึงพัฒนาการของลูกตั้งแต่วัยเด็กที่ลูกมีพฤติกรรมต้งตึง อ่อนหวานเหมือนผู้หญิง เช่นการไม่ชอบเล่นกับเด็กผู้ชาย ไม่ชอบเล่นกีฬา รุนแรงแบบผู้ชาย การคบเพื่อนผู้หญิง สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่แม่ได้เก็บสั่งสมจากการสังเกต การพูดคุย นิสัยใจคอของลูก แต่ในตอนเด็กพ่อแม่ทุกคนจะยังไม่คิดว่าลูกของตนจะเป็นกะเทย แต่ในใจลึก ๆ แล้วแม่ก็ได้แต่เพียงสงสัยและยอมรับลูกการเติบโตที่เปลี่ยนแปลงไปของลูกที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของแม่ทั่วไปที่อยากให้ลูกเติบโตไปตามเพศกำเนิด การมองเห็นลูกมีการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจจนถึงด้านร่างกายโดยการข้ามเพศ แม่ซึ่งอยู่ในทุก ๆ ช่วงชีวิตของลูก ผู้วิจัยมองว่าการมองเห็นการเปลี่ยนแปลงของลูกจึงทำให้แม่ไม่ได้มีอาการตกใจหรือปฏิเสธความจริงที่ลูกเป็นกะเทย จนถึงการที่เปิดใจพูดคุยกับลูกเรื่องเพศจนสามารถเข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นสิ่งที่แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยทุกคนต้องเจอขึ้นอยู่กับการที่แม่จะมีกระบวนการยอมรับในเพศสถานะของลูกได้หรือไม่ จากกรณีศึกษา แม่ 4 ใน 5 คนที่เลี้ยงดู พุ่มพุก หรือคลุกคลีกับลูกตั้งแต่เด็ก ๆ จะให้ความเข้าใจลูกอย่างมาก คำหนึ่งที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้คือ การที่แม่พูดถึง “ความเป็นแม่” ของตนเอง ว่าเมื่อรู้ความจริงแล้วต้องทำอะไร แม่ดาวก็เป็นแม่คนหนึ่งที่อยู่อกว่าลูกของตนเป็นกะเทยตั้งแต่ยังเด็ก แม่ดาวได้พูดถึงการเป็นกะเทยของลูกคือความลับที่ถูกเปิดเผย นั่นหมายถึงก่อนหน้านี้แม่ดาวไม่ได้เปิดใจคุยกับคิดดีเรื่องที่ดีดีเป็นกะเทยมาก่อน แต่เมื่อลูกได้เปิดเผยตัวตนก็เป็นดังความลับที่ลูกเก็บไว้ได้ถูกเปิดเผยแต่ที่แม่ไม่ได้มีอาการตกใจเป็นเพราะว่าแม่ได้เริ่มรับรู้มาก่อนแล้ว หลังจากนั้นก็สามารถพูดคุยกันได้ทุกเรื่อง

การพูดคุยเปิดใจกันระหว่างแม่กับลูกก็เกิดขึ้นกับครอบครัวของแม่พิศที่ได้เปิดใจคุยกับลูกคนโตซึ่งเมื่อเปิดใจคุยกันแล้วแม่ก็ให้การยอมรับ อีกทั้งเป็นสื่อกลางในการพูดคุยกับสามีให้ยอมรับลูก ดังนั้นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยที่ได้สั่งสมการรับรู้เรื่องเพศของลูกไม่ได้มีอากัปกิริยาที่ตกใจกับการเปลี่ยนไปของลูก อีกทั้งยังได้เตรียมความพร้อมในการเปิดใจเรื่องเพศสถานะและเพศวิถีระหว่างแม่และลูก มีความพร้อมในการดูแลจิตใจลูก อีกทั้งเป็นผู้ประสานความสัมพันธ์ระหว่างลูกและคนอื่น ๆ ในครอบครัวอีกด้วย

ดังตัวอย่างแม่พลอยกับแม่หล้า ได้ชี้ให้เห็นถึงการรับรู้โดยตรงจากพฤติกรรมของลูก ที่แสดงออกอย่างชัดเจนที่รับรู้ว่าคุณเป็นกะเทยด้วยตัวเองโดยที่ไม่ได้เปิดใจพูดคุยกันแต่เป็นการยอมรับโดยปริยายเนื่องจากพฤติกรรมของลูกที่เด่นชัด คือการแต่งหน้า ทาปาก ใส่ชุดผู้หญิงซึ่งนั่นหมายถึงการเปลี่ยนแปลงให้เห็นเป็นประจักษ์โดยที่ไม่ได้เปิดใจคุยกันอย่างเป็นทางการ แม่หล้าให้ข้อมูลว่าเคยต่อว่าลูกไป 1 ครั้งเรื่องการเป็นกะเทยแต่ไม่เป็นผล กลับทำให้ลูกหนีตะเลิดไป ทำให้เป็นทุกข์มากกว่า ดังที่พลอยและแม่หล้าเล่าให้ฟังว่า “แม่ไม่ตกใจ เพราะแม่รู้แล้วว่าเขากะเทยสมัยเขาไว้ผมยาวใหม่ ๆ เขาแต่งหน้าขาว ทาปาก หนีบผม” “ตอนที่ป้าหล้ารู้ว่ามันเป็นกะเทย แต่งหน้าใส่ยกทรงเลย” จะเห็นได้ว่าลูกได้แสดงออกให้เห็นว่าเป็นกะเทยตั้งแต่เด็กอีกทั้งพอโตเป็นวัยรุ่นก็เริ่มรักสวยรักงาม แต่งหน้าทาปาก แต่ตัวเป็นผู้หญิงทำให้แม่ทั้ง 2 คนรู้ว่าลูกของตนเป็นกะเทย

แต่ในทางกลับกันแม่ตัวให้ข้อมูลว่าไม่ได้รับรู้ในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกตั้งแต่เด็ก เนื่องจากไม่ได้ดูแลลูกตั้งแต่ยังเด็ก เนื่องจากต้องไปทำงานนอกบ้านเต็มเวลา ทำให้แม่ตัวเป็นแม่คนเดียวที่มีอาการตกใจเมื่อรู้ว่าลูกเป็นกะเทยแต่แม่ตัวได้พูดออกมาคำหนึ่งว่า “ก็เขาเป็นลูกเรา” ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่านี่คือคำตอบของคนที่เป็นแม่ในการยอมรับลูกที่เป็นกะเทยได้ ไม่ใช่เพียงเพราะลูกประสบความสำเร็จแต่เพราะว่า คนคนนั้นคือ “ลูก” จากกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการสั่งสมการรับรู้เรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูกเป็นสิ่งที่สำคัญมากให้การต่อรองอัตลักษณ์ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย เนื่องจากการที่แม่ไม่ได้สั่งสมประสบการณ์และสังเกตพฤติกรรมลูกตั้งแต่ยังเด็กจะทำให้เกิดความรู้สึกในเชิงลบได้

ในมุมมองของตัวตนของลูกที่เป็นกะเทยในการศึกษาของ สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภาร และคณะ (2551, p. 20-21) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับชีวิต ตัวตน เรื่องเพศของสาวประเภทสอง ได้กล่าวถึงบทบาททางเพศของสาวประเภทสอง (เป็นคำที่กะเทยชอบใช้ เพราะเป็นคำที่ฟังดูสุภาพ) เป็นการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางเพศเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงวัยของแต่ละคน ทั้งการแต่งตัวเป็นผู้หญิงและดำเนินชีวิตเป็นผู้หญิง หรือแม้แต่กะเทยที่ไม่ได้แต่งกายเป็นผู้หญิง เนื่องด้วยปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งจะต้องดูที่ประวัติชีวิตของแต่ละคน ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัว ที่ทำงาน โรงเรียน พื้นที่ที่อยู่อาศัยว่าเป็นอย่างไรมีอิทธิพลอย่างไรต่อการรับรู้ตัวตนของสาวประเภทสอง และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ส่งผลต่อตัวตนทางเพศของสาวประเภทสองแต่ละคน และการรับรู้ตัวตนตามช่วงระยะเวลาที่แตกต่างในชีวิตของแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างสาวประเภทสองกับเพื่อน และครูอาจารย์ และความสัมพันธ์ระหว่างสาวประเภทสองและคู่ความสัมพันธ์

ภายใต้ระบบสังคมและวัฒนธรรมแบบไทย ไม่สามารถมองข้ามสิ่งที่เรียกว่า กาลเทศะ หรือกฎระเบียบทางสังคม ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการรับรู้ตัวตน การเปิดเผยตัวตน และการปรับแต่งตัวตน อันมีช่วงวัยและพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ยกตัวอย่าง สาวประเภทสองหรือกะเทยหลายคนไม่

สามารถเปิดเผยตัวตนของตนเองได้เมื่ออยู่พ่อแม่ในบ้าน แต่ได้เลือกที่จะเปิดเผยตัวตนในโรงเรียน อันสามารถมองได้ว่าเป็นอำนาจในตัวเองที่จะสามารถหยิบใช้ตัวตนแบบใดตามสถานะและบทบาททางสังคมในแต่ละช่วงวัย ทั้งนี้ การเปิดเผยตัวตนในพื้นที่ใดก็มีกฎระเบียบทางสังคม และบรรทัดฐานของพื้นที่ที่มีอิทธิพลกับเพศสถานะและเพศวิถีของสาวประเภทสองในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกัน รวมถึงการพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศของตัวเองด้วย (สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภาร และคณะ 2551, p. 20-21)

การเล่นของลูก การคบเพื่อนของลูก และการสังเกตพฤติกรรมของลูก เป็นสิ่งสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าแม่ให้ความสนใจเมื่อลูกโตขึ้นย่อมต้องมีการออกไปเล่นนอกบ้าน เล่นกับเพื่อน ซึ่งเป็นพัฒนาการของลูกที่แม่แต่ละคนต้องให้อิสระในการเล่นของลูก อีกทั้งการให้อิสระในการเข้าสังคมคือการมีเพื่อน เมื่อแม่รับรู้ว่าการเล่นและการคบเพื่อนในวัยเด็กของลูกไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง เมื่อลูกเล่นกับผู้หญิงและเล่นแบบผู้หญิงแม่จึงเกิดความสงสัยและสั่งสมการรับรู้เรื่องเพศของลูกโดยไม่ต้องให้ลูกบอก หน้าที่ของแม่จึงไม่เพียงแต่ต้องดูแลลูกสังเกตพฤติกรรมของลูกอย่างเดียวเท่านั้นแต่สิ่งที่แม่ต้องเพศสถานะและเพศวิถีของลูกที่แตกต่างจากเพศกำเนิด ดังนั้นการสั่งสมการรับรู้เรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูกจึงเป็นสิ่งสำคัญในการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่จะต้องเลี้ยงดูลูกให้เป็น “ชายแท้” แต่การที่แม่สั่งสมประสบการณ์ในการเลี้ยงดูลูก และให้ความเข้าใจเรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูก เป็นไปเพื่อขจัดความกลัวในใจของแม่ อีกทั้งเตรียมความพร้อมในการยอมรับและเข้าใจในเพศสถานะและเพศวิถีของลูก

5.3 กระบวนการยอมรับและการจัดการกับความรู้สึกของแม่หลังจากรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก

การสั่งสมการรับรู้เรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูกซึ่งแม่เป็นผู้สังเกตและสั่งสมการรับรู้ด้วยตนเองประเด็นที่ผู้วิจัยได้รับรู้จากการลงพื้นที่ ซึ่งก่อนลงพื้นที่ผู้วิจัยคิดมาตลอดว่าผู้ที่เป็นแม่ของกะเทย จะต้องมีการบวนการรับรู้ที่ยากลำบาก ซึ่งนั่นก็คือความคิดของผู้วิจัยก่อนลงพื้นที่ แต่เมื่อผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริง ๆ แล้วแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยไม่ได้มีอาการตกใจหรือเกิดการแตกหักเมื่อรับรู้ว่าลูกของตนเป็นกะเทย เนื่องจากแม่ซึ่งใกล้ชิดกับลูกและสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูกตั้งแต่เล็กจนโต พฤติกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีลักษณะผิดแผกไปจากความคาดหวังของแม่ต่อเด็กชาย ทำให้แม่เริ่มที่จะสังเกตพฤติกรรมของลูกและค่อย ๆ เก็บสั่งสมการรับรู้ดังกล่าวนำไปสู่การค่อย ๆ ยอมรับในภายหลัง

5.3.1 การไม่สามารถปฏิเสธความจริงและยอมรับตัวตนทางเพศของลูก

ข้อมูลที่ได้จากประเด็นดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากระบวนการยอมรับของแม่และการจัดการกับความรู้สึกของแม่หลังจากรับรู้เรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูกซึ่งแม่ไม่ได้มีอาการตกใจมากหรือปฏิเสธความจริง หรือเกิดการแตกหักกับลูก เนื่องจากกระบวนการยอมรับของแม่นั้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตั้งแต่แม่เริ่มสงสัยว่าลูกเป็นกะเทย โดยเป็นกระบวนการที่เกิดจากการสั่งสมการรับรู้เรื่องเพศของลูกและยอมรับเรื่อยมา จากเรื่องราวของแม่ทั้ง 5 คนที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าแม่ไม่ได้มีอาการตกใจหรือปฏิเสธความจริง แต่แม่ก็ยอมรับว่าตอนที่ลูกเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีโดยการข้ามเพศนั้นแม่ยอมรับว่าแม่มีการตกใจ แต่เป็นการตกใจที่แม่นั้นได้รับรู้แล้วว่าลูกของตนไม่ใช่ผู้ชายแท้ จากพฤติกรรมของลูกในวัยเด็กและแม่ได้มีการสั่งสมการรับรู้มาตั้งแต่เด็ก แม่ที่อยู่ใกล้ชิดกับลูกจะมีอาการตกใจน้อยกว่าแม่ที่ไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูก

การยอมรับลูกที่เป็นกะเทยจึงไม่ได้เป็นเรื่องที่ยากในการที่แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย จะทำใจยอมรับแม่แต่ละคนใช้คำว่า “ก็เขาเป็นลูกเรา เป็นกะเทยยังงั้นเขาก็เป็นลูกเรา” ซึ่งแม่ไม่สามารถปฏิเสธความจริงนี้ได้ความรู้สึกของแม่เป็นสิ่งที่ยากแก่การอธิบายออกมาได้ทั้งหมด แม่แต่ละคนได้กลั่นกรองความรู้สึกผ่านข้อมูลที่ให้กับผู้วิจัยที่กล่าวถึง “ความเป็นแม่” “ความเป็นลูก” คือความจริงที่ต้องยอมรับ อีกทั้งแม่จะต้องเป็นผู้ที่ให้ความเข้าใจลูก เข้าใจในเพศสถานะและเพศวิถีของลูก อีกทั้งตัวตนของลูก ดังเช่นคำกล่าวของ Rich (1995) ที่ว่า ที่ที่ปลอดภัยของลูกไม่ว่าจะเป็นผู้ชายหรือเป็นชายรักชายคือการที่ผู้หญิงคนหนึ่งเป็นแม่ นั้นจึงหมายถึงแม่เป็นผู้ที่เข้าใจลูกมากที่สุดไม่ว่าลูกจะเป็นผู้ชายหรือชายรักชาย หรือเป็นกะเทย แม่ก็เป็นพื้นที่ปลอดภัยของลูกอย่างปฏิเสธไม่ได้ เชื่อมโยงกับจากงานศึกษา Savin-Williams and Ream (2003 อ้างถึงใน Tamagawa, 2017, p. 499) ที่กล่าวถึงลูกที่เป็นวัยรุ่นที่เป็นเกย์และเลสเบี้ยนที่เปิดเผยตัวตนทางเพศกับพ่อแม่ พวกเขา มักจะเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศต่อแม่ก่อนแล้วค่อยเปิดเผยกับพ่อ อีกทั้งพวกเขามักจะรู้สึกสบายใจที่จะบอกแม่ของพวกเขามากขึ้น เพราะพวกเขาเชื่อว่าแม่ของพวกเขาเข้าใจพวกเขาดีขึ้น และด้วยเหตุนี้พวกเขาคาดหวังว่าแม่จะเข้าใจเรื่องเพศของพวกเขาเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้น พวกเขาคาดหวังจากแม่ของพวกเขาว่าจะได้รับการตอบสนองด้วยความโกรธน้อยกว่าที่พ่อของพวกเขา ซึ่งอาจถูกล่วงละเมิดทางวาจาและทางร่างกาย การยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งที่แม่เป็นผู้รับรู้เป็นคนแรก และความสงสัยในตัวลูกตั้งแต่เด็กเป็นสิ่งที่เน้นย้ำให้เห็นว่าแม่ไม่ได้รับรู้ตัวตนของลูกแบบฉับพลันทันด่วน และต้องใช้เวลาเงื่อนไขของเวลาและบริบทสังคมแวดล้อมตัวลูก ทั้งพฤติกรรมของลูก การคบเพื่อน ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ในการยอมรับและเข้าใจในตัวลูกจึงเป็นสิ่งที่แม่ต้องทำอย่างปฏิเสธไม่ได้

แม่เป็นพื้นที่ปลอดภัยของลูกเมื่อแม่รู้ว่าลูกเป็นกะเทยแม่จึงเป็นคนแรกที่จะอยู่เคียงข้างลูกพร้อมที่จะให้อภัยและยอมรับในตัวลูก ซึ่งสังคมไทยเป็นสังคมที่ผูกโยงกับหลักธรรมคำสั่ง

สอนของพระพุทธศาสนา การแสดงออกถึงความเป็นแม่จึงเป็นสิ่งที่แม่ภายใต้บริบทของสังคมไทยย่อมให้การอุมชูดูแลลูก ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2555) กล่าวไว้ในธรรมนิพนธ์เรื่อง สี่หน้าที่สตรีไทย ได้มีการยกย่องแม่ไว้ในฐานะสูงสุด โดยที่แม่มีฐานะเป็นพระอรหันต์ของลูก หมายความว่าแม่จะต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์ต่อลูกโดยเริ่มตั้งแต่การมีความรักที่บริสุทธิ์รักลูกด้วยใจจริงถึงแม้ลูกจะทำผิดแต่ผู้เป็นแม่ก็ต้องให้อภัย

จากการศึกษาในประเด็นเรื่องการไม่สามารถปฏิเสธความจริงในการยอมรับเพศสถานะและเพศวิถีของลูก แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยจะต้องผ่านการสังเกตพฤติกรรมของลูกตั้งแต่เล็กจนโต พฤติกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ลูกแสดงให้เห็นอย่างเช่น การนั่งจิบข้างจิบขา รักสวยรักงาม ชอบเล่นกับผู้หญิง เป็นสิ่งที่แม่แต่ละคนได้เก็บสะสมการรับรู้ดังกล่าวนำไปสู่การค่อย ๆ เล็งเห็นถึงเพศสถานะของลูก ดังนั้นเงื่อนไขของเวลาจึงเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการยอมรับเรื่องเพศของลูกซึ่งแม่จะใช้การค่อย ๆ รับรู้ ค่อย ๆ ยอมรับมาเรื่อย ๆ ทำให้แม่แต่ละคนไม่ได้ตกใจมาก หรือถึงแม้ว่าจะตกใจแต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธความจริงได้

5.3.2. การจัดการกับความรู้สึกภายหลังจากการรับรู้ว่าเป็นกะเทย

แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยในกรณีศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่ 5 คน การยอมรับลูกที่เป็นกะเทยไม่ได้เป็นเรื่องที่แม่แต่ละคนได้ผ่านห้วงเวลาดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งแม่แต่ละคนใช้คำว่า “ก็เขาเป็นลูกเรา เป็นกะเทยยังงี้เขาก็เป็นลูกเรา” วลีที่แม่ได้กล่าวมานั้นทำให้ผู้วิจัยหยิบยกขึ้นมาเพื่อเป็นตัวอย่างในการแสดงให้เห็นถึงการจัดการกับความรู้สึกภายหลังจากการรับรู้ว่าเป็นกะเทย การใช้คำพูดที่พูดถึงลูกในเชิงบวกอาจเป็นการจัดการกับความรู้สึกของแม่ ซึ่งในงานวิจัยของนักวิชาการที่ผ่านมาเกี่ยวกับการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูกกับพ่อแม่จะเห็นได้ว่า พ่อแม่มีความทุกข์ใจที่ลูกเปิดเผยตัวตนทางเพศว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ จากการศึกษาของ Herdt & Koff (2000 อ้างถึงใน Gafsky, 2014, p. 38-39) พบว่าไม่ใช่เรื่องแปลกที่พ่อแม่จะประสบกับความเศร้า การปฏิเสธความจริง ความเสียใจ ความซึมเศร้า ความรู้สึกผิด ความอับอาย และความกังวลเกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่ดีของลูกเมื่อลูกได้เปิดเผยตัวตนทางเพศกับพ่อแม่ แต่การศึกษาวิจัยจากแม่ทั้ง 5 คนพบว่าแม่ไม่ได้รู้สึกตกใจกับการที่ลูกเป็นกะเทยเนื่องจากแม่ได้มีการสังเกตพฤติกรรมของลูกมาตั้งแต่เด็ก แต่อาจจะมีความกังวลใจเล็กน้อยเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของลูกในอนาคต

ในมุมมองของการเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีของกะเทยในสังคมไทย จะต้องผูกโยงกับสังคมและวัฒนธรรม เมื่อความหลากหลายทางเพศถูกมองว่าเป็นเรื่องผิดปกติในสังคมไทยจากอุดมการณ์ทางเพศสถานะของสังคมไทย กะเทยหรือผู้หญิงข้ามเพศยังคงถูกกีดกันจากครอบครัวด้วยเหตุทางขนบธรรมเนียมประเพณีและแนวคิดบางประการ เช่น ในระบบปิตาธิปไตยในบางครอบครัวทำให้พ่อแม่มีความคาดหวังต่อลูกชายที่จะสามารถแสดงถึงความสำเร็จและอำนาจในสังคม โดยการ

ถ่ายทอดแนวคิดดังกล่าวได้ผ่านคำพูดในบทสนทนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว การขัดเกลา รวมถึงความเชื่อทางศาสนา ซึ่งมีความรุนแรงที่แตกต่างกันไปในแต่ละบริบทครอบครัว อีกทั้งสถาบันครอบครัวภายใต้บริบทของสังคมไทยนั้นขาดความเข้าใจและความรู้ในมิติของความหลากหลายทางเพศอย่างมาก จะเห็นได้ชัดว่าปัจจัยทางครอบครัวมีส่วนสำคัญ ต่อการยอมรับความหลากหลายทางเพศของบุคคลอย่างมาก (วรรัตน์ ประทานวรปัญญา และคณะ, 2563 อ้างถึงใน เซอร์ริสา อินทร์พิมพ์, 2564, น. 18) จะเห็นได้ว่าสังคมไทยยังคงมองบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในที่นี่เป็นบุคคลที่เป็นกะเทย เป็นเรื่องที่ผิดปกติในสังคมในบริบทของครอบครัวแต่ละครอบครัวที่ยังขาดความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นกะเทยหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอาจทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว

อีกทั้งการยอมรับการยอมรับต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ในสังคมไทย นักวิชาการและนักกิจกรรมเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวการยอมรับความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยหลายท่าน ได้ให้ข้อสรุปที่คล้ายคลึงกันว่า การยอมรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมักจะมีลักษณะที่เป็นเงื่อนไขและกำกวม Jackson (1999 อ้างถึงใน อาทิตย พงษ์พานิช, 2556, น. 113-114) ก็ได้ตั้งข้อสังเกตใกล้เคียงกัน และให้คำจำกัดความกับปรากฏการณ์ในสังคมไทยนี้ว่า บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ “เป็นสิ่งที่พอรับได้ แต่ไม่ได้เป็นที่ยอมรับในสังคมไทย” (“tolerant but unaccepting”) ฉะนั้นแล้วในสังคมไทยที่เหมือนจะให้การยอมรับกะเทยแต่ต้องมีการยอมรับแบบมีเงื่อนไข เช่น การจะยอมรับกะเทยจะต้องเป็นคนดีของสังคม จะต้องประสบความสำเร็จให้มากกว่าคนอื่นในสังคม สังคมถึงจะยอมรับได้

เช่นเดียวกันกับตัวอย่างกรณีศึกษาในประเด็นดังกล่าว แม่ดาวเป็นแม่ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลูกในเชิงบวกอยู่บ่อยครั้ง แม่ดาวให้ข้อมูลว่าแม่ดาวสนับสนุนลูกในทุก ๆ เรื่อง เนื่องจากลูกเป็นเด็กเรียบร้อยเด็กเรียนดี มีความประพฤติดีเสมอมา ซึ่งเมื่อรับรู้ว่าลูกเป็นกะเทยแล้วแม่ก็สามารถจัดการกับความรู้สึกผ่านการชื่นชมในตัว แม่พิศที่มีการจัดการกับความรู้สึกของตนเองเช่นเดียวกัน จากที่ได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยเกี่ยวกับการเป็นห่วงความรู้สึกของพ่อ (สามีของแม่พิศ) จะเห็นได้ว่าในช่วงแรกเป็นการยากที่จะยอมรับในเพศสถานะและเพศวิถีของลูก แต่ก็พยายามที่จะยอมรับ โดยเฉพาะพ่อ (สามีของแม่พิศ) โดยแม่พิศก็ใช้เหตุผลในเรื่องความประพฤติของลูกเป็นประเด็นสนับสนุนเรื่องการยอมรับในตัวลูก

การจัดการกับความรู้สึกตนเองของแม่พลอยก็เช่นเดียวกัน คือการที่ลูกเป็นคนดีสามารถเลี้ยงชีพตนเองได้โดยไม่ทำความเดือดร้อนในสังคม โดยแม่ใช้คำว่า “ทำใจ” นั้นหมายความว่าถึงแม้จะต้องมีความรู้สึกในทางลบแล้วพยายามที่จะคิดในเชิงบวก การทำใจจึงเสมือนเป็นการยอมรับในสิ่งที่ตนเองต้องเผชิญ คำว่า “การทำใจ” แม่ตีความเหมือนกับว่าจะมีผลกระทบด้านความรู้สึกมากกว่า

แม่คนอื่น แม่ตัวได้เปิดเผยกับผู้วิจัยว่าหลังจากที่แม่ได้ติลูกไปแล้ว แม่ก็รู้สึกผิด จากการให้สัมภาษณ์ว่า ถึงกับนอนไม่หลับไปหลายวันและได้กลับไปคิดว่าถึงแม้จะติลูกไปแล้วก็ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงอะไรได้เนื่องจากลูกได้เป็นกะเทยไปแล้ว จึงได้แต่ทำใจ และปลอบกับตัวเองว่าไม่เป็นไร ในส่วนของแม่หลักก็ไม่ได้แตกต่างจากแม่คนอื่นเท่าไรโดยให้เหตุผลว่าการเป็นกะเทยดีกว่าพวกชี้เมาติดยาเสียอีก อีกทั้งถึงแม้ว่าลูกจะเป็นอย่างไรก็ยังรักเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

ประเด็นเรื่องการจัดการความรู้สึกของแม่หลังจากรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก แม่ได้กล่าวถึงประเด็นเรื่อง “การทำใจ” เปรียบเสมือนแม่มีความรู้สึกผิดหวังก่อนแล้วจึงนำไปสู่กระบวนการทำใจยอมรับในสิ่งที่ลูกเป็น หมายความว่าถึงความรู้สึกในเชิงลบแล้วผ่านกระบวนการจัดการความรู้สึกนำไปสู่ความรู้สึกในเชิงบวก โดยแม่ได้ใช้เหตุผลที่กล่าวถึงลูกในเชิงบวกมาสนับสนุนกระบวนการปรับความรู้สึกดังกล่าว โดยการมองข้ามเรื่องเพศสถานะของลูก มองที่ลักษณะนิสัย ความประพฤติและความสามารถของลูก เมื่อลูกประสบความสำเร็จในวันหนึ่ง และเติบโตไปเป็นคนดีของสังคมแม่ก็สามารถจัดการกับความรู้สึกในเชิงลบได้ การจัดการความรู้สึกในเชิงลบเมื่อรับรู้ว่าลูกเป็นกะเทยจากการศึกษา Sullivan & Wodarski (2002 อ้างถึงใน Grafsky, 2014, p. 38) สัมพันธ์เกี่ยวกับ ปฏิกริยาของผู้ปกครองอาจได้รับผลกระทบในทางลบเนื่องจากข้อมูลที่ผิด ความเชื่อทางศาสนา และความหวาดกลัว อีกทั้ง Beaty (1999); Willoughby, Malik, & Lindahl, (2006) (อ้างถึงใน Grafsky, 2014) ได้กล่าวถึงการจัดการกับความรู้สึกในเชิงลบเมื่อรับรู้เพศสถานะของลูกกล่าวถึงการจัดการความรู้สึกของครอบครัวในเชิงบวก เช่น การทำงานร่วมกัน ความสามารถในการปรับตัว และการเลี้ยงดูลูกที่เชื่อถือได้ พบว่าการทำกิจกรรมเหล่านี้เกิดปฏิกริยาของคนในครอบครัวในเชิงบวก และผลลัพธ์เชิงลบลดน้อยลงต่อการเปิดเผยสนิยมทางเพศส่วนน้อยของเด็ก จากแนวคิดดังกล่าวแม่สามารถก้าวข้ามเรื่องเพศสถานะและเพศวิถีได้ผ่านเงื่อนไขของเวลา อีกทั้งการพิสูจน์ตัวเองของลูก การได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของแม่กับลูก เป็นเหตุผลที่ทำให้แม่จัดการกับความรู้สึกของตนเองได้

การจัดการกับความรู้สึกของแม่ภายหลังการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก เป็นผลจากการเลี้ยงดูลูกตั้งแต่เกิดและค่อย ๆ สังเกตประสบการณ์ และการรับรู้การเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูก นำไปสู่กระบวนการยอมรับและการจัดการกับความรู้สึกของแม่หลังจากรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกไปเรื่อย ๆ และเก็บไว้ในใจของแม่โดยผ่านกระบวนการเงื่อนไขของเวลา ซึ่งแม่บางคนอาจใช้เวลาไม่นานในการทำใจ หรือบางคนอาจจะนานกว่าจะรู้แน่ชัด ซึ่งกระบวนการยอมรับลูกของแม่ได้รับรู้ถึงลูกเป็นกะเทยแล้วนั้นจะต้องเป็นไปพร้อมกับการจัดการความรู้สึกภายในใจเชิงลบไปเป็นความรู้สึกในเชิงบวกผ่านการมองข้ามเรื่องเพศของลูกแต่มองไปที่ลักษณะนิสัย ความประพฤติดีและความสามารถของลูกมากกว่า ซึ่งก็เป็นการยอมรับลูกแบบมีเงื่อนไขว่าการที่ลูกที่เป็นกะเทยสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้และดีกว่าคนอื่น นั่นหมายถึงแม่สามารถเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี

ของสังคมได้ แสดงให้เห็นว่าแม้อย่างง่มีกรอบในการมองถึงอัตลักษณ์ตัวตนของลูกที่ลูกจะต้องเป็นคนดีของสังคมแม่อถึงจะประสบความสำเร็จในการเป็นแม่ที่ดีได้

แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยมีการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติและวาทกรรมความเป็นแม่ จากการที่แม่มีลูกเป็นกะเทยแม่ไม่ได้ผิดหวังที่ลูกเป็นกะเทยเนื่องจากแม่ไม่สามารถปฏิเสธได้ แต่การเลี้ยงดูลูกให้ประสบความสำเร็จได้เป็นการยอมรับในตัวตนของลูกอีกทั้งยังสนับสนุนลูกตามเพศสถานะและเพศวิถี จึงเป็นการปลดปล่อยแม่จากสถาบันความเป็นแม่แบบดั้งเดิมในความคาดหวังของสังคมเกี่ยวกับเพศสถานะและเพศวิถีของลูก แม่สามารถสนับสนุนลูกให้ดำรงอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่าง โดยที่แม่กล่าวว่าลูกเป็นแบบนี้ไม่ได้เป็นความผิดของแม่หรือลูก ยิ่งไปกว่านั้นการที่ลูกเป็นกะเทยเป็นสิ่งที่ดี ดีกว่าลูกมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนในทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น การเกเร หรือติดยาเสพติด เป็นต้น ดังนั้นการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่แม่ยอมรับในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกสนับสนุนลูกให้ดำรงอัตลักษณ์ทางเพศของลูก สามารถเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีและประสบความสำเร็จได้ แม่อประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูกในแบบของแม่เช่นกัน

5.3.3 มายาคติของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยต่อการเลี้ยงดูลูก

อคติและมายาคติของความเป็นแม่ต่อการเลี้ยงดูลูก ดังตัวอย่างงานวิจัย ของ อุไรไชยเสน และสมสุข หินวิมาน (2561) ได้กล่าวถึงมายาคติความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม ลูกคือสมบัติของแม่จากการให้กำเนิด แม่จึงควรเป็นผู้อำนาจในการกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูก และพบมายาคติ ที่แม่จะต้องอบรมเลี้ยงดูลูกแบบเอาใจใส่แม่อจะไม่ได้อยู่กับลูก มายาคติที่แม่จะต้องปกป้องลูกและจัดการอนาคตของลูก ไม่ให้ลูกมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งผลที่ได้จากมายาคติของสื่อในสังคมเสนอให้เห็นว่าหากผู้หญิงไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูลูกตามบรรทัดฐานของสังคมจะเกิดผลอย่างไร ดังนั้น มายาคติจึงกำหนดกรอบแนวคิดให้แม่อยังคงต้องเป็นแม่ที่ดีอย่างทีสังคมต้องการ

จากงานวิจัยข้างต้นดังที่สอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ (2536) กล่าวไว้ว่าความเป็นแม่ เราไม่ได้และไม่สามารถเป็นแม่อย่างไรก็ได้ตามความต้องการส่วนตัวของเรา แต่หากจะต้องเป็นแม่ตามทีสังคมกำหนดเอาไว้ จากคำกล่าวนี้อแสดงให้ถึงถึงความเป็นแม่ในสังคมไทยที่ียังคงมีแนวคิดของการเป็นแม่ที่ดีและการเลี้ยงดูลูกให้เติบโตตามบรรทัดฐานของสังคม แต่ในทางกลับกันเมื่อลูกไม่ได้เป็นไปตามทีคาดหวังแม่อจะต้องเจอกับอะไร ซึ่งผลการศึกษาทีได้จากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้เห็นว่แม่อยังคงเลี้ยงดูลูกให้เติบโตไปตามบรรทัดฐานของสังคมทุก ๆ คน เพียงแต่ลูกเป็นกะเทยเป็นเพศที่แตกต่าง ทำให้อแม่อต้องต่อรองและทลายมายาคติเกี่ยวกับความเป็นแม่ ทีไม่ได้มองว่การที่ลูกเป็นกะเทยเป็นความผิดของแม่ และมองว่สังคมไม่เคยลงโทษแม่ อีกทั้งยังคอยปกป้องลูกดั่งกรณีศึกษาของแม่อดาว ทีมีความภาคภูมิใจในตัวลูก เช่นเดียวกันกับแม่อพิศทีไม่เคยรู้สึกลอายหรือรู้สึกลัว

ถูกสังคมลงโทษเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย หรือไม่รู้สึกรู้ว่าการเลี้ยงดูของแม่บกพร่องจนทำให้ลูกเป็นกะเทย

จากผลการศึกษาอคติมายาคติในสังคมเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่จะต้องเลี้ยงดูลูกให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม เมื่อลูกมีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากคนในสังคม แม่ก็จะถูกลงโทษ แต่จะเห็นได้ว่าผลการศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยอยู่ภายใต้กรอบของมายาคติดังกล่าว ที่จะต้องเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีของสังคมตามมายาคติของการเป็นแม่ที่ดีอยู่ เพียงแต่แม่สามารถหลากรอบของมายาคติในความคาดหวังของสังคมเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ทางเพศของลูกสังคมไม่อาจลงโทษแม่ได้ในประเด็นเรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูก แม่ได้กำหนดความเป็นแม่ในแบบฉบับของตนเอง และสามารถยอมรับลูกภายใต้เงื่อนไขที่ลูกสามารถเป็นคนดีของสังคมได้ ดังที่ Rich (อ้างใน Green, 2004) กล่าวว่า ความหวังและความเชื่อกับผู้หญิงในอนาคตที่ชีวิตของผู้หญิงและเด็กจะถูกแก้ไขและถักทอขึ้นใหม่ด้วยมือของผู้หญิงเอง นั่นคือสิ่งที่ผู้หญิงจะสามารถกอบกู้ตัวตนของผู้หญิงขึ้นมาเพื่อลูกของเรา เกิดขึ้นภายใต้การทำลายสถาบันความเป็นแม่

ดังนั้นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยจึงต้องรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในประเด็นการเลี้ยงดูลูกที่เป็นกะเทยถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม แม่ได้ใช้มายาคติในสังคมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีของสังคม แต่แม่ก็ได้ทำลายมานอคติและมายาคติเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก โดยแม่ต่อสู้และกอบกู้ตัวตนของตนเองขึ้นมาจากการถูกตีตราประณามเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกไม่ดีทำให้ลูกเป็นกะเทย แต่ก็ยังอยู่ในกรอบของการเป็นแม่ที่ดีที่ต้องเลี้ยงดูลูกให้ประสบความสำเร็จ เป็นคนดีของสังคมได้ จึงเป็นตัวชี้วัดว่าแม่ไม่ได้ทำหน้าที่บกพร่องแต่อย่างใดแต่แม่ยังทำหน้าที่ได้ดีมาก และได้สร้างอัตลักษณ์ความเป็นแม่แบบใหม่ในการเข้าใจเพศสถานะและเพศวิถีที่แตกต่างของลูกซึ่งเป็นการทำลายความคาดหวังของสังคมเกี่ยวกับเพศสถานะและเพศวิถีแต่ยังอยู่ภายใต้กรอบของการเป็นแม่ที่ดีที่สามารถเลี้ยงดูลูกให้ประสบความสำเร็จได้

5.3.4 แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยกับวัฒนธรรมจารีตภายใต้อิทธิพลของศาสนาพุทธ

การศึกษาความเป็นแม่ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยกับวัฒนธรรมจารีตที่ถูกกำหนดขึ้นภายใต้อิทธิพลของศาสนาพุทธ โดยแม่ทั้ง 5 คนนับถือศาสนาพุทธโดยได้รับอิทธิพลความเชื่อต่าง ๆ จากศาสนาพุทธ สังเกตได้จากความเชื่อเรื่องเวรกรรมต่าง ๆ ที่มองว่าการที่ลูกเป็นกะเทยเป็นเพราะบาปกรรมที่พ่อของลูก (สามี) ได้กระทำต่อบุคคลที่เป็นกะเทย อีกทั้งยังเชื่อในเรื่องคุณงามความดีของลูกก็สามารถเติบโตไปเป็นคนดีของสังคมได้ การไม่ถือโทษเอาความคนที่ว่ากล่าวตนและลูก จะเห็นได้ว่าแม่ทั้ง 5 คนน้อมนำเอาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไม่มากนัก

ในทางพระพุทธศาสนาแม่ถูกยกย่องบูชาให้เป็นครูคนแรกของลูกดังที่ Sulak (1982 อ้างถึงใน สุขาดา ทวีสิทธิ์, 2547, p. 216) กล่าวว่าวาทกรรมจารีตที่กำหนดขึ้นภายใต้อิทธิพล

ของพระพุทธศาสนา ได้ผลิตซ้ำและตอกย้ำอัตลักษณ์ของผู้หญิงในฐานะที่เป็นผู้เลี้ยงดูหรือความเป็นแม่ การมีสถานภาพเป็นแม่ทำให้ผู้หญิงได้รับความเคารพนับถือจากคนในสังคม ซึ่งชาวพุทธได้รับการอบรมสั่งสอนให้เคารพบูชาแม่ในฐานะครูคนแรกของตน

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2533) ได้กล่าวไว้ในบทความ ผ้าขาวม้าผ้าขึ้นและกางเกงในว่า “การให้กำเนิดบุตรเป็นการมีบุญคุณล้นเหลือแก่ลูกในการให้กำเนิดเกิดมาเป็นคน เพราะว่ามันุษย์เท่านั้นจะได้สัมผัสพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและมีโอกาสเข้าถึงพระนิพพาน ซึ่งในพิธีกรรมการบวชพระก็ได้มีการทำพิธีเรียกขวัญนาคซึ่งเชื่อว่าเป็นการระลึกถึงพระคุณของแม่ ซึ่งมีการศึกษาเรื่องการประกอบพิธีทำขวัญนาคของ Keyes (1984 อ้างใน สุชีลา ตันชัยนันท์, 2558) พบว่าเนื้อหาของการทำขวัญนาค สำคัญคือการระลึกและบูชาพระคุณของแม่ของผู้ชายที่กำลังจะบวช

วาทกรรมความเป็นแม่ในพระพุทธศาสนา “แม่ที่ดีควรเป็นอย่างไร” พุทธศาสนาได้วางแนวทางไว้เพื่อที่จะนำพาบุคคลไปสู่ความเป็นแม่ที่ดี จะพบว่า แม่ที่ดีคือแม่ที่คุณธรรมซึ่งจะต้องพัฒนาตนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ จากจริยธรรมพื้นฐานให้ไปสู่จริยธรรม ขั้นสูง หลักจริยธรรมที่พุทธศาสนาเสนอไว้ คือ แม่จะต้องมีความรัก ความปรารถนาดี (เมตตา) ต่อลูกอย่างหาประมาณมิได้ คิดสงสารลูกเมื่อลูกตกทุกข์ได้ยาก (กรุณา) ในคราวที่ลูกประสบความสุข ความสำเร็จและความเจริญ แม่จะคอยยินดีด้วย (มุทิตา) และเมื่อลูกสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาแม่อีกแล้ว แม่ควรวางใจเป็นกลางไม่เข้าไปเจ้ากี้เจ้าการกับเส้นทางที่ลูกเลือกแล้ว (อุเบกขา) (มนตรี เพชรนาจักร, 2561, p. 7)

เมื่อเชื่อมโยงกับวาทกรรมความเป็นแม่ในพระพุทธศาสนา ที่มุ่งเน้นในเรื่องการที่แม่สอนให้ลูกทำความดีละเว้นความชั่ว การเป็นคนเรียบร้อย การประสบความสำเร็จในชีวิต หรือแม้กระทั่งการทำให้เป็นกลางในสิ่งที่ลูกเลือก โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการเลี้ยงดูลูก ก็เป็นแนวทางที่ดีในการที่แม่จะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูก ซึ่งวาทกรรมจารีตภายใต้อิทธิพลของพระพุทธศาสนากับความเป็นแม่ที่ได้ที่ผลิตซ้ำอัตลักษณ์ความเป็นแม่จะได้บุญกุศลสูงสุดคือการได้ส่งลูกชายเข้าพิธีบวชในพระพุทธศาสนา ดังที่ Keyes (1984 อ้างใน สุชาดา ทวีสิทธิ์, 2549, p. 216) กล่าวไว้เกี่ยวกับ พระพุทธศาสนาชี้แนะว่า ความเป็นแม่คือ ปริณมตที่มีไว้ให้ผู้หญิงสะสมบุญ ผู้หญิงจะสร้างบุญได้ด้วยการให้ลูกชายได้บวช ผู้หญิงไทยจึงถูกวาทกรรมจารีตปลูกฝังให้เชื่อว่า การได้เป็นแม่คนและอนุญาตให้ลูกชายบวช เพื่อสืบทอดศาสนาพุทธ จะได้รับบุญกุศลสูงสุดเมื่อตายไป จากวาทกรรมของพระพุทธศาสนากับความเป็นแมดังกล่าว แม่จึงต้องต่อรองกับความเป็นแม่ในวาทกรรมของพระพุทธศาสนาจากการที่ลูกเป็น “เด็กผู้ชายเรียบร้อย” “ไม่ดื้อ” “ไม่ชน” อีกทั้งลูกเป็นคนดีของสังคม ดังคำกล่าวที่ว่า “การเลี้ยงลูกดีเท่ากับการทำหน้าที่ต่อสังคมทั้งหมด” หมายถึงการอบรมสั่ง

สอนปลูกฝังจริยธรรม ศีลธรรม ให้คุณธรรมความดีงามเจริญงอกงามขึ้นในจิตใจของลูก ให้ลูกมีความซาบซึ้งในความดีงาม และซาบซึ้งถึงคุณค่าของสิ่งที่ดีงาม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2537) อีกทั้งลูกสามารถเลี้ยงดูพ่อแม่ได้เมื่อลูกโตขึ้นพ่อแม่ก็ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูกได้เช่นกัน จะเห็นได้ว่าในวาทกรรมของศาสนาพุทธผู้ที่เปี่ยมมีความสำคัญต่อการเลี้ยงดูบุตรชายเพื่อ “สืบทอดพระพุทธศาสนา” และการที่ลูกบวชถือเป็นความภาคภูมิใจอย่างเป็นที่สุดต่อการมีลูกชาย แต่ในทางกลับกันเมื่อแม่มีลูกเป็นกะเทยลูกไม่สามารถบวชทดแทนพระคุณแม่ได้ และแม่ก็ไม่สามารถส่งลูกบวชเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาได้ แต่แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยทั้ง 5 คนได้พูดถึงการที่ลูกเป็นคนดีของสังคม มีหน้าที่การงานดี มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ นั่นคือที่สุดของการเลี้ยงดูลูกและการแสดงความเป็นแม่แล้วนำไปสู่การยอมรับและมองว่าตนเลี้ยงลูกมาดีที่ สุดแล้ว

“ความเป็นแม่” ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่แม่คนหนึ่งได้เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีของสังคมได้เช่นแม่พลอยที่ได้กล่าวถึงความเป็นแม่ที่ดีที่สุดคือการเลี้ยงดูให้เป็นคนดีของสังคมนั่นคือความสามารถของแม่คนหนึ่งที่จะทำให้ลูกได้ ไม่เพียงแต่ความดีเท่านั้นแต่ความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ของลูกก็เป็นอีกหนึ่งความภาคภูมิใจในตัวลูกเช่นกัน แม่เหล่านี้เน้นย้ำเกี่ยวกับการที่ลูกมีความประพฤติที่ดี มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่สามารถเลี้ยงดูพ่อแม่ในยามแก่เฒ่าก็ถือว่าลูกเป็นคนดี ทั้งสองเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงกรอบแห่งมายาคติของความเป็นแม่ที่ดีที่จะต้องเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีของสังคมที่ฝังรากลึกลงไปในจิตใจของผู้หญิงที่เป็นแม่ชาวพุทธ และยังไม่สามารถสลัดออกจากรอบความคิดมายาคติความเป็นแม่ที่ดีภายใต้กรอบการเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีของสังคม

ดังนั้นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยไม่ได้มองว่าความเป็นแม่ของตนมีความบกพร่องแต่อย่างใดเนื่องจากการที่ลูกเติบโตไปเป็นคนดีของสังคม มีหน้าที่การงานที่สุจริต และกตัญญูรู้คุณบิดามารดา ถึงแม้ว่าลูกจะไม่ได้บวชเรียนตามวาทกรรมจารีต ก็ตามแต่การปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ ไม่ทำความชั่วทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม และการทำจิตใจให้ผ่องใส ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา (พระมหาปริชา ปภสสโร, 2564) ก็ถือว่าแม่นั้นเลี้ยงดูลูกอย่างสุดความสามารถและทำหน้าที่ของแม่ได้ดีที่สุดแล้ว

คำว่า “ลูก” สำหรับแม่นั้นล้วนมีความหมายที่ดีเสมอ ไม่ว่าลูกจะเป็นอะไร เพศไหน สุดท้ายแล้วแม่ก็ต้องคิดถึงคำว่าลูกเหนือสิ่งอื่นใดแล้ว การเป็นกะเทยของลูกทำให้อัตลักษณ์ความเป็นแม่นั้นแตกต่างไปจากแม่ทั่วไปซึ่งแม่จะต้องมองเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของลูก ตั้งแต่เด็กจนถึงลูกเปิดเผยตัวตนทางเพศ แม่ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจทั้งเพศสถานะและเพศวิถีของลูก อีกทั้งเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นแม่ของตนเองที่ก้าวข้ามผ่านคำว่าแม่ที่ดีต้องเลี้ยงดูลูกให้เติบโตไปตามเพศกำเนิด ต้องเลี้ยงดูให้สืบทอดวงศ์ตระกูล ซึ่งลูกไม่สามารถเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม แต่แม่อีกยังคงเลี้ยงดูลูกโดยการเป็นแม่สตรีนิยมอย่าง Rich (อ้างใน Green, 2004) ได้กล่าวถึง

แรงผลักดันจากจิตสำนึกเรื่องสตรีนิยม ความรักอันแรงกล้าที่มีต่อลูก ความต้องการที่จะซื้อสัตย์ต่อตนเอง ครอบครัวและการเลี้ยงดูลูก ผู้หญิงเหล่านี้เป็นแม่ที่ท้าทายสิ่งที่เป็นอยู่ โดยการนำแนวคิดดังกล่าวไปปฏิบัติเป็นการต่อต้านข้อจำกัดที่วางไว้โดยระบอบปิตาธิปไตย ผู้หญิงบางคนปฏิเสธอย่างเปิดเผยต่อแรงกดดันและความคาดหวังจากความเป็นแม่ในอุดมคติโดยการท้าทายมาตรฐานทั่วไปของความเป็นแม่โดยมีจุดยืน และพร้อมที่จะได้รับการลงโทษอย่างมีสติเพื่อเลี้ยงดูและสอนลูก ๆ ให้มีสติในการทำหายในรูปแบบต่าง ๆ ของการกดขี่ในระบอบปิตาธิปไตย

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น แม่ได้ยอมรับและรับรู้ได้ก้าวข้ามผ่านอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติในส่วนของเพศสถานะและเพศวิถี อีกทั้งยังสามารถมีจุดยืนในการสนับสนุนลูกในเพศสถานะแบบที่ถูกเป็น แต่แม่อีกยังคงจะดำรงอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในแบบแม่ทั่ว ๆ ไปที่ยังต้องเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีของสังคมยังไม่สามารถสลัดกรอบความอคติมายาคติ “แม่ที่ดี” ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของลูกจึงมีผลกระทบกับความเป็นแม่ในด้านจิตใจในระยะเริ่มต้น โดยใช้เงื่อนไขของเวลาแต่เนื่อง อีกทั้งคำว่า “ลูก” แม่ทุกคนยอมรับและทำความเข้าใจในตัวลูกแบบมีเงื่อนไขที่ถูกจะต้องเป็นคนดีของสังคม อคติและมายาคติในสังคมเป็นสิ่งประกอบสร้างเพื่อกำหนดบทบาทของผู้หญิงทำให้เกิดความเชื่อและค่านิยมที่มองว่าความเป็น “แม่ที่ดี” จะต้องเป็นอย่างไร และจะต้องเลี้ยงดูลูกให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม แต่จะเห็นได้ว่าแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยในสังคมไทยได้ต่อรองความคาดหวังของสังคมเกี่ยวกับเพศสถานะและเพศวิถีของลูกโดยให้ลูกดำรงอัตลักษณ์ตัวตนโดยใช้ความเป็นแม่เชื่อมโยงกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ทำให้แม่ไม่จำเป็นต้องรู้สึกผิดหวังหรือพยายามเป็นแม่ตามมายาคติและความคาดหวังของสังคม แม่สามารถกำหนดโครงสร้างความเป็นแม่ด้วยตัวของตนเอง และเลี้ยงดูลูกตามแบบฉบับของแม่ที่ลูกไม่จำเป็นต้องเป็นเพศที่สังคมกำหนดภายใต้กรอบความเป็นแม่ที่ดีโดยไม่ได้โค่นล้มหรือทำลายประเพณีหรือวัฒนธรรมที่สืบทอดมายังคงเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีของสังคมโดยมองข้ามเฉพาะเรื่องเพศที่แตกต่าง ทำให้ลูกสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

5.4 การก้าวข้ามอคติ มายาคติและปฏิกิริยาของคนในสังคมของการเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย

“เลี้ยงลูกยังงี้ถึงเป็นกะเทย” เป็นคำพูดจากแม่ท่านหนึ่งในกรณีศึกษาที่แม่ได้ยินจากปากของญาติที่มาเห็นลูกของตนในวัยรุ่นที่เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อและยังไม่ได้เปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีของตน การเลี้ยงดูลูกของแม่จึงเป็นที่จับตามองของคนโดยทั่วไป ทั้งคนในครอบครัวญาติพี่น้อง หรือคนในสังคมทั่วไป การตั้งคำถามจากบุคคลภายนอกว่า “เลี้ยงลูกยังงี้ถึงเป็นกะเทย”

เป็นสิ่งที่แม่หลาย ๆ คนต้องเผชิญจากคำดูถูก นินทา ทั้งต่อหน้า และลับหลังแม่บางคนก็อาจจะไม่เคยได้ยิน หรือไม่สนใจกับคำพูดของคนภายนอก

สิ่งที่สำคัญที่สุดคือความหนักแน่นในความเป็นแม่ที่ไม่ว่าจะเจอปัญหาอะไรแม่ก็ยอมผ่านมันไปได้ อคติมายาคติที่เกี่ยวกับการมีลูกเป็นกะเทย ซึ่งอคติมายาคติที่มองว่าแม่เลี้ยงดูลูกแล้วเป็นกะเทยเป็นความผิดของแม่ หรือแม่แต่การที่ลูกอยู่กับแม่มากเกินไปทำให้ลูกมีนิสัยเหมือนแม่อคติมายาคติเหล่านี้ก่อให้เกิดผลตามมาคือลูกไม่กล้าที่จะเปิดเผยตัวตนกับแม่หรือคนในครอบครัว อีกทั้งแม่ไม่กล้ายอมรับในตัวลูก พยายามเปลี่ยนลูกให้กลับมาเป็นเพศตามเพศกำเนิด กดดันลูกให้ลูกกลับมาเป็นปกติ หรือโทษตัวเองว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้ลูกเป็นกะเทย ผลที่ตามมาเหล่านี้ทำให้แม่แต่ละคนกลัวที่จะยอมรับลูก เลือกที่จะไม่เปิดใจพูดคุยกับลูกด้วยความเข้าใจ แม่จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการก้าวข้ามอคติและมายาคติในสังคมเกี่ยวกับแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย

5.4.1 แม่คือผู้ประสานความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว

จากกรณีศึกษา แม่ไม่ได้ประสบกับปัญหาในเรื่องปฏิกิริยาของคนในสังคม ซึ่งให้ข้อมูลว่าไม่ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับปฏิกิริยาของคนในสังคม ใครจะคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับตนเองหรือลูกนั้นไม่ได้มีผลต่อความเป็นแม่ของตน แต่สิ่งที่กระทบกับจิตใจมากคือความเป็นห่วงและความกังวลในของคนในครอบครัว เช่น พ่อ (สามี) หรือลูก ที่อาจจะยังยอมรับไม่ได้ที่มีลูกเป็นกะเทย ดังนั้นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการก้าวข้ามอคติมายาคติเกี่ยวกับการมีลูกเป็นกะเทยคือการที่คนในครอบครัวให้การยอมรับและความเข้าใจในตัวลูกเช่นเดียวกับที่แม่เป็น

ดังตัวอย่างกรณีแม่ดาวที่เป็นกังวลว่าลูกสาวของตนจะไม่ยอมรับคิดดี ฉะนั้นสิ่งที่แม่กังวลใจไม่ใช่ความรู้สึกของตัวเองแต่กลับเป็นความรู้สึกของคนรอบข้างที่แม่ห่วงใย นั่นหมายถึงแม่ยังต้องเป็นคนประสานความเข้าใจระหว่างลูกที่เป็นกะเทยกับคนในครอบครัวหรือคนที่แม่ให้ความห่วงใย กรณีดังกล่าวยังคล้ายกับแม่พิศซึ่งมีความกังวลเกี่ยวกับพ่อที่จะรับไม่ได้ว่าลูกเป็น

จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่ต้องรักษา จัดการความรู้สึกของคนในครอบครัวเมื่อรู้ว่าลูกไม่ได้เป็นอย่างที่คนในครอบครัวหรือคนในสังคมคาดหวัง แม่ต้องแบกรับความกังวลใจในความรู้สึกของคนในครอบครัวโดยเฉพาะพ่อซึ่งเป็นบุคคลที่คาดหวังในตัวลูกชายที่จะต้องเติบโตไปเพื่อเป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันกับการศึกษาครอบครัวในประเทศฮ่องกงของ Leung & Shek (2014 อ้างถึงใน Brainer, 2017) ที่กล่าวว่าคุณค่าทางวัฒนธรรมของอำนาจของพ่อมีการใช้งานมากขึ้นผ่านการควบคุมของมารดาในครอบครัวฮ่องกง เนื่องจากแม่ต้องแบกรับภาระในการบรรลุความคาดหวังของครอบครัว การดูแลลูก และที่พร้อมติดตามพฤติกรรมของลูก ๆ และในทำนองเดียวกันจากการศึกษาเรื่องครอบครัวชาวไต้หวันของ Brainer (2017) ที่ศึกษา

ครอบครัวชาวไต้หวันที่มีลูกเป็นกลุ่ม LGBT มีความคาดหวังของพ่อที่มีต่อลูก ๆ อย่างมาก จึงสร้างแรงกดดันให้กับแม่ เนื่องจากกลุ่ม LGBT เลือกที่จะแบ่งปันชีวิตส่วนนี้กับแม่ เพื่อไม่ให้เสี่ยงกับการทำให้พ่อโกรธหรือผิดหวัง ส่งผลให้แม่หลายแบกรับแต่เพียงลำพังเพื่อเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเรื่องเพศของลูก ในขณะที่เดียวกันก็พยายามสนับสนุนอารมณ์ของเด็กและช่วยปกป้องความลับจากพ่อและสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ การทำงานในการปกป้องและซ่อนข้อมูลนี้จำเป็นต้องมีการทำงานด้านอารมณ์และร่างกาย เช่น การลบหลักฐานที่อาจเป็นไปได้ การสร้างข้อแก้ตัว และการจัดการครอบครัวอย่างซ้ำซ้อนที่อาจมีปัญหาเรื่องเพศหรือเรื่องเพศของเด็ก

แต่ในทางกลับกันในครอบครัวของแม่ที่เป็นคนไทยภาคเหนือ ลูกได้เปิดเผยตัวตนทางเพศกับครอบครัวว่าเป็นกะเทยซึ่งแม่ได้ให้ข้อมูลว่าพ่อไม่ได้มีคำกล่าว คำต่อว่าหรือการลงโทษใด ๆ อย่างรุนแรง ซึ่งแม่คาดการณ์ว่าพ่ออาจจะรับในตัวตนของลูกไม่ได้ในทันที แต่พ่อก็พร้อมที่จะยอมรับถึงแม้ว่าลูกจะไม่ใช่ไปตามที่คาดหวังในเรื่องการสืบสกุล หรือการบวชเพื่อตอบแทนบุญคุณ แต่ลูกก็มีความสามารถและประสบความสำเร็จได้เหมือนกับบุคคลที่เป็นเพศชายหรือหญิงทั่วไป ดังนั้น แม่เป็นผู้ที่รับรู้และยอมรับลูกเป็นคนแรกเพื่อที่จะเป็นผู้คอยประสานเชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างคนในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อกับลูกให้มีความเข้าใจในเรื่องเพศสถานะและให้การยอมรับลูกไปพร้อมกัน

5.4.2 ความสำเร็จของลูกนำไปสู่การก้าวข้าม

“จะเป็นอะไรก็ไม่เป็นไร ขอให้เป็นคนดีก็พอ” ประโยคที่มักจะได้ยินเสมอเมื่อลงพื้นที่ นั้นหมายถึงการกล่าวถึงความสำเร็จของลูกที่นำมาทดแทนในส่วนที่ลูกทำไม่ได้ คือการเป็นเพศที่พ่อแม่คาดหวัง ในประเด็นที่ว่านี้เกี่ยวกับความประพฤติดี ความดี การประสบความสำเร็จของลูก ซึ่งแม่แต่ละคนได้นำมากล่าวถึงเมื่อสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับการยอมรับในตัวลูก หรือแม้กระทั่งการก้าวข้ามอคติมายาคติในสังคม ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของวลีดังกล่าวที่มาสสนับสนุนความรู้สึกเชิงลบให้กลายเป็นความรู้สึกเชิงบวก

จากคำกล่าวข้างต้นกรณีศึกษาแม่ทั้ง 5 คน ได้กล่าวถึงความสำเร็จของลูกที่เป็นสิ่งสนับสนุนความรู้สึกของตนเอง การก้าวข้ามอคติมายาคติในเชิงลบของคนในสังคม เมื่อผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกของแม่ต่อปฏิกิริยาของคนในสังคมที่มีต่อแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ซึ่งเป็นแรงกดดันในการปฏิบัติตามความเป็นแม่ในอุดมคตินำไปสู่การต่อรองความเป็นแม่ที่จะไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดนั้น จากการศึกษาของ Rich (อ้างถึงใน Green, 2004) กล่าวว่า ระเบียบปิตาธิปไตยไม่ได้กดขี่อย่างสมบูรณ์แต่ยังพอมือที่ว่างสำหรับผู้หญิงที่จะต่อรอง ภายใต้สถาบันดังกล่าวว่า ชีวิตของผู้หญิงและเด็กจะถูกแก้ไขและถักทอขึ้นใหม่ด้วยมือของผู้หญิงเอง นั่นคือสิ่งที่ผู้หญิงจะสามารถกอบกู้ตัวตนของผู้หญิงขึ้นมาเพื่อลูกของเรา เกิดขึ้นภายใต้การทำลายสถาบันความเป็นแม่ ประกอบด้วย

ความอ่อนโยน ความหลงใหล ความไว้วางใจในสัญชาตญาณของผู้หญิงโดยการปลุกความกล้าหาญภายในตัวของผู้หญิง ตัวอย่างจากการต่อสู้ของแม่จากโรคร้ายต่าง ๆ ความยากจนจากภัยสงครามของการถูกเอารัดเอาเปรียบจะต้องกลายเป็นเรื่องธรรมดาของการต่อสู้ของมนุษย์ การต่อสู้เหล่านี้จะทำให้สถาบันความเป็นแม่ถูกทำลาย

จากคำกล่าวของ Rich เกี่ยวกับการต่อรองความเป็นแม่ซึ่งแม่จะต้องต่อสู้กับความเป็นแม่ในอุดมคติในสังคมที่หลากหลายและแตกต่าง ในแต่ละสังคมแม่มีความคาดหวังต่อลูกจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมนั้น ๆ ในกรณีศึกษาสังคมไทยภาคเหนือเมื่อลูกมีเพศที่ไม่ได้เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง ที่เป็นสังคมที่มีการรับรู้เรื่องการมีกะเทยมานานแล้ว แต่ภาพลักษณ์ของคนที่เป็นกะเทยก็ยังคงเป็นไปในเชิงลบอยู่ จากการณศึกษาแม่มีการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ของการมีลูกเป็นกะเทยในสังคมภาคเหนือ แม่มีการต่อรองที่จะให้ลูกดำรงเพศสถานะและเพศวิถีในรูปแบบที่ลูกเป็นแต่แม่ก็ยังรังไรซึ่งอัตลักษณ์ของความเป็นแม่ที่ดีที่สังคมกำหนดไว้โดยการต่อรองจากความสำเร็จของลูกอันเป็นรูปธรรม เช่น การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน การเป็นกะเทยที่อยู่ในกรอบของผู้หญิงที่เรียบร้อย หรือแม้กระทั่งความกตัญญูรู้คุณต่อบิดามารดา

คำชื่นชมจากคนรอบข้างก็อาจจะเป็นอีกแรงจูงใจหนึ่งในการยอมรับลูกเมื่อแม่รู้ว่าลูกเป็นกะเทย ในตอนแรกแม่อาจจะได้ยินคำกล่าวในเชิงลบมาบ้างทำให้แม่รู้สึกไม่สบายใจ แต่เมื่อเวลาผ่านไปลูกได้พิสูจน์ตัวเองให้แม่เห็นว่าลูกนั้นสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้และสามารถประสบความสำเร็จได้ทัดเทียมกับผู้หญิงหรือผู้ชายทั่วไป ในประเด็นนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของลูกที่มาพร้อมกับความคาดหวังในตัวลูกอีกมิติหนึ่งที่แม่จะตั้งธงแห่งความคาดหวังไว้ นั่นคือความสำเร็จในชีวิตของลูก แสดงให้เห็นว่าแม่อีกยังคงมีความคาดหวังในตัวลูกเกี่ยวกับความประพฤติและความสำเร็จของลูกเพื่อพิสูจน์ลูก และความเป็นแม่ของตัวเอง ในอีกนัยยะหนึ่งความกดดันจึงไปตกอยู่กับลูกที่จะต้องพิสูจน์ตัวตนให้เป็นไปตามที่สังคมคาดหวังเพื่อทำลายเงื่อนไขของการเป็นเพศที่แตกต่าง คล้ายกันกับการศึกษาของ Fields (2001 อ้างถึงใน Gafsky, 2014) การเป็นพ่อแม่มักจะได้รับความคาดหวังจากสังคมและผลโดยตรงต่อเด็ก การเป็นพ่อแม่ของเด็กที่เป็น LGBT อาจถูกมองว่าเป็นความล้มเหลวทางศีลธรรม ผู้ปกครองจึงพยายามดิ้นรนที่จะทำให้ลูกเป็น "ปกติ" ความคาดหวังทางสังคมส่งผลต่อความยากลำบากของการก้าวข้าม ดังนั้นการยอมรับในเพศสถานะและเพศวิถีของลูก แม่ย่อมมีเงื่อนไขในการยอมรับและยังไม่สามารถสลัดทิ้งความคาดหวังของสังคมได้ทั้งหมด เพียงแต่แม่สามารถยอมรับและเข้าใจในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกที่แตกต่าง

จากการประเด็นที่ได้จะเห็นได้ว่าแม่ได้ปรับภูมิลักษณ์ความคาดหวังของสังคมเพื่อเป็นการยืดหยุ่นความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกที่เป็นกะเทย คือการให้ลูกดำรงเพศสถานะและเพศวิถีตามแบบฉบับของตน แต่ต้องอยู่ภายใต้ความคาดหวังคือการเป็นคนดีของสังคม ดังที่ Johnson &

Colucci (1999 อ้างถึงใน Grafsky, 2014) แนะนำว่าการปรับกฎเกณฑ์ ความคาดหวัง และขอบเขตของครอบครัวที่จำเป็นของเด็กในวัยรุ่นและวัยกำลังเติบโตอาจเป็นเรื่องยาก เมื่อครอบครัวเผชิญกับความกลัวการกดขี่ทางสังคม ผู้ปกครองบางคนอาจมีความยากลำบากในการสร้างสมดุลระหว่างความปรารถนาที่จะปกป้องลูกของพวกเขาและทำให้พวกเขาปลอดภัย และเชื่อว่าลูกของพวกเขาจะปลอดภัยและมีความสุขในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ยังคงมีความกังวลอยู่ แต่เมื่อเวลาผ่านไปลูกได้พิสูจน์ตัวเอง และสามารถดูแลครอบครัวได้ทำให้การมองจากคนรอบข้างเปลี่ยนไป

ปัจจุบันการมองคนที่ความสามารถเหมือนจะเป็นเรื่องที่ได้รับการให้ความสำคัญมากขึ้นแม้ที่มีลูกเป็นกะเทยอาจจะเคยได้ยินหรือได้รับรู้เรื่องการมีลูกเป็นกะเทยเป็นความผิดของแม่จากการผลิตซ้ำในสื่อต่าง ๆ แต่เมื่อมาyacติเหล่านั้นกลายเป็นชีวิตจริงที่แม่จะต้องเจอด้วยตนเอง การเลี้ยงดูลูกให้ดีที่สุดเท่าที่แม่คนหนึ่งจะทำได้จึงเป็นสิ่งที่แม่ต้องทำ เมื่อลูกเติบโตไปเป็นคนดีของสังคมและประสบความสำเร็จในชีวิต คนเป็นแม่ก็เหมือนประสบความสำเร็จในชีวิตความเป็นแม่เช่นเดียวกัน การที่แม่สลัดทิ้งความคาดหวังของสังคมเกี่ยวกับเรื่องเพศของลูกได้ แต่แม่ก็ยังไม่สามารถหลุดออกจากกรอบแห่งความคาดหวังในตัวลูกที่ลูกจะต้องดำรงตนเป็นคนดีของสังคม เป็นกะเทยที่ดีที่จะต้องไม่ทำความเดือดร้อนให้กับสังคม ดังนั้น การประสบความสำเร็จของลูกจึงถูกนำมาเป็นเครื่องพิสูจน์การก้าวข้ามอคติมายาคติในสังคมของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ซึ่งนั่นหมายถึงต้องใช้เวลาในการพิสูจน์ความสำเร็จดังกล่าว การก้าวข้ามความคาดหวังของสังคมดังกล่าวจึงต้องใช้เวลา โดยที่แม่คนหนึ่งต้องผ่านกระบวนการดังกล่าวด้วยตัวเองจนถึงวันที่ลูกประสบความสำเร็จ แม่จึงสามารถดำรงอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยอย่างภาคภูมิใจได้

แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยจึงเป็นอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่ต้องต่อสู้ฝ่าฟันกับอุปสรรคเหมือนแม่ในสังคมไทยทั่วไป ทั้งภายในจิตใจและปัจจัยภายนอก เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต อีกทั้งกระทบต่อความเป็นแม่ด้วย ในปัจจุบันผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้นจึงต้องมีการแบ่งเวลาในการเลี้ยงดูลูกซึ่งนั่นหมายถึงผลกระทบที่ตามมาในเรื่องการเอาใจใส่ดูแล และมีเวลาให้กับลูก แม่จึงต้องหาทางออกด้วยการมองหาทรัพยากรที่แม่มีอยู่ นั่นคือบุคคลในครอบครัวที่เป็นเครือญาติฝ่ายหญิงที่จะต้องรับหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกในยามที่แม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทรัพยากรด้านเวลาที่จะต้องจัดสรรเวลาในการอยู่กับลูก อีกทั้งทรัพยากรด้านการเงิน แม่จึงต้องต่อรองกับอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติที่แม่ต้องเป็นผู้เลี้ยงดูลูกเมื่อลูกโตขึ้นสิ่งที่ทำให้แม่ต้องเผชิญกับการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่คือการที่ลูกค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงตัวตนทางเพศ ซึ่งการที่แม่เลี้ยงดูลูกด้วยตนเองมาตั้งแต่เด็กทำให้แม่เห็นถึงการที่ลูกค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปทีละขั้น ทั้งลักษณะนิสัย การละเล่น การแต่งตัว เป็นต้น การสังเกตพฤติกรรมของลูกจึงเป็นสิ่งที่สำคัญของคนเป็นแม่ พร้อมกับการยอมรับในตัวตนของลูก สังเกตได้ว่าแม่ไม่ได้มี

อาการตกใจหรือปฏิเสธความจริงว่าลูกเป็นกะเทยมาพร้อมกับ “การทำใจ” ที่เป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการยอมรับตัวตนของลูกภายในจิตใจของแม่

สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการก้าวข้ามอคติมายาคติในเชิงลบเกี่ยวกับการที่มีลูกเป็นกะเทยจะเห็นได้จากการผลิตซ้ำของสื่อต่าง ๆ ที่ทำให้คนมองการมีลูกเป็นกะเทยเป็นความผิดพลาด ความผิดหวังของคนเป็นแม่ แม่จึงต้องต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่โดยการคิดบวก การมองไปถึงอนาคตของลูกและการวางแผนชีวิตลูกให้ลูกเติบโตไปเป็นคนดีของสังคม เมื่อลูกได้พิสูจน์ความสำเร็จให้เห็นเป็นประจักษ์แล้วจึงสามารถเปลี่ยนทัศนคติของคนในเชิงลบให้กลายเป็นคำชื่นชมได้ ฉะนั้นการก้าวข้ามผ่านอคติมายาคติในสังคมต้องเริ่มจากตัวแม่ที่จะต้องคิดบวก และค่อย ๆ ทำใจยอมรับผ่านกระบวนการเลี้ยงดูลูกอย่างใกล้ชิดและทำความเข้าใจไปพร้อมกับการเติบโตของลูก ทำให้เข้าใจเพศสถานะและเพศวิถีมากขึ้น และดำรงอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา อุปสรรคปัญหา และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย : การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย” การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษาการต่อรองอัตลักษณ์และบทบาทความเป็นแม่ของ “แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย” เมื่อแม่รับรู้ว่าการเป็นกะเทยหลังจากการเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูกอีกทั้งเพื่อศึกษากระบวนการจัดการในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูก หลังจากรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก และการดำรงตนในนิยามอัตลักษณ์ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยเพื่อต่อรองหรือต่อสู้อย่างไรต่อบรรทัดฐานของสังคมและเพื่อศึกษาให้ทราบถึงผลลัพธ์ของการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย โดยการศึกษาผ่านแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย จำนวน 5 คน ซึ่งการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากแม่ที่ได้รับรู้ถึงเพศสถานะและเพศวิถีของลูกที่ได้เปิดเผยตัวตนทางเพศว่าเป็นกะเทยอีกทั้งได้เปลี่ยนเพศสถานะของตนจากชายเป็นหญิงแล้ว โดยคัดเลือกแม่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลในเชิงพื้นที่ สังคม ภาษา และวัฒนธรรมที่แตกต่างแม่ในสังคมเมือง อีกทั้งเชียงใหม่ยังถูกผลักดันให้เป็นเมืองแห่งการสร้างสรรค์พื้นที่ให้กับเหล่า LGBTQ ของไทยจึงเลือกที่จะใช้พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ในการศึกษาเรื่องแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายซึ่งผลการศึกษาผู้วิจัยได้แบ่งแยกออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามเงื่อนไขของระยะเวลาโดยการเก็บข้อมูลจากอัตชีวประวัติของแม่ ชีวิตการแต่งงานการมีครอบครัว การมีลูกไปจนถึงการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก นำไปสู่การยอมรับในเพศสถานะและเพศวิถีของลูก ผ่านการให้ข้อมูลของแม่แต่ละท่านแล้ววิเคราะห์และสรุปผลตามประเด็นที่ได้จากการศึกษาดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความรู้สึกของแม่ต่อการเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย รวมถึงการต่อรองอัตลักษณ์และบทบาทของการเป็นแม่เมื่อรับรู้ว่าการเป็นกะเทย ผลการศึกษาในข้อนี้ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าแม่มีความรู้สึกตกใจ เสียใจ หรือผิดหวัง เกี่ยวกับการที่ลูกเป็นกะเทย เนื่องจากแม่ได้เลี้ยงดูลูกตั้งแต่เล็กจนโตตามเพศกำเนิด แต่ลูกกลับมีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างจากเพศกำเนิด แต่ในทางกลับกันแม่ไม่ได้มีความรู้สึกตกใจ ผิดหวังหรือเสียใจ แม่บางคนมีความรู้สึกตกใจเล็กน้อย แต่แม่บางคนกลับมีความรู้สึกเฉย ๆ หรือแม้กระทั่งความรู้สึกในเชิงบวก โดยแม่ส่วนใหญ่ให้เหตุผลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางเพศของลูกในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยแม่ไม่ได้กล่าวว่าเป็นความผิดของแม่หรือ

ความผิดของลูก แต่แม่กล่าวถึง “ความเป็นแม่” และ “ความเป็นลูก” ที่ไม่สามารถตัดขาดสายใยดังกล่าวได้

การสังเกตพฤติกรรมของลูก เป็นสิ่งสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าแม่ให้ความสนใจเมื่อลูกโตขึ้นซึ่งจะสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การออกไปเล่นนอกบ้าน เล่นกับเพื่อน ซึ่งเป็นพัฒนาการของลูกที่แม่แต่ละคนให้อิสระในการเล่นของลูก อีกทั้งการให้อิสระในการเข้าสังคมคือการมีเพื่อน เมื่อแม่รับรู้ว่าการเล่นและการคบเพื่อนในวัยเด็กของลูกไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง เมื่อลูกเล่นกับผู้หญิงและเล่นแบบผู้หญิงแม่จึงเกิดความสงสัย แต่เนื่องจากการสังเกตการรับรู้เรื่องเพศของลูกโดยไม่ต้องให้ลูกบอกหน้าที่ของแม่จึงไม่เพียงแต่ต้องดูแลลูกสังเกตพฤติกรรมของลูกอย่างเดียวเท่านั้น แต่สิ่งที่แม่เห็นคือการค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงเพศสถานะและเพศวิถีของลูกที่แตกต่างจากเพศกำเนิด ดังนั้นการสังเกตการรับรู้เรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูกจึงเป็นสิ่งสำคัญในการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติที่จะต้องเลี้ยงดูลูกให้เป็น “ชายแท้” แต่การที่แม่สังเกตประสบการณ์ในการเลี้ยงดูลูก และให้ความเข้าใจเรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูก โดยใช้เงื่อนไขของเวลาในการลอบประโลมจิตใจไปด้วย อีกทั้งเป็นไปเพื่อขจัดความกลัวในใจของแม่ ส่วนหนึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในการยอมรับและเข้าใจในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกแม่มองไปที่การกระทำหรือพฤติกรรมของลูกที่ปฏิบัติตนในทางที่ดี สามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นในสังคมได้เป็นอย่างดี แม่แต่ละคน มีกระบวนการยอมรับอัตลักษณ์ทางเพศของลูก ได้โดยที่ไม่ได้นำไปสู่จุดแตกหักในความสัมพันธ์ระหว่างกับลูกหรือคนในครอบครัว เนื่องจากส่วนใหญ่แม่ทุกคนจะสังเกตพฤติกรรมของลูกตั้งแต่เด็ก โดยการเลี้ยงดูลูกเองเหมือนเป็นการซึมซับ และสังเกตการรับรู้พฤติกรรม และอัตลักษณ์ทางเพศของลูกไปที่ละเล็กละน้อย

ดังนั้น เหตุผลในความรู้สึกลึกซึ้งของแม่ที่สามารถยอมรับในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกคือการที่แม่สังเกตพฤติกรรมของลูกและสังเกตการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก และประสบการณ์การเป็นแม่ ที่เลี้ยงดูลูกตั้งแต่เล็กจนโตเนื่องจากเลี้ยงลูกด้วยตัวเอง จึงเป็นการสังเกตการรับรู้พฤติกรรมของลูกเข้าสู่กระบวนการยอมรับเพศสถานะและเพศวิถีของลูก นั่นหมายถึงแม่ต้องใช้เวลาเป็นปัจจัยสำคัญในการสังเกตประสบการณ์การเป็นแม่ ทำให้แม่ไม่ได้มีปฏิกิริยาตอบโต้ที่รุนแรงแต่จะมีเพียงความกังวลใจเกี่ยวกับคนในครอบครัว เช่น สามี (พ่อของลูก) หรือคนในครอบครัวอื่น ๆ ที่จะไม่ให้การยอมรับลูก อีกทั้งกังวลใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคมของลูก ทั้งเรื่องงาน เรื่องความรักเรื่องครอบครัวในอนาคต

การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ตั้งแต่ให้กำเนิดลูกจนถึงการได้รับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก โดยต้องต่อรองกับอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติ ที่ต้องเลี้ยงดูลูกให้เติบโตตามเพศกำเนิด โดยการพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นแม่จากประสบการณ์ของตนเองจากบริบทเศรษฐกิจสังคมปัจจุบัน และวัฒนธรรมไทยที่แม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ตั้งแต่เริ่มต้นเป็นแม่ อีกทั้งแม่ได้รับรู้ว่า

ลูกเป็นกะเทยแม่จะต้องต่อรองโดยการฝ่าฝืนอุดมการณ์ความเป็นแม่ คือให้การยอมรับและเลี้ยงดูลูกที่เป็นกะเทยให้เป็นไปตามเพศสถานะและเพศวิถีของลูก พร้อมทั้งจะทำความเข้าใจและยอมรับในเพศสถานะของลูก จากกรณีศึกษา แม่บางคนคอยสนับสนุนลูกในทุก ๆ ด้าน เช่น การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบผู้หญิง หรือเรื่องความรัก เป็นต้น เพียงแต่แม่มักยังมีความกังวลใจในเรื่องการใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นในสังคม และเรื่องคู่ชีวิตของลูก แม่ได้ต่อรองอัตลักษณ์ของตนเองผ่านการดำรงตนในอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่แตกต่างจากอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติที่แม่จะต้องเลี้ยงดูลูกให้เติบโตไปตามเพศกำเนิด แต่แม่ต้องดำรงอัตลักษณ์ความเป็นแม่ของตนเองที่รับรู้ว่ามีลูกเป็นกะเทยแล้วให้การดูแลลูกตามเพศสถานะและเพศวิถีของลูก โดยการสนับสนุนลูกให้เป็นอย่างที่ลูกเป็น ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเพศสถานะและเพศวิถีของลูกเพื่อประสานความเข้าใจระหว่างกัน และไม่พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงลูกให้เป็นเพศตามบรรทัดฐานของสังคม

ประเด็นที่ 2 แม่มีกระบวนการจัดการกับความรู้สึกเมื่อรับรู้ถึงการเปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีของลูก ผลการศึกษาตามคำถามวิจัย แม่มีวิธีการจัดการกับความรู้สึกของตนในประเด็นเรื่องการจัดการความรู้สึกของแม่หลังจากรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก แม่ได้พูดคำว่า “ทำใจ” ซึ่งประเด็นเรื่องการทำใจเปรียบเสมือนแม่มีความรู้สึกผิดหวังก่อนแล้วค่อย ๆ เข้าสู่กระบวนการทำใจยอมรับในสิ่งที่ลูกเป็น หมายความว่าความถึงความรู้สึกในเชิงลบแล้วผ่านกระบวนการจัดการความรู้สึกนำไปสู่ความรู้สึกในเชิงบวก แม่ได้ใช้เหตุผลที่กล่าวถึงลูกในเชิงบวกมาสนับสนุนกระบวนการปรับความรู้สึกดังกล่าว โดยการมองข้ามเรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูก มองที่ลักษณะนิสัย ความประพฤติและความสามารถของลูก เมื่อลูกประสบความสำเร็จในวันหนึ่ง และเติบโตไปเป็นคนดีของสังคมแม่ก็สามารถจัดการกับความรู้สึกในเชิงลบได้

แม่มีวิธีต่อต้านหรือต่อสู้ต่ออคติมายาคติ และบรรทัดฐานของความเป็นแม่สังคมไทยจากการที่แม่รับรู้ถึงการเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศของลูก อีกทั้งมีกระบวนการจัดการหรือมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลังจากการรับรู้ถึงเพศสถานะและเพศวิถีของลูก ผลของการศึกษาของการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในการต่อสู้ต่ออคติมายาคติ และบรรทัดฐานของสังคมไทย จากการที่แม่รับรู้ถึงการเพศสถานะและเพศวิถีของลูก มีคำกล่าวที่เป็นแบบฉบับของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยคือ “จะเป็นอะไรก็ไม่เป็นไร ขอให้เป็นคนดีก็พอ” คำพูดที่มักจะได้ยินเสมอขณะที่สัมภาษณ์แม่แต่ละท่าน หมายความว่ากล่าวถึงความสำเร็จของลูกที่นำมาทดแทนในส่วนที่ลูกทำไม่ได้ คือการเป็นเพศที่แม่คาดหวัง หรือแม้กระทั่งการบวชลูกชาย หรือการสืบสกุล เป็นต้น หลังจากแม่รับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก แม่ก็ไม่คาดหวังในประเด็นดังกล่าว

แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยไม่ได้มองว่าความเป็นแม่ของตนมีความบกพร่องแต่อย่างใด เนื่องจากการที่ลูกเติบโตไปเป็นคนดีของสังคม มีหน้าที่การงานที่สุจริต และกตัญญูรู้คุณบิดามารดา

การปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ ไม่ทำความชั่วทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม และการทำจิตใจให้ผ่องใส ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา (พระมหาปรีชา ปภสสโร, 2564) อีกทั้งหลักพรหมวิหาร 4 ที่จะต้องสนับสนุนลูกในทุกอย่างที่ถูกเป็น ก็ถือว่าแม่นั่นเลี้ยงดูลูกอย่างสุดความสามารถและทำหน้าที่ของแม่ได้ดีที่สุดแล้ว ดังนั้นแม่จึงให้ความเข้าใจในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกใหม่จากความประพัตติ การประสบความสำเร็จของลูก ซึ่งแม่แต่ละคนได้นำมากล่าวถึงเมื่อสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับการยอมรับในตัวลูกมากกว่าการคาดหวังว่าลูกจะกลับไปเป็นชายจริงหรือหญิงแท้

การจัดการกับความรู้สึกของแม่ภายหลังการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก เป็นผลจากการเลี้ยงดูลูกตั้งแต่เกิดและค่อย ๆ สั่งสมประสบการณ์ และการรับรู้การเปิดเผยตัวตนทางเพศของลูก นำไปสู่กระบวนการยอมรับและการจัดการกับความรู้สึกของแม่หลังจากรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกไปเรื่อย ๆ และเก็บไว้ในใจของแม่โดยผ่านกระบวนการเงื่อนไขของเวลา ซึ่งแม่บางคนอาจใช้เวลาไม่นานใน “การทำใจ” หรือบางคนอาจจะนานกว่าจะตระหนักรู้แน่ชัด ซึ่งกระบวนการยอมรับลูกของแม่ได้รับรู้ว่าลูกเป็นกะเทยแล้วนั้นจะต้องเป็นไปพร้อมกับการจัดการความรู้สึกภายในใจเชิงลบไปเป็นความรู้สึกในเชิงบวกผ่านการมองข้ามเรื่องเพศของลูกแต่มองไปที่ลักษณะนิสัย ความประพัตติและความสามารถของลูกมากกว่า นั่นหมายถึงการแสดงความเป็นแม่ที่ต้องทำความเข้าใจในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกมากขึ้น

แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยมีการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติและวาทกรรมความเป็นแม่ จากการที่แม่มีลูกเป็นกะเทยแม่ไม่ได้ผิดหวังที่ลูกเป็นกะเทย อีกทั้งยังสนับสนุนลูกตามเพศสถานะและเพศวิถี จึงเป็นการปลดปล่อยแม่จากสถาบันความเป็นแม่แบบจารีตดั้งเดิม เป็นแม่ที่สนับสนุนลูกให้ดำรงอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่าง โดยที่แม่กล่าวว่าเวลาที่ลูกเป็นแบบนี้ไม่ได้เป็นความผิดของแม่หรือลูก แต่แม่ก็ยังคงดำรงอยู่ภายใต้ความคาดหวังของสังคมในการเป็น “แม่ที่ดี” ที่สามารถเลี้ยงดูลูกให้ประสบความสำเร็จได้ ยิ่งไปกว่านั้นแม่บางคนกล่าวว่าเวลาที่ลูกเป็นกะเทยเป็นสิ่งที่ดี ดีกว่าลูกมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนในทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น การเกเร หรือติดยาเสพติด เป็นต้น ดังนั้นการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่แม่ยอมรับในเพศสถานะและเพศวิถีของลูก สนับสนุนลูกให้ดำรงอัตลักษณ์ทางเพศของลูก

คำชื่นชมจากคนรอบข้างก็อาจจะเป็นอีกแรงจูงใจหนึ่งในการยอมรับลูกเมื่อแม่รู้ว่าลูกเป็นกะเทย แม่อาจจะได้ยินคำกล่าวในเชิงลบมาบ้างที่ทำให้แม่รู้สึกไม่สบายใจ แต่เมื่อเวลาผ่านไปลูกได้พิสูจน์ตัวเองให้แม่เห็นว่าลูกนั้นสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้และสามารถประสบความสำเร็จได้ทัดเทียมกับผู้หญิงหรือผู้ชายทั่วไป ในอีกนัยยะหนึ่งแม่ได้ตั้งความคาดหวังของสังคมให้ลูกของตนเอง

ต้องประสบความสำเร็จในชีวิต จึงเป็นการยอมรับในเพศสถานะและเพศวิถีอย่างมีเงื่อนไข ทั้งเงื่อนไขของเวลา และการพิสูจน์ความสามารถของลูกอีกด้วย

แม้อย่างเป็นผู้ประสานความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวเมื่อรับรู้ว่าลูกเป็นกะเทยซึ่งแม่ได้ให้ข้อมูลว่า พ่อ (สามี) ก็ไม่ได้มีคำกล่าว คำต่อว่าหรือการลงโทษใด ๆ กับลูกหรือตัวแม่เอง ซึ่งแม่อาคติการณ์ว่าพ่อ (สามี) อาจจะรับในตัวตนของลูกไม่ได้ในทันที แต่พ่อ (สามี) ก็พร้อมที่จะยอมรับถึงแม้ว่าลูกจะไม่เป็นไปตามที่คาดหวังในเรื่องการสืบสกุลแต่ลูกก็มีความสามารถและประสบความสำเร็จได้ และใช้ชีวิตในสังคมได้ ดังนั้น จากการศึกษาแม่จึงเป็นผู้ที่รับรู้และยอมรับลูกเป็นคนแรก หรือเป็นผู้ที่คอยประสานเชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างคนในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อกับลูกให้มีความเข้าใจในเรื่องเพศสถานะและให้การยอมรับลูกไปพร้อมกัน

ในส่วนของการบริหารจัดการหรือมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลังจากการรับรู้ถึงเพศสถานะและเพศวิถีของลูก จากการตั้งสมมติฐานของผู้วิจัยที่ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการหรือการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกที่แม่จะต้องใช้เวลาในการจัดการกับความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งเป็นไปในทางตรงกันข้าม การเลี้ยงดูลูกด้วยตัวเอง การสั่งสมประสบการณ์จากการเลี้ยงดูลูก การสังเกตพฤติกรรมลูก การตระหนักรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก แสดงให้เห็นถึง การสั่งสมประสบการณ์การรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูกส่งผลต่อความสัมพันธ์เล็กน้อยในระยะแรกที่แม่เริ่มรับรู้ แต่เมื่อแม่ได้ “ทำใจ” ยอมรับลูกและทำความเข้าใจในเพศสถานะและเพศวิถีของลูก “เวลา” จึงเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการยอมรับเพศสถานะและเพศวิถีของลูก

ลูกสามารถดูแลตัวเองได้และประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งด้านการศึกษาหรือการเลี้ยงชีพ หรือยิ่งไปกว่านั้นคือความกตัญญูตเวทีการเลี้ยงดูพ่อแม่ ตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ จากความคาดหวังของสังคม และวาทกรรมความเป็นแม่ในพระพุทธศาสนาคือการที่แม่สามารถเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีของสังคม ความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ก็เป็นสิ่งที่ทำให้แม่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูก แสดงให้เห็นถึง “การเป็นแม่ที่ดี” ภายใต้อคติคาดหวังของสังคมในอีกกฎเกณฑ์หนึ่งที่แม่นำมาปรับใช้ ส่งผลถึงความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกจะดีขึ้นตามลำดับและมีความเข้าใจกันมากขึ้น ดังนั้นการที่ลูกเป็นคนดีของสังคม ประสบความสำเร็จในชีวิต จนถึงการเป็นคนกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ไม่ทำให้พ่อแม่ผิดหวังหรือเสียใจ จึงเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งในกระบวนการยอมรับเพศสถานะและเพศวิถีของลูกว่าแม่สามารถเลี้ยงดูลูกให้เติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพ เป็นคนดีของสังคมได้ไม่ต่างจากคนอื่น ๆ หรือเพศอื่น ๆ ในสังคมถึงแม้ว่าลูกจะมีเพศสถานะและเพศวิถีที่แตกต่าง

ประเด็นที่ 3 ผลของการต่อรองอัตลักษณ์ ส่งผลต่ออคติมายาคติในสังคม อีกทั้งส่งผลต่อความสัมพันธ์ของแม่กับลูกและสังคมในวงกว้าง ประเด็นดังกล่าวผลลัพธ์ที่ได้จากการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ คือการที่แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยสามารถก้าวข้ามอคติมายาคติเกี่ยวกับ

ความเป็นแม่สู่การเป็นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติที่มีมายาคติในสังคมครอบอยู่ เกี่ยวกับมายาคติที่แม่จะต้องเลี้ยงดูลูกให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมในเรื่องเพศสถานะและเพศวิถี แต่แม่ได้ต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ตั้งแต่เริ่มรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก ผ่านการสัมผัสประสบการณ์การเลี้ยงดูลูกอีกทั้งการรับรู้เพศสถานะและเพศวิถีของลูก โดยแม่จะต้องใช้เวลาในการยอมรับและเข้าใจลูก การทำความเข้าใจในเพศสถานะและเพศวิถีของลูกจากกรณีศึกษา แม่ไม่ได้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกะเทยมาก่อน แม่จึงได้เรียนรู้และศึกษาจากอัตลักษณ์ทางเพศของลูก จากประสบการณ์การเป็นแม่และการสัมผัสการรับรู้เรื่องเพศของลูก ตั้งแต่เด็กจนลูกข้ามเพศจากชายเป็นหญิง

การมองคนที่ความสามารถเป็นสิ่งที่สังคมในปัจจุบันให้ความสำคัญมากขึ้นโดยการมองข้ามเรื่องเพศ ให้ความสำคัญกับความสามารถของบุคคลมากกว่า เมื่อเชื่อมโยงกับงานในกรณีศึกษาจากผลการศึกษาที่ได้ในครั้งนี้ แม่ที่มีลูกเป็นกะเทยก็ต้อง “ทำใจ” ยอมรับความเข้าใจเรื่องเพศสถานะและเพศวิถีที่เปลี่ยนแปลงไปของลูก โดยการมองลูกที่ความสามารถเช่นกัน อีกทั้งลูกสามารถประสบความสำเร็จได้อย่างคนอื่นทั่วไป อีกทั้งการที่ลูกเป็นคนดีของสังคม นั้นหมายถึงความเป็นแม่นั้นไม่ได้ทำหน้าที่อย่างขาดตกบกพร่อง และยังเป็นแม่ที่ดีอีกด้วย ชีวัดจากการสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับการใช้ชีวิต การทำงาน ไปจนถึงเรื่องความรัก คนเป็นแม่ที่มีหน้าที่คอยสนับสนุนลูกในทุกทางที่ลูกเป็น การเป็นแม่ที่ดีได้ไม่จำเป็นต้องเลี้ยงดูลูกให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม แต่คือการเลี้ยงดูลูกตามแบบฉบับของแม่ภายใต้ความคาดหวังของสังคมที่แม่เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์จากการนิยาม “ความเป็นแม่” และ “ความเป็นลูก” ของแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย

ความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวก็เป็นอีกผลลัพธ์หนึ่งจากการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นหน่วยหนึ่งในสังคมที่ต้องการความเข้มแข็งเพื่อขัดเกลาหล่อหลอมผู้คนอันหมายถึงบุตรหลาน รวมถึงคนในครอบครัว เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของคนในสังคม แม่ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นเสาหลักหนึ่งที่สำคัญในครอบครัวอันมีหน้าที่ อบรม กล่อมเกลา ดูแลเอาใจใส่ ลูกและคนในครอบครัว โดยที่จะต้องมีความอ่อนโยนโอบอ้อมอารีในการเลี้ยงดูลูก ความเข้มแข็งในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น กรณีศึกษาของการมีลูกเป็นกะเทย หรือกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่ผู้เป็นแม่ต้องต่อรองกับอัตลักษณ์ความเป็นแม่ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว และการที่ลูกประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานหรือเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม สืบถึงความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ที่สามารถปลูกฝังให้ลูกที่เป็นกะเทยหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

บทสรุป การศึกษาเรื่อง แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย: การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย ศึกษาจากข้อมูลด้านความคิด ความเชื่อ หรือทัศนคติของความ

เป็นแม่ที่ต้องต่อรองกับค่านิยมความเป็นแม่ของสังคมไทย ที่มองว่าแม่ที่เลี้ยงลูกไม่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวังย่อมถูกตีตราและมองว่าเป็น “แม่ที่ไม่ดี” เนื่องจากสังคมไทยยังมองว่ารักเพศเดียวกันหรือการเป็นกะเทยเป็นเรื่องผิดปกติ ทำให้แม่ถูกตำหนิจากคนรอบข้าง ไปจนถึงคนในสังคมว่าเป็นแม่ที่ทำหน้าที่บกพร่อง ไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้ลูกเป็นกะเทย จากผลการศึกษา พบว่า แม่ต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่โดยการเลี้ยงดูลูกให้เป็นไปตามเพศสถานะของลูก แม่ไม่ได้ห้าม มีความรู้สึกหรือโกรธเกลียดลูก แต่แม่พร้อมที่จะเข้าใจและยอมรับในเพศสถานะและเพศวิถีของลูก สนับสนุนลูกแม่ไม่พยายามเปลี่ยนแปลงลูกให้กลับมาเป็นผู้ชาย แม่ยอมรับที่ตัวตนของทางเพศลูกเนื่องจากแม่เป็นผู้เลี้ยงดูลูกด้วยตนเองตั้งแต่เกิด จากประสบการณ์ความเป็นแม่ของตนเอง การสังเกตถึงพฤติกรรมของลูกและสั่งสมการรับรู้เรื่องเพศสถานะและเพศวิถีของลูก เมื่อลูกเริ่มมีพฤติกรรมที่แม่คาดว่าลูกจะเป็นกะเทย แม่มีกระบวนการในการยอมรับตัวตนของลูกโดยการ “ทำใจ” และมองว่า “ลูกก็คือลูก” “ยังงั้นเขาก็เป็นลูกเรา” อีกทั้งการนิยามความเป็นแม่ใหม่ที่แม่ไม่จำเป็นต้องเลี้ยงดูลูกให้เป็นเพศที่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม แต่แม่มีการปรับกฎเกณฑ์ความคาดหวังโดยการมองข้ามเรื่องเพศแม่ก็สามารถเป็น “แม่ที่ดี” ได้จากผลลัพธ์ที่ได้จากการเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีของสังคม กตัญญูต่อพ่อแม่ อีกทั้งการก้าวข้ามอคติมายาคติในสังคม แม่มองว่าการที่ลูกเป็นกะเทยไม่ใช่ความผิดของแม่หรือลูก แต่เป็นสิ่งที่แม่ต้องต่อรองกับความเป็นแม่ในระบอบปิตาธิปไตยว่าแม่ก็เป็น “แม่ที่ดี” ได้ถึงแม้ว่าลูกจะเป็นกะเทยแต่ก็ยังสามารถดำรงตนให้ประสบความสำเร็จภายใต้ความคาดหวังของสังคมได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้นแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยจึงเป็นการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ที่ต้องต่อสู้กับความเป็นแม่ภายใต้ค่านิยมเกี่ยวกับความเป็นแม่ในอุดมคติของสังคมไทย เพื่อดำรงตนว่าเป็น “แม่ที่ดี” ถึงแม้ว่าลูกจะไม่ได้เติบโตไปเป็นเพศตามบรรทัดฐานของสังคม แต่แม่ก็สามารถเลี้ยงดูลูก สนับสนุนและทำความเข้าใจเพศสถานะและเพศวิถีที่ลูกเป็นโดยไม่พยายามเปลี่ยนแปลงตัวตนของลูก และได้ต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ผ่านการปรับเกณฑ์ความคาดหวังของสังคมให้มีความยืดหยุ่นในเรื่องเพศสถานะและเพศวิถี ทำให้ลูกประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและเติบโตไปเป็นคนดีของสังคมได้เช่นเดียวกัน

6.2 ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัย

1) จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้เขียนได้ใช้วิธีการศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกซึ่งผู้เขียนจะต้องใช้เวลาในการทำควมคุ้นเคยกับแม่ที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ

ระหว่างผู้วิจัยและแม่ที่เป็นกรณีศึกษาซึ่งในระยะแรกแม่จะไม่ค่อยพูดหรือถามคำตอบคำ ทำให้ต้องลงพื้นที่ซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและเพื่อได้ข้อมูลมากขึ้น

2) เรื่องการนัดหมายเนื่องจากแม่แต่ละท่านมีภารกิจที่ต้องทำในแต่ละวันจึงอาจจะต้องหาเวลาในการสัมภาษณ์ในช่วงที่แม่ว่างจากภารกิจงานต่าง ๆ บางครั้งอาจจะต้องเปลี่ยนวันและเวลานัดหมายเนื่องจากแม่ติดภารกิจเร่งด่วนในบางกรณี อาจทำให้เกิดความล่าช้าในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

3) สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้มีการนัดหมายได้ยากขึ้นและมีปัญหาเรื่องการเดินทาง และการรักษาระยะห่าง บางครั้งจึงมีความจำเป็นจะต้องสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์ในบางประเด็นให้ครบถ้วน อีกทั้งเพื่อความสะดวกและปลอดภัยอีกด้วย

6.3 ข้อเสนอแนะ

1) ควรมีการให้ความรู้ คำแนะนำ เกี่ยวกับเพศสถานะ เพศวิถี และความหลากหลายทางเพศในสังคมให้มากขึ้นเพื่อให้แม่หรือคนในครอบครัว ทำความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น หากมีลูกหรือบุคคลในครอบครัวเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะได้ให้การยอมรับและเข้าใจในตัวตนทางเพศมากขึ้น

2) รัฐควรมีการส่งเสริมและผลักดันนโยบายเกี่ยวกับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศให้มีความเท่าเทียม เพื่อให้เกิดการยอมรับและความเข้าใจในสังคมมากขึ้น แม่และบุคคลในครอบครัวที่มีลูกเป็นกะเทยหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะได้ทำความเข้าใจและคลายความกังวลใจต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศในอนาคต

3) เพิ่มการผลักดันเรื่องการดูแลลูกให้มีเรื่องการเลี้ยงดูลูกที่เป็นกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ จากการศึกษาวิจัยประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีลูกที่เป็นกะเทย หรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะต้องมีการผลักดันในเชิงนโยบาย เช่น ควรมีการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก ไม่ว่าจะลูกจะเป็นเพศไหน เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับแม่ หรือผู้ที่จะเป็นแม่ในอนาคต ว่าการมีลูกเป็นกะเทยหรือกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร อีกทั้งผลักดันในเชิงการศึกษา ใส่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศลงในหนังสือเรียน เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศมากขึ้น เพื่อไม่ให้เป็นการผลักบุคคลเหล่านี้ให้เป็นบุคคลชายขอบ และถูกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียม

4) การศึกษาครั้งนี้ศึกษาถึงแม่ที่มีลูกเป็นกะเทย ซึ่งลูกได้เปิดเผยเพศสถานะและเพศวิถีต่อแม่แล้ว (โดยการข้ามเพศจากชายเป็นหญิง) ซึ่งส่งผลให้เกิดความชัดเจนในระดับหนึ่งว่าลูกได้เปลี่ยนแปลงตัวเองต่อหน้าแม่ พ่อ คนในครอบครัวและคนในสังคมแล้ว ซึ่งนั่นหมายถึงการยอมรับใน

ตัวตนของลูกได้สมบูรณ์แล้ว แต่ในความแตกต่างในกลุ่มความหลากหลายทางเพศ เช่น เกย์ ทอม ดี หรือเพศอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้เปิดเผยตัวตนหรือข้ามเพศ แม่จะให้การยอมรับหรือมีกระบวนการยอมรับที่แตกต่างจากแม่ในกรณีศึกษาในครั้งนี้ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเรื่องความคิด หรือทัศนคติ หรือการยอมรับเพศสถานะของลูกของแม่ที่มีลูกเป็นเกย์หรือกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศอื่นที่ยังไม่ได้ทำการข้ามเพศ

5) จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า พ่อของลูกก็มีความสำคัญไม่แพ้กันในการศึกษาวิจัยเรื่องการยอมรับลูกที่เป็นกะเทยหรือกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศเช่นเดียวกันซึ่งพ่อมีส่วนสำคัญอย่างมากในการขับเคลื่อนสถาบันครอบครัว อีกทั้งมีอิทธิพลต่อแม่และลูกเช่นเดียวกัน พ่อของลูกที่เป็นกะเทยหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจึงเป็นอีกกรณีศึกษาหนึ่งในการศึกษาวิจัยในอนาคต

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2554). เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย. ใน สุรีย์พร พันพื้ง และมาลี สันภูวรรณ (บรรณาธิการ). *จุดเปลี่ยนประชากร จุดเปลี่ยนสังคมไทย*, น.43-46. นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม
- กาญจนา แก้วเทพ (2535). *มายาพิณิจ: การเมืองทางเพศของละครโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: เจนเดอร์เพส
- กาญจนา แก้วเทพ (2535). *ม่านแห่งอคติ: ความสัมพันธ์ระหว่างสตรีกับสถาบันสังคม*. ปทุมธานี: เจนเดอร์เพส.
- กาญจนา แก้วเทพ และพริศรา แซ่ก้วย (2547). *เพศวิถี: วันวาน วันนี้ และวันพรุ่งนี้จะไม่เหมือนเดิม*. เชียงใหม่ : ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จามะรี เชียงทอง และสุชีลา ตันชัยนันท์ (2558). *จิตร ภูมิศักดิ์และวิวาทะเรื่องเพศภาวะในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : 6 ตุลารำลึก.
- ชาร์ลส์ เอฟ คายส์ (Charles F. Keyes); แพลร์ตนา โตสกุล. (2552). *แนวคิดท้องถิ่นภาคอีสานนิยมในประเทศไทย*. อุบลราชธานี : ศูนย์วิจัยสังคมอนุภาคลุ่มน้ำโขง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2546). ผู้หญิงกับความรู้ในประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมืองตะวันตก : ว่าด้วยวาทกรรมแห่งอุปสรรคของความรักระหว่างโซเฟียกับโซเฟีย. ในสินีห์ สิทธิรักษ์ (บรรณาธิการ), *ผู้หญิงกับความรู้ ๑ (ภาค ๒)* (น.48-150). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพพร ประชากุล. (2555). บทความนำเสนอแปลเรื่อง “มายาคติ” ใน *มายาคติ = Mythologies/Roland Barthes* ; แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย วรรณพิมล อังคศิริสรพ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2549). *เพศสภาวะในสุวรรณภูมิ (อุษาคเนย์) = Gender in Southeast Asia*, มติชน.
- มนตรี สิริโรจนานันท์ (สืบดวง). (2556). *สตรีในพระพุทธศาสนา = Women in Buddhism*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนสิการ กาญจนะจิตรา และคณะ. (2562). *ราคาของการมีลูก เมื่องานและลูก ผูกอยู่บนเชือกเส้นเดียวกัน*. บริษัท โรงพิมพ์ เดือนตุลา จำกัด. 2562

- ยศ สันตสมบัติ. (2534). *แม่หญิงสี่ชายตัว: ชุมชน และการค้าประเวณีในสังคมไทย*. [กรุงเทพฯ], สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัศมี ชูทรงเดช. (2016). *พลังผู้หญิง แม่เมีย และเทพสตรี: ความจริงและภาพแทน, ในพัฒนา กระแจะจันทร์ (บรรณาธิการ) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ*.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2002). *สตรีนิยม : ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20 = [Feminism : movement and ideology of the 20th century]*, โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- วิณี พานิชพันธ์. (2548). *วิถีล้านนา*, เชียงใหม่. ซิลค์เวอร์ม.
- ศรีศากยโสภณ. (2554). *ธาตุแท้ความเป็นแม่และหัวใจพระพุทธรองค์, เคล็ดไทย*.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์. (2562). *คุณบิดามารดา สุตพรรณนามหาศาล, วัดญาณเวศกวัน*.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2546). *สมเด็จพระยาตำราธิราชานุภาพ: การสร้างอัตลักษณ์เมืองไทยและ ชั้นของชาวสยาม, มติชน*.
- สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภาร,และคณะ. (2551). *ชีวิต ตัวตน และเรื่องเพศ ของสาวประเภทสอง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สินี สิริรักษ์. (2542). *เท้าหลัง ย่างก้าว: หนังสือรวมบทความทางวิชาการและเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง ในประเด็น "สตรีศึกษา"*. กรุงเทพฯ : โครงการสตรีและเยาวชนศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2549). *ผู้หญิง ประสบการณ์ และการเมืองว่าด้วยเพศภาวะ ในปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (บรรณาธิการ) วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- สุชีลา ตันชัยนันท์ และจามะรี เชียงทอง. (2558). *จิตร ภูมิศักดิ์และวิาทะเรื่องเพศภาวะใน สังคมไทย, (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก.
- สุริยา สมุทคุปดีและคณะ. (2537). *แม่หญิงต้องตำหูก: พัฒนาการของกระบวนการทอผ้าและการ เปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิง ในหมู่บ้านอีสานปัจจุบัน = Ways of Isan weavers : development of textile production and the changing roles of women in contemporary Isan villages*. นครราชสีมา :ห้องไทยศึกษานิทัศน์ สำนักวิชาเทคโนโลยี สังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2544). *สตรีศึกษา: ผู้หญิงกับประเด็นต่างๆ*. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.
- สำนักนายกรัฐมนตรี.(2535) *รายงานการประชุมวิชาการเรื่องกระบวนการเรียนรู้เชิงสังคมใน ครอบครัว ด้านบทบาทหญิง-ชาย*. [กรุงเทพฯ]: คณะอนุกรรมการ.

- สำนักนายกรัฐมนตรี และคณะ (2541). *ผู้หญิงกับประเด็นต่าง ๆ*. [กรุงเทพฯ] :, คณะอนุกรรมการ.
 อภิญญา เฟื่องฟูสกุล.(2561). *อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด = Identity*,
 คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
 อมรา พงศาพิชญ์. (2549). *เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย*, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
 อนาโตน โรเจอร์ เป็ตติเยร์. (2534). *ตำนานเค้าผีล้านนา = ปฐมมูลมูลี = Pathamamulamuli*,
 อัมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
 อวบ นคะจิต (2518). *บทบาทของแม่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย*. กรุงเทพฯ, ภาควิชา
 เศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บทความวารสาร

- ชานันท์ ยอดหงส์. (กรกฎาคม 2561). LGBT Tourism: Thailand as a vagaytion, *จุฬสารวิชาการ
 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. 4(3), 12-17.
 นัทธนัย ประสานนาม. (กรกฎาคม - ธันวาคม 2555). “พ่อของผมเป็นกะเทย” ปัญหาเรื่องความเป็น
 ชายและความเป็นพ่อในนวนิยายเรื่องพระจันทร์สีรุ้ง. *วารสารศิลปศาสตร์*. 12(2), 63-94.
 ปณิธิ บรรวณ. (กรกฎาคม - ธันวาคม 2557). ความหลากหลายทางเพศกับ พหุวัฒนธรรมใน
 สังคมไทย: การสำรวจองค์ความรู้. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย*. 44(2), 51-70.
 ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ. (มกราคม - มิถุนายน 2554). คนข้ามเพศ: ตัวตน วัฒนธรรมย่อย และพื้นที่ทาง
 สังคม. *วารสารดำรง วิชาการ*. 10(1), 98-125.
 ภัทรพรรณ ทำดี. (มกราคม - มิถุนายน 2559). บนเส้นทางสายน้ำนมแม่: อัตลักษณ์ของแม่ทำงานยุค
 ใหม่กับ ความยากลำบากในความเป็นแม่. *วารสารวิจัยสังคม*. 39(1), 1 – 38.
 ภัทริยา แรมวัลย์ และรัชนิกร แซ่วัง. (มกราคม 2563). เพศวิถีในหนังสือแบบเรียน. *ทีทัศน์วัฒนธรรม*.
 19(1), 116 - 132.
 มนตรี เพชรนาจักร. (มกราคม – เมษายน 2561). ทำไม? ฉันจึงต้องเป็นแม่ที่ดี: แนวคิดในพุทธศาสนา
 เถรวาท. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 14(1), 1 - 12.
 รุจษ์สวัสดิ์ ครอบภูมิษฐ์. (มกราคม - มิถุนายน 2564). การต่อรองอำนาจของผู้หญิงในครอบครัวไทย
 เชื้อสายจีนผ่านละครโทรทัศน์เรื่องเลือดข้นคนจาง. *วารสารมนุษยและสังคม มหาวิทยาลัย
 ราชภัฏศรีสะเกษ*. 5(1), 96-115.

- สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา. (กรกฎาคม - ธันวาคม 2534). สถานภาพทางสังคมของสตรีไทยในสมัยปฏิรูปประเทศ. *วารสารอักษรศาสตร์*, 2(23), 3 - 19.
- อาทิตย พงษ์พานิช. (กรกฎาคม - ธันวาคม 2556). ไม่ได้ขอไหมาร์ก: กะเทยกับความเชื่อพุทธเถรวาทในภาพยนตร์ไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 20(2), 111 - 142.
- อุไร ไชยเสน และสมสุข หินวิมาน. (มกราคม - มิถุนายน 2561). การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์*, 12(1), 43 - 76.

วิทยานิพนธ์

- กรรณิการ์ วรรณธนปรีดา. (2547). การรวมกลุ่มและการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มผู้เรียน E-learning ในบริบทการสื่อสารแบบเวลาเดียวกัน และต่างเวลา. [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์, สาขาการสื่อสารมวลชน
- กาญจรัตน์ อินทร์รัตน์. (2554). การเปิดเผยตนเองต่อครอบครัวของบุคคลที่รักเพศเดียวกัน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาเพศศาสตร์(สหสาขาวิชา).
- จารุวรรณ คงยศ. (2560). เพศภาวะ เพศวิถี ประสบการณ์ชีวิตของกะเทยในคุก. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขาวิชาการวิจัยทางสังคม.
- จิรนนท์ พิมถาวร. (2556). ลักษณะและรูปแบบการดำเนินชีวิตของมารดาในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว: กรณีศึกษากลุ่มมูลนิธิเครือข่ายครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานคร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขาสังคมวิทยาประยุกต์.
- ชุติมา โลมรัตนานนท์. (2555). การปรับอัตลักษณ์ความเป็นแม่ในอุดมคติกับความเป็นจริง : ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์, สาขาสังคมวิทยา.
- เชอริศา อินทร์พิมพ์. (2564). แม่กะเทย: ประสบการณ์และการรับรู้เกี่ยวกับความเป็นแม่ในสังคมไทยภายใต้ ปิตาธิปไตยทุนนิยม. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยสหวิทยาการ, สาขาสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา.

- ไชโย นิธิอุบัติ. (2546). การสื่อสารเพื่อการเปิดเผยตนเองของกลุ่มชายรักชาย. [วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์, สาขาวิชานิเทศศาสตร์
พัฒนาการ.
- เทอดศักดิ์ ร่มจำปา. (2538). วาทกรรมเกี่ยวกับ "เกย์" ในสังคมไทย พ.ศ. 2508-2542. [วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, สาขาวิชาประวัติศาสตร์.
- นันทิรา ขำภิบาล. (2530). นโยบายเกี่ยวกับผู้หญิงไทยในสมัยสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม
พ.ศ. 2481-2487. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะ
ศิลปศาสตร์, สาขาประวัติศาสตร์.
- ปริญญา อยู่เป็นแก้ว. (2552). การตัดสินใจอยู่เป็นโสดของผู้หญิงในยุคโลกาภิวัตน์. [วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยสหวิทยาการ, สาขาวิชา
สตรีศึกษา.
- ปาวดี สีหาราช. (2552). การวิเคราะห์การนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ในนิตยสารสำหรับแม่และเด็ก.
[วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยสหวิทยาการ,
สาขาวิชาสตรีศึกษา.
- พรพิชชา บุญบรรจง. (2554). แม่นาก: มายาคติ “ความเป็นเมีย” ที่ถูกประกอบสร้างในละคร
โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และละครเวที. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, สาขาวิชาศิลปการละคร.
- เพชรสาคร สมพงษ์บุตรชั้น. (2554). กระบวนการสร้างทางสังคมของความเป็นแม่ในสังคมลาวที่กำลัง
เปลี่ยนไป: ประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่ง. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต].
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สาขาวิชาสตรีศึกษา.
- ภิภาภัช มงคลวรภัค. (2557). อัตลักษณ์ผู้หญิงในบริบทการเมืองไทยของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร:
การวิเคราะห์วาทกรรมสื่อ. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชาภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร.
- มาลี จิรวัดนานนท์. (2545). กระบวนการเข้าสู่การเป็นครอบครัวแม่คนเดียว. [วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- วาทีนีย์ วิชัยยา. (2556). “แม่วิัยรุ่น”: ประสบการณ์ชีวิต เพศภาวะและเพศวิถี. [วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.
- ศศิธร บรรณเสถียรศรี. (2552). ความกังวลใจของแม่ต่อการเลี้ยงดูบุตรชายวัยประถมเพื่อมิให้เสี่ยง
ต่อภาวะรักเพศเดียวกัน. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
วิทยาลัยสหวิทยาการ, สาขาวิชาสตรีศึกษา.

- ศิริรัตน์ ศิริเพ็ญ. (2559). กลวิธีการสื่อความหมายและการสร้างอัตลักษณ์ของผู้บริโภคในบทโฆษณาที่อยู่อาศัยทางโทรทัศน์. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชาภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร.
- สุขสรรค์ แดงภักดี. (2538). ความคาดหวังของสังคมต่อสตรีไทยในสมัยสร้างชาติ พ.ศ. 2481 – 2487. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาประวัติศาสตร์.
- สุคนธ์รัตน์ สร้อยทองดี. (2552). การนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่ในวาทกรรมโฆษณาในนิตยสารสำหรับครอบครัว. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, สาขาวิชาภาษาไทย.
- สุพัตรา สุทธิศิริมงคล. (2558). การต่อรองสองบทบาทของผู้หญิงที่ทำงานกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, สาขาวิชาสังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข.
- สวัสดี สมวัชรจิต. (2541). บทบาทของสถาบันครอบครัวในการแก้ไขพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนกรมสามัญศึกษา อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- อรุณี ศุทธิชัยนิมิตร. (2558). ประสบการณ์ด้านจิตใจของสมาชิกในครอบครัวภายหลังการเปิดเผยตนเองของผู้ที่มีความโน้มเอียงทางเพศแบบรักเพศเดียวกัน. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะจิตวิทยา, สาขาวิชาจิตวิทยา

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- จีเอ็มเอ็ม25. (4 ตุลาคม 2561). *เรื่องย่อละคร รุบทอง*.
<https://drama.kapook.com/view192348.html>
- ฐิตินบ โกมลณี. (4 ตุลาคม 2561). เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์: การให้ความหมายของคำว่า “แม่”. <https://thitinob.com/node/35>
- ทีมงานทรูปลูกปัญญา. (15 ธันวาคม 2565). *โอวาท3*.
<https://www.trueplookpanya.com/learning/detail/3339>
- พระภาวนาวิริยคุณ. (5 ตุลาคม 2561). *กรรมใดทำให้เกิดมาเป็นเกย์ทอมดี*.
https://www.dmc.tv/pages/good_QA/เกย์ทอมดี-หลวงพ่อดาบสปัญหา.html
- พันทิปดอทคอม. (5 ตุลาคม 2561). *กลัวลูกชายเป็นเกย์*. <https://pantip.com/topic/35784529>

พันทิปดอทคอม. (5 ตุลาคม 2561). ถ้าคุณมีลูกชายคนเดียว แต่ลูกชายของคุณเป็นเกย์ คุณจะรู้สึก

อย่างไร. <https://pantip.com/topic/35858623>

พันทิปดอทคอม. (5 ตุลาคม 2561). ลูกเป็นตุ๊ด. <https://pantip.com/topic/35010488>

พันทิปดอทคอม. (5 ตุลาคม 2561). ผมเป็นกระเทยแต่พ่อแม่ไม่รู้.

<https://pantip.com/topic/31828484>

พันทิปดอทคอม. (4 ตุลาคม 2561). พ่อแม่คนไหนจะรับได้ว่าลูกเป็นเกย์.

<https://pantip.com/topic/32829631>

พันทิปดอทคอม. (4 ตุลาคม 2561). เมื่อผมเป็นลูกชายคนเดียวและเป็นเกย์.

<https://pantip.com/topic/33045837>

พันทิปดอทคอม. (4 ตุลาคม 2561). กลัวลูกชายเป็นเกย์. <https://pantip.com/topic/35784529>

พีพีทีวีออนไลน์. (4 ตุลาคม 2561). เปิดตัวอย่างไร.. ไม่ให้พ่อแม่ช็อค !!!

<https://www.pptvhd36.com/newsประเด็นร้อน/26859>

การสัมภาษณ์

แม่ดาว. อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (8 กันยายน 2561, 26 ตุลาคม 2561, 5 มกราคม

2562, 10 ตุลาคม 2563 และ 25 กันยายน 2564). สัมภาษณ์.

แม่พิศ. อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (19 มกราคม 2562, 15 กันยายน 2562 และ 18 กันยายน

2563). สัมภาษณ์.

แม่พลอย. อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ (24 พฤศจิกายน 2561, 6 เมษายน 2562, 1 สิงหาคม

2563 และ 25 กันยายน 2564). สัมภาษณ์.

แม่ตี๋. อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ (16 สิงหาคม 2561, 9 มีนาคม 2562 และ 9 กันยายน 2563).

สัมภาษณ์.

แม่หล้า. อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (12 ตุลาคม 2562, 4 กรกฎาคม 2563, 5 เมษายน 2564

และ 25 กันยายน 2564). สัมภาษณ์.

Books

- Chodorow, N. (1978). *The Reproduction of mothering: psychoanalysis and the sociology of gender*. University of California Press.
- DiQuinzio, P. (1999). *The impossibility of Motherhood: feminism, individualism, and the problem of mothering*. Routledge.
- Ellis, S. J., et al. (2020). *Lesbian, gay, bisexual, trans, intersex, and queer psychology: an introduction*. Cambridge, United Kingdom, New York, Cambridge University Press.
- Keyes, C. F. (2014). *Finding their voice: Northeastern villagers and the Thai state. Chiang Mai*, Silkworm Books.
- Lloyd, E., et al. (1991). *Motherhood: meanings, practices and ideologies*, SAGE.
- Miller, T. (2005). *Making sense of motherhood: a narrative approach*. Cambridge, U.K., Cambridge University Press.
- O'Reilly, A. (2001). *MOTHERS & SONS Feminism, Masculinity, and the Struggle to Raise Our Sons*, Routledge.
- O'Reilly, A. (2004). *From motherhood to mothering: the legacy of Adrienne Rich's Of woman born*. Albany, N.Y., State University of New York Press.
- O'Reilly, A. (2014). *Mothers, mothering, and motherhood across cultural differences: a reader*. Bradford, ON, Demeter Press.
- Phoenix, A., et al. (1991). *Motherhood: meanings, practices, and ideologies*. London, SAGE.
- Porter, M., et al. (2005). *Motherhood: power and oppression*. Toronto, Women's Press.
- Rich, A. C. (1995). *Of woman born: motherhood as experience and institution*, Norton.
- Tong, R. P. (2013). *Feminist thought: a more comprehensive introduction*, Boulder: Westview Press.

Articles

- Brainer, A. (2017). Mothering Gender and Sexually Nonconforming Children in Taiwan. *Journal of Family Issues*, 38(7), 921 – 947.
- Cassar, J.& Sultana, M.G. (2021). No way am I throwing you out! Adjustments in space and time for parents of gay sons. *JOURNAL OF FAMILY STUDIES*, 27 (1), 131–145.
- Grafsky, E. L. (2014). Becoming the Parent of a GLB Son or Daughter. *Journal of GLBT Family Studies*, 10, 36–57.
- Horton, C (2022). I never wanted her to feel shame: parent reflections on supporting a transgender child, *Journal of LGBT Youth*, 1-17.
- Jory M., et al. (2018). Family Boundary Ambiguity Among Transgender Youth. *Family Relations*, 67, 88–103.
- Khodabakhshi-Koolaei & Kaviani (2023). Living in pain and stigma: A look at lived experiences of mothers with transsexual adult children. *Journal of Korean Academy of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 32(1), 1-13.
- Kuvalanka, et. al (2019). An exploratory study of custody challenges experienced by affirming mothers of transgender and gender-nonconforming children. *FAMILY COURT REVIEW*, 57(1), 54–71.
- Liamputtong, P, et al. (2004). When I become a mother!: Discourses of motherhood among Thai women in Northern Thailand. *Women's Studies International Forum*, 27, 589-601.
- Mayes, R., et al. (2011). “That's who I choose to be”: The mother identity for women with intellectual disabilities. *Women's Studies International Forum*, 34, 112 –120.
- Sykes, J. (2010). Negotiating stigma: Understanding mothers' responses to accusations of child neglect. *Children and Youth Services Review*, 33, 448-456.
- Tamagawa, M. (2018). Coming Out to Parents in Japan: A Sociocultural Analysis of Lived Experiences. *Sexuality & Culture*, 22(2), 497-520.
- Trussell, D. E. (2017). Parents' Leisure, LGB Young People and 'When We Were Coming Out', *LEISURE SCIENCES*, 39(1), 42-58.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ

นฤณัน อินทยศ

วุฒิการศึกษา

ปีการศึกษา 2556 : รัฐศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผลงานทางวิชาการ

นฤณัน อินทยศ. (2566). การศึกษากระบวนการยอมรับเพศสถานะและเพศวิถีของลูก:

กรณีศึกษาแม่ที่มีลูกเป็นกะเทยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 5 คน. วารสาร

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 42(2): 237-251